แสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก

สุคติ สุคโต

อุทยานธรรม
UTTAYARNDHAM

มูลนิธิอุทยานธรรม

สุคติ สุคโต

คณะผู้จัดทำ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สุคติ สุคโต

สำหรับแจกเป็นธรรมานุเคราะห์ จัดทำถวายพระศาสนาโดย
โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิอุทยานธรรม
ผู้กอปรกิจ และเจ้าภาพทุกท่าน
EMail : tripitaka@uttayarndham.org

ที่ปรึกษา: ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์
เรียบเรียง: ณัฐกร ทับทอง นิตินาถ ชาติศิริวัฒนา
พิสูจน์อักษร: พินีกาญจน์ ลาภานันท์ ณัตยาภรณ์ เจียรวงศ์
ณัฏฐา เจียรวงศ์ กฤติน กาญจนาภา
ออกแบบปก: มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์
ภาพประกอบ: © Bahman Farzad/lotusflowerimages.com

© มูลนิธิอุทยานธรรม

345 หมู่ 3 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77120
Email : info@uttayarndham.org Website : www.uttayarndham.org

บทนำ

จิตใจทุกดวงล้วนปรารถนา สุคติ สุคโต เพราะสุคติคือ ภูมิแห่งความสุข สุคโตคือ ภูมิแห่งบรมสุขนิรันดร์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำไว้ว่าสามารถเข้าถึงได้ด้วยความตั้งมั่นในครรลองธรรม ยกระดับจิตใจให้สูงส่ง ฉลาดในการพิจารณาสละสังขารขันธ์และสรรพอุปธิการยึดมั่นถือมั่นทั้งหลาย

โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิอุทยานธรรม จึงได้จัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากพระไตรปิฎกเสียงชุด สุคติ สุคโต ขึ้น สำหรับกัลยาณชนคนมีบุญทั้งหลายจะได้ยกระดับสู่ภูมิจิตให้สูงส่ง มีสุคติเป็นทิพสมบัติ และมีสุคโตเป็นนิพพานสมบัติอันเลิศประเสริฐสุด

Scan me

สารบัญ

ภาคที่ ๑ ปฐมบท

อานิสงส์ในการฟังธรรมและใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรม 8
เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา 12
ภัยที่แม่ลูกก็ช่วยกันไม่ได้ 17

ภาคที่ ๒ ธรรมเพื่อความเบาใจ

ธรรมเพื่อความเบาใจของผู้ป่วย 23
พระอานนท์เยี่ยมไข้ 25
พระสารีบุตรเยี่ยมไข้ 31
พระพุทธองค์ทรงเยี่ยมไข้ 41

ภาคที่ ๓ ธรรมโอสถ

สติสัมปชัญญะพิชิตโรค 48
วิหารธรรมที่เวทนาไม่ครอบงำ 55
การเจริญสติปัฏฐานเมื่อป่วย 57
หายป่วยด้วยโพชฌงค์ 61
วิปัสสนาธรรมสำหรับผู้ป่วย 68
หายป่วยด้วยสัญญา ๑๐ 70
ความเพียรพิชิตโรค 84
การต่ออายุ 86

ภาคที่ ๔ ความตายที่งดงาม

เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย 89
การตายอันไม่เลวทราม 96

สารบัญ (ต่อ)

ตายอย่างไม่มีความห่วงใย 100
ความตายของผู้มีศีล 105
ความตายของผู้มีศรัทธา 110
ความตายของผู้ทำบุญมาก 122
ความตายของผู้มีปัญญา 128
น้อมจิตสู่นิพพาน 132
น้อมจิตสู่พรหมโลก 137

ภาคที่ ๕ ปล่อยวางสู่สุคโต

อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น 144
ธรรมเพื่ออนุปาทาปรินิพพาน 155
ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา 162
อายตนะไม่เป็นตน 168
ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน 178
เปรียบกายนี้เหมือนท่อนไม้ 188

ภาคที่ ๖ พิธีกรรมศพ

เทวทูต ๕ 194
เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ 208
พิธีกรรมพระบรมศพของพระพุทธบิดา 218
พิธีกรรมศพพระมหาปชาบดีเถรี 221
พิธีกรรมศพพระมหาโมคคัลลานะเถระ 227
พิธีกรรมศพพระสารีบุตรเถระ 229
พิธีกรรมพระบรมศพของพระพุทธเจ้า 234

สารบัญ (ต่อ)

ภาคที่ ๗ การอุทิศบุญ

การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้ 239
การอุทิศทานให้แก่ผู้ล่วงลับ 244
การอุทิศบุญแก่เปรต 253

ภาคที่ ๘ ธรรมคลายโศก

พิจารณาธรรมคลายโศก 258
ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก 273
รักมีเท่าไร ทุกข์ก็มีเท่านั้น 284
ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด 288

ภาคที่ ๙ เห็นทุกข์ เห็นธรรม

ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก 292
ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย 297
ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป 308
ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป 315

ภาคที่ ๑๐ ท้ายเล่ม

ภาคที่ ๑

ปฐมบท

© Bahman Farzad

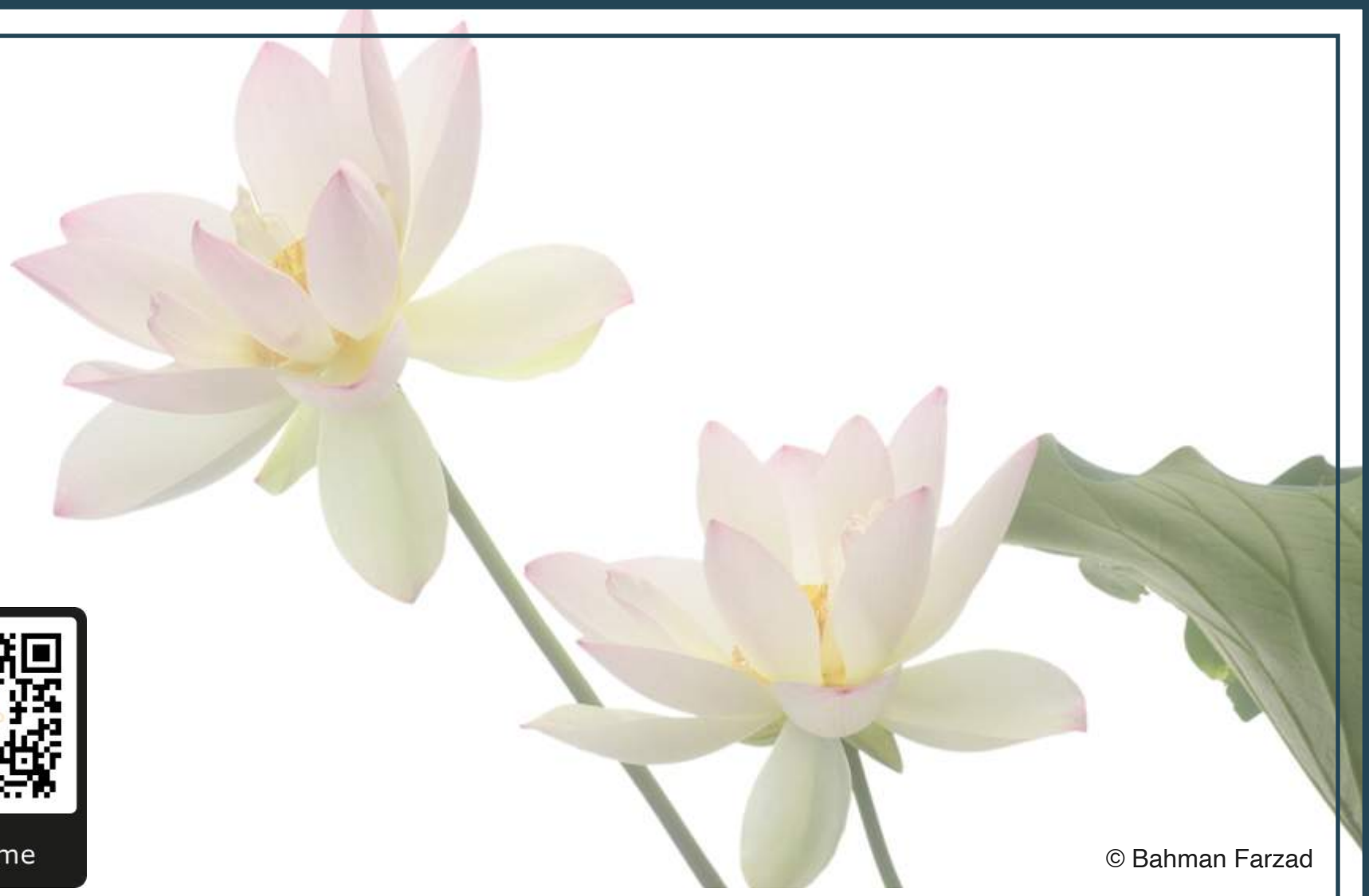

© Bahman Farzad

Scan me

อานิสงส์ในการฟังธรรมและใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรม

ผักคุณสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “อานิสงส์ในการฟังธรรมโดยกาลอันควร ในการใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรมโดยกาลอันควร ๖ ประการ คือ

จิตของภิกษุในธรรมวินัยนี้ ยังไม่หลุดพ้นจากสังโยชน์อันเป็นไปในส่วนเบื้องต่ำ ๕

AUDIO 1.1

ในเวลาใกล้ตาย เธอได้เห็นตถาคต ตถาคตย่อมแสดง

ธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่เธอ จิตของเธอย่อมหลุดพ้นจาก **สังโยชน์***อันเป็นไปในส่วนเบื้องต่ำ ๕ เพราะได้ฟังธรรมเทศนานั้น* นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ ๑ ในการฟังธรรมโดยกาลอันควร

ในเวลาใกล้ตาย เธอไม่ได้เห็นตถาคตเลย แต่ได้เห็นสาวกของพระตถาคต สาวกของพระตถาคตย่อมแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่เธอ จิตของเธอย่อมหลุดพ้นจากสังโยชน์อันเป็นไปในส่วนเบื้องต่ำ ๕ เพราะได้ฟังธรรมเทศนานั้น นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ ๒ ในการฟังธรรมโดยกาลอันควร

ในเวลาใกล้ตาย เธอไม่ได้เห็นตถาคต และไม่ได้เห็นสาวกของตถาคตเลย แต่เธอย่อมตรึกตรอง เพ่งด้วยใจ ซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังมาได้เรียนมา เมื่อเธอตรึกตรองเพ่งด้วยใจ ซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังมาได้เรียนมาอยู่ จิตของเธอย่อมหลุดพ้นจากสังโยชน์อันเป็นไปในส่วนเบื้องต่ำ ๕ นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ ๓ ในการใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรมโดยกาลอันควร

จิตของมนุษย์ในธรรมวินัยนี้ ได้หลุดพ้นจากสังโยชน์อันเป็นไปในส่วนเบื้องต่ำ ๕ แต่จิตของเธอยังไม่น้อมไปในนิพพานอันเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลส **อันหาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้**

ในเวลาใกล้ตาย เธอได้เห็นพระตถาคต พระตถาคตย่อมแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่เธอ จิตของเธอย่อมน้อมไปในนิพพานอันเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลส อันหาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้ เพราะได้ฟังธรรมเทศนานั้น นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ ๔ ในการฟังธรรมโดยกาลอันควร

ในเวลาใกล้ตาย เธอไม่ได้เห็นพระตถาคต แต่เธอได้เห็นสาวกของ พระตถาคต สาวกของพระตถาคตย่อมแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่เธอ จิตของเธอย่อมน้อมไปในนิพพานเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลส อันหาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้ เพราะได้ฟังธรรมเทศนานั้น นี้เป็นอานิสงส์ ข้อที่ ๕ ในการฟังธรรมโดยกาลอันควร

ในเวลาใกล้ตาย เธอไม่ได้เห็นพระตถาคต และไม่ได้เห็นสาวกของ พระตถาคตเลย แต่เธอย่อมตรึกตรองเพ่งด้วยใจซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังมา ได้เรียนมา เมื่อเธอตรึกตรองเพ่งด้วยใจซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังมาได้เรียนมาอยู่ จิตของเธอย่อมน้อมไปในนิพพานอันเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลสอันหาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้ นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ ๖ ในการใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรมโดยกาลอันควร”

"ตถาคต สาวกของพระตถาคต ย่อมแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น
งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ
ทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่เธอ
จิตของเธอย่อมน้อมไปในนิพพานเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลส
อันหาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้ เพราะได้ฟังธรรมเทศนานั้น"

พุทธพจน์

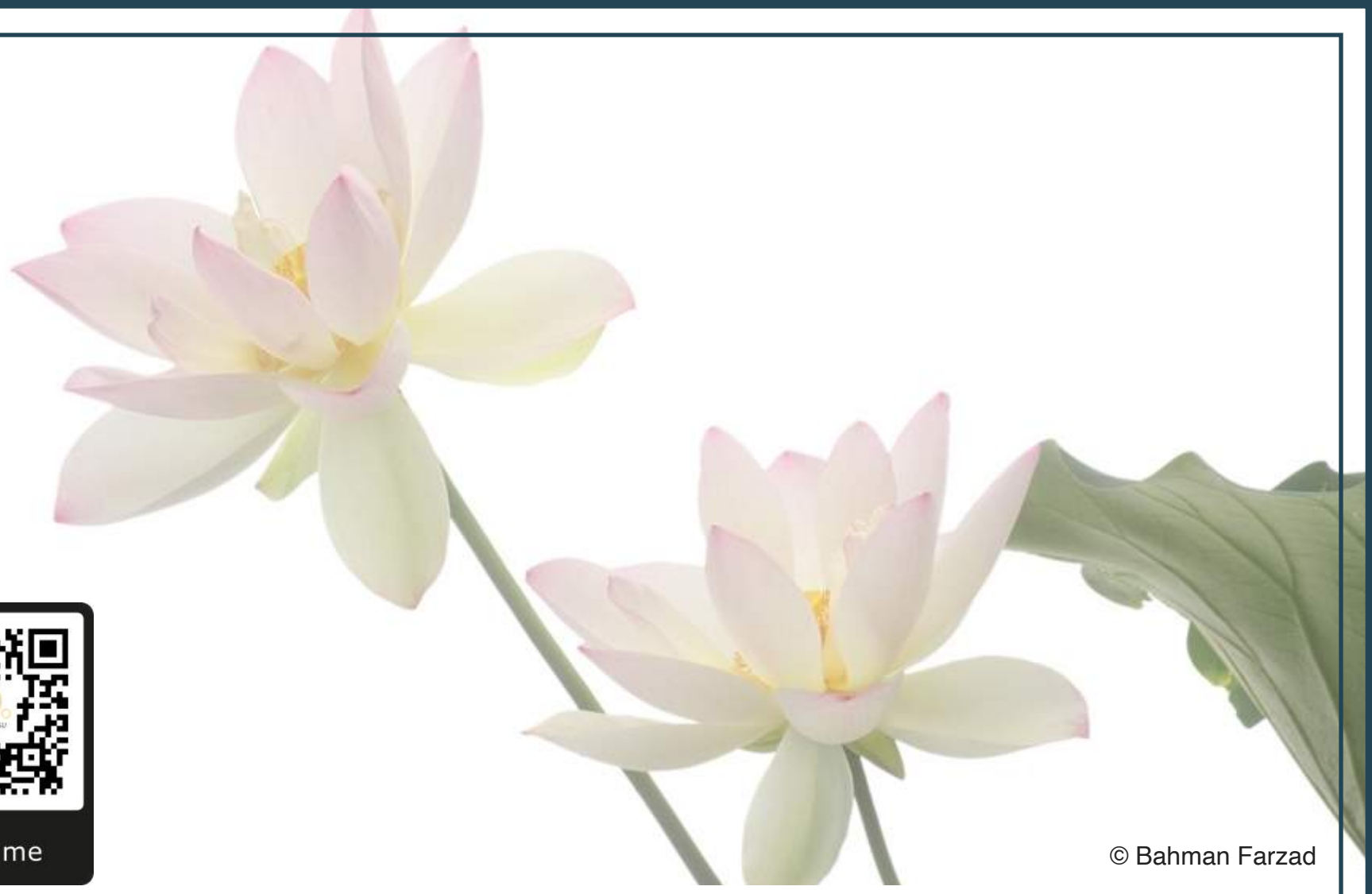

© Bahman Farzad

Scan me

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

สุขุมาลสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย *เราเป็นผู้ไม่มีทุกข์ ไม่มีทุกข์อย่างยิ่ง ไม่มีทุกข์โดยส่วนเดียว* ได้ยินว่า พระชนกรับสั่งให้ขุดสระโบกขรณีไว้เพื่อเราภายในนิเวศน์ ให้ปลูกอุบลไว้สระหนึ่ง ปทุมไว้สระหนึ่ง ปุณฑริกไว้สระหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่เรา เราไม่ได้ใช้ไม้จันทน์เมืองกาสีเท่านั้น ผ้าโพกเสื้อผ้านุ่ง ผ้าห่มของเรา ล้วนเกิดในเมืองกาสี มีคนคอยกั้น

AUDIO 1.2

เศวตฉัตรให้เราตลอดคืนตลอดวัน ด้วยหวังว่า หนาว ร้อน ธุลี หญ้า หรือน้ำค้าง อย่าเบียดเบียนพระองค์ท่านได้

เรามีปราสาท ๓ หลัง ปราสาทหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูหนาว ปราสาทหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูร้อน ปราสาทหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูฝน เราถูกบำเรอด้วยดนตรีซึ่งไม่มีบุรุษปนตลอด ๔ เดือนในฤดูฝนบนปราสาทอันเป็นที่อยู่ในฤดูฝน มิได้ลงมาข้างล่างปราสาทเลย

ในนิเวศน์แห่งพระชนกของเรา เขาให้ข้าวสาลีระคนด้วยมังสะแก่ทาสกรรมกร บุรุษ ทำนองเดียวกับที่ในนิเวศน์ของเขาอื่น เขาให้ข้าวป่นอันมีน้ำส้มเป็นที่สอง

เรานั้นซึ่งประกอบด้วยความสำเร็จเห็นปานนี้ เป็นสุขุมาลชาติอย่างยิ่ง ก็ยังคิดเห็นดังนี้ว่า

ปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ เมื่อตนเป็นผู้มีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เห็นคนอื่นแก่ ก็ล่วงตนเองเสีย แล้วอึดอัด ระอา รังเกียจไม่คิดว่า

แม้เราก็เป็นผู้มีความแก่เป็นธรรมดา
ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
ก็การที่เราซึ่งเป็นคนมีความแก่เป็นธรรมดา
ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
ได้เห็นคนแก่เข้าแล้ว พึงอึดอัด ระอา รังเกียจ
ข้อนั้นเป็นการไม่สมควรแก่เราเลย

เมื่อเราสำเหนียกอยู่ดังกล่าวมา

ย่อมละความเมาในความเป็นหนุ่มเสียได้โดยประการทั้งปวง

ปุถุชนผู้มิได้สดับ เมื่อตนเป็นผู้มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ เห็นคนอื่นเจ็บไข้ ก็ล่วงตนเองเสีย แล้วอึดอัด ระอา รังเกียจ ไม่คิดว่า

แม้เราก็เป็นผู้มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา

ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้

ก็การที่เราซึ่งเป็นคนมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา

ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้

ได้เห็นคนเจ็บไข้เข้าแล้ว พึงอึดอัด ระอา รังเกียจ

ข้อนั้นเป็นการไม่สมควรแก่เราเลย

เมื่อเราสำเหนียกอยู่ดังกล่าวมา

ย่อมละความเมาในความไม่มีโรคเสียได้โดยประการทั้งปวง

ปุถุชนผู้มิได้สดับ เมื่อตนเป็นผู้มีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เห็นคนอื่นที่ตายแล้ว ก็ล่วงตนเองเสีย แล้วอึดอัด ระอา รังเกียจ ไม่คิดว่า

แม้เราก็เป็นผู้มีความตายเป็นธรรมดา

ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

ก็การที่เราซึ่งเป็นคนมีความตายเป็นธรรมดา

ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
ได้เห็นคนอื่นที่ตายไปแล้วพึงอึดอัด ระอา รังเกียจ
ข้อนั้นไม่เป็นการสมควรแก่เราเลย
เมื่อเราสำเหนียกอยู่ดังกล่าวมา
ย่อมละความเมาในชีวิตเสียได้โดยประการทั้งปวง

ความเมา ๓ ประการนี้ คือ

ความเมาในความเป็นหนุ่มสาว ๑
ความเมาในความไม่มีโรค ๑
ความเมาในชีวิต ๑

ปุถุชนผู้มิได้สดับ ผู้เมาด้วยความเมาในความเป็นหนุ่มสาว ย่อมประพฤติทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ เมื่อกายแตกตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย **ทุคติ วินิบาต** *นรก*

ปุถุชนผู้มิได้สดับ ผู้เมาแล้วด้วยความเมาในความไม่มีโรค ย่อมประพฤติทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ เมื่อกายแตกตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

หรือปุถุชนผู้มิได้สดับ ผู้เมาแล้วด้วยความเมาในชีวิต ย่อมประพฤติทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ เมื่อกายแตกตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

ภิกษุผู้เมาแล้วด้วยความเมาในความเป็นหนุ่มสาว ย่อมลาสิกขาสึกไป

ภิกษุผู้เมาแล้วด้วยความเมาในความไม่มีโรค ย่อมลาสิกขาสึกไป

ภิกษุผู้เมาแล้วด้วยความเมาในชีวิต ย่อมลาสิกขาสึกไป

ปุถุชนเป็นผู้มีความป่วยไข้ ความแก่ และความตายเป็นธรรมดา มีอยู่ตามธรรมดา แต่พากันรังเกียจ

ก็การที่เราพึงรังเกียจความป่วยไข้ ความแก่ และความตาย ในหมู่สัตว์ซึ่งมีธรรมดาอย่างนี้ ข้อนั้นไม่สมควรแก่เราผู้มีปรกติอยู่เช่นนี้

เรานั้นเป็นอยู่เช่นนี้ รู้จักธรรมที่หมดอุปธิ
เห็นเนกขัมมะโดยความเป็นธรรมเกษม
ย่อมครอบงำความเมาในความไม่มีโรค
ในความเป็นหนุ่มสาว
และในชีวิตเสียได้ทั้งหมด

ความอุตสาหะได้เกิดแล้วแก่เรา
ผู้เห็นนิพพานด้วยปัญญาอันยิ่ง
บัดนี้เราไม่ควรที่จะกลับไปเสพกาม
เราจักเป็นผู้ไม่ถอยหลัง
จักเป็นผู้มีพรหมจรรย์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า”

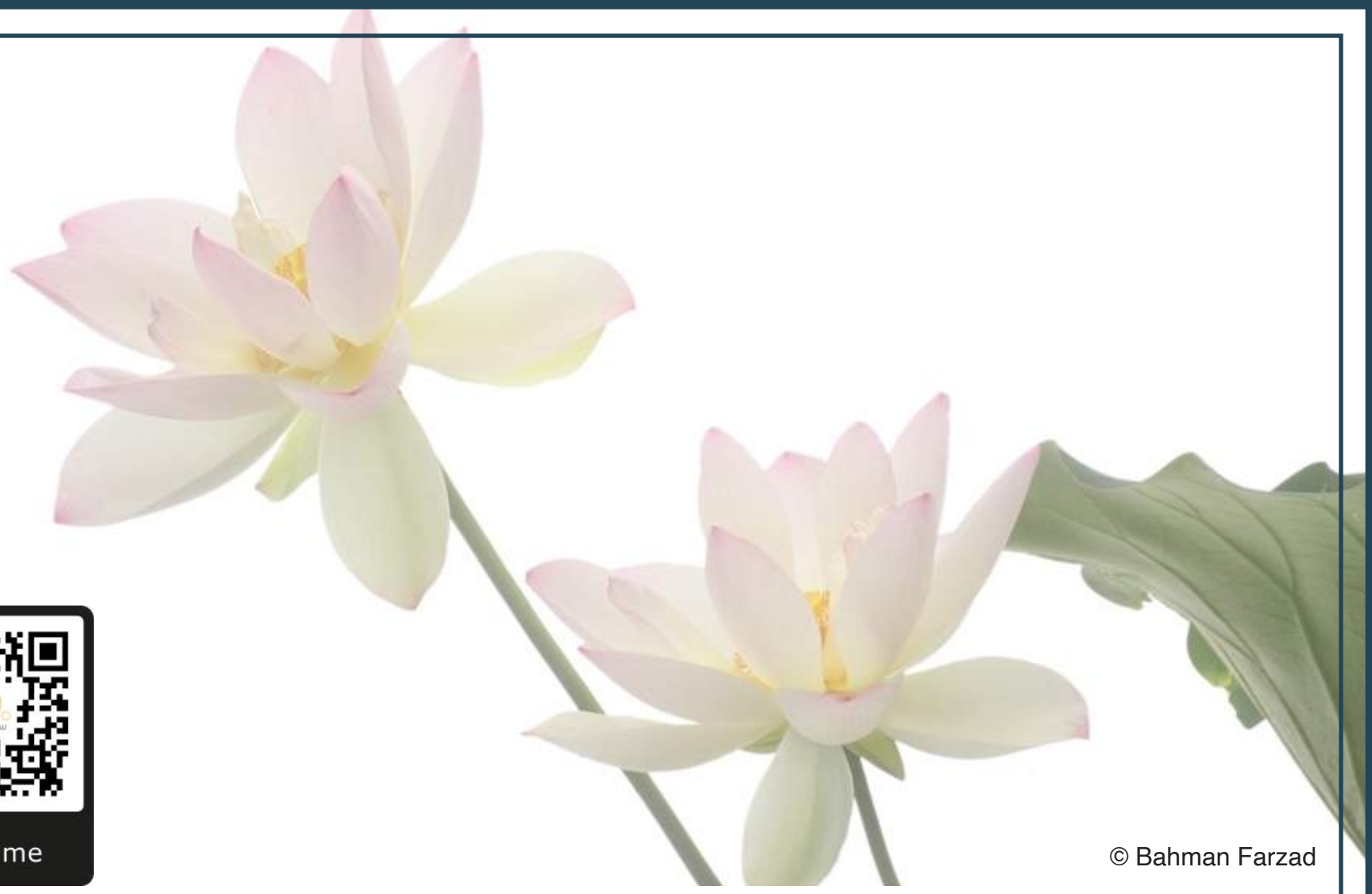

© Bahman Farzad

Scan me

ภัยที่แม่-ลูกก็ช่วยกันไม่ได้

ภยสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับย่อมกล่าวภัย ๓ อย่างนี้ ว่าเป็นอมาตา-ปุตติกภัย

สมัยที่มีการเกิดไฟไหม้ใหญ่ เมื่อเกิดไฟไหม้ใหญ่แล้ว แม้บ้านก็ถูกไฟเผา แม้นิคมก็ถูกไฟเผา แม้นครก็ถูกไฟเผา

AUDIO 1.3

เมื่อบ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ถูกไฟเผาอยู่
ในที่นั้นๆ แม้มารดาก็ไม่พบบุตร แม้บุตรก็ไม่พบมารดา

อีกประการหนึ่ง สมัยที่มหาเมฆตั้งขึ้น เมื่อมหาเมฆตั้งขึ้นแล้ว เกิดห้วงน้ำใหญ่ เมื่อเกิดห้วงน้ำใหญ่แล้ว แม้บ้านก็ถูกน้ำพัดไป แม้นิคมก็ถูกน้ำพัดไป

เมื่อบ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ถูกน้ำพัดไปอยู่
ในที่นั้นๆ แม้มารดาก็ไม่พบบุตร แม้บุตรก็ไม่พบมารดา

อีกประการหนึ่ง สมัยที่มีภัยคือ โจรป่ากำเริบ พวกชาวชนบทต่างพากันขึ้นยานหนีไป

เมื่อชาวชนบทต่างพากันขึ้นยานหนีไป
ในที่นั้นๆ แม้มารดาก็ไม่พบบุตร แม้บุตรก็ไม่พบมารดา

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับย่อมกล่าวสมาตาปุตติกภัย ๓ อย่างนี้ว่าเป็นอมาตาปุตติกภัย

สมาตาปุตติกภัย ๓ อย่าง

สมัยที่เกิดไฟไหม้ใหญ่ เมื่อเกิดไฟไหม้ใหญ่แล้ว แม้บ้านก็ถูกไฟเผา แม้นิคมก็ถูกไฟเผา แม้นครก็ถูกไฟเผา แม้บ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ถูกไฟเผาอยู่

เมื่อบ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ถูกไฟเผาอยู่
สมัยที่มารดาก็พบบุตร แม้บุตรก็พบมารดา เป็นบางครั้งบางแห่ง มีอยู่

อีกประการหนึ่ง สมัยที่มหาเมฆตั้งขึ้น เมื่อมหาเมฆตั้งขึ้นแล้ว เกิดห้วงน้ำใหญ่ เมื่อเกิดห้วงน้ำใหญ่แล้ว แม้บ้านก็ถูกน้ำพัดไป แม้นิคมก็ถูกน้ำพัดไป แม้นครก็ถูกน้ำพัดไป

เมื่อบ้านก็ดี นิคมก็ดี นครก็ดี ถูกน้ำพัดไปอยู่
สมัยที่มารดาก็พบบุตร แม้บุตรก็พบมารดา เป็นบางครั้งบางแห่ง มีอยู่

อีกประการหนึ่ง สมัยที่มีภัยคือโจรป่ากำเริบ พวกชาวชนบทต่างพากันขึ้นยานหนีไป

เมื่อชาวชนบทต่างพากันขึ้นยานหนีไป
สมัยที่มารดาก็พบบุตร แม้บุตรก็พบมารดา เป็นบางครั้งบางแห่ง มีอยู่

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับย่อมกล่าวสมาตาปุตติกภัย ๓ อย่างนี้ว่า เป็นอมาตาปุตติกภัย

ภัย ๓ อย่างนี้ เป็นอมาตาปุตติกภัย คือ

ภัยคือความแก่ ๑
ภัยคือความเจ็บ ๑
ภัยคือความตาย ๑

เมื่อบุตรแก่
มารดาย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า
เราจงแก่ บุตรของเราอย่าได้แก่

ก็หรือว่า

เมื่อมารดาแก่

บุตรย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า

เราจงแก่ มารดาของเราอย่าได้แก่

เมื่อบุตรเจ็บไข้

มารดาย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า

เราจงเจ็บไข้ บุตรของเราอย่าเจ็บไข้

ก็หรือว่า

เมื่อมารดาเจ็บไข้

บุตรย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า

เราจงเจ็บไข้ มารดาของเราอย่าเจ็บไข้

เมื่อบุตรกำลังจะตาย

มารดาย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า

เราจงตาย บุตรของเราอย่าได้ตาย

ก็หรือว่า

เมื่อมารดากำลังจะตาย

บุตรย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า

เราจงตาย มารดาของเราอย่าได้ตาย

ภัย ๓ อย่างนี้แล เป็นอมาตาปุตติกภัย

มรรคาปฏิปทาซึ่งเป็นไปเพื่อละ เพื่อก้าวล่วงสมาตาปุตติกภัย ๓ อย่าง และอมาตาปุตติกภัย ๓ อย่าง มีอยู่ คือ

อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้แล กล่าวคือ

สัมมาทิฏฐิ
สัมมาสังกัปปะ
สัมมาวาจา
สัมมากัมมันตะ
สัมมาอาชีวะ
สัมมาวายามะ
สัมมาสติ
สัมมาสมาธิ”

"เมื่อบุตรเจ็บ มารดาย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า เราจงเจ็บ บุตรของเราอย่าได้เจ็บ ก็หรือว่า เมื่อมารดาเจ็บ บุตรย่อมไม่ได้ตามใจหวังว่า เราจงเจ็บ มารดาของเราอย่าได้เจ็บ"

พุทธพจน์

ภาคที่ ๒

ธรรมเพื่อความเบาใจ

© Bahman Farzad

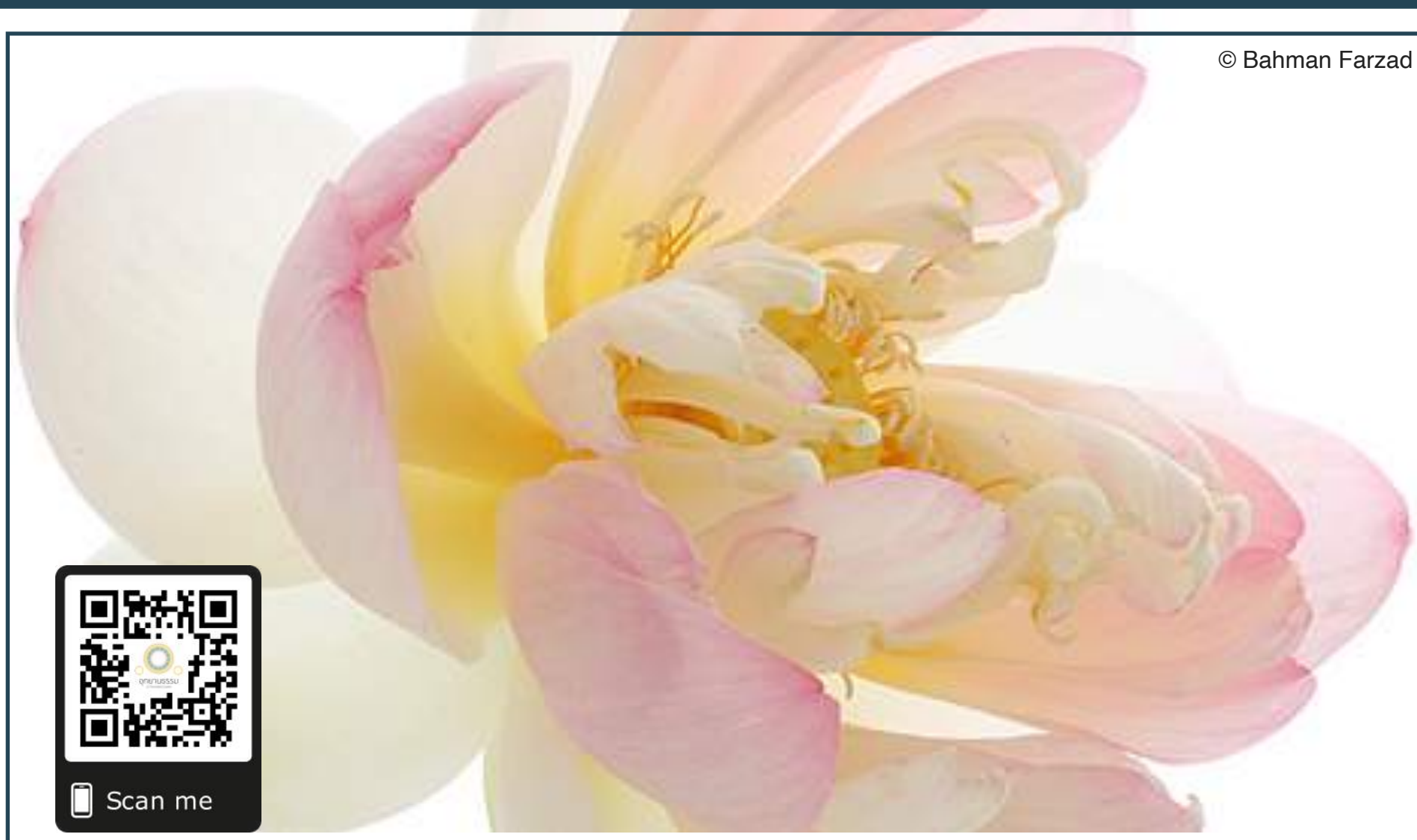

ธรรมเพื่อความเบาใจของผู้ป่วย

คิลายนสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“อุบาสกผู้มีปัญญา พึงปลอบอุบาสกผู้มีปัญญา ผู้ป่วย ได้รับทุกข์เป็นไข้หนัก ด้วยธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเบาใจ ๔ ประการว่า

ท่านจงเบาใจเถิดว่า *ท่านมีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า* ว่า แม้เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

AUDIO 2.1

เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

ท่านมีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

ท่านมีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ผู้ควรของคำนับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลกไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ท่านเป็นผู้ประกอบด้วยศีล ที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ อัน**ตัณหา**และทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิ

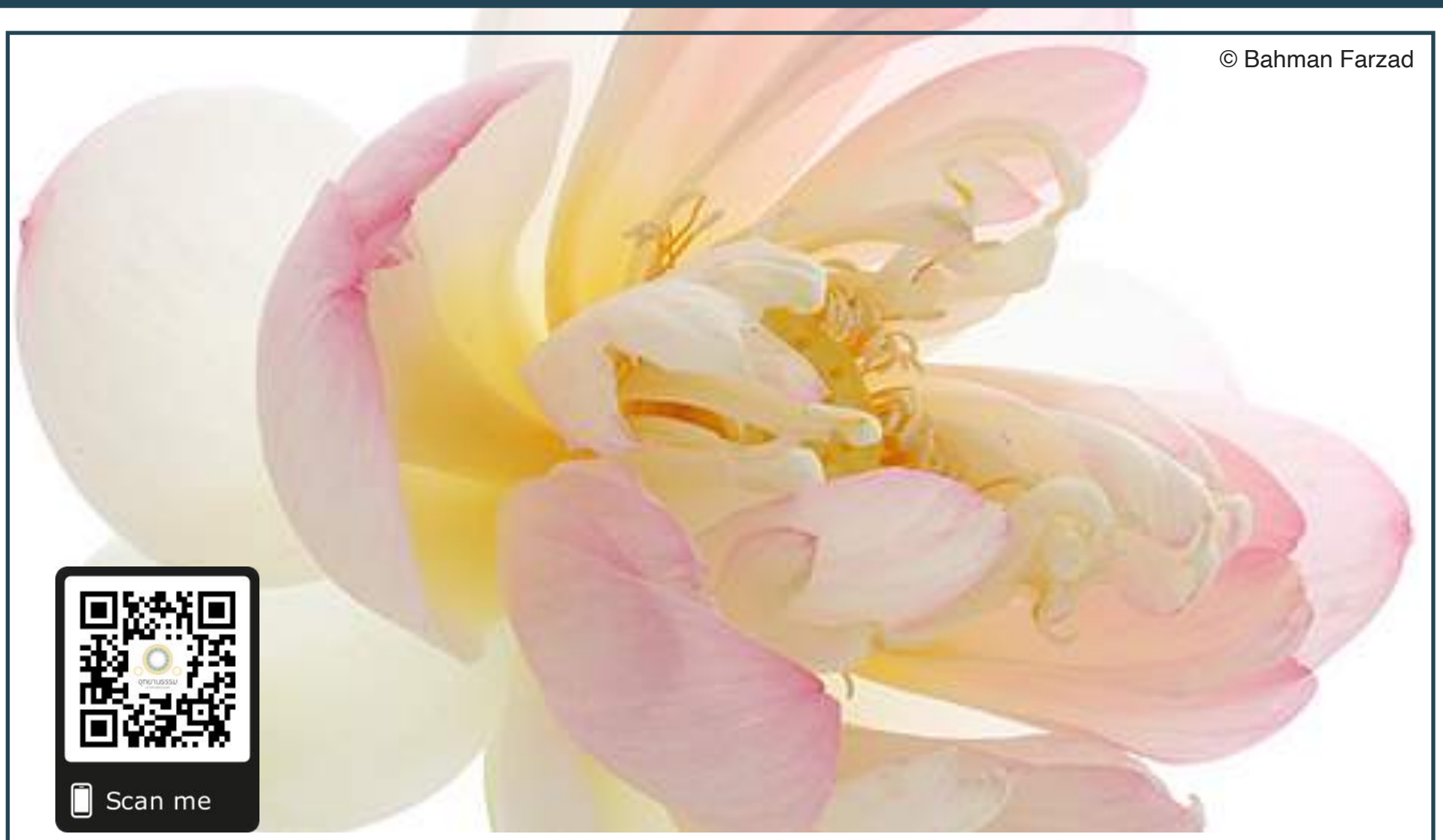

พระอานนท์เยี่ยมไข้

ทุสีลยสูตรที่ ๒

ก็สมัยนั้น ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีเรียกบุรุษคนหนึ่งมาสั่งว่า

"ท่านจงเข้าไปหาท่านพระอานนท์ ครั้นแล้ว จงไหว้เท้าทั้งสองของท่านพระอานนท์ด้วยเศียรเกล้าตามคำของเราว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ขอกราบเท้าทั้งสองของท่านพระอานนท์ด้วยเศียรเกล้า และเรียนอย่างนี้ว่า

AUDIO 2.2

ได้โปรดเถิด ขอท่านพระอานนท์จงอาศัยความอนุเคราะห์เข้าไปยังนิเวศน์ของท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีเถิด”

ครั้งนั้น เวลาเช้า ท่านพระอานนท์นุ่งแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไปยังนิเวศน์ของท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดี แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ ครั้นแล้วได้ถามท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า

“คฤหบดี ท่านพออดทนได้หรือ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ **ทุกขเวทนา**คลายลง ไม่กำเริบขึ้น ความทุเลาปรากฏ ความกำเริบไม่ปรากฏหรือ”

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กระผมอดทนไม่ได้ ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของกระผมกำเริบหนัก ไม่ทุเลาลงเลย ความกำเริบปรากฏ ความทุเลาไม่ปรากฏ”

“ดูกรคฤหบดี ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ธรรม ๔ ประการ เป็นไฉน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า* ก็เมื่อเขาเห็นความไม่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้านั้นอยู่ในตน ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระธรรม* ก็เมื่อเขาเห็นความไม่เลื่อมใสในพระธรรมนั้นอยู่ในตน ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์* ก็เมื่อเขาเห็นความไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์นั้นอยู่ในตน ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความเป็นผู้ทุศีล* ก็เมื่อเขาเห็นความเป็นผู้ทุศีลนั้นอยู่ในตน ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมมีความสะดุ้งหวาดเสียว กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ดูกรคฤหบดี อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ธรรม ๔ ประการ เป็นไฉน

อริยสาวกผู้ได้สดับ *ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า* ว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

ก็เมื่อเขาเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้านั้นอยู่ในตน ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

อริยสาวกผู้ได้สดับ *ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม* ว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

ก็เมื่อเขาเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมนั้นอยู่ในตน ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

อริยสาวกผู้ได้สดับ *ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์* ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ผู้ควรของคำนับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ก็เมื่อเขาเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์นั้นอยู่ในตน ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

อริยสาวกผู้ได้สดับ *ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว* ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ อัน**ตัณหา**และทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิ

ก็เมื่อเขาเห็นศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้วนั้นอยู่ในตน ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ดูกรคฤหบดี อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า”

ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีกล่าวว่า

“ข้าแต่ท่านอานนท์ผู้เจริญ กระผมไม่กลัว กระผมจักพูดแก่ท่านได้ด้วยว่า กระผมประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์

อนึ่ง สิกขาบทเหล่าใดซึ่งสมควรแก่คฤหัสถ์ อันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว กระผมยังไม่เห็นความขาดอะไร ๆ ของสิกขาบทเหล่านั้นในตนเลย”

“ดูกรคฤหบดี เป็นลาภของท่าน ท่านได้ดีแล้ว **โสดาปัตติผล** ท่านพยากรณ์แล้ว”

"อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ เป็นผู้ประกอบด้วยศีล ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า"

พระอานนท์เถระ

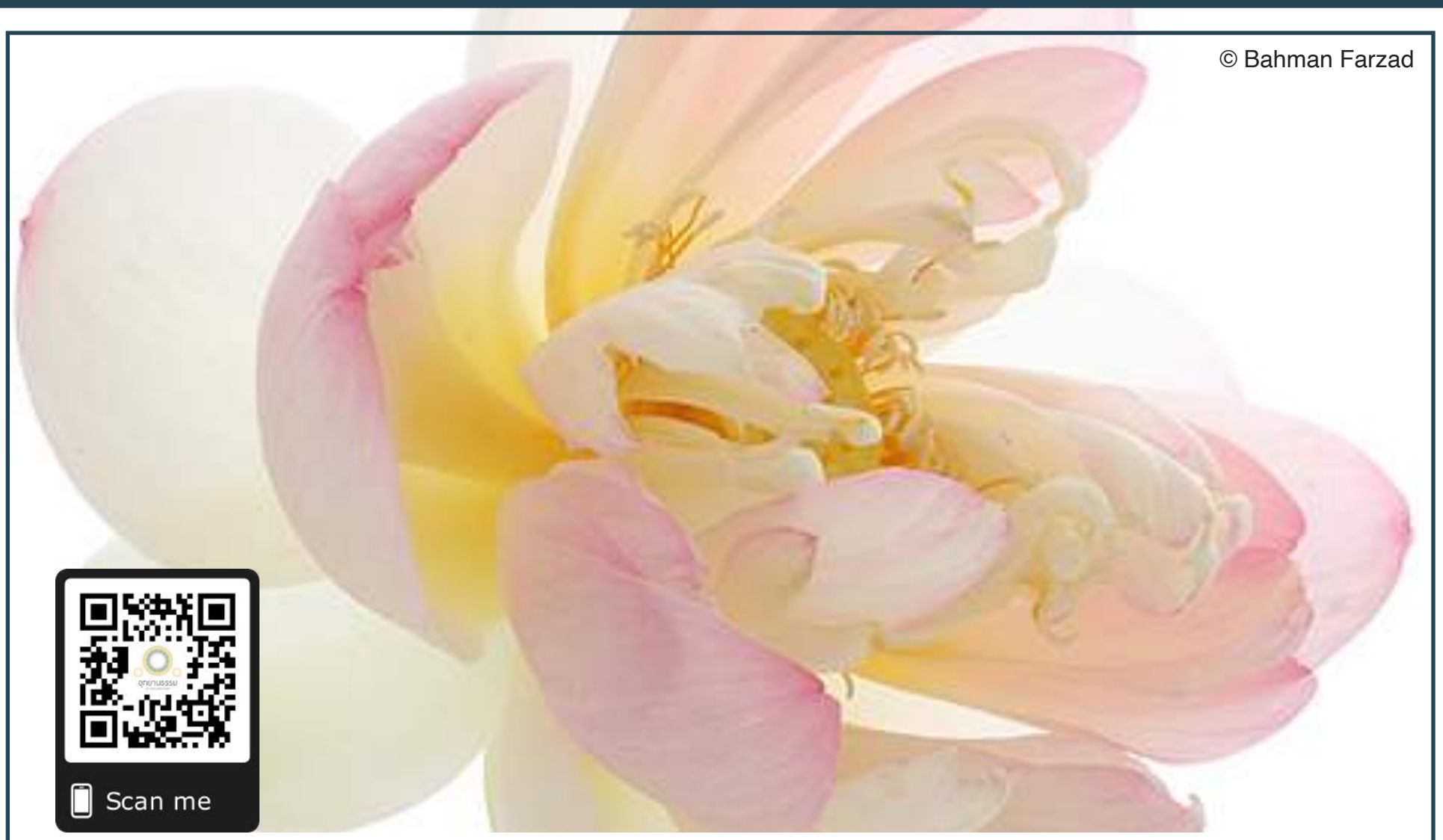

พระสารีบุตรเยี่ยมไข้

ทุสีลยสูตรที่ ๑

ก็สมัยนั้น ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีเรียกบุรุษคนหนึ่งมาสั่งว่า

"ท่านจงไปเถิด จงเข้าไปหาท่านพระสารีบุตร ครั้นแล้ว จงไหว้เท้าทั้งสองของท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า ตามคำของเราว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาขอกราบเท้าทั้งสองของท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า และจงเรียนอย่างนี้ว่า

AUDIO 2.3

ขอท่านพระสารีบุตรจงอาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของท่านอนาถ-บิณฑิกคฤหบดีเถิด”

ครั้งนั้น เวลาเช้า ท่านพระสารีบุตรนุ่งแล้ว ถือบาตรและจีวร มีท่านพระอานนท์เป็น**ปัจฉาสมณะ** เข้าไปยังนิเวศน์ของท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดี แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ ครั้นแล้ว ได้ถามท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า

“ดูกรคฤหบดี ท่านพออดทนได้ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ **ทุกขเวทนา**คลายลง ไม่กำเริบขึ้น ความทุเลาปรากฏ ความกำเริบไม่ปรากฏหรือ”

ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีตอบว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กระผมอดทนไม่ได้ ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของกระผมกำเริบหนัก ไม่ทุเลาลงเลย ความกำเริบปรากฏ ความทุเลาไม่ปรากฏ”

“ดูกรคฤหบดี *ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* ความไม่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน

ส่วนท่านมีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่

ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

ก็เมื่อท่านเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้านั้นอยู่ในตน **เวทนา***จะพึงสงบระงับโดยพลัน*

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระธรรมเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* ***ทุคติ วินิบาต*** *นรก* ความไม่เลื่อมใสในพระธรรมเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน

ส่วนท่านมีความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า ธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

ก็เมื่อท่านเห็นความเลื่อมใส อันไม่หวั่นไหวในพระธรรมนั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์เห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* ความไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์เห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน

ส่วนท่านมีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มี พระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ผู้ควรของคำนับ

ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ก็เมื่อท่านเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์นั้นอยู่ในตน **เวทนา***จะพึงสงบระงับโดยพลัน*

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยความเป็นผู้ทุศีลเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* ความเป็นผู้ทุศีลเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน

ส่วนท่านมีศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ อัน**ตัณหา**และทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิ

ก็เมื่อท่านเห็นศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้วอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาทิฏฐิเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* มิจฉาทิฏฐิเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาทิฏฐิ**

"ก็เมื่อท่านเห็นความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ มีศีลที่พระอริยเจ้านั้นใคร่แล้วอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน"

พระสารีบุตรเถระ

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาทิฏฐินั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาสังกัปปะเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* มิจฉาสังกัปปะเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาสังกัปปะ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาสังกัปปะนั้นอยู่ในตน **เวทนา***จะพึงสงบระงับโดยพลัน*

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาวาจาเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาวาจาเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาวาจา**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาวาจานั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉากัมมันตะเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉากัมมันตะเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมากัมมันตะ**

"ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ประกอบด้วยมิจฉาทิฏฐิ มิจฉาสังกัปปะ มิจฉาวาจา มิจฉา–กัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาญาณะ มิจฉาวิมุตติ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก"

พระสารีบุตรเถระ

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมากัมมันตะอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาอาชีวะเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย* **ทุคติ วินิบาต** *นรก* มิจฉาอาชีวะเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาอาชีวะ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาอาชีวะนั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาวายามะเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาวายามะเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาวายามะ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาวายามะอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาสติเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาสติเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาสติ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาสตินั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาสมาธิเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาสมาธิเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาสมาธิ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาสมาธินั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

"ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ สัมมาญาณะ สัมมาวิมุตติ นั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน"

พระสารีบุตรเถระ

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉาญาณะเห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาญาณะเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาญาณะ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาญาณะนั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน

ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ *ประกอบด้วยมิจฉา**วิมุตติ**เห็นปานใด เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก* มิจฉาวิมุติเห็นปานนั้น ย่อมไม่มีแก่ท่าน ส่วนท่านมี**สัมมาวิมุตติ**

ก็เมื่อท่านเห็นสัมมาวิมุตตินั้นอยู่ในตน เวทนาจะพึงสงบระงับโดยพลัน"

ครั้งนั้น เวทนาของท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีสงบระงับแล้วโดยพลัน

ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดี**อังคาส**ท่านพระสารีบุตรและท่านพระ-อานนท์ด้วยอาหารที่เขาจัดมาเฉพาะตน เมื่อท่านพระสารีบุตรฉันเสร็จ นำมือออกจากบาตรแล้ว ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีจึงถือเอาอาสนะต่ำอันหนึ่ง นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ท่านพระสารีบุตรอนุโมทนาด้วยคาถา เหล่านี้

“ผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวในพระตถาคต
มีศีลอันงามที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว สรรเสริญแล้ว
มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์
และมีความเห็นอันตรง
บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า เป็นคนไม่ขัดสน
ชีวิตของผู้นั้นไม่เปล่าประโยชน์
เพราะฉะนั้น บุคคลผู้มีปัญญา
เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
พึงประกอบตามซึ่งศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และความเห็นธรรม”

ท่านพระสารีบุตร ครั้นอนุโมทนาด้วยคาถาเหล่านี้แล้ว จึงลุกจากอาสนะหลีกไป

ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้ทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระสารีบุตรกล่าวสอนอนาถบิณฑิก-คฤหบดีด้วยโอวาทข้อนี้ๆ”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “สารีบุตรเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก ได้จำแนกโสตาปัตติยังคะ ๔ ด้วยอาการ ๑๐ อย่าง”

โสตาปัตติยังคะ ๔

องค์แห่งธรรมเครื่องบรรลุโสดาบัน

ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว ในพระพุทธเจ้า

พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
เป็นพระอรหันต์
ตรัสรู้เองโดยชอบ
ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ
เสด็จไปดีแล้ว
ทรงรู้แจ้งโลก
เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า
เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
เป็นผู้เบิกบานแล้ว
เป็นผู้จำแนกธรรม

ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว ในพระสงฆ์

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว
ปฏิบัติตรง
ปฏิบัติเป็นธรรม
ปฏิบัติสมควร
คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘
นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
ผู้ควรของคำนับ
ควรของต้อนรับ
ควรของทำบุญ
ควรทำอัญชลี
เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว ในพระธรรม

ธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว
อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง
ไม่ประกอบด้วยกาล
ควรเรียกให้มาดู
ควรน้อมเข้ามา
อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

ศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว

ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย
เป็นไท
วิญญูชนสรรเสริญ
อันตัณหาและทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว
เป็นไปเพื่อสมาธิ

อาการ ๑๐ อย่าง

สัมมาทิฏฐิ

สัมมาสังกัปปะ

สัมมาวาจา

สัมมากัมมันตะ

สัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ

สัมมาสติ

สัมมาสมาธิ

สัมมาญาณะ

สัมมาวิมุตติ

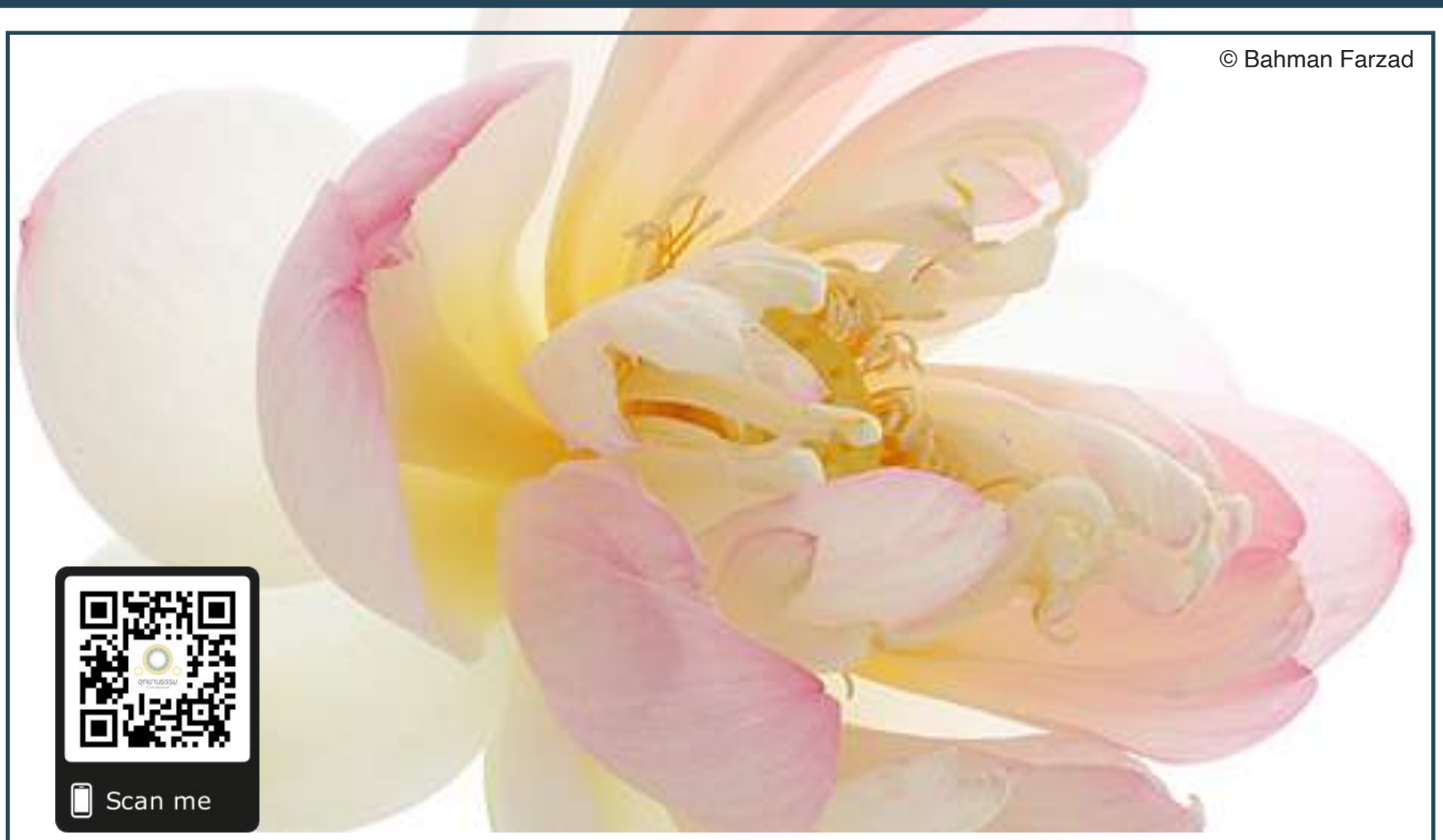

พระพุทธองค์ทรงเยี่ยมไข้

ฑีฆาวุสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ก็สมัยนั้น ฑีฆาวุอุบาสกป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ได้เชิญคฤหบดีชื่อ โชติยะ ผู้เป็นบิดามาสั่งว่า

"ข้าแต่คุณพ่อ ขอท่านจงไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า แล้วกราบทูลตามคำของผมว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ฑีฆาวุอุบาสก

AUDIO 2.4

ป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า และจงกราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงพระกรุณาเสด็จไปยังนิเวศน์ของฑีฆาวุอุบาสก”

โชติยคฤหบดีรับคำฑีฆาวุอุบาสกแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้เรียนขอพระผู้มีพระภาคให้ทรงพระกรุณาเสด็จไปยังนิเวศน์ของฑีฆาวุอุบาสก

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วย**ดุษณีภาพ**

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของฑีฆาวุอุบาสก ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ แล้วได้ตรัสถามฑีฆาวุอุบาสกว่า

“ดูกรฑีฆาวุอุบาสก ท่านพอจะอดทนได้ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาทุเลาลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ ความทุเลาปรากฏ ความกำเริบไม่ปรากฏแลหรือ”

ฑีฆาวุอุบาสกกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์อดทนไม่ได้ เยียวยาอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของข้าพระองค์กำเริบหนัก ไม่ทุเลาลงเลย ความกำเริบปรากฏ ความทุเลาไม่ปรากฏ”

“ดูกรฑีฆาวุ เพราะเหตุนั้นแหละ ท่านพึงศึกษาอย่างนี้ว่า

เราจักเป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

เราจักเป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

เราจักเป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค ผู้ควรของคำนับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

เราจักเป็นผู้ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ อัน**ตัณหา**และทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิ

ดูกรฑีฆาวุ ท่านพึงศึกษาอย่างนี้แหละ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ องค์แห่งธรรมเป็นเครื่องบรรลุโสดา ๔ เหล่าใด ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ธรรมเหล่านั้นมีอยู่ในข้าพระองค์ และข้าพระองค์ก็เห็นชัดในธรรมเหล่านั้น

ข้าพระองค์ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว”

“ดูกรทีฆาวุ เพราะฉะนั้นแหละ ท่านตั้งอยู่ในองค์แห่งธรรมเป็นเครื่องบรรลุโสดา ๔ เหล่านี้แล้ว พึงเจริญธรรมอันเป็นไปในส่วนแห่งวิชชา ๖ ประการให้ยิ่งขึ้นไป

ท่านจงพิจารณาเห็นในสังขารทั้งปวงว่า เป็นของไม่เที่ยง
มีความสำคัญในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่า เป็นทุกข์
มีความสำคัญในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่า เป็นอนัตตา
มีความสำคัญในการละ
มีความสำคัญในความคลายกำหนัด
มีความสำคัญในการดับ

ดูกรทีฆาวุ ท่านพึงศึกษาอย่างนี้แล”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมอันเป็นไปในส่วนแห่งวิชชา ๖ ประการเหล่าใด ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ธรรมเหล่านั้นมีอยู่ในข้าพระองค์ และข้าพระองค์ก็เห็นชัดในธรรมเหล่านั้น

ข้าพระองค์พิจารณาเห็นในสังขารทั้งปวงว่า เป็นของไม่เที่ยง มีความสำคัญในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่า เป็นทุกข์ มีความสำคัญในสิ่งที่เป็นทุกข์ ว่าเป็นอนัตตา มีความสำคัญในการละ มีความสำคัญในความคลายกำหนัด มีความสำคัญในความดับ

อีกอย่างหนึ่ง ข้าพระองค์มีความคิดอย่างนี้ว่า โชติยคฤหบดี บิดาของข้าพระองค์นี้อย่าได้ถึงความทุกข์ โดยการล่วงไปแห่งข้าพระองค์เลย”

โชติยคฤหบดีได้กล่าวว่า

“พ่อทีฆาวุ พ่ออย่าได้ใส่ใจถึงเรื่องนี้เลย พ่อทีฆาวุจงใส่ใจพระพุทธพจน์ที่พระผู้มีพระภาคตรัสแก่ท่านให้ดีเถิด”

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสสอนทีฆาวุอุบาสกด้วยพระโอวาทนี้แล้ว เสด็จลุกจากอาสนะแล้วหลีกไป เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จไปแล้วไม่นาน ทีฆาวุ-อุบาสกได้เสียชีวิต

ภิกษุมากรูปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

“ทีฆาวุอุบาสกที่พระผู้มีพระภาคตรัสสอนด้วยพระโอวาทโดยย่อเสียชีวิตแล้ว **คติ**ของเขาเป็นอย่างไร อภิ**สัมปรายภพ**ของเขาเป็นอย่างไร?”

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ทีฆาวุอุบาสกเป็นบัณฑิต มีปกติพูดจริง ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม และไม่ยังตนให้ลำบากเพราะมีธรรมเป็นเหตุ ทีฆาวุ-

อุบาสกเป็น**อุปปาติกะ** จักปรินิพพานในภพที่เกิดนั้น มีอันไม่กลับมาจากโลกนั้นเป็นธรรมดา เพราะ**สังโยชน์**เบื้องต่ำ ๕ สิ้นไป”

ภาคที่ ๓

ธรรมโอสถ

© Bahman Farzad

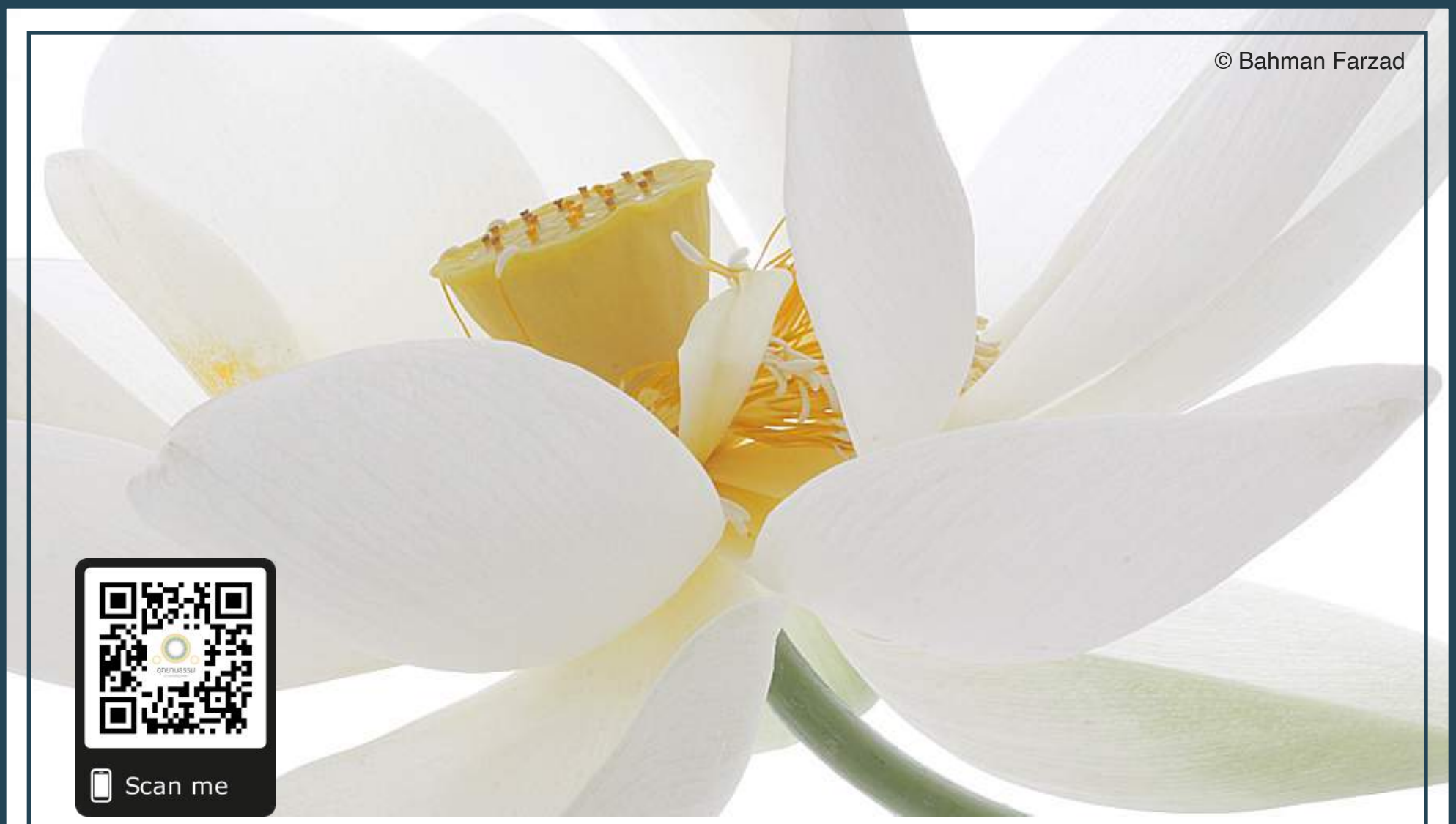

สติสัมปชัญญะพิชิตโรค

เคลัญญสูตรที่ ๑

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กุฏาคารศาลา ป่ามหาวัน ใกล้เมืองเวสาลี ครั้งนั้นแล เป็นเวลาเย็น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่หลีกเร้น เสด็จเข้าไปยังศาลาคนไข้ ประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ ครั้นแล้ว ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า

AUDIO 3.1

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงเป็นผู้มีสติ มีสัมปชัญญะ รอกาลเวลา นี้เป็นคำเราสั่งสอนพวกเธอ

ก็ภิกษุย่อมเป็นผู้มีสติอย่างไร?

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้มีปรกติเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมเป็นผู้มีปรกติเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมเป็นผู้มีปรกติเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมเป็นผู้มีปรกติเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ภิกษุย่อมเป็นผู้มีสติอย่างนี้แล

ก็ภิกษุย่อมเป็นผู้มีสัมปชัญญะอย่างไร

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมเป็นผู้มีปรกติทำความรู้สึกตัว

ในการก้าวไป ในการถอยกลับ

ในการแล ในการเหลียว

ในการคู้เข้า เหยียดออก

ในการทรงผ้าสังฆาฏิ บาตร และจีวร

ในการกิน ดื่ม เคี้ยว ลิ้ม

ในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ

ในการเดิน ยืน นั่ง หลับ ตื่น พูด นิ่ง

เมื่อภิกษุนั้นมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวอยู่อย่างนี้

สุขเวทนาบังเกิดขึ้น
เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า สุขเวทนานี้บังเกิดขึ้นแล้วแก่เรา
ก็แต่ว่าสุขเวทนานั้นอาศัยจึงเกิดขึ้น ไม่อาศัยไม่เกิดขึ้น

อาศัยอะไร

อาศัยกายนี้เอง
ก็กายนี้แลไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยกันเกิดขึ้น

ก็สุขเวทนาอาศัยกายอันไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง
อาศัยกันเกิดขึ้น แล้วจึงเกิดขึ้น
สุขเวทนาจักเที่ยงแต่ที่ไหน ดังนี้

เธอย่อมพิจารณาเห็นความไม่เที่ยงความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ ความสละคืนในกายและสุขเวทนาอยู่

เมื่อเธอพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง
ความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ
ความสละคืนในกาย และสุขเวทนาอยู่
ย่อมละราคานุสัยในกาย และในสุขเวทนาเสียได้

เมื่อภิกษุนั้นมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวอยู่อย่างนี้

ทุกขเวทนาบังเกิดขึ้น
เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า ทุกขเวทนานี้บังเกิดขึ้นแล้วแก่เรา
ก็แต่ว่าทุกขเวทนานั้นอาศัยจึงเกิดขึ้น ไม่อาศัยไม่เกิดขึ้น

อาศัยอะไร

อาศัยกายนี้เอง
ก็กายนี้แลไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยกันเกิดขึ้น

ก็ทุกขเวทนาอาศัยกายอันไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง
อาศัยกันเกิดขึ้น แล้วจึงเกิดขึ้น
ทุกขเวทนาจักเที่ยงแต่ที่ไหน ดังนี้

เธอย่อมพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ ความสละคืนในกายและในทุกขเวทนาอยู่

เมื่อเธอพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง
ความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ
ความสละคืนในกาย และในทุกขเวทนาอยู่
ย่อมละปฏิฆานุสัยในกาย และในทุกขเวทนาเสียได้

เมื่อภิกษุนั้นมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวอยู่อย่างนี้

อทุกขมสุขเวทนาบังเกิดขึ้น
เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า อทุกขมสุขเวทนานี้บังเกิดขึ้นแล้วแก่เรา
ก็แต่ว่าอทุกขมสุขเวทนานั้นอาศัยจึงเกิดขึ้น ไม่อาศัยไม่เกิดขึ้น

อาศัยอะไร

อาศัยกายนี้เอง
ก็กายนี้แลไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยกันเกิดขึ้น

ก็อทุกขมสุขเวทนาอาศัยกายอันไม่เที่ยง ปัจจัยปรุงแต่ง
อาศัยกันเกิดขึ้น แล้วจึงเกิดขึ้น
อทุกขมสุขเวทนาจักเที่ยงแต่ที่ไหน ดังนี้

เธอย่อมพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ ความสละคืนในกายและในอทุกขมสุขเวทนาอยู่

เมื่อเธอพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง
ความเสื่อมไป ความคลายไป ความดับ
ความสละคืนในกาย และในอทุกขมสุขเวทนาอยู่
ย่อมละอวิชชานุสัยในกาย และในอทุกขมสุขเวทนาเสียได้

ถ้าภิกษุนั้นเสวยสุขเวทนา

ก็รู้ชัดว่า สุขเวทนานั้นไม่เที่ยง ไม่น่าหมกมุ่น ไม่น่าเพลิดเพลิน

ถ้าเธอเสวยทุกขเวทนา

ก็รู้ชัดว่า ทุกขเวทนานั้นไม่เที่ยง ไม่น่าหมกมุ่น ไม่น่าเพลิดเพลิน

ถ้าเธอเสวยอทุกขมสุขเวทนา

ก็รู้ชัดว่า อทุกขมสุขเวทนานั้นไม่เที่ยง ไม่น่าหมกมุ่น ไม่น่าเพลิดเพลิน

ถ้าเธอเสวยสุขเวทนา

ย่อมเป็นผู้ปราศจากกิเลสเสวยสุขเวทนานั้น

ถ้าเธอเสวยทุกขเวทนา

ย่อมเป็นผู้ปราศจากกิเลสเสวยทุกขเวทนานั้น

ถ้าเธอเสวยอทุกขมสุขเวทนา

ย่อมเป็นผู้ปราศจากกิเลสเสวยอทุกขมสุขเวทนานั้น

ภิกษุนั้นเมื่อเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด

ก็รู้ชัดว่า เราเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด

เมื่อเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด

ก็รู้ชัดว่า เราเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด

ย่อมรู้ชัดว่า เมื่อตายไป เวทนาทั้งปวงอันไม่น่าเพลิดเพลิน

จักเป็นความเย็นในโลกนี้ทีเดียว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนประทีปน้ำมัน อาศัยน้ำมันและไส้ จึงโพลงอยู่ได้ เพราะสิ้นน้ำมันและไส้ ประทีปนั้นไม่มีเชื้อพึงดับไป ฉันใด

ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน ถ้าเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด ย่อมรู้ชัดว่า เราเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด เสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด ก็รู้ชัดว่า เราเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด ย่อมรู้ชัดว่า เมื่อตายไป เวทนาทั้งปวงอันไม่น่าเพลิดเพลิน จักเป็นความเย็นในโลกนี้ทีเดียว”

"ก็สุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขเวทนา อาศัยกายอันไม่เที่ยง
ปัจจัยปรุงแต่ง อาศัยกันเกิดขึ้น แล้วจึงบังเกิดขึ้น
สุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขเวทนา จักเที่ยงแต่ที่ไหน
เธอย่อมพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ความเสื่อมไป
ความคลายไป ความดับ ความสละคืน ในกาย
และในสุขเวทนา ทุกขเวทนา และอทุกขมสุขเวทนาอยู่"

พุทธพจน์

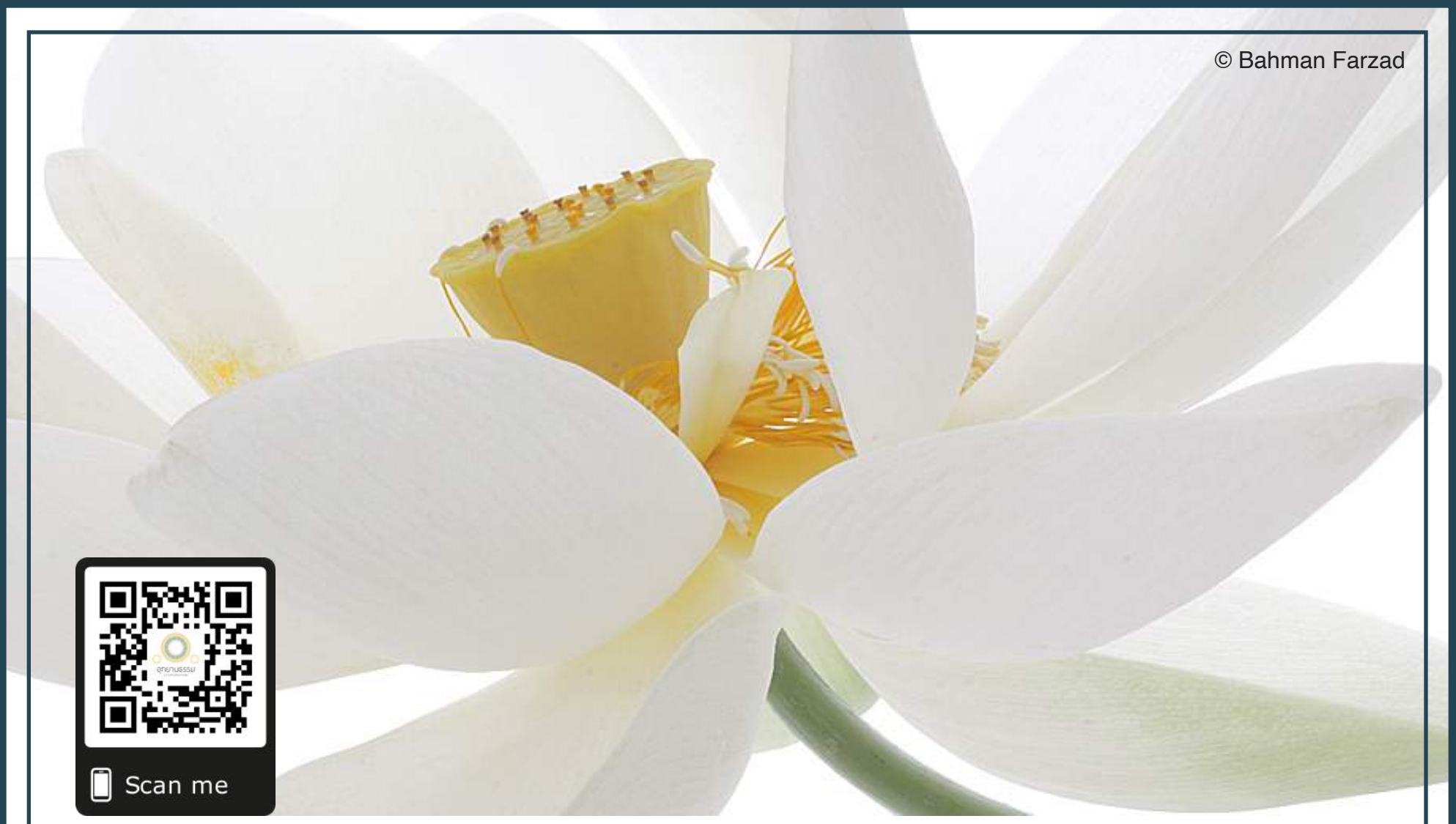

วิหารธรรม ที่เวทนาไม่ครอบงำ

คิลานสูตร

สมัยหนึ่ง ท่านพระอนุรุทธะอยู่ในป่าอันธวัน ใกล้พระนครสาวัตถี อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ครั้งนั้น ภิกษุมากรูปเข้าไปหาท่านพระอนุรุทธะถึงที่อยู่ แล้วได้ถามท่านพระอนุรุทธะว่า

"ท่านอนุรุทธะอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อไหน ทุกขเวทนาในสรีรกายที่บังเกิดขึ้น จึงไม่ครอบงำจิต"

AUDIO 3.2

ท่านพระอนุรุทธะกล่าวว่า

“ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย *เรามีจิตตั้งมั่นอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ ทุกขเวทนาในสรีรกายที่บังเกิดขึ้น จึงไม่ครอบงำ*

สติปัฏฐาน ๔ เป็นไฉน

เราย่อมพิจารณาเห็น กายในกาย อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

ย่อมพิจารณาเห็น เวทนาในเวทนา อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

ย่อมพิจารณาเห็น จิตในจิต อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

ย่อมพิจารณาเห็น ธรรมในธรรม อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

เรามีจิตตั้งมั่นอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้แล ทุกขเวทนาในสรีรกายที่บังเกิดขึ้น จึงไม่ครอบงำจิต”

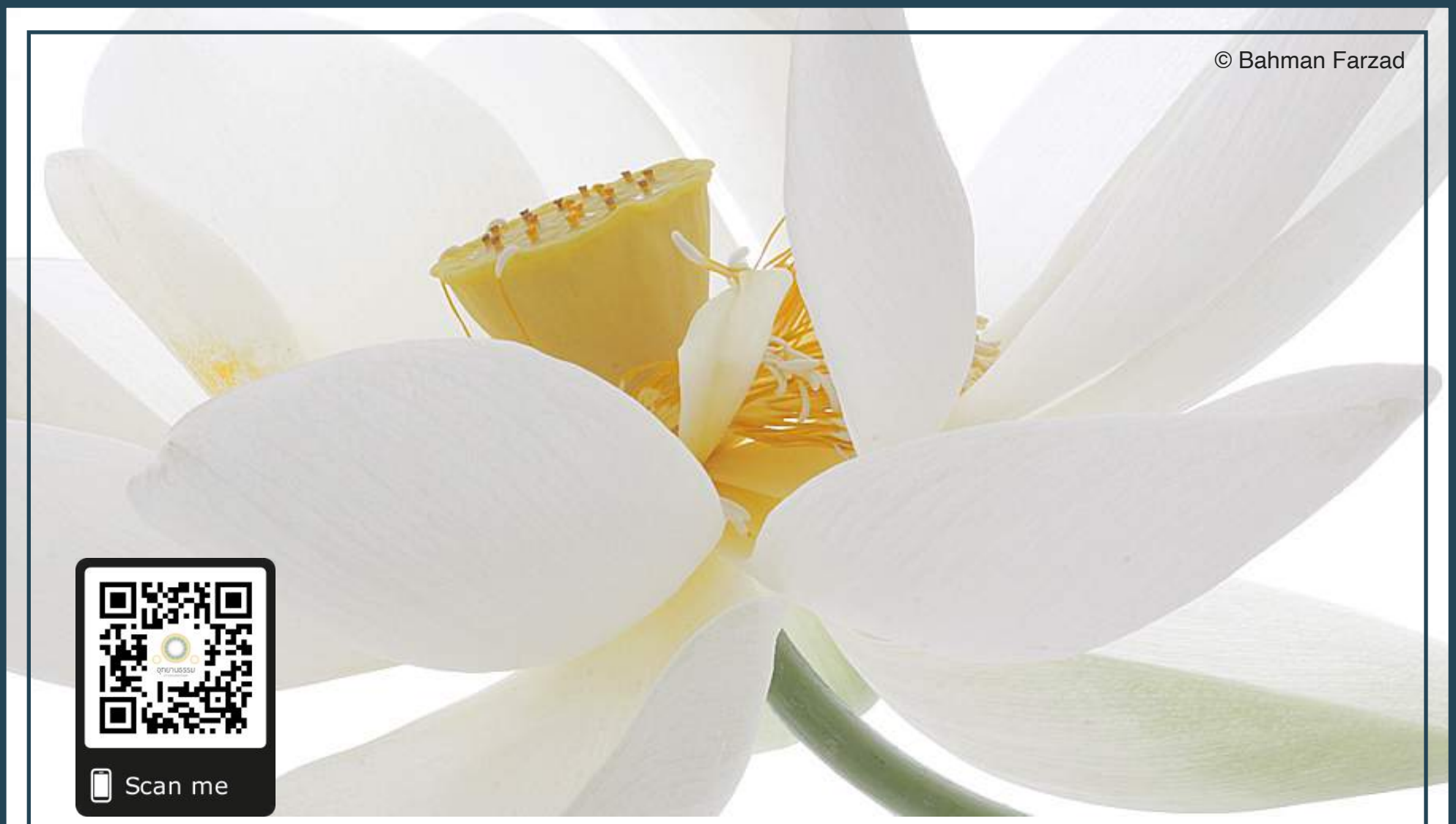

การเจริญสติปัฏฐานเมื่อป่วย

สิริวัฑฒสูตร

สมัยหนึ่ง ท่านพระอานนท์อยู่ ณ พระวิหารเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ก็สมัยนั้น สิริวัฑฒคฤหบดีอาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ครั้งนั้น สิริวัฑฒคฤหบดีเรียกบุรุษคนหนึ่งมาสั่งว่า

"มานี่แน่ะบุรุษผู้เจริญ ท่านจงเข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว จงกราบเท้าทั้งสองของท่านด้วยเศียรเกล้า ตามคำของเราว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ สิริวัฑฒคฤหบดีอาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก

AUDIO 3.3

เขาขอกราบเท้าทั้งสองของท่านพระอานนท์ด้วยเศียรเกล้า ดังนี้ และจงเรียนอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ได้โปรดเถิด ขอท่านพระอานนท์จงอาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของสิริวัฑฒคฤหบดีเถิด”

บุรุษนั้นรับคำสิริวัฑฒคฤหบดีแล้ว จึงเข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ นมัสการท่านพระอานนท์แล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้เรียนขอท่านพระอานนท์อาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของสิริวัฑฒคฤหบดี

ท่านพระอานนท์รับคำด้วย**ดุษณีภาพ**

เวลาเช้า ท่านพระอานนท์นุ่งแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไปยังนิเวศน์ของสิริวัฑฒคฤหบดี แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาปูถวาย ครั้นแล้ว ได้ถามสิริวัฑฒ-คฤหบดีว่า

“ดูกรคฤหบดี ท่านพอจะอดทนได้ พอจะยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาคลายลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ ความทุเลาปรากฏ ความกำเริบไม่ปรากฏหรือ?”

สิริวัฑฒคฤหบดีตอบว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กระผมอดทนไม่ได้ ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของกระผมกำเริบหนัก ไม่เสื่อมคลายไปเลย ความกำเริบปรากฏอยู่ ความทุเลาไม่ปรากฏ”

“ดูกรคฤหบดี เพราะเหตุนั้นแหละ ท่านพึงศึกษาอย่างนี้ว่า

เราจักพิจารณาเห็น กายในกาย อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

เราจักพิจารณาเห็น เวทนาในเวทนา อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

เราจักพิจารณาเห็น จิตในจิต อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

เราจักพิจารณาเห็น ธรรมในธรรม อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ดูกรคฤหบดี ท่านพึงศึกษาอย่างนี้แล”

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ธรรมคือสติปัฏฐาน ๔ เหล่าใด ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ธรรมเหล่านั้นมีอยู่ในกระผม และกระผมย่อมเห็นชัดในธรรมเหล่านั้น

ก็กระผมย่อมพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัด**อภิชฌา**และโทมนัสในโลกเสีย

ย่อมพิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็**สังโยชน์**อันเป็นส่วนเบื้องต่ำ ๕ เหล่าใด ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ กระผมยังไม่เห็นสังโยชน์ข้อใดข้อหนึ่งที่ยังละไม่ได้แล้วในตน”

“ดูกรคฤหบดี เป็นลาภของท่าน ท่านได้ดีแล้ว อนาคามิผลอันท่านกระทำให้แจ้งแล้ว”

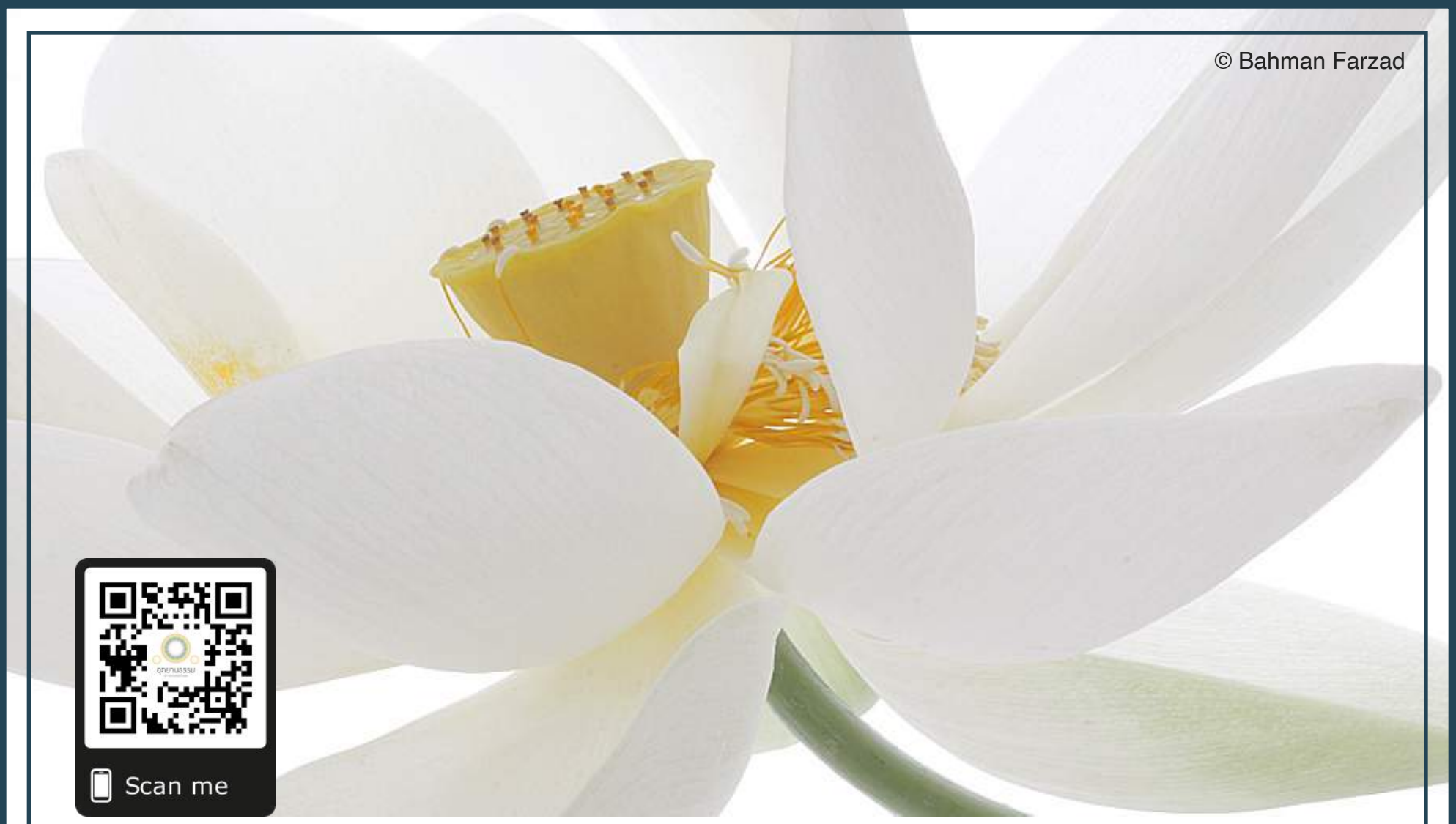

หายป่วยด้วยโพชฌงค์

คิลานสูตรที่ ๑

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ก็สมัยนั้น ท่านพระมหากัสสปะอาพาธ เป็นไข้หนัก อยู่ที่ปิปผลิคูหา

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่เร้นในเวลาเย็น เข้าไปหาท่านพระมหากัสสปะถึงที่อยู่ แล้วประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ ครั้นแล้ว ได้ตรัสถามท่านพระมหากัสสปะว่า

AUDIO 3.4

“ดูกรกัสสปะ เธอพออดทนได้หรือ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาคลายลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ ความทุเลาปรากฏ ความกำเริบขึ้นไม่ปรากฏหรือ”

ท่านพระมหากัสสปะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์อดทนไม่ได้ ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของพระองค์กำเริบหนัก ยังไม่คลายไป ความกำเริบขึ้นปรากฏ ความทุเลาไม่ปรากฏ”

“ดูกรกัสสปะ โพชฌงค์ ๗ เหล่านี้ เรากล่าวไว้ชอบแล้ว อันบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

โพชฌงค์ ๗ เป็นไฉน

ดูกรกัสสปะ สติสัมโพชฌงค์ ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ วิริยสัมโพชฌงค์ ปีติสัมโพชฌงค์ ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ สมาธิสัมโพชฌงค์ อุเบกขาสัมโพชฌงค์ เรากล่าวไว้ชอบแล้ว อันบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน”

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาค โพชฌงค์ดีนัก ข้าแต่พระสุคต โพชฌงค์ดีนัก”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไวยากรณภาษิตนี้แล้ว ท่านพระมหากัสสปะปลื้มใจ ชื่นชมภาษิตของพระผู้มีพระภาค ท่านพระมหากัสสปะหายจากอาพาธนั้นแล้ว ด้วยประการฉะนี้

โพชฌงค์ ๗

อันบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

สติสัมโพชฌงค์

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์

วิริยสัมโพชฌงค์

ปีติสัมโพชฌงค์

ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์

สมาธิสัมโพชฌงค์

อุเบกขาสัมโพชฌงค์

ในโพชฌงค์ ๗ นั้น สติสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

สติในธรรมภายใน มีอยู่
สติในธรรมภายนอก มีอยู่

สติในธรรมภายใน แม้ใด
สติในธรรมภายใน แม้นั้น

สติในธรรมภายนอก แม้ใด
สติในธรรมภายนอก แม้นั้น

ก็ชื่อว่า สติสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

ความเลือกสรรในธรรมภายใน มีอยู่
ความเลือกสรรในธรรมภายนอก มีอยู่

ความเลือกสรรในธรรมภายใน แม้ใด
ความเลือกสรรในธรรมภายใน แม้นั้น

ความเลือกสรรในธรรมภายนอก แม้ใด
ความเลือกสรรในธรรมภายนอก แม้นั้น

ก็ชื่อว่า ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพาน

วิริยสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

ความเพียรทางกาย มีอยู่
ความเพียรทางใจ มีอยู่

ความเพียรทางกาย แม้ใด
ความเพียรทางกาย แม้นั้น

ความเพียรทางใจ แม้ใด
ความเพียรทางใจ แม้นั้น

ก็ชื่อว่า วิริยสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

ปีติสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

ปีติที่มีวิตก มีวิจาร มีอยู่
ปีติที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีอยู่

ปีติที่มีวิตก มีวิจาร แม้ใด
ปีติที่มีวิตก มีวิจาร แม้นั้น

ปีติที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร แม้ใด
ปีติที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร แม้นั้น

ก็ชื่อว่า ปีติสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

กายปัสสัทธิ มีอยู่
จิตตปัสสัทธิ มีอยู่

กายปัสสัทธิ แม้ใด
กายปัสสัทธิ แม้นั้น

จิตตปัสสัทธิ แม้ใด
จิตตปัสสัทธิ แม้นั้น

ก็ชื่อว่า ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

สมาธิสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

สมาธิที่มีวิตก มีวิจาร มีอยู่
สมาธิที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีอยู่

สมาธิที่มีวิตก มีวิจาร แม้ใด
สมาธิที่มีวิตก มีวิจาร แม้นั้น

สมาธิที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร แม้ใด
สมาธิที่ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร แม้นั้น

ก็ชื่อว่า สมาธิสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

อุเบกขาสัมโพชฌงค์ เป็นไฉน

อุเบกขาในธรรมภายใน มีอยู่
อุเบกขาในธรรมภายนอก มีอยู่

อุเบกขาในธรรมภายใน แม้ใด
อุเบกขาในธรรมภายใน แม้นั้น

อุเบกขาในธรรมภายนอก แม้ใด
อุเบกขาในธรรมภายนอก แม้นั้น

ก็ชื่อว่า อุเบกขาสัมโพชฌงค์
ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

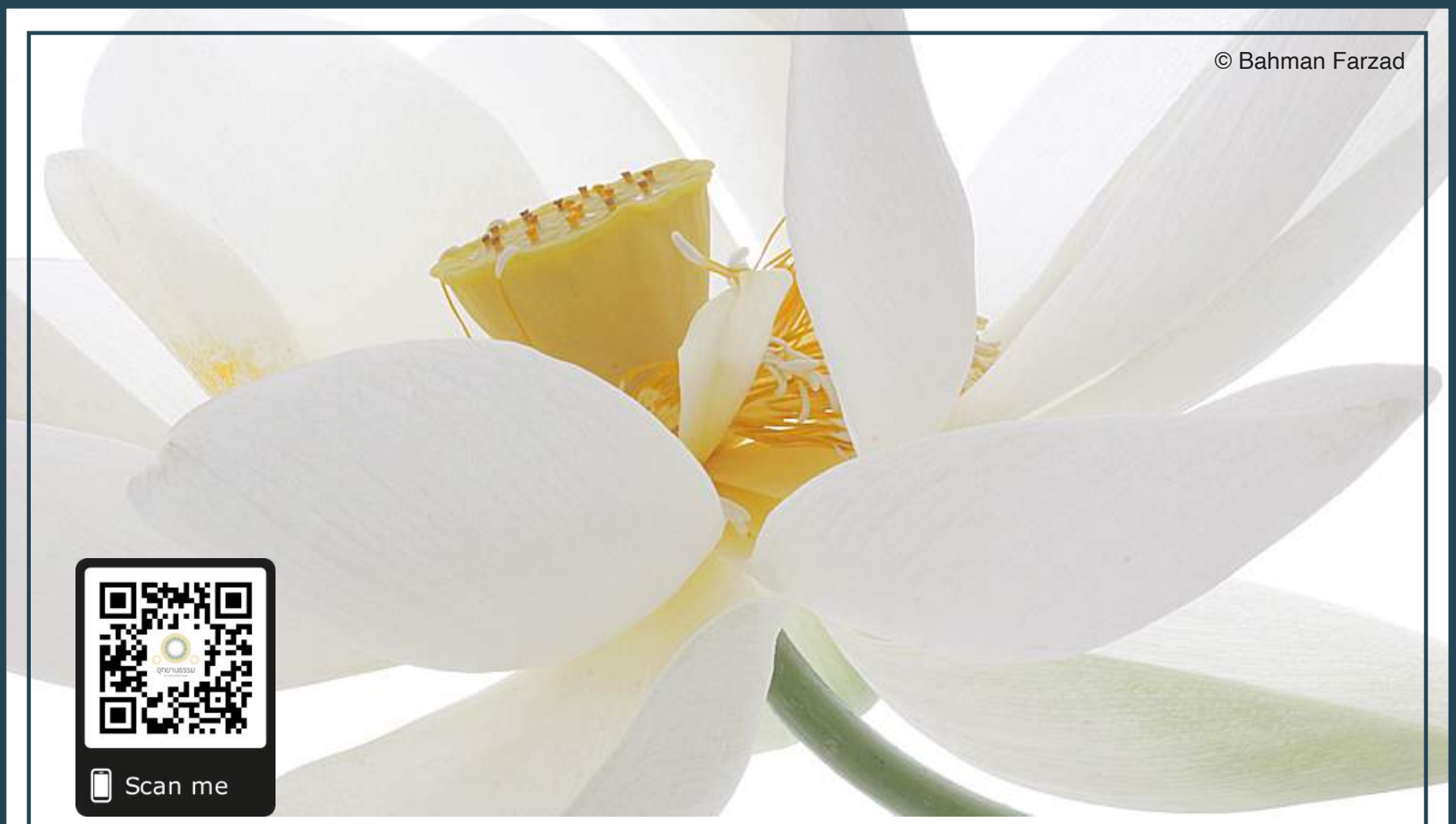

วิปัสสนาธุรุม สำหรับผู้ป่วย

คิลานสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่กุฏาคารศาลา ป่ามหาวัน ใกล้เมืองเวสาลี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่หลีกเร้นในเวลาเย็น เสด็จเข้าไปที่ศาลาภิกษุไข้ ได้ทรงเห็นภิกษุรูปหนึ่งที่ทุรพล เป็นไข้ แล้วประทับนั่งบนอาสนะที่เขาตบแต่งไว้ ครั้นแล้ว ได้ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

AUDIO 3.5

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการ ย่อมไม่ละภิกษุ บางรูปที่ทุรพล เป็นไข้ เธอพึงหวังผลนี้ คือ จักทำให้แจ้งซึ่ง เจโตวิ

มุติ ปัญญาวิมุติ อันหา**อาสวะ**มิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ ต่อกาลไม่นานเลย

ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

ย่อมพิจารณาเห็นว่าไม่งามในกาย ๑
มีความสำคัญว่าเป็นของปฏิกูลในอาหาร ๑
มีความสำคัญว่าไม่น่ายินดีในโลกทั้งปวง ๑
พิจารณาเห็นว่าไม่เที่ยงในสังขารทั้งปวง ๑
*มีมรณ**สัญญา**ปรากฏขึ้นด้วยดี ณ ภายใน ๑*

ธรรม ๕ ประการนี้ ย่อมไม่ละภิกษุบางรูปที่ทุรพล เป็นไข้ เธอนั้นพึงหวังผลนี้ คือ

จักทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ ต่อกาลไม่นานเลย”

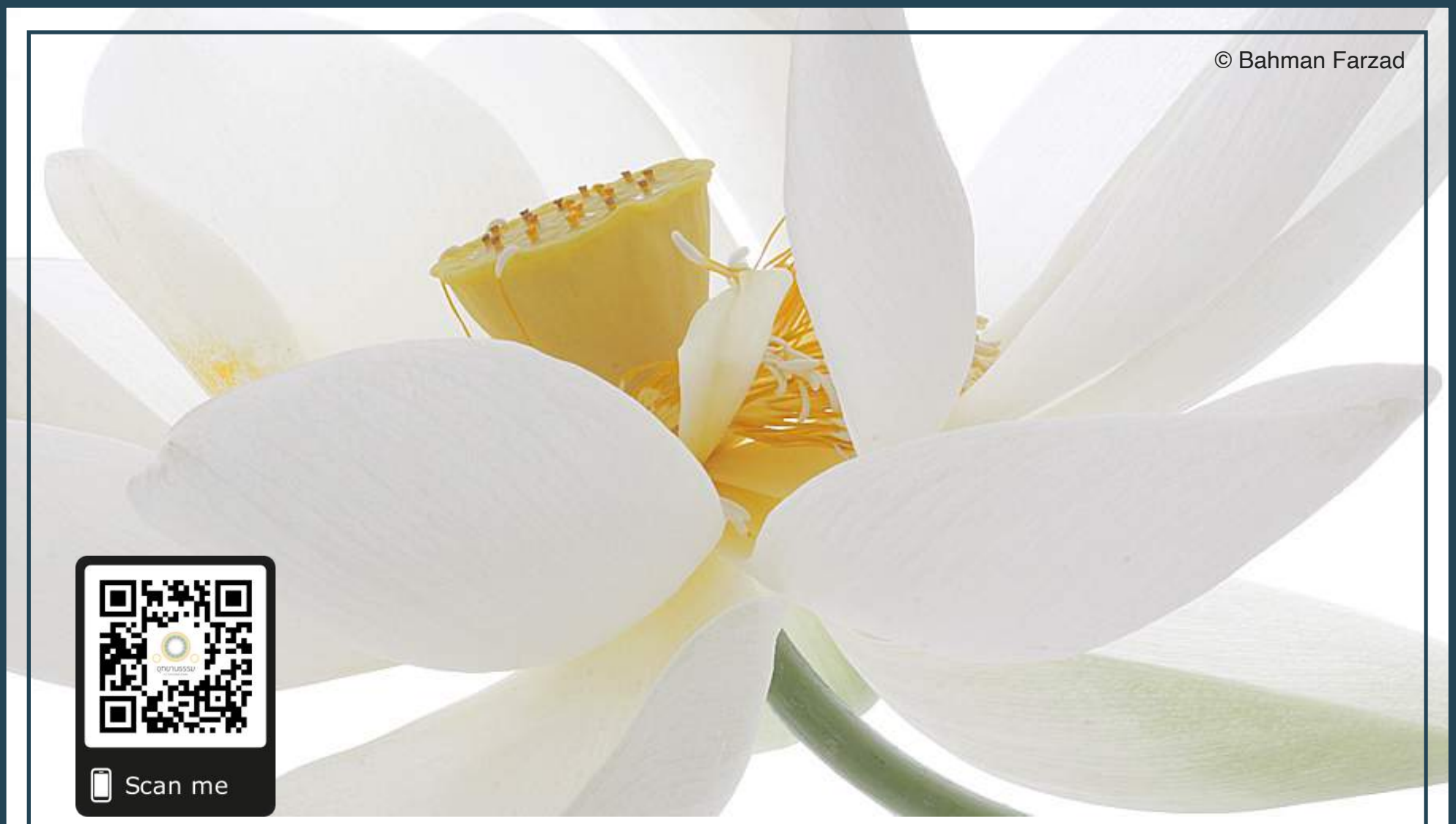

หายป่วยด้วยสัญญา ๑๐

อาพาธสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ก็สมัยนั้นแล ท่านพระคิริมานนท์อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

AUDIO 3.6

"ท่านพระคิริมานนท์อาพาธ ได้รับทุกข์เป็นไข้หนัก

ขอประทานพระวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาคได้โปรดอนุเคราะห์เสด็จเยี่ยมท่านพระคิริมานนท์ยังที่อยู่เถิด พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ดูกรอานนท์ **ถ้าเธอพึงเข้าไปหาแล้วกล่าวสัญญา ๑๐ ประการแก่คิริมานันทภิกษุไซร้ ข้อที่อาพาธของคิริมานันทภิกษุจะพึงสงบระงับโดยพลัน เพราะได้ฟังสัญญา ๑๐ ประการนั้น เป็นฐานะที่จะมีได้**

สัญญา ๑๐ ประการเป็นไฉน คือ

อนิจจสัญญา ๑
อนัตตสัญญา ๑
อสุภสัญญา ๑
อาทีนวสัญญา ๑
ปหานสัญญา ๑
วิราคสัญญา ๑
นิโรธสัญญา ๑
สัพพโลเกอนภิรตสัญญา ๑
สัพพสังขาเรสุอนิจจสัญญา ๑
อานาปานัสสติ ๑

อนิจจสัญญา

ความไม่เที่ยงของอุปาทานขันธ์ ๕

ก็อนิจจสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า

รูป ไม่เที่ยง
เวทนา ไม่เที่ยง
สัญญา ไม่เที่ยง
สังขารทั้งหลาย ไม่เที่ยง
วิญญาณ ไม่เที่ยง

ย่อมพิจารณาเห็นโดยความเป็นของไม่เที่ยงใน**อุปาทาน**ขันธ์ ๕ เหล่านี้ ด้วยประการอย่างนี้

นี้เรียกว่า อนิจจสัญญา

อนัตตสัญญา

ความเป็นอนัตตาของอายตนะทั้งภายในและภายนอก ๖ ประการ

ก็อนัตตสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า

จักษุ เป็นอนัตตา รูป เป็นอนัตตา
หู เป็นอนัตตา เสียง เป็นอนัตตา
จมูก เป็นอนัตตา กลิ่น เป็นอนัตตา
ลิ้น เป็นอนัตตา รส เป็นอนัตตา
กาย เป็นอนัตตา โผฏฐัพพะ เป็นอนัตตา
ใจ เป็นอนัตตา ธรรมารมณ์ เป็นอนัตตา

ย่อมพิจารณาเห็นโดยความเป็นอนัตตาในอายตนะทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ๖ ประการเหล่านี้ ด้วยประการอย่างนี้

นี้เรียกว่า อนัตตสัญญา

อสุภสัญญา

ความไม่งามของกาย

ก็อสุภสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมพิจารณาเห็นกายนี้นั่นแล
เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นไป
เบื้องต่ำแต่ปลายผมลงมา
มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ
เต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีประการต่างๆ ว่า ในกายนี้มี

ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง
เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก
ม้าม เนื้อหัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด
ไส้ใหญ่ ไส้น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า
ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ
มันข้น น้ำตา เปลวมัน
น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร

ย่อมพิจารณาเห็นโดยความเป็นของไม่งามในกายนี้ ด้วยประการดังนี้

นี้เรียกว่า อสุภสัญญา

อาทีนวสัญญา

ความเป็นโทษของกาย

ก็อาทีนวสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า กายนี้มีทุกข์มาก มีโทษมาก เพราะฉะนั้น อาพาธต่างๆ จึงเกิดขึ้นในกายนี้ คือ โรคตา โรคหู โรคจมูก โรคลิ้น โรคกาย โรคศีรษะ โรคที่ใบหู โรคปาก โรคฟัน โรคไอ โรคหืด โรคไข้หวัด โรคไข้พิษ โรคไข้เซื่องซึม โรคในท้อง โรคลมสลบ โรคบิด โรคจุกเสียด โรคลงราก โรคเรื้อน โรคฝี โรคกลาก โรคมองคร่อ โรคลมบ้าหมู โรคหิดเปื่อย โรคหิดด้าน โรคคุดทะราด หูด โรคละออง บวม โรคอาเจียนโลหิต โรคดีเดือด โรคเบาหวาน โรคเริม โรคพุพอง โรคริดสีดวง

อาพาธมีดีเป็นสมุฏฐาน อาพาธมีเสมหะเป็นสมุฏฐาน อาพาธมีลมเป็นสมุฏฐาน อาพาธมีไข้สันนิบาต อาพาธอันเกิดแต่ฤดูแปรปรวน อาพาธอันเกิดแต่การบริหารไม่สม่ำเสมอ อาพาธอันเกิดแต่ความเพียรเกินกำลัง อาพาธอันเกิดแต่วิบากของกรรม ความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ

ย่อมพิจารณาเห็นโดยความเป็นโทษในกายนี้ ด้วยประการดังนี้

นี้เรียกว่า อาทีนวสัญญา

ปหานสัญญา

การทำให้หมดสิ้นไปซึ่งกามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก และอกุศลธรรม

ก็ปหานสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมไม่ยินดี ย่อมละ ย่อมบรรเทา ย่อมทำให้หมดสิ้นไป ย่อมทำให้ถึงความไม่มี ซึ่ง

กามวิตก อันเกิดขึ้นแล้ว
พยาบาทวิตก อันเกิดขึ้นแล้ว
วิหิงสาวิตก อันเกิดขึ้นแล้ว
อกุศลธรรมทั้งหลายอันชั่วช้า อันเกิดขึ้นแล้ว

นี้เรียกว่า ปหานสัญญา

วิราคสัญญา

ธรรมเป็นที่สำรอกกิเลส

ก็วิราคสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ธรรมชาตินั่นสงบ ธรรมชาตินั่นประณีต คือ
ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง
ธรรมเป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง
ธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา
ธรรมเป็นที่สำรอกกิเลส
ธรรมชาติเป็นที่ดับกิเลสและกองทุกข์

นี้เรียกว่า วิราคสัญญา

นิโรธสัญญา

ธรรมเป็นที่ดับโดยไม่เหลือ

ก็นิโรธสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ธรรมชาตินั่นสงบ ธรรมชาตินั่นประณีต คือ
ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง
ธรรมเป็นที่สละคืนทั้งปวง
ธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา
ธรรมเป็นที่ดับโดยไม่เหลือ
ธรรมชาติเป็นที่ดับกิเลสและกองทุกข์

นี้เรียกว่า นิโรธสัญญา

สัพพโลเกอนภิรตสัญญา

การละอุบายและอุปาทานในโลก

ก็สัพพโลเกอนภิรตสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ละอุบายและ**อุปาทาน**ในโลก อันเป็นเหตุตั้งมั่น ถือมั่น และเป็น**อนุสัย**แห่งจิต ย่อมงดเว้น ไม่ถือมั่น

นี้เรียกว่า สัพพโลเกอนภิรตสัญญา

สัพพสังขาเรสุอนิจจสัญญา

ความอึดอัด ระอา ในสังขารทั้งปวง

ก็สัพพสังขาเรสุอนิจจสัญญาเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมอึดอัด ย่อมระอา ย่อมเกลียดชังแต่สังขารทั้งปวง

นี้เรียกว่า สัพพสังขาเรสุอนิจจสัญญา

อานาปานัสสติ

อานาปานัสสติเป็นไฉน

ดูกรอานนท์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างเปล่าก็ดี นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เธอเป็นผู้มีสติหายใจออก เป็นผู้มีสติหายใจเข้า

เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่า หายใจออกยาว
หรือเมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่า หายใจเข้ายาว
เมื่อหายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่า หายใจออกสั้น
หรือเมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่า หายใจเข้าสั้น
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้กำหนดรู้กายทั้งปวง (ลมหายใจ) หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้กำหนดรู้กายทั้งปวง หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักระงับกายสังขาร (ลมหายใจ) หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักระงับกายสังขาร หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้ปีติ หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้ปีติ หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้จิตตสังขาร หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้จิตตสังขาร หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักระงับจิตตสังขาร หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักระงับจิตตสังขาร หายใจเข้า

อานาปานัสสติ (ต่อ)

ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้จิต หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักกำหนดรู้จิต หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักยังจิตให้บันเทิง หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักยังจิตให้บันเทิง หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักตั้งจิตให้มั่น หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักตั้งจิตให้มั่น หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเปลื้องจิต หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเปลื้องจิต หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความเป็นของไม่เที่ยง หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความเป็นของไม่เที่ยง หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความคลายกำหนัด หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความคลายกำหนัด หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความดับสนิท หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความดับสนิท หายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความสลัดคืน หายใจออก
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้พิจารณาเห็นโดยความสลัดคืน หายใจเข้า

นี้เรียกว่า อานาปานัสสติ

ดูกรอานนท์ ถ้าเธอพึงเข้าไปหา แล้วกล่าวสัญญา ๑๐ ประการนี้แก่คิริมานนทภิกษุไซร้ ข้อที่อาพาธของคิริมานนทภิกษุจะพึงสงบระงับโดยพลัน เพราะได้ฟังสัญญา ๑๐ ประการนี้ เป็นฐานะที่จะมีได้”

ท่านพระอานนท์ได้เรียนสัญญา ๑๐ ประการนี้ ในสำนักของพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้เข้าไปหาท่านพระคิริมานนท์ยังที่อยู่ ครั้นแล้ว ได้กล่าวสัญญา ๑๐ ประการ แก่ท่านพระคิริมานนท์

ครั้งนั้นแล อาพาธนั้นของท่านพระคิริมานนท์สงบระงับโดยพลัน เพราะได้ฟังสัญญา ๑๐ ประการนี้

ท่านพระคิริมานนท์หายจากอาพาธนั้น ก็อาพาธนั้นเป็นโรคอันท่านพระคิริมานนท์ละได้แล้ว ด้วยประการนั้นแล

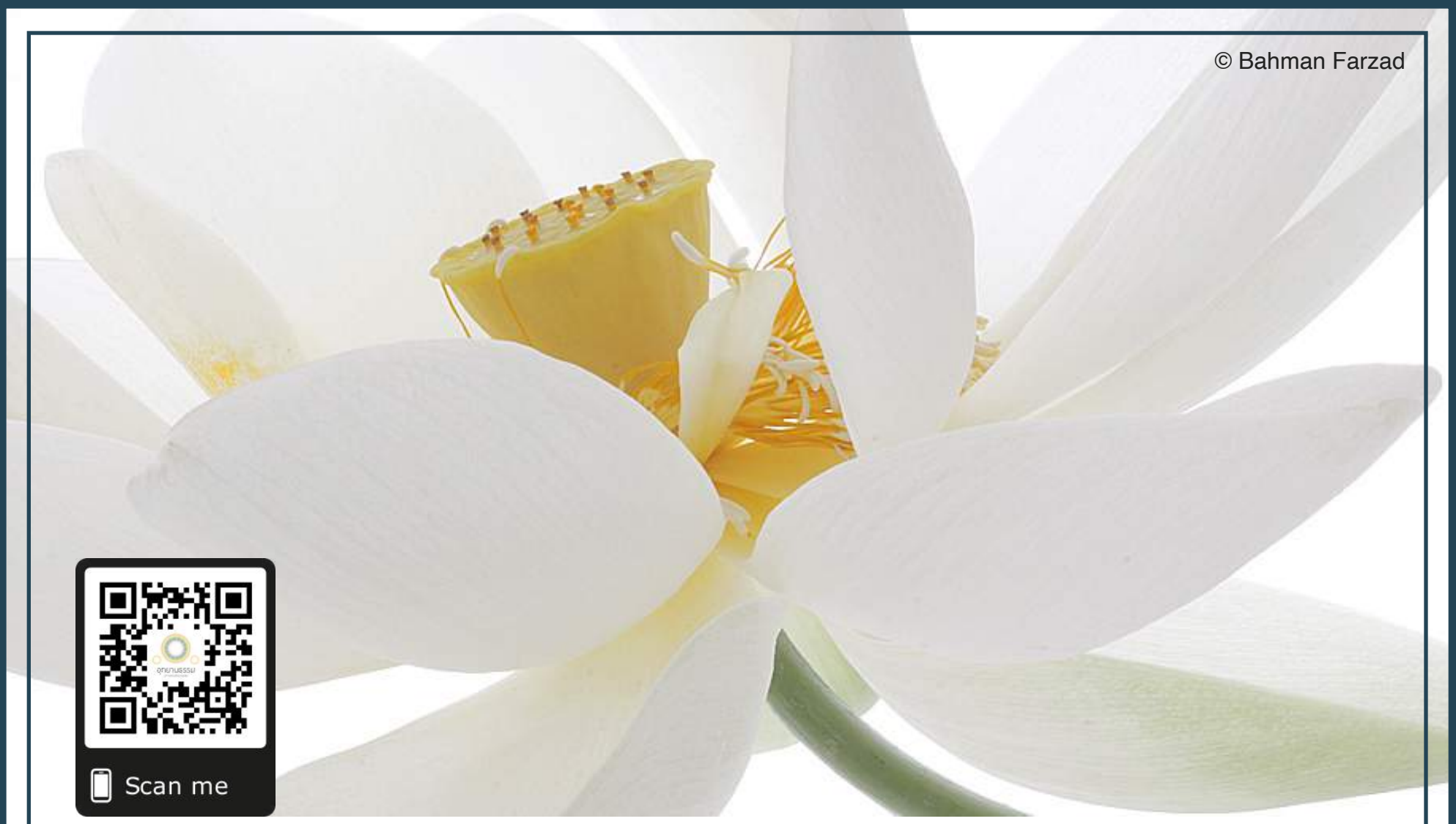

ความเพียรพิชิตโรค

มหาปรินิพพานสูตร

ครั้งนั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคทรงจำพรรษาแล้ว ทรงประชวรอย่างหนัก เกิดเวทนาอย่างร้ายแรง ถึงใกล้จะปรินิพพาน ได้ยินว่า ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาค ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ อดกลั้น ไม่พรั่นพรึง ทรงพระดำริว่า

"การที่เราจะไม่บอกภิกษุผู้**อุปัฏฐาก** ไม่อำลาภิกษุสงฆ์ ปรินิพพานเสีย นั้นไม่สมควรแก่เราเลย ถ้ากระไร เราพึงใช้ ความเพียรขับไล่อาพาธนี้ ดำรงชีวิตสังขารอยู่เถิด"

AUDIO 3.7

พระผู้มีพระภาคทรงใช้ความเพียรขับไล่อาพาธนั้น อาพาธของพระองค์สงบไปแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงหายประชวร ทรงดำรงชีวิตสังขารอยู่แล้ว

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระอานนท์ว่า

“ดูกรอานนท์ **สมัยใด ตถาคตเข้าถึงเจโตสมาธิ อันไม่มีนิมิต เพราะไม่ทำไว้ในใจซึ่งนิมิตทั้งปวง เพราะดับเวทนาบางเหล่าแล้วอยู่ สมัยนั้น กายของตถาคตย่อมผาสุก**

เพราะฉะนั้น
พวกเธอจงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง
มิใช่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง
คือ จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง
มิใช่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เถิด”

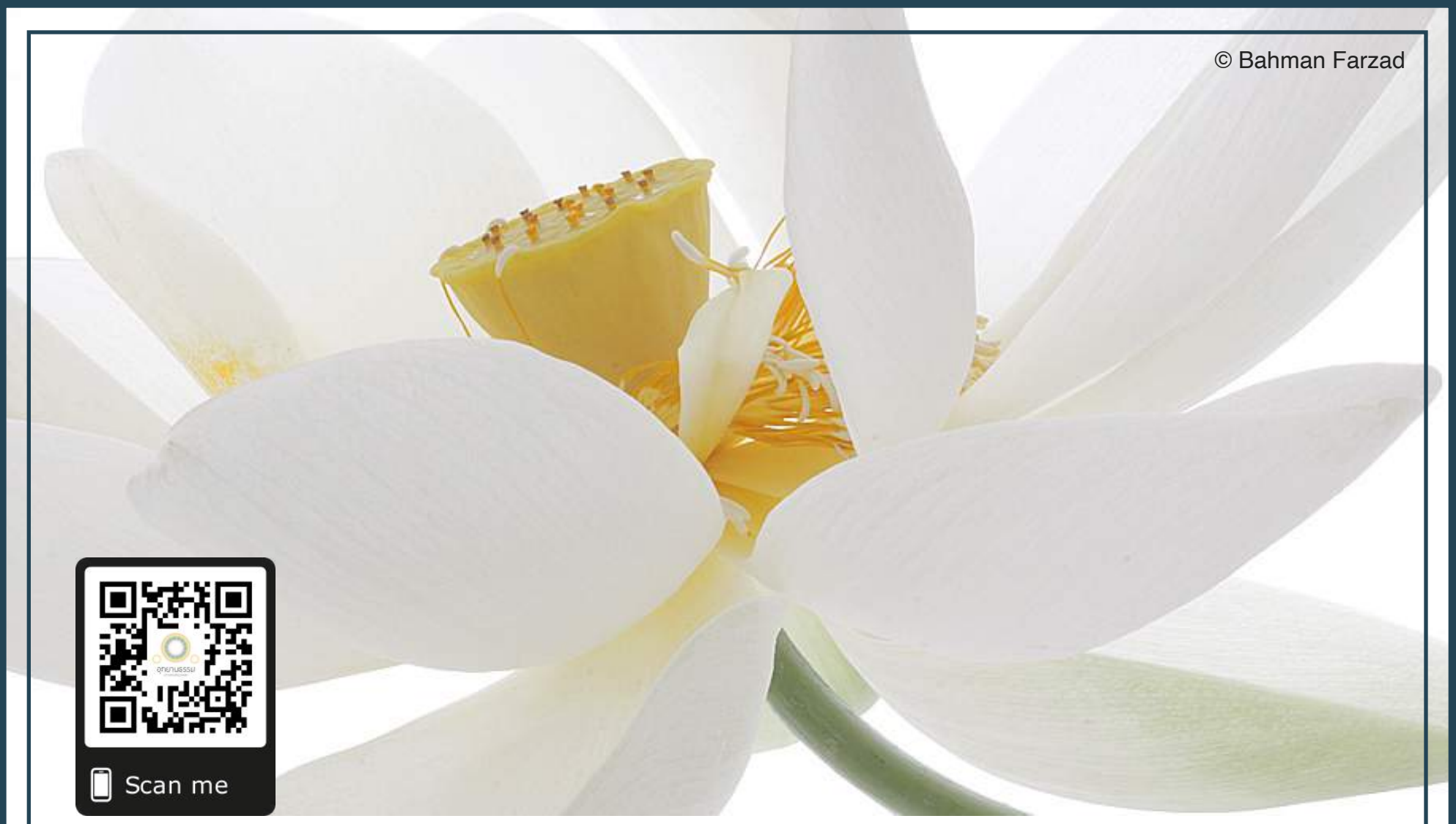

การต่ออายุ

มหาปรินิพพานสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสกะท่านพระอานนท์ว่า

"ดูกรอานนท์ **อิทธิบาท**ทั้ง ๔ อันผู้ใดผู้หนึ่งเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นดุจยาน กระทำให้เป็นดุจพื้น ให้ตั้งมั่นแล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ผู้นั้นเมื่อจำนงอยู่ พึงดำรงอยู่ได้ตลอดกัป หรือเกินกว่ากัป"

AUDIO 3.8

“ดูกรอานนท์ **อิทธิบาท**ทั้ง ๔ ตถาคตเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นดุจยาน กระทำให้เป็นดุจพื้น ให้ตั้งมั่นแล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ตถาคตนั้น เมื่อจำนงอยู่ จะพึงดำรงอยู่ได้ตลอดกัป หรือเกินกว่ากัป”

ภาคที่ ๔

ความตายที่งดงาม

© Bahman Farzad

เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย

อภยสูตร

ครั้งนั้นแล พราหมณ์ชื่อชานุโสณี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ข้าพเจ้ามีวาทะอย่างนี้ มีทิฐิอย่างนี้ว่า *สัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย ไม่มี*" AUDIO 4.1

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“สัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา
ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย มีอยู่

สัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา
ไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย มีอยู่

ก็สัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตายเป็นไฉน

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัด ความพอใจ ความรัก ความกระหาย ความเร่าร้อน ความทะยานอยากใน* **กาม** *ทั้งหลาย เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

กาม *อันเป็นที่รักจักละเราไปเสียละหนอ*
และเราก็จะต้องละ **กาม** *อันเป็นที่รักไป*

เขาย่อมเศร้าโศก ลำบากใจ ร่ำไร ทุบอกคร่ำครวญ ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัด ความพอใจ ความรัก ความกระหาย ความเร่าร้อน ความทะยานอยากใน* **กาย** *ทั้งหลาย เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

"บุคคลผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย ๔ จำพวก คือ ผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัดในกาม แล้ววิตกว่า เราต้องละกามอันเป็นที่รัก ผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัดในกาย แล้ววิตกว่า เราต้องละกายอันเป็นที่รัก ผู้ไม่ได้ทำความดีไว้ ผู้มีความสงสัยในพระสัทธรรม"

พุทธพจน์

กาย *อันเป็นที่รักจักละเราไปละหนอ*
และเราก็จักละ **กาย** *อันเป็นที่รักไป*

เขาย่อมเศร้าโศก ลำบากใจ ร่ำไร ทุบอกคร่ำครวญ ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ไม่ได้ทำความดีไว้ ไม่ได้ทำกุศลไว้ ไม่ได้ทำความป้องกันความกลัวไว้ ทำแต่บาป ทำแต่กรรมที่หยาบช้า ทำแต่กรรมที่เศร้าหมอง เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

เราไม่ได้ทำความดีไว้ ไม่ได้ทำกุศลไว้
ไม่ได้ทำความป้องกันความกลัวไว้
ทำแต่บาป ทำแต่กรรมที่หยาบช้า ทำแต่กรรมที่เศร้าหมอง
คติ*ของคนเหล่านี้มีประมาณเท่าใด เราละไปแล้วย่อมไปสู่คตินั้น*

เขาย่อมเศร้าโศก ลำบากใจ ร่ำไร ทุบอกคร่ำครวญ ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้มีความสงสัย เคลือบแคลง ไม่ถึงความตกลงใจในพระสัทธรรม เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

เรามีความสงสัย เคลือบแคลง ไม่ถึงความตกลงใจในพระสัทธรรม

เขาย่อมเศร้าโศก ลำบากใจ ร่ำไร ทุบอกคร่ำครวญ ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมกลัว ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลมีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย เป็นไฉน

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ปราศจากความกำหนัด ปราศจากความพอใจ ปราศจากความรัก ปราศจากความกระหาย ปราศจากความเร่าร้อน ปราศจากความทะยานอยากใน* **กาม** *ทั้งหลาย เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมไม่มีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

กาม *ทั้งหลายอันเป็นที่รักจักละเราไปเสียละหนอ*
และเราก็จักละ **กาม** *อันเป็นที่รักไป*

เขาย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ ไม่ร่ำไร ไม่ทุบอกคร่ำครวญ

ไม่ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ปราศจากความกำหนัด ปราศจากความพอใจ ปราศจากความรัก ปราศจากความกระหาย ปราศจากความเร่าร้อน ปราศจากความทะยานอยากใน* **กาย** *ทั้งหลาย เมื่อเขามีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องแล้ว ย่อมไม่มีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

กาย *อันเป็นที่รักจักละเราไปละหนอ*
และเราก็จักละ **กาย** *อันเป็นที่รักนี้ไป*

เขาย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ ไม่ร่ำไร ไม่ทุบอกคร่ำครวญ ไม่ถึงความหลงใหล บุคคลนี้แล ผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ไม่ได้กระทำบาป ไม่ได้ทำกรรมที่หยาบช้า ไม่ได้ทำกรรมที่เศร้าหมอง เป็นผู้ทำความดีไว้ ทำกุศลไว้ ทำกรรมเครื่องป้องกันความกลัวไว้ เมื่อมีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องเขาแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

เราไม่ได้ทำกรรมอันเป็นบาป ไม่ได้ทำกรรมหยาบช้า
ไม่ได้ทำกรรมที่เศร้าหมอง
เป็นผู้ทำกรรมดีไว้ ทำกุศลไว้
ทำกรรมเครื่องป้องกันความกลัวไว้

คติ *ของบุคคลเหล่านี้มีเพียงใด เราละไปแล้ว จักไปสู่คตินั้น*

เขาย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ ไม่ร่ำไร ไม่ทุบอกคร่ำครวญ ไม่ถึงความหลงใหล บุคคลแม้นี้แล มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ย่อมไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ *เป็นผู้ไม่มีความสงสัย ไม่มีความเคลือบแคลงถึงความตกลงใจในพระสัทธรรม เมื่อเขามีโรคหนักอย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า*

เราไม่มีความสงสัย ไม่มีความเคลือบแคลง ถึงความตกลงใจในพระ-สัทธรรม

เขาย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ ไม่ร่ำไร ไม่ทุบอกคร่ำครวญ ไม่ถึงความหลงใหล บุคคลแม้นี้แล มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ย่อมไม่ถึงความสะดุ้งต่อความตาย”

พราหมณ์ชานุโสณีได้กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า ผู้มีจักษุจักเห็นรูป ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงประกาศ ธรรมโดยอเนกปริยาย ฉันนั้นเหมือนกัน

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็น**สรณะ** ขอท่านพระโคดมโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

♛♛♛♛♛

"บุคคลผู้มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมไม่กลัว ไม่ถึงความสะดุ้ง
ต่อความตาย ๔ จำพวก คือ ผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม
และไม่วิตกว่า เราต้องละกามอันเป็นที่รัก
ผู้ปราศจากความกำหนัดในกาย และไม่วิตกว่า
เราต้องละกายอันเป็นที่รัก ผู้ทำความดีไว้
ผู้ไม่มีความสงสัยในพระสัทธรรม"

พุทธพจน์

การตายอันไม่เลวทราม

มหานามสูตรที่ ๑ และ ๒

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิโครธาราม ใกล้พระนครกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ครั้งนั้น พระเจ้ามหานามศากยราชเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้ทรงกราบทูลว่า

AUDIO 4.2

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระนครกบิลพัสดุ์นี้ เป็นพระนครมั่งคั่ง เจริญรุ่งเรือง มีผู้คนมาก แออัดไปด้วยมนุษย์ มีถนนคับแคบ

หม่อมฉันนั่งใกล้พระผู้มีพระภาค หรือนั่งใกล้ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจแล้ว เมื่อเข้าไปยังพระนครกบิลพัสดุ์ในเวลาเย็น ย่อมไม่ไปพร้อมกับ ช้าง ม้า รถ เกวียน และแม้กับบุรุษ

สมัยนั้น หม่อมฉันลืมสติที่ปรารภถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม พระสงฆ์ หม่อมฉันมีความดำริว่า

ถ้าในเวลานี้ เรากระทำกาละลงไป คติของเราจะเป็นอย่างไร อภิสัมปรายภพของเราจะเป็นอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ขอถวายพระพรมหาบพิตร อย่ากลัวเลย การสวรรคตอันไม่เลวทราม จักมีแก่มหาบพิตร กาลกิริยาอันไม่เลวทรามจักมีแก่มหาบพิตร

เปรียบเหมือนบุรุษลงไปยังห้วงน้ำลึกแล้ว พึงทุบหม้อเนยใสหรือหม้อน้ำมัน สิ่งที่มีอยู่ในหม้อนั้นจะเป็นก้อนกรวดหรือกระเบื้องก็ตาม สิ่งนั้นจะจมลง สิ่งใดเป็นเนยใสหรือน้ำมัน สิ่งนั้นจะลอยขึ้นถึงความวิเศษ ฉันใด

จิตของผู้ใดที่อบรมแล้วด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ตลอดกาลนาน

กายของผู้นั้นมีรูป ประกอบด้วยมหาภูตรูป ๔ มีมารดาบิดาเป็นแดนเกิด เจริญขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด มีความไม่เที่ยง ต้องขัดสี นวดเฟ้น

และมีอันแตกกระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา พวกกา แร้ง นกตะกรุม สุนัข สุนัขจิ้งจอก หรือสัตว์ต่างชนิด ย่อมกัดกินกายนี้แหละ

ส่วนจิตของผู้นั้นซึ่งอบรมแล้วด้วยศรัทธา ศีล สุตะ **จาคะ** *ปัญญา ตลอดกาลนาน ย่อมเป็นคุณชาติไปในเบื้องบน ถึงคุณวิเศษ ฉันนั้นเหมือนกัน*

อีกประการหนึ่ง **อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นผู้น้อมไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน**

ธรรม ๔ ประการเป็นไฉน

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ *ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า* ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชน พึงรู้เฉพาะตน

ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควร คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค

ผู้ควรของคำนับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ อัน**ตัณหา**และทิฏฐิไม่ลูบคลำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิ

เปรียบเหมือนต้นไม้ที่น้อมโน้มโอนไปทางทิศปราจีน
เมื่อรากขาดแล้ว ก็จะพึงล้มไปทางที่ต้นไม้น้อมโน้มโอนไป ฉันใด
อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการเหล่านี้
ก็ย่อมเป็นผู้น้อมโน้มโอนไปสู่นิพพาน ฉันนั้นเหมือนกันแล”

ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

นกุลสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าเภสกาลามิคทายวัน ใกล้นครสุงสุมารคีระ แคว้นภัคคะ สมัยนั้น นกุลบิดาคฤหบดี อาพาธ มีทุกข์เป็นไข้หนัก ครั้งนั้น นกุลมารดาคฤหปตานีได้กล่าวเตือนนกุลบิดาคฤหบดีว่า

"ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระทำกาละเลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน

AUDIO 4.3

ดูกรคฤหบดี ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

เมื่อเราล่วงไปแล้ว นกุลมารดาคฤหปตานีจักไม่สามารถเลี้ยงทารก ดำรงการอยู่ครองเรือนไว้ได้ แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ เพราะดิฉันเป็นคนฉลาดปั่นฝ้าย ทำขนสัตว์ เมื่อท่านล่วงไปแล้ว ดิฉันย่อมสามารถเลี้ยงทารก ดำรงการอยู่ครองเรือนไว้ได้

เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระทำกาละเลย เพราะการกระทำกาละของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน

ดูกรท่านคฤหบดี ก็ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

เมื่อเราล่วงไปแล้ว นกุลมารดาคฤหปตานีจักได้คนอื่นเป็นสามี แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ ทั้งท่านทั้งดิฉันย่อมรู้ว่า ได้อยู่ร่วมกันมาอย่างเคร่งครัดต่อระเบียบประเพณีตลอด ๑๖ ปี

เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระทำกาละเลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน

ดูกรคฤหบดี ก็ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

เมื่อเราล่วงไปแล้ว นกุลมารดาคฤหปตานีจักไม่ต้องการเห็นพระผู้มีพระภาค ไม่ต้องการเห็นพระภิกษุสงฆ์ แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ เพราะดิฉันต้องการเห็นพระผู้มีพระภาคและพระภิกษุสงฆ์อย่างยิ่ง

*เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระ**ทำกาละ**เลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน*

ดูกรคฤหบดี ก็ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

เมื่อเราล่วงไปแล้ว นกุลมารดาคฤหปตานีจักไม่กระทำศีลให้บริบูรณ์ แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ เพราะบรรดาสาวิกาของพระผู้มีพระภาคที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาว กระทำศีลให้บริบูรณ์ มีประมาณเท่าใด ดิฉันก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกาเหล่านั้น ก็ผู้ใดพึงมีความสงสัยหรือเคลือบแคลง ขอผู้นั้นจงเข้าไปเฝ้าทูลพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธะพระองค์นั้น แล้วจงทูลถามเถิด

*เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระ**ทำกาละ**เลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน*

ดูกรคฤหบดี ก็ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

นกุลมารดาคฤหปตานี จักไม่ได้ความสงบใจ ณ ภายใน แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ เพราะพวกสาวิกาของพระผู้มีพระภาคที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาว ได้ความสงบใจ ณ ภายใน มีประมาณเท่าใด ดิฉันเป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกานั้น ก็ผู้ใดพึงมีความสงสัยหรือเคลือบแคลง ขอผู้นั้นจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธะพระองค์นั้น แล้วจงทูลถามเถิด

*เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระ**ทำกาละ**เลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน*

ดูกรคฤหบดี ก็ท่านจะพึงมีความห่วงใยอย่างนี้ว่า

นกุลมารดาคฤหปตานียังไม่ถึงการหยั่งลง ยังไม่ถึงที่พึ่ง ยังไม่ถึงความเบาใจ ยังไม่ข้ามพ้นความสงสัย ยังไม่ปราศจากความเคลือบแคลง ยังไม่ถึงความแกล้วกล้าในธรรมวินัยนี้ ยังไม่หมดความเชื่อถือต่อผู้อื่นในศาสนาของพระศาสดา แต่ข้อนั้นท่านไม่พึงเห็นอย่างนี้ เพราะพวกสาวิกาของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาวได้ถึงการหยั่งลง ได้ถึงที่พึ่ง ถึงความเบาใจ ข้ามพ้นความสงสัย ปราศจากความเคลือบแคลง ถึงความแกล้วกล้าในธรรมวินัยนี้ ไม่มีความเชื่อถือต่อผู้อื่นในศาสนาของพระศาสดามีประมาณเท่าใด ดิฉันก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกาเหล่านั้น ก็ผู้ใดพึงมีความสงสัยหรือเคลือบแคลง ขอผู้นั้นจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมา-สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น แล้วจงทูลถามเถิด

เพราะฉะนั้น ท่านอย่าเป็นผู้มีความห่วงใยกระทำกาละเลย เพราะการตายของผู้มีความห่วงใย เป็นทุกข์ และพระผู้มีพระภาคก็ทรงติเตียน”

ครั้งนั้นแล เมื่อนกุลมารดาคฤหปตานีกล่าวเตือนแล้ว ความเจ็บป่วยของนกุลบิดาคฤหบดีได้สงบระงับโดยพลัน หายจากการเจ็บป่วยนั้น

นกุลบิดาคฤหบดีพอหายจากการเจ็บปวยไม่นาน ถือไม้เท้าเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะนกุลบิดาคฤหบดีว่า

“ดูกรคฤหบดี เป็นลาภของท่าน ท่านได้ดีแล้ว ที่นกุลมารดาคฤห-ปตานีเป็นผู้อนุเคราะห์ หวังประโยชน์ กล่าวเตือนพร่ำสอนท่าน

พวกสาวิกาของเราที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาว *กระทำให้บริบูรณ์ในศีล* มีประมาณเท่าใด นกุลมารดาคฤหปตานีก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกาเหล่านั้น

พวกสาวิกาของเราที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาว *ได้ความสงบใจ ณ ภายใน* มีประมาณเท่าใด นกุลมารดาคฤหปตานีก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกาเหล่านั้น

พวกสาวิกาของเราที่ยังเป็นคฤหัสถ์นุ่งห่มผ้าขาว *ได้ถึงการหยั่งลงถึงที่พึ่ง ถึงความเบาใจ ข้ามพ้นความสงสัย ปราศจากความเคลือบแคลงถึงความแกล้วกล้าในธรรมวินัยนี้ ไม่มีความเชื่อถือต่อผู้อื่นในศาสนาของพระศาสดา* มีประมาณเท่าใด นกุลมารดาคฤหปตานีก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนสาวิกาเหล่านั้น

ดูกรคฤหบดี เป็นลาภของท่าน ท่านได้ดีแล้ว ที่นกุลมารดาคฤห-ปตานีเป็นผู้อนุเคราะห์ หวังประโยชน์ กล่าวเตือนสั่งสอนท่าน”

ความตายของผู้มีศีล

สามเศรษฐีกับดาบส

ดาบสพวกหนึ่งมาจากหิมวันตประเทศ ได้เห็นต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่ง จึงนั่งที่โคนต้นไทรนั้น ดาบสผู้เป็นหัวหน้าคิดว่า “เทวดาผู้สิงอยู่ในต้นไม้นี้ จักมิใช่เทวดาผู้ต่ำศักดิ์ เทวราชผู้มีศักดิ์ใหญ่ทีเดียวพึงมีที่ต้นไทรนี้ เป็นการดีหนอ ถ้าหากเทวราชนี้พึงให้น้ำควรดื่มแก่หมู่ฤาษี”

เทวราชนั้นได้ถวายน้ำดื่มแด่ดาบส ดาบสคิดถึงน้ำอาบ เทวราชก็ได้ถวายน้ำอาบเหมือนกัน ต่อจากนั้น ดาบสผู้เป็นหัวหน้า

AUDIO 4.4

ก็คิดถึงโภชนะ เทวราชก็ถวายโภชนะแม้นั้น

ลำดับนั้น ดาบสนั้นได้มีความปริวิตกนี้ว่า “เทวราชนี้ให้ทุกสิ่งที่เราคิดแล้ว เออหนอ เราพึงเห็นเทวราชนั้น”

เทวราชนั้นได้ปรากฏตน ดาบสทั้งหลายถามเทวราชนั้นว่า

“ท่านเทวราช ท่านมีสมบัติมาก สมบัตินี้ท่านได้แล้วเพราะทำกรรมอะไรหนอ”

เทวราชนั้นกล่าวว่า

“ขออย่าซักถามเลย พระผู้เป็นเจ้า”

เทวราชนั้นละอายอยู่ เพราะกรรมที่ตนทำไว้เป็นกรรมเล็กน้อย จึงไม่กล้าจะบอก แต่เมื่อถูกดาบสเหล่านั้นเซ้าซี้บ่อยๆ ก็กล่าวว่า

“ถ้าเช่นนั้น ขอท่านทั้งหลายจงฟัง”

เทวราชนั้นเป็นคนเข็ญใจคนหนึ่ง แสวงหาการงานจ้างอยู่ ได้การงานจ้างในบ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐีแล้ว ก็อาศัยการงานนั้นเลี้ยงชีวิต ต่อมาเมื่อถึงวัน**อุโบสถ**วันหนึ่ง อนาถบิณฑิกเศรษฐีมาจากวิหารแล้ว ถามว่า

“ในวันนี้ ใครๆ ได้บอกความเป็นวันอุโบสถแก่ลูกจ้างคนนั้นแล้วหรือ”

คนในบ้านตอบว่า

“ข้าแต่นาย ยังไม่ได้บอก”

“ถ้าเช่นนั้น พวกเจ้าจงหุงหาอาหารไว้สำหรับเขา”

คนเหล่านั้นก็หุงข้าวสุกแห่งข้าวสารกอบหนึ่งไว้เพื่อชายนั้น ชายนั้นทำงานในป่าตลอดวันนั้น กลับมาในเวลาเย็น เมื่อเขาคดข้าวให้ ก็ยังไม่บริโภคโดยพลัน ด้วยคิดว่า “ในวันอื่นๆ ความโกลาหลใหญ่ย่อมมีในเรือนนี้ว่า ขอท่านจงให้ข้าว ขอท่านจงให้แกง ขอท่านจงให้กับ แต่ในวันนี้ ทุกคนเป็นผู้เงียบเสียง นอนแล้ว ได้เตรียมอาหารไว้เพื่อเราเพียงคนเดียวเท่านั้น นี้เป็นอย่างไรหนอ” จึงถามว่า

“คนที่เหลือบริโภคแล้วหรือ”

คนทั้งหลายตอบว่า “ไม่บริโภค พ่อ”

“เพราะเหตุไร”

“ในเรือนนี้ เขาไม่หุงอาหารในเย็นวัน**อุโบสถ**ทั้งหลาย ทุกคนเป็นผู้รักษาอุโบสถ แม้เด็กผู้ยังดื่มนม ท่านมหาเศรษฐีก็ให้บ้วนปาก ให้ใส่ของมีรสหวาน ๔ ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ลงในปาก ทำให้เป็นผู้รักษาอุโบสถแล้ว เมื่อประทีปซึ่งระคนด้วยน้ำหอมสว่างอยู่ เด็กเล็กและเด็กใหญ่ทั้งหลายไปสู่ที่นอนแล้ว ย่อมสาธยายอาการ ๓๒

แต่ว่าพวกเรามิได้บอกความที่วันนี้เป็นวันอุโบสถแก่ท่าน เพราะเหตุนั้น พวกเราจึงหุงข้าวไว้เพื่อท่านคนเดียว ท่านจงรับประทานอาหารนั้นเถิด”

“การที่เราเป็นผู้รักษาอุโบสถในบัดนี้ ย่อมควรไซร้ เราพึงเป็นผู้รักษาอุโบสถ ขอพวกท่านจงถามเศรษฐีนั้น”

คนเหล่านั้นไปถามเศรษฐีแล้ว เศรษฐีกล่าวอย่างนี้ว่า

“ชายนั้นไม่บริโภคในบัดนี้ บ้วนปากแล้ว อธิษฐานองค์อุโบสถทั้งหลาย จักได้อุโบสถกรรมครึ่งหนึ่ง”

ฝ่ายคนรับจ้างฟังคำนั้น ได้กระทำตามนั้นแล้ว เมื่อเขาหิวโหยเพราะทำงานตลอดทั้งวัน ลมกำเริบแล้วในสรีระ เขาเอาเชือกผูกท้อง จับที่ปลายเชือกแล้วกลิ้งเกลือกอยู่ เศรษฐีสดับประพฤติเหตุเช่นนั้น ให้คนถือเอาของมีรสหวาน ๔ ชนิด มาสู่สำนักของชายนั้น ถามว่า

“เป็นอย่างไร พ่อ”

เขากล่าวตอบว่า

“นาย ลมกำเริบแก่ข้าพเจ้า”

“ถ้าอย่างนั้น เจ้าจงลุกขึ้น เคี้ยวกินเภสัชนี้”

“นาย แม้ท่านทั้งหลายรับประทานแล้วหรือ”

“ความไม่สบายของพวกเราไม่มี เจ้าเคี้ยวกินเถิด”

“นาย ข้าพเจ้าไม่อาจทำอุโบสถกรรมให้บริบูรณ์ แต่อุโบสถกรรมครึ่งหนึ่งของข้าพเจ้า ขออย่าได้บกพร่องเลย”

ดังนี้แล้ว ก็ไม่ปรารถนาจะเคี้ยวกิน แม้เศรษฐีกล่าวอยู่ว่า อย่าทำอย่างนี้เลย ก็ไม่ปรารถนา

เมื่ออรุณขึ้น เขาได้สิ้นชีวิต เหมือนดอกไม้ที่เหี่ยวแห้ง เกิดเป็นเทวดาที่ต้นไทรนั้น

เทวดานั้น ครั้นกล่าวเนื้อความนี้แล้ว จึงกล่าวว่า

"เศรษฐีนั้นเป็นผู้นับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา นับถือพระธรรมว่าเป็นของเรา นับถือพระสงฆ์ว่าเป็นของเรา ข้าพเจ้าได้สมบัติเหล่านี้เพราะผลของการรักษา**อุโบสถ**กรรมครึ่งหนึ่งนั้น"

ความตายของผู้มีศรัทธา

มัฏฐกุณฑลี

ในกรุงสาวัตถี ได้มีพราหมณ์คนหนึ่ง ชื่อ อทินนปุพพกะ เขาไม่เคยให้สิ่งของอะไรๆ แก่ใครๆ เพราะฉะนั้น ประชุมชนจึงได้ตั้งชื่อเขาว่า ‘อทินนปุพ-พกะ’ หมายถึง ผู้ไม่เคยให้อะไรแก่ใคร เขามีบุตรคนเดียวเป็นที่รักใคร่พอใจ ภายหลัง เขาอยากจะทำเครื่องประดับให้บุตร แล้วคิดว่า “ถ้าเราจักจ้างช่างทอง ก็จะต้องให้ค่าบำเหน็จ” เขาจึงแผ่ทองคำ ทำให้เป็นตุ้มหูเกลี้ยงๆ เสร็จแล้ว ได้ให้แก่บุตรของตน บุตรของเขาจึงได้ชื่อว่า ‘มัฏฐกุณฑลี’

AUDIO 4.5

เมื่อบุตรนั้นอายุได้ ๑๖ ปี เกิดเป็นโรคผอมเหลือง มารดาแลดูบุตรแล้วจึงพูดกะพราหมณ์ผู้สามีว่า

“โรคเกิดขึ้นแล้วแก่บุตรของเรา ขอท่านจงตามหมอมารักษาเขาเถิด”

พราหมณ์ตอบว่า

“ถ้าเราจะหาหมอมา เราจะต้องให้ค่าจ้างและรางวัลแก่หมอ หล่อนช่างไม่นึกถึงความเปลืองทรัพย์ของเราบ้างเลย”

“เมื่อเป็นอย่างนี้ ท่านจะทำอย่างไรเล่า”

“ทรัพย์ของเราจะไม่ขาดไปได้อย่างใด เราจะทำอย่างนั้น”

พราหมณ์นั้นไปยังสำนักพวกหมอ แล้วถามว่า

“พวกท่านให้ยาขนานไหนแก่คนที่เป็นโรคผอมเหลือง”

พวกหมอก็บอกยาแก่เขา เขาไปเอารากไม้ที่พวกหมอบอกนั้นมาแล้วทำยาให้แก่บุตร เมื่อพราหมณ์ทำอยู่เช่นนั้น โรคได้กำเริบจนไม่มีใครที่จะเยียวยาได้ พราหมณ์รู้ว่าบุตรทุพพลภาพแล้ว จึงไปตามหมอมาคนหนึ่ง หมอนั้นมาตรวจดูแล้วจึงพูดเลี่ยงว่า

“ข้าพเจ้ามีกิจอยู่อย่างหนึ่ง ท่านจงหาหมออื่นมารักษาเถิด” แล้วก็ลาไป

พราหมณ์รู้เวลาว่าบุตรจวนจะตายแล้วคิดว่า “เหล่าชนที่มาเยี่ยมเยียนบุตรของเรา จักเห็นทรัพย์สมบัติภายในเรือน เราจะเอาเขาไปไว้ข้างนอก” แล้วจึงนำเอาบุตรออกมา ให้นอนที่ระเบียงเรือนข้างนอก

ในเวลาจวนสว่างวันนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จออกจากพระมหา-กรุณาสมาบัติ ทรงเล็งดูโลกด้วยพุทธจักษุเพื่อทอดพระเนตรเหล่าสัตว์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์อันพระองค์พอแนะนำได้ ได้ทรงแผ่ตาข่ายคือพระญาณไปในหมื่นจักรวาล มัฏฐกุณฑลีมาณพปรากฏภายในพระญาณนั้น พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นเขาแล้ว ทรงดำริว่า

"จะมีประโยชน์บ้างหรือไม่ ด้วยปัจจัยที่เราไปในที่นั้น" ทรงได้เห็นเหตุแห่งความตรัสรู้ธรรมของเหล่าสัตว์

ในวันรุ่งขึ้น พระองค์ทรงชำระพระสรีระเสร็จแล้ว เสด็จเข้าไปสู่กรุงสาวัตถีพร้อมภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เพื่อบิณฑบาต เสด็จถึงประตูเรือนของพราหมณ์โดยลำดับ

ในขณะนั้น มัฏฐกุณฑลีมาณพกำลังนอนผินหน้าไปข้างในเรือน พระศาสดาทรงทราบว่าเขาไม่เห็นพระองค์ จึงได้เปล่งพระรัศมีไปวาบหนึ่ง มาณพคิดว่า "นี่แสงสว่างอะไร" จึงนอนพลิกกลับมา เห็นพระศาสดาแล้ว คิดว่า

"เราอาศัยบิดาเป็นอันธพาล จึงไม่ได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทำความขวนขวายด้วยกาย หรือถวายทาน หรือฟังธรรม *เดี๋ยวนี้แม้แต่มือสองข้างของเราก็ยกไม่ไหว กิจที่ควรทำอย่างอื่นไม่มี แล้วได้ทำใจเท่านั้นให้เลื่อมใส"*

พระศาสดาทรงพระดำริว่า "พอละ ด้วยการที่มาณพนี้ทำใจให้เลื่อมใสประมาณเท่านี้" แล้วเสด็จหลีกไป

เมื่อพระตถาคตกำลังเสด็จลับตาไป มาณพนั้นมีใจเลื่อมใสในพระศาสดาได้สิ้นชีวิต ประดุจดังว่า หลับแล้วกลับตื่นขึ้น ไปเกิดในวิมานทองสูงประมาณ ๓๐ โยชน์ในเทวโลก

ฝ่ายพราหมณ์ทำฌาปนกิจสรีระมาณพนั้นแล้ว ได้แต่ร้องไห้ ไปที่ป่าช้าทุกวันๆ ร้องไห้พลาง บ่นพลางว่า

"เจ้าลูกคนเดียวของพ่ออยู่ที่ไหน เจ้าลูกคนเดียวของพ่ออยู่ที่ไหน"

เทพบุตรได้ดูสมบัติของตน แล้วคิดว่า

"สมบัตินี้ เราได้ด้วยกรรมอะไร"

เมื่อพิจารณาอยู่ ก็รู้ว่าได้ด้วยใจที่เลื่อมใสในพระศาสดา ดังนี้แล้ว จึงคิดต่อไปว่า

"พราหมณ์ผู้นี้ในกาลเมื่อเราไม่สบาย ไม่ได้ให้หมอประกอบยารักษาเรา เดี๋ยวนี้ไปป่าช้าร้องไห้อยู่ ควรที่เราจะทำให้เขาประหลาดใจ" แล้วจึงจำแลงกายให้เหมือนมัฏฐกุณฑลีมาณพ แล้วได้กอดแขนยืนร้องไห้อยู่ในที่ไม่ไกลป่าช้า

พราหมณ์เห็นเขาแล้ว จึงคิดว่า

"เราร้องไห้เพราะโศกถึงบุตรก่อน ก็มาณพนั่นร้องไห้เพราะต้องการอะไรเล่า เราจะถามเขาดู" แล้วได้ถามว่า

"ท่านแต่งตัวเหมือนมัฏฐกุณฑลี มีระเบียบดอกไม้ มีตัวฟุ้งด้วยจันทน์เหลือง กอดแขนทั้งสองคร่ำครวญอยู่กลางป่าช้า ท่านเป็นทุกข์อะไรหรือ"

มาณพกล่าวว่า

“เรือนรถทำด้วยทองคำ ผุดผ่อง เกิดขึ้นแล้วแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหาคู่ล้อของมันยังไม่ได้ ข้าพเจ้าจักยอมเสียชีวิตเพราะความทุกข์นั้น”

“พ่อมาณพผู้เจริญ คู่ล้อของมันนั้น จะทำด้วยทองคำก็ตาม ทำด้วยแก้วก็ตาม ทำด้วยโลหะก็ตาม ทำด้วยเงินก็ตาม ท่านจงบอกแก่ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าจะรับประกันให้ท่านได้คู่ล้อของมัน”

มาณพได้ฟังคำนั้น คิดว่า “พราหมณ์ผู้นี้ไม่ทำยาให้แก่บุตร ครั้นมาเห็นเรารูปร่างคล้ายบุตร ร้องไห้อยู่ ยังพูดว่า เราจะทำล้อรถซึ่งทำด้วยทองคำให้ช่างเถิด เราจักแกล้งเขาเล่น” แล้วจึงกล่าวว่า

“ข้าพเจ้าต้องการคู่ล้อโตเท่าพระจันทร์และพระอาทิตย์ทั้งสองดวง โปรดให้พระจันทร์และพระอาทิตย์ทั้งสองนั้นแก่ข้าพเจ้าเถิด พระจันทร์และพระอาทิตย์ส่องแสงเป็นคู่กันในวิถีทั้งสอง รถของข้าพเจ้าทำด้วยทองคำ ย่อมงามสมกับคู่ล้ออันนั้น”

“พ่อมาณพ ท่านปรารถนาของที่ไม่ควรปรารถนา เป็นคนเขลาแท้ๆ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านจะตายเสียเปล่า จะไม่ได้พระจันทร์และพระอาทิตย์เลย”

“ก็บุคคลผู้ร้องไห้เพื่อต้องการสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ เป็นคนเขลา หรือว่าบุคคลผู้ร้องไห้เพื่อต้องการสิ่งซึ่งไม่ปรากฏอยู่ เป็นคนเขลาเล่า”

แล้วจึงกล่าวเป็นคาถาว่า

“แม้ความไปและความมาของพระจันทร์และพระอาทิตย์ก็ปรากฏอยู่ ธาตุ คือ วรรณะแห่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ก็ปรากฏอยู่ในวิถีทั้งสอง ส่วนชนที่ตายแล้ว ละไปแล้ว ใครก็ไม่แลเห็น ในบรรดาเราสองคน ผู้คร่ำครวญอยู่ในที่นี้ ใครจะเป็นคนเขลากว่ากัน”

พราหมณ์สดับคำนั้นแล้ว กำหนดได้ว่ามาณพนี่พูดถูก จึงกล่าวว่า

“พ่อมาณพ ท่านพูดจริงทีเดียว บรรดาเราทั้งสองผู้คร่ำครวญอยู่ในที่นี้ ข้าพเจ้าเองเป็นคนเขลากว่า ข้าพเจ้าอยากได้บุตรที่ตายแล้วคืนมา เป็นเหมือนทารกร้องไห้อยากได้พระจันทร์”

พราหมณ์จึงหายโศกเศร้าเพราะถ้อยคำของมาณพนั้น ชมเชยมาณพว่า

“ท่านมารดข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้ร้อนหนักหนา เหมือนบุคคลดับไฟที่ติดน้ำมันด้วยน้ำ ข้าพเจ้าย่อมทำความกระวนกระวายทั้งปวงให้ดับได้ ท่านบรรเทาความโศกถึงบุตรของข้าพเจ้า อันความโศกครอบงำแล้ว ได้ถอนลูกศร คือความโศกอันเสียดหฤทัยข้าพเจ้าออกได้ ข้าพเจ้านั้นถูกท่านถอนลูกศรเสียแล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว

ข้าพเจ้าหายเศร้าโศก หายร้องไห้ เพราะได้ฟังถ้อยคำของท่าน

ท่านเป็นเทวดาหรือคนธรรพ์ หรือว่าเป็นท้าวปุรินทสักกเทวราช ท่านชื่ออะไร เป็นบุตรของใคร ข้าพเจ้าจะรู้จักท่านได้อย่างไร”

ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานแล้ว มีจิตเลื่อมใสแล้ว ได้ถวายอัญชลีแด่พระตถาคตเจ้า ข้าพเจ้าได้ทำกุศลกรรมนั้นแล้วจึงได้ถึงความเป็นสหายของเหล่าเทพดา

"ท่านเผาบุตรคนใดในป่าช้าเอง แล้วคร่ำครวญและร้องไห้ถึงบุตรคนใด บุตรคนนั้นคือข้าพเจ้า ผู้ทำกุศลกรรมแล้ว ถึงความเป็นสหายของเหล่าเทพดา"

"ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นท่านให้ทาน และไม่เคยเห็นท่านรักษา**อุโบสถ**กรรม ท่านไปสู่เทวโลกได้เพราะกรรมอะไร"

"ข้าพเจ้ามีโรค เจ็บลำบาก มีกายระส่ำระสาย ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสธุลี ข้ามความสงสัยเสียได้ เสด็จไปดี มีพระปัญญาไม่ทราม *ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานแล้ว มีจิตเลื่อมใสแล้ว ได้ถวายอัญชลีแด่พระตถาคตเจ้า ข้าพเจ้าได้ทำกุศลกรรมนั้นแล้ว จึงได้ถึงความเป็นสหายของเหล่าเทพดา"*

เมื่อมาณพนั้นกำลังพูดพร่ำอยู่ สรีระทั้งหมดของพราหมณ์ก็เต็มแล้วด้วยปีติ เขาจึงกล่าวว่า

"น่าอัศจรรย์หนอ น่าประหลาดหนอ วิบากของการทำอัญชลีนี้เป็นไปได้เช่นนี้ ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานแล้ว มีจิตเลื่อมใสแล้ว ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็น**สรณะ**ในวันนี้"

*"ท่านจงเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า ทั้งพระธรรม ทั้งพระสงฆ์ ว่าเป็น**สรณะ**ในวันนี้แล*

ท่านจงเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสอย่างนั้น สมาทานสิกขาบท ๕ อย่าให้ขาดทำลาย

จงรีบเว้นจากปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์)

จงเว้นของที่เจ้าของยังไม่ให้ในโลก

จงอย่าดื่มน้ำเมา จงอย่าพูดปด

และจงเป็นผู้เต็มใจด้วยภรรยาของตน”

พราหมณ์รับว่า “ดีแล้ว” และได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ว่า

“ดูกรผู้อันบุคคลควรบูชา ท่านเป็นผู้ใคร่ประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ดูกรเทพดา ท่านเป็นผู้ใคร่สิ่งที่เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทำตามถ้อยคำ ของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเข้าถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็น**สรณะ**ด้วย ข้าพเจ้าเข้าถึงแม้พระธรรมซึ่งไม่มีสิ่งอื่นยิ่งกว่าว่าเป็นสรณะด้วย ข้าพเจ้าเข้าถึงพระสงฆ์ของพระพุทธเจ้าผู้เป็นมนุษย์ดุจเทพดาว่าเป็นสรณะด้วย ข้าพเจ้าจะรีบเว้นจากปาณาติบาต เว้นของที่เจ้าของยังไม่ให้ในโลก ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่พูดปด และเป็นผู้เต็มใจด้วยภรรยาของตน”

เทพบุตรกล่าวว่า

“พราหมณ์ ทรัพย์ในเรือนของท่านมีมาก ท่านจงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา แล้วถวายทาน จงฟังธรรม จงถามปัญหา” แล้วก็อันตรธานไป ณ ที่นั้นนั่นแล

ฝ่ายพราหมณ์ไปเรือน แล้วเรียกนางพราหมณีมาพูดว่า

“นางผู้เจริญ ฉันจักนิมนต์พระสมณโคดมแล้วทูลถามปัญหา หล่อนจงทำสักการะ”

แล้วไปสู่วิหาร ไม่ถวายบังคมพระศาสดาเลย ไม่ทำ**ปฏิสันถาร** ยืน ณ ที่ควรข้างหนึ่งแล้ว กราบทูลว่า

“พระโคดมผู้เจริญ ขอพระองค์กับทั้งพระภิกษุสงฆ์ จงทรงรับภัตตาหารแห่งข้าพระองค์ เพื่อเสวยในวันนี้”

เมื่อพระศาสดาทรงรับแล้ว เขาจึงกลับมายังเรือนโดยเร็ว ใช้คนให้ตกแต่ง**ขาทนีย**โภชนียาหารไว้ในเรือนของตน

พระศาสดาพร้อมหมู่ภิกษุสงฆ์แวดล้อม เสด็จไปสู่เรือนของพราหมณ์นั้น ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาแต่งไว้ พราหมณ์**อังคาส**แล้วโดยเคารพ

มหาชนทราบว่าพราหมณ์ผู้มีมิจฉาทิฏฐินิมนต์พระตถาคต จึงมาประชุมกัน พวกชนผู้เป็นมิจฉาทิฏฐิมาประชุมกันด้วยตั้งใจว่า

“วันนี้ พวกเราจักคอยดูพระสมณโคดมที่ถูกพราหมณ์เบียดเบียนด้วยการถามปัญหา”

พวกชนผู้มี**สัมมาทิฏฐิ**ก็มาประชุมกันด้วยตั้งใจว่า

“วันนี้ พวกเราจักคอยดูพุทธวิสัย พุทธลีลา”

ลำดับนั้น พราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระตถาคตผู้ทรงทำภัตกิจเสร็จแล้ว นั่งบนอาสนะต่ำ ได้ทูลถามปัญหาว่า

“พระโคดมผู้เจริญ มีหรือ ขึ้นชื่อว่าเหล่าชนที่ไม่ได้ถวายทานแก่พระองค์ ไม่ได้บูชาพระองค์ ไม่ได้ฟังธรรม ไม่ได้รักษาอุโบสถเลย ได้ไปเกิดในสวรรค์ด้วยใจเลื่อมใสอย่างเดียวเท่านั้น”

พระศาสาดาตรัสว่า

“พราหมณ์ เหตุใดท่านมาถามเรา ความที่ตนทำใจให้เลื่อมใสในเราแล้วเกิดในสวรรค์ มัฏฐกุณฑลีผู้บุตรของท่านบอกแก่ท่านมิใช่หรือ”

“เมื่อไร พระโคดมผู้เจริญ”

“วันนี้ ท่านไปป่าช้าคร่ำครวญอยู่ เห็นมาณพคนหนึ่งกอดแขนคร่ำครวญอยู่ในที่ไม่ไกล แล้วถามว่า ท่านแต่งตัวเหมือนมัฏฐกุณฑลี มีระเบียบดอกไม้ มีตัวฟุ้งด้วยจันทน์เหลือง ดังนี้เป็นต้น มิใช่หรือ”

แล้วได้ตรัสเรื่องมัฏฐกุณฑลีทั้งหมดแก่มหาชน ครั้นพระศาสดาตรัสเล่าเรื่องมัฏฐกุณฑลีนั้นแล้ว จึงตรัสว่า

“พราหมณ์ ใช่ว่าจะมีแต่ร้อยเดียวและสองร้อย การที่จะนับเหล่าสัตว์ ผู้ทำใจให้เลื่อมใสในเราแล้วเกิดในสวรรค์ ย่อมไม่มี”

มหาชนต่างเกิดความสงสัยขึ้น พระศาสดาทรงทราบแล้ว ได้ทรงอธิษฐานว่า “ขอมัฏฐกุณฑลีเทวบุตรจงมาพร้อมด้วยวิมานของตน”

มัฏฐกุณฑลีเทวบุตร ผู้มีอัตภาพอันประดับแล้วด้วยเครื่องอาภรณ์ทิพย์สูงประมาณ ๓ คาวุต ได้ลงมาจากวิมาน ถวายบังคมพระศาสดา แล้วได้ยืน ณ

ที่ควรข้างหนึ่ง

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสถามว่า

“เทพดา ท่านมีกายงามยิ่งนัก ยืนทำทิศทั้งสิ้นให้สว่างเหมือนดาวประจำรุ่ง เทพดาผู้มีอานุภาพมาก เราขอถามท่าน เมื่อท่านเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้”

เทพบุตรกราบทูลว่า

“พระองค์ผู้เจริญ สมบัตินี้ข้าพระองค์ได้แล้วเพราะทำใจให้เลื่อมใสในพระองค์”

“สมบัตินี้ท่านได้แล้วเพราะทำใจให้เลื่อมใสในเราหรือ”

“พระพุทธเจ้าข้า”

มหาชนแลดูเทพบุตรแล้ว ได้ประกาศความยินดีว่า

“แน่ะพ่อ พุทธคุณน่าอัศจรรย์จริงหนอ บุตรของพราหมณ์ชื่อ อทินนปุพพกะ ไม่ได้ทำบุญอะไรๆ อย่างอื่น เพียงยังใจให้เลื่อมใสในพระศาสดาแล้วได้สมบัติเห็นปานนี้”

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสแก่พวกชนเหล่านั้นว่า

“ในการทำกรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นใหญ่ เพราะว่ากรรมที่ทำด้วยใจอันผ่องใสแล้ว ย่อมไม่ละบุคคลผู้ไปสู่เทวโลกและ

มนุษยโลก ดุจเงา ฉะนั้น”

ครั้นตรัสเรื่องนี้แล้ว พระองค์ผู้เป็นธรรมราชาได้ตรัสพระคาถานี้ สืบ**อนุสนธิ** ดุจประทับพระราชสาสน์ซึ่งมีดินประจำไว้แล้วด้วยพระราชลัญจกร ว่า

“ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า
มีใจเป็นใหญ่
สำเร็จแล้วด้วยใจ

ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว
พูดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี
ความสุขย่อมไปตามเขาเพราะเหตุนั้น
เหมือนเงาไปตามตัว ฉะนั้น”

ในกาลจบคาถา ความตรัสรู้ธรรมได้มีแก่เหล่าสัตว์แปดหมื่นสี่พัน มัฏฐกุณฑลีเทพบุตรตั้งอยู่แล้วในพระ**โสดาปัตติผล** อทินนปุพพกพราหมณ์ก็เหมือนกัน เขาได้หว่านสมบัติใหญ่ถึงเท่านั้นลงไว้ในพระพุทธศาสนาแล้ว ดังนี้

ความตายของ ผู้ทำบุญมาก

ธัมมิกอุบาสก

ท่านธัมมิกอุบาสกเป็นชาวเมืองสาวัตถี เป็นอุบาสกที่มีอุบาสกเป็นบริวารแวดล้อมประมาณ ๕๐๐ คน และอุบาสกแต่ละคนนั้นต่างก็มีอุบาสกเป็นบริวารคนละ ๕๐๐ คน ธัมมิกอุบาสกผู้นี้ มีบุตรชาย ๗ คน บุตรสาว ๗ คน ทุกๆ วัน ตัวเขา ภรรยา และลูกๆ จะทำทานประเภทต่างๆ แก่ภิกษุสงฆ์ คือ สลากยาคู สลากภัต ปักขิกภัต สังฆภัต อุโปสถิกภัต อาคันตุกภัต วัสสาวาสิกภัต อย่างละที่

AUDIO 4.6

ทั้งหมดเป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม มีความยินดีในการให้ทาน

ธัมมิกอุบาสกล่วงกาลผ่านวัยมาตามลำดับ ท่านรู้ว่าอายุสังขารเสื่อมรอบแล้ว ซ้ำโรคกำเริบขึ้น คิดจะฟังธรรม จึงส่งคนไปสู่สำนักพระศาสดากราบทูลว่า

“ขอพระองค์ได้โปรดส่งภิกษุ ๘ รูป หรือ ๑๖ รูป ประทานแก่ข้าพระองค์เถิด”

พระศาสดาทรงส่งไปตามคำขอ ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปที่บ้านของอุบาสก นั่งบนอาสนะที่ตบแต่งไว้ ล้อมเตียงนอนของอุบาสก อุบาสกกล่าวต้อนรับว่า

“ท่านผู้เจริญ การเห็นพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจักเป็นสิ่งที่กระผมได้โดยยากเพราะกระผมชราแล้ว ขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจงสาธยายพระสูตรๆ หนึ่ง โปรดกระผมเถิด”

พวกภิกษุถามว่า

“ท่านประสงค์จะฟังสูตรไหนล่ะ อุบาสก”

“ขอฟังสติปัฏฐานสูตรที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ไม่ทรงละแล้ว”

ภิกษุเหล่านั้นเริ่มสวดพระสูตร ขณะนั้น มีรถ ๖ คัน ตกแต่งอย่างอลังการ เทียมด้วยม้าสินธพ ๑,๐๐๐ ตัว ใหญ่ประมาณ ๑๕๐ โยชน์ มาจากเทวโลก ๖ ชั้น เทวดายืนอยู่บนรถเหล่านั้นต่างร้องเชื้อเชิญว่า

“ข้าพเจ้าจักนำท่านไปยังเทวโลกของข้าพเจ้า ขอท่านผู้เจริญเกิดในที่นี้ เพื่อความยินดีในเทวโลกของข้าพเจ้า เหมือนคนทำลายภาชนะดินแล้วถือเอาภาชนะทองคำ”

อุบาสกไม่ปรารถนาจะให้เทวดาเหล่านั้นทำอันตรายแก่การฟังธรรม จึงกล่าวว่า

“ท่านทั้งหลาย จงรอก่อน จงรอก่อน”

พวกภิกษุต่างหยุดสวด เพราะเข้าใจว่าอุบาสกบอกให้หยุด บุตรชายและบุตรสาวของเขาคิดกันว่า “บิดาของพวกเราแต่ก่อนเป็นผู้ไม่เคยเบื่อการฟังธรรม แต่บัดนี้กลับห้ามภิกษุให้หยุดสาธยาย ท่านคงกลัวตาย ใครล่ะจะไม่กลัวตาย” แล้วได้พากันร้องไห้

พวกภิกษุพูดกันว่า

“บัดนี้ไม่เป็นโอกาสแล้ว” จึงลุกจากอาสนะหลีกไป

ธัมมิกอุบาสกมัวใส่ใจเทวดา กลับมารู้สึกตัวเพราะได้ยินลูกๆ ร้องไห้ ก็ถามขึ้นว่า

“เพราะเหตุไร พวกเจ้าจึงร่ำไห้คร่ำครวญกันเล่า”

ลูกๆ จึงบอกว่า

“พ่อให้นิมนต์ภิกษุมา ฟังธรรมอยู่ กลับห้ามเสียเอง พวกผมจึงคิดว่าพ่อคงกลัวตาย ใครล่ะจะไม่กลัวตาย จึงคร่ำครวญ”

“ก็พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายไปไหนเสีย”

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายท่านพูดกันว่า ไม่เป็นโอกาส ลุกจากอาสนะแล้วหลีกไป”

“พ่อมิได้พูดกับพระผู้เป็นเจ้า”

“แล้วพ่อพูดกับใคร”

“เทวดาประดับรถ ๖ คัน นำมาจากเทวโลก ๖ ชั้น พักอยู่ในอากาศ ต่างเปล่งเสียงว่า ขอท่านจงยินดีในเทวโลกของข้าพเจ้า ขอท่านจงยินดีในเทวโลกของข้าพเจ้า พ่อพูดกับเทวดาเหล่านั้นต่างหาก”

“รถที่ไหน พวกผมไม่เห็น”

“ก็ดอกไม้ที่ร้อยเป็นพวงเพื่อพ่อ มีไหม”

“มี พ่อ”

“เทวโลกชั้นไหนเป็นที่รื่นรมย์”

“ภพดุสิตอันเป็นที่ประทับอยู่ของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ ของพระพุทธมารดา และของพระพุทธบิดาเป็นที่รื่นรมย์ซิพ่อ”

“ถ้ากระนั้น พวกเจ้าจงเสี่ยงทายว่า ขอพวงดอกไม้จงคล้องที่รถมาจากภพดุสิต แล้วเหวี่ยงพวงดอกไม้ไปเถอะ”

บุตรเหล่านั้นได้เหวี่ยงพวงดอกไม้ไปแล้ว พวงดอกไม้นั้นได้คล้องที่

แอกรถห้อยลงในอากาศ มหาชนมองเห็นแต่พวงดอกไม้นั้นแต่ไม่เห็นรถ ธัมมิก-อุบาสกได้ถามว่า

"เจ้าทั้งหลายเห็นพวงดอกไม้นั่นไหม"

"เห็นจ้ะ"

"พวงดอกไม้นั่นห้อยที่รถซึ่งมาจากดุสิต เราจะไปสู่ภพดุสิต พวกเจ้าอย่าได้วิตกไปเลย หากพวกเจ้าปรารถนาจะพบเราที่ดุสิตภพ ก็จงทำบุญทั้งหลายอย่างที่เราทำแล้วเถิด"

ธัมมิกอุบาสกกล่าวจบก็เสียชีวิต เกิดผุดโตขึ้นเป็นเทพบุตรบนรถที่มาจากภพดุสิต มีนางเทพอัปสร ๑,๐๐๐ นาง แวดล้อม ไปสู่วิมานแก้วสูงใหญ่ประมาณ ๒๕ โยชน์

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกลับมาถึงพระเชตวันวิหาร พระศาสดาตรัสถามว่า

"ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกได้ฟังธรรมเทศนาแล้วหรือ"

ภิกษุเหล่านั้นทูลว่า

"ฟังแล้ว พระพุทธเจ้าข้า แต่อุบาสกได้ห้ามเสียในระหว่างฟังธรรมว่าขอท่านจงรอก่อน บุตรชายและบุตรสาวของอุบาสกพากันคร่ำครวญ พวกข้าพระองค์ปรึกษากันว่า บัดนี้ไม่เป็นโอกาส จึงลุกจากอาสนะออกมา"

"ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกนั้นหาได้กล่าวกับพวกเธอไม่ ก็เทวดาประดับรถ ๖ คัน นำมาจากเทวโลก ๖ ชั้น เชื้อเชิญอุบาสกนั้น เธอไม่ปรารถนาจะทำ

อันตรายแก่การแสดงธรรม จึงกล่าวกับเทวดาเหล่านั้น”

“อย่างนั้นหรือ พระพุทธเจ้าข้า”

“อย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย”

“บัดนี้เขาเกิดแล้ว ณ ที่ไหน”

“ในภพดุสิต ภิกษุทั้งหลาย”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อุบาสกนั้นเที่ยวชื่นชมท่ามกลางญาติในโลกนี้แล้วเกิดในฐานะที่เป็นที่ชื่นชมอีกหรือ”

“อย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย เพราะคนผู้ไม่ประมาทแล้ว เป็นคฤหัสถ์ก็ตาม เป็นบรรพชิตก็ตาม ย่อมบันเทิงในที่ทั้งปวงทีเดียว”

แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

ผู้ทำบุญไว้แล้วย่อมบันเทิงในโลกนี้
ละไปแล้วก็ย่อมบันเทิง
ย่อมบันเทิงในโลกทั้งสอง
เขาเห็นความหมดจดแห่งกรรมของตน
ย่อมบันเทิง เขาย่อมรื่นเริง

ในกาลจบคาถา ชนเป็นอันมากได้เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น พระธรรมเทศนาได้มีประโยชน์แก่มหาชน ดังนี้แล

ความตายของ ผู้มีปัญญา

คิลานสูตร

ก็สมัยนั้นแล จิตตคฤหบดีป่วย เป็นทุกข์ มีไข้หนัก ครั้งนั้น อาราม-เทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หญ้า และพญาไม้มาร่วมประชุมกันแล้วกล่าวกับจิตตคฤหบดีว่า

"ดูกรคฤหบดี ท่านจงปรารถนาว่า ขอให้เราเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตเถิด" AUDIO 4.7

เมื่อพวกเทวดากล่าวอย่างนี้แล้ว จิตตคฤหบดีจึงได้กล่าว

กะเทวดาเหล่านั้นว่า

“แม้การเป็นเช่นนั้นก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป”

เมื่อจิตตคฤหบดีกล่าวอย่างนี้แล้ว พวกมิตรสหายญาติสาโลหิตของจิตตคฤหบดีได้กล่าวกะจิตตคฤหบดีว่า

“ท่านจงตั้งสติไว้ อย่าเพ้อไป”

“ฉันได้พูดอะไรออกไปบ้างหรือ ที่เป็นเหตุให้พวกท่านทั้งหลายกล่าวกะฉันอย่างนี้ว่า ท่านจงตั้งสติไว้ อย่าเพ้อไป”

“ท่านได้พูดอย่างนี้ว่า แม้การเป็นเช่นนั้น ก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป”

“จริงอย่างนั้น อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หญ้า และพญาไม้ ได้กล่าวกะเราว่า *ดูกรคฤหบดี ท่านจงตั้งปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตกาล ฉันจึงได้กล่าวกะเทวดาเหล่านั้นว่า แม้การเป็นเช่นนั้นก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป”*

“ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ก็เทวดาเหล่านั้น เห็นอำนาจประโยชน์อะไรจึงได้กล่าวให้ท่านปรารถนาขอให้ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคต”

“เทวดาหล่านั้น มีความคิดอย่างนี้ว่า *จิตตคฤหบดีผู้นี้เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ถ้าจักปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช*

ในอนาคต การปรารถนาด้วยใจของผู้มีศีลนี้จักสำเร็จได้เพราะศีลบริสุทธิ์

ผู้ประกอบด้วยธรรม ย่อมเพิ่มกำลังให้ผู้ที่ประกอบด้วยธรรม

เทวดาเหล่านั้นเห็นอำนาจประโยชน์นี้”

“ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ถ้าเช่นนั้น ขอท่านจงกล่าวสอนพวกข้าพเจ้าบ้าง”

“พวกท่านพึงศึกษาอย่างนี้ว่า *พวกเราจักประกอบด้วยศรัทธาอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า* ว่า แม้เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย**วิชชา**และ**จรณะ** เสด็จไปดีแล้ว รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

พวกเราจักประกอบด้วยศรัทธาอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนจะพึงรู้เฉพาะตน

พวกเราจักประกอบด้วยศรัทธาอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบ นี่คือคู่แห่งบุรุษ ๔ ได้แก่บุรุษบุคคล ๘ นี้คือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรของคำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ เป็นผู้ควรกระทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งไปกว่า

อนึ่ง *ไทยธรรมทุกชนิดในตระกูล จักเป็นของควรแบ่งกับท่านผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม*

พวกท่านพึงศึกษาอย่างนี้แล”

จิตตคฤหบดีครั้นแนะนำมิตรสหาย ญาติสาโลหิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และจาคะแล้ว ได้เสียชีวิต

♛♛♛♛♛

"การปรารถนาด้วยใจของผู้มีศีลนี้จักสำเร็จได้เพราะศีลบริสุทธิ์
ผู้ประกอบด้วยธรรม ย่อมเพิ่มกำลังให้ผู้ที่ประกอบด้วยธรรม"

เทวดา

น้อมจิตสู่นิพพาน

คิลายนสูตร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“อุบาสกผู้มีปัญญา ครั้นปลอบอุบาสกผู้มีปัญญา ผู้ป่วย ได้รับทุกข์เป็นไข้หนัก ด้วยธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเบาใจ ๔ ประการแล้ว พึงถามเขาอย่างนี้ว่า

AUDIO 4.8

ท่านมีความห่วงใยในมารดาและบิดาอยู่หรือ

ถ้าเขากล่าวว่า *เรายังมีความห่วงใยในมารดาและบิดาอยู่* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ท่านกับเราผู้มีความตายเป็นธรรมดา

แม้ท่านจักกระทำความห่วงใยในมารดา-บิดา
ท่านก็จักตายไป

แม้ท่านจักไม่กระทำความห่วงใยในมารดา-บิดา
ท่านก็จักตายไปเหมือนกัน

ขอท่านจงละความห่วงใยในมารดาและบิดาของท่านเสียเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *เราละความห่วงใยในมารดาและบิดาของเราแล้ว* พึงถามเขาอย่างนี้ว่า

ก็ท่านยังมีความห่วงใยในบุตรและภริยาอยู่หรือ

ถ้าเขากล่าวว่า *เรายังมีความห่วงใยในบุตรและภริยาอยู่* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ท่านกับเราผู้มีความตายเป็นธรรมดา

แม้ท่านจักกระทำความห่วงใยในบุตร-ภริยา
ท่านก็จักตายไป

แม้ท่านจักไม่กระทำความห่วงใยในบุตร-ภริยา
ท่านก็จักตายไปเหมือนกัน

ขอท่านจงละความห่วงใยในบุตรและภริยาของท่านเสียเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *เราละความห่วงใยในบุตรและภริยาของเราแล้ว*

พึงถามเขาอย่างนี้ว่า

ท่านยังมีความห่วงใยในกามคุณ ๕ อันเป็นของมนุษย์อยู่หรือ

ถ้าเขากล่าวอย่างนี้ว่า *เรายังมีความห่วงใยในกามคุณ ๕ อันเป็นของมนุษย์อยู่* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

กามอันเป็นทิพย์ยังดีกว่า ประณีตกว่ากามอันเป็นของมนุษย์
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากกามอันเป็นของมนุษย์
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นจาตุมหาราชเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากกามอันเป็นของมนุษย์แล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นจาตุมหาราชแล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พวกเทพชั้นดาวดึงส์ยังดีกว่า ประณีตกว่าพวกเทพชั้นจาตุมหาราช
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นจาตุมหาราช
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นดาวดึงส์เถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นจาตุมหาราชแล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นดาวดึงส์แล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พวกเทพชั้นยามายังดีกว่า ประณีตกว่าพวกเทพชั้นดาวดึงส์
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นดาวดึงส์
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นยามาเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นดาวดึงส์แล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นยามาแล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พวกเทพชั้นดุสิตยังดีกว่า ประณีตกว่าพวกเทพชั้นยามา
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นยามา
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นดุสิตเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นยามาแล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นดุสิตแล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พวกเทพชั้นนิมมานรดียังดีกว่า ประณีตกว่าพวกเทพชั้นดุสิต
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นดุสิต
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นนิมมานรดีเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นดุสิตแล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นนิมมานรดีแล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตตียังดีกว่า
ประณีตกว่าพวกเทพชั้นนิมมานรดี
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นนิมมานรดี
แล้วน้อมจิตไปในพวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตตีเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นนิมมานรดีแล้ว จิตของเราน้อมไปในพวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตตีแล้ว* พึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

พรหมโลกยังดีกว่า ประณีตกว่าพวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตตี
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตตี
แล้วน้อมจิตไปในพรหมโลกเถิด

ถ้าเขากล่าวว่า *จิตของเราออกจากพวกเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดีแล้ว จิตของเราน้อมไปในพรหมโลกแล้ว* อุบาสกนั้นพึงกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า

แม้พรหมโลกก็ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ยังนับเนื่องในสักกายะ
ขอท่านจงพรากจิตให้ออกจากพรหมโลก
แล้วนำจิตเข้าไปในความดับสักกายะเถิด

ถ้าเขากล่าวอย่างนี้ว่า **จิตของเราออกจากพรหมโลกแล้ว เรานำจิตเข้าไปในความดับสักกายะแล้ว**

อุบาสกผู้มีจิตพ้นแล้วอย่างนี้ ไม่ต่างอะไรกับภิกษุผู้พ้นแล้วตั้งร้อยปี คือ พ้นด้วยวิมุติเหมือนกัน

น้อมจิตสู่พรหมโลก

ธนัญชานิสูตร

สมัยหนึ่ง ธนัญชานิพราหมณ์เป็นผู้อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก จึงเรียกบุรุษคนหนึ่งมาว่า

"ท่านจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ จงถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้าตามคำของเราว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธนัญชานิพราหมณ์อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า

AUDIO 4.9

และจงเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ แล้วจงไหว้เท้าพระสารีบุตร ตามคำของเราว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ธนัญชานิพราหมณ์อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาไหว้เท้าท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า และจงเรียนท่านอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอโอกาส ขอท่านพระสารีบุตรจงอาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของธนัญชานิพราหมณ์เถิด”

บุรุษนั้นรับคำธนัญชานิพราหมณ์ ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ ไหว้ท่านพระสารีบุตรแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้เรียนท่านพระสารีบุตรว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธนัญชานิพราหมณ์อาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาไหว้เท้าของท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า และขอท่านพระสารีบุตรจงอาศัยความอนุเคราะห์เข้าไปยังนิเวศน์ของธนัญชานิพราหมณ์เถิด”

ท่านพระสารีบุตรรับนิมนต์ด้วยอาการ**ดุษณีภาพ**

ลำดับนั้น ท่านพระสารีบุตรนุ่งแล้ว ถือบาตรและจีวร เข้าไปยังนิเวศน์ของธนัญชานิพราหมณ์ แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย ได้ถามธนัญชานิ-พราหมณ์ว่า

“ดูกรธนัญชานิ ท่านยังพอทนได้ พอจะยังชีวิตให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาค่อยถอยลง ไม่เจริญขึ้นหรือ อาการปรากฏค่อยคลาย ไม่ทวีขึ้นหรือ”

ธนัญชานิพราหมณ์กราบเรียนว่า

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร ข้าพเจ้าทนไม่ไหว จะยังชีวิตให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของข้าพเจ้ากล้านัก เจริญขึ้นไม่ถอยเลย ปรากฏอาการทวียิ่งขึ้น ไม่ลดถอย

เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังเอาเหล็กแหลมคมกดศีรษะ ฉันใด ข้าพเจ้าก็ฉันนั้น ลมเสียดแทงศีรษะกล้านัก

เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังเอาเส้นเชือกที่เขม็งมัดรัดศีรษะ ฉันใด เวทนาในศีรษะของข้าพเจ้าก็เหลือทนฉันนั้น

เปรียบเหมือนนายฆ่าโค หรือลูกมือนายฆ่าโคคนขยัน เอามีดสำหรับเชือดเนื้อโคอันคมมาเชือดท้อง ฉันใด ข้าพเจ้าก็ฉันนั้น ลมเสียดท้องกล้านัก

เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังสองคน ช่วยกันจับบุรุษมีกำลังน้อยกว่าคนละแขน รมย่างไว้ที่หลุมถ่านเพลิง ฉันใด ในกายของข้าพเจ้าก็ร้อนเหมือนกันฉันนั้น”

“ดูกรธนัญชานิ *นรกกับกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ไหนจะดีกว่ากัน”*

“กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานดีกว่านรก ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานกับเปรตวิสัย ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เปรตวิสัยดีกว่ากำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เปรตวิสัยกับมนุษย์ ไหนจะดีกว่ากัน”*

“มนุษย์ดีกว่าเปรตวิสัย ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *มนุษย์กับเทวดาชั้นจาตุมหาราช ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เทวดาชั้นจาตุมหาราชดีกว่ามนุษย์ ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นจาตุมหาราชกับเทวดาชั้นดาวดึงส์ ไหนจะดีกว่ากัน*

“เทวดาชั้นดาวดึงส์ดีกว่าเทวดาชั้นจาตุมหาราช ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นดาวดึงส์กับเทวดาชั้นยามา ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เทวดาชั้นยามาดีกว่าเทวดาชั้นดาวดึงส์ ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นยามากับเทวดาชั้นดุสิต ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เทวดาชั้นดุสิตดีกว่าเทวดาชั้นยามา ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นดุสิตกับเทวดาชั้นนิมมานรดี ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เทวดาชั้นนิมมานรดีดีกว่าเทวดาชั้นดุสิต ท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นนิมมานรดีกับเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัสดี ไหนจะดีกว่ากัน”*

“เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัสดีดีกว่าเทวดาชั้นนิมมานรดี ท่านพระสารี-บุตร”

“ดูกรธนัญชานิ *เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัสดีกับพรหมโลก ไหนจะดีกว่ากัน”*

“ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่าพรหมโลกหรือ

ครั้งนั้น ท่านพระสารีบุตรมีความคิดว่า “พราหมณ์เหล่านี้น้อมใจไปในพรหมโลก ถ้ากระไร เราพึงแสดงทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหมแก่ธนัญชานิพราหมณ์เถิด” แล้วจึงกล่าวว่า

“ดูกรธนัญชานิ เราจักแสดงทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหม ท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี เราจักกล่าว”

ธนัญชานิพราหมณ์รับคำท่านพระสารีบุตรแล้ว ท่านพระสารีบุตรได้กล่าวว่า

“ก็ทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหมเป็นไฉน

ภิกษุในธรรมวินัยนี้

มีใจประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
แผ่ไปสู่ทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๓ ทิศที่ ๔
ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก
ทั่วสัตว์ทุกเหล่า เพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั่วหน้า ในที่ทุกสถาน
ด้วยใจอันประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อันไพบูลย์
เป็นมหัคคตะ หาประมาณมิได้
ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่
นี้แล เป็นทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหม”

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร ถ้าเช่นนั้น ขอท่านจงถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้าตามคำของข้าพเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธนัญชานิพราหมณ์ป่วย ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก เขาถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า”

ท่านพระสารีบุตรได้ประดิษฐานธนัญชานิพราหมณ์ไว้ในพรหมโลกชั้นต่ำแม้ว่าจะยังมีกิจที่จะพึงทำให้ยิ่งขึ้นได้ แล้วลุกจากอาสนะหลีกไป

เมื่อท่านพระสารีบุตรหลีกไปไม่นาน ธนัญชานิพราหมณ์ได้เสียชีวิต แล้วไปบังเกิดยังพรหมโลก

ภาคที่ ๕

ปล่อยวางสู่สุคโต

© Bahman Farzad

Scan me

อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น

อนาถปิณฑิโกวาทสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ก็สมัยนั้นแล อนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ทนทุกขเวทนา เป็นไข้หนัก จึงเรียกบุรุษคนหนึ่งมาสั่งว่า

"มาเถิดพ่อมหาจำเริญ พ่อจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ แล้วจงถวายบังคมพระบาทพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้าตามคำของเรา แล้วจงกราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์

AUDIO 5.1

ผู้เจริญ อนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ทนทุกขเวทนา เป็นไข้หนัก ขอถวายบังคมพระบาทพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า

อนึ่ง จงเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรยังที่อยู่ แล้วจงกราบเท้าท่านพระสารีบุตรตามคำของเรา และเรียนอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อนาถบิณฑิก-คฤหบดีป่วย ทนทุกขเวทนา เป็นไข้หนัก ขอกราบเท้าท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า แล้วเรียนอย่างนี้อีกว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โอกาสเหมาะแล้ว ขอท่านพระสารีบุตรจงอาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของอนาถบิณฑิก-คฤหบดีเถิด”

บุรุษนั้นรับคำอนาถบิณฑิกคฤหบดีแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ต่อนั้น เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรยังที่อยู่ กราบท่านพระสารีบุตรแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอนั่งเรียบร้อยแล้ว จึงเรียนท่านพระสารีบุตรว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อนาถบิณฑิกคฤหบดีป่วย ทนทุกขเวทนา เป็นไข้หนัก ขอกราบเท้าท่านพระสารีบุตรด้วยเศียรเกล้า ขอท่านพระสารีบุตรจงอาศัยความอนุเคราะห์ เข้าไปยังนิเวศน์ของอนาถบิณฑิกคฤหบดีเถิด”

ท่านพระสารีบุตรรับนิมนต์ด้วย**ดุษณีภาพ** ท่านพระสารีบุตรนุ่งสบงทรงบาตร จีวร มีท่านพระอานนท์เป็น**ปัจฉาสมณะ** เข้าไปยังนิเวศน์ของอนาถ-บิณฑิกคฤหบดี แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาแต่งตั้งไว้ พอนั่งเรียบร้อยแล้ว จึงกล่าวกะอนาถบิณฑิกคฤหบดีดังนี้ว่า

“ดูกรคฤหบดี ท่านพอทน พอเป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาทุเลา ไม่กำเริบ ปรากฏความทุเลาเป็นที่สุด ไม่ปรากฏความกำเริบละหรือ”

“ข้าแต่พระสารีบุตรผู้เจริญ กระผมทนไม่ไหว เป็นไปไม่ไหว ทุกขเวทนาของกระผมหนัก กำเริบ ไม่ทุเลา ปรากฏความกำเริบเป็นที่สุด ไม่ปรากฏความทุเลาเลย

ลมเหลือประมาณกระทบขม่อมของกระผมอยู่ เหมือนบุรุษมีกำลังเอาของแหลมคมทิ่มขม่อม ฉะนั้น

ลมเหลือประมาณเวียนศีรษะกระผมอยู่ เหมือนบุรุษมีกำลังให้การขันศีรษะด้วยชะเนาะมั่น ฉะนั้น

ลมเหลือประมาณปั่นป่วนท้องของกระผมอยู่ เหมือนคนฆ่าโค หรือลูกมือคนฆ่าโคผู้ฉลาด เอามีดแล่โคอันคมคว้านท้อง ฉะนั้น

ความร้อนในกายของกระผมเหลือประมาณ เหมือนบุรุษมีกำลัง ๒ คนจับบุรุษมีกำลังน้อยกว่าที่อวัยวะป้องกันตัวต่างๆ แล้วนาบ ย่าง ในหลุมถ่านเพลิง ฉะนั้น

กระผมจึงทนไม่ไหว เป็นไปไม่ไหว ทุกขเวทนาของกระผมหนัก กำเริบ ไม่ทุเลา ปรากฏความกำเริบเป็นที่สุด ไม่ปรากฏความทุเลาเลย”

“ดูกรคฤหบดี เพราะฉะนั้นแล ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **จักษุ**

และ **วิญญาณที่อาศัยจักษุ** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **โสต**

และ **วิญญาณที่อาศัยโสต** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **ฆานะ**

และ **วิญญาณที่อาศัยฆานะ** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **ชิวหา**

และ **วิญญาณที่อาศัยชิวหา** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **กาย**

และ **วิญญาณที่อาศัยกาย** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **มโน**

และ **วิญญาณที่อาศัยมโน** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **รูป**

และ **วิญญาณที่อาศัยรูป** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เสียง**

และ **วิญญาณที่อาศัยเสียง** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **กลิ่น**

และ **วิญญาณที่อาศัยกลิ่น** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **รส**

และ**วิญญาณที่อาศัยรส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **โผฏฐัพพะ**
และ **วิญญาณที่อาศัยโผฏฐัพพะ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **ธรรมารมณ์**
และ **วิญญาณที่อาศัยธรรมารมณ์** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **จักษุวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยจักษุวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **โสตวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยโสตวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **ฆานวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยฆานวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **ชิวหาวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยชิวหาวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **กายวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยกายวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **มโนวิญญาณ**
และ **วิญญาณที่อาศัยมโนวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **จักษุสัมผัส**
และ **วิญญาณที่อาศัยจักษุสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **โสตสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยโสตสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **ฆานสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยฆานสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **ชิวหาสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยชิวหาสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **กายสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยกายสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **มโนสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยมโนสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่จักษุสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่จักษุสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่โสตสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่โสตสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่ฆานสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่ฆานสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่ชิวหาสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่ชิวหาสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่กายสัมผัส**

และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่กายสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนาเกิดแต่มโนสัมผัส**
และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนาเกิดแต่มโนสัมผัส** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **ปฐวีธาตุ**
และ **วิญญาณที่อาศัยปฐวีธาตุ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **อาโปธาตุ**
และ **วิญญาณที่อาศัยอาโปธาตุ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **เตโชธาตุ**
และ **วิญญาณที่อาศัยเตโชธาตุ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **วาโยธาตุ**
และ **วิญญาณที่อาศัยวาโยธาตุ** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **อากาสธาตุ**
และ **วิญญาณที่อาศัยอากาสธาตุ** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **รูป**
และ **วิญญาณที่อาศัยรูป** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **เวทนา**
และ **วิญญาณที่อาศัยเวทนา** จักไม่มีแก่เรา
เราจักไม่ยึดมั่น **สัญญา**
และ **วิญญาณที่อาศัยสัญญา** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **สังขาร**

และ **วิญญาณที่อาศัยสังขาร** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **วิญญาณ**

และ **วิญญาณที่อาศัยวิญญาณ** จักไม่มีแก่เรา

ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **อากาสานัญจายตนฌาน**

และ **วิญญาณที่อาศัยอากาสานัญจายตนฌาน** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **วิญญาณัญจายตนฌาน**

และ**วิญญาณที่อาศัยวิญญาณัญจายตนฌาน** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **อากิญจัญญายตนฌาน**

และ **วิญญาณที่อาศัยอากิญจัญญายตนฌาน** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน**

และ **วิญญาณที่อาศัยเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน** จักไม่มีแก่เรา

ดูกรคฤหบดี เพราะฉะนั้นแล ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

เราจักไม่ยึดมั่น **โลกนี้**

และ **วิญญาณที่อาศัยโลกนี้** จักไม่มีแก่เรา

เราจักไม่ยึดมั่น **โลกหน้า**

และ **วิญญาณที่อาศัยโลกหน้า** จักไม่มีแก่เรา

ดูกรคฤหบดี เพราะฉะนั้นแล ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

อารมณ์ใดที่เราได้เห็น ได้ฟัง ได้ทราบ ได้รู้แจ้ง ได้แสวงหา ได้พิจารณาด้วยใจแล้ว เราจักไม่ยึดมั่นอารมณ์ แม้นั้น และวิญญาณที่อาศัยอารมณ์นั้น จักไม่มีแก่เรา

ดูกรคฤหบดี ท่านพึงสำเหนียกไว้อย่างนี้เถิด”

เมื่อท่านพระสารีบุตรกล่าวแล้วอย่างนี้ อนาถบิณฑิกคฤหบดีร้องไห้น้ำตาไหล ขณะนั้นท่านพระอานนท์ได้กล่าวกะอนาถบิณฑิกคฤหบดีดังนี้ว่า

“ดูกรคฤหบดี ท่านยังอาลัย ใจจดใจจ่ออยู่หรือ”

“ข้าแต่พระอานนท์ผู้เจริญ กระผมมิได้อาลัย มิได้ใจจดใจจ่อ แต่ว่ากระผมได้นั่งใกล้พระศาสดาและหมู่ภิกษุที่น่าเจริญใจมาแล้วนาน ไม่เคยได้สดับธรรมีกถาเห็นปานนี้”

“ดูกรคฤหบดี ธรรมีกถาเห็นปานนี้ มิได้แจ่มแจ้งแก่คฤหัสถ์ผู้นุ่งผ้าขาว แต่แจ่มแจ้งแก่บรรพชิต”

“ข้าแต่พระสารีบุตรผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้นขอธรรมีกถาเห็นปานนี้ จงแจ่มแจ้งแก่คฤหัสถ์ผู้นุ่งผ้าขาวบ้างเถิด เพราะกุลบุตรผู้เกิดมามีกิเลสธุลีในดวงตาน้อย จะเสื่อมคลายจากธรรม จะเป็นผู้ไม่รู้ธรรมโดยมิได้สดับ”

ท่านพระสารีบุตรและท่านพระอานนท์กล่าวสอนอนาถบิณฑิกคฤหบดี

ด้วยโอวาทนี้แล้ว จึงลุกจากอาสนะหลีกไป

เมื่อท่านพระสารีบุตรและท่านพระอานนท์หลีกไปแล้วไม่นาน อนาถบิณฑิกคฤหบดีก็ได้ทำกาลกิริยาเข้าถึงชั้นดุสิต

ครั้งนั้น ล่วงปฐมยามไปแล้ว อนาถบิณฑิกเทพบุตรมีรัศมีงาม ส่องพระวิหารเชตวันให้สว่างทั่ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ แล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอยืนเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาเหล่านี้ว่า

“พระเชตวันนี้มีประโยชน์ อันสงฆ์ผู้แสวงบุญอยู่อาศัยแล้ว อันพระองค์ผู้เป็นธรรมราชาประทับ เป็นที่เกิดปีติแก่ข้าพระองค์

สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธิ์ด้วยธรรม ๕ อย่างนี้ คือ
กรรม ๑ วิชชา ๑ ธรรม ๑ ศีล ๑ ชีวิตอุดม ๑
ไม่ใช่บริสุทธิ์ด้วยโคตรหรือด้วยทรัพย์
เพราะฉะนั้นแล บุคคลผู้เป็นบัณฑิต
เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคาย
จะบริสุทธิ์ในธรรมนั้นได้ด้วยอาการนี้

พระสารีบุตรนั้นแล ย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา
ด้วยศีล และด้วยความสงบ
ภิกษุผู้ถึงฝั่งแล้ว จะอย่างยิ่งก็เท่าพระสารีบุตรนี้”

อนาถบิณฑิกเทวบุตรกล่าวดังนี้แล้ว พระศาสดาทรงพอพระทัย ต่อนั้น อนาถบิณฑิกเทวบุตรทราบว่า พระศาสดาทรงพอพระทัย จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค แล้วกระทำประทักษิณ หายตัวไป ณ ที่นั้นเอง

พอล่วงราตรีนั้นไปแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสกะภิกษุทั้งหลายถึงการมาเยือนและการปราศัยของเทพบุตร ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เทวบุตรนั้นคงจักเป็นอนาถบิณฑิกเทวบุตรแน่ เพราะอนาถบิณฑิกคฤหบดีได้เป็นผู้เลื่อมใสแล้วในท่านพระสารีบุตร”

“ดูกรอานนท์ ถูกแล้ว ๆ เท่าที่คาดคะเนนั้นแล เธอลำดับเรื่องถูกแล้ว เทวบุตรนั้น คือ อนาถบิณฑิกเทวบุตร มิใช่อื่น”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระภาษิตนี้แล้ว ท่านพระอานนท์จึงชื่นชมยินดีพระภาษิตของพระผู้มีพระภาคแล

Scan me

ธรรมเพื่อ
อนุปาทาปรินิพพาน

คิลานสูตรที่ ๒

ครั้งนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุรูปหนึ่งในวิหารโน้น เป็นผู้ใหม่ ไม่ปรากฏชื่อและโคตร เป็นผู้อาพาธ ถึงความทุกข์ เป็นไข้หนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานโอกาส ขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์ เสด็จไปหาภิกษุนั้นเถิด พระพุทธเจ้าข้า"

AUDIO 5.2

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงสดับคำว่า ภิกษุใหม่เป็นไข้ ทรงทราบชัดว่า เป็นภิกษุไม่ปรากฏชื่อและโคตร จึงเสด็จเข้าไปหาภิกษุนั้น ภิกษุนั้นได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกล ครั้นแล้ว ปูอาสนะไว้ที่เตียง ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะภิกษุนั้นว่า

"อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าปูอาสนะที่เตียงเลย อาสนะที่เขาจัดไว้เหล่านี้มีอยู่ เราจักนั่งบนอาสนะนั้น"

พระผู้มีพระภาคประทับนั่งบนอาสนะซึ่งเขาจัดไว้ แล้วตรัสว่า

"ดูกรภิกษุ เธอพอทนได้หรือ เธอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาลดน้อยลง ไม่เจริญแก่กล้าหรือ ความทุเลาย่อมปรากฏ ความกำเริบไม่ปรากฏหรือ"

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทนไม่ไหว ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของข้าพระองค์แก่กล้ายิ่งนัก ไม่ลดน้อยไปเลย ความกำเริบปรากฏ ความทุเลาไม่ปรากฏ พระพุทธเจ้าข้า"

"ดูกรภิกษุ เธอไม่มีความรังเกียจ ไม่มีความเดือดร้อนไรๆ หรือ"

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มีความรังเกียจ มีความเดือดร้อนไม่น้อยเลย พระพุทธเจ้าข้า"

"ดูกรภิกษุ เธอไม่ติเตียนตนเองโดยศีลบ้างหรือ"

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่ติเตียนตนโดยศีลเลย พระพุทธเจ้าข้า”

“ดูกรภิกษุ ถ้าเธอไม่ติเตียนตนโดยศีลไซร้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอจะมีความรังเกียจ มีความเดือดร้อนเพราะเรื่องอะไรเล่า”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่รู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเพื่อสีลวิสุทธิเลย พระพุทธเจ้าข้า”

“ดูกรภิกษุ ถ้าเธอยังไม่รู้ทั่วถึงธรรมที่เราแสดงแล้วเพื่อสีลวิสุทธิไซร้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอจะรู้ทั่วถึงธรรมที่เราแสดงแล้วประพฤติเพื่ออะไรเล่า”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์รู้ทั่วถึงธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วเพื่ออนุปาทาปรินิพพาน พระพุทธเจ้าข้า”

“ดีแล้ว ๆ ภิกษุ เป็นการถูกต้องดีแล้ว ที่เธอรู้ทั่วถึงธรรมอันเราแสดงแล้วเพื่ออนุปาทาปรินิพพาน เพราะว่าธรรมที่เราแสดงแล้ว ล้วนมีอนุปาทา-ปรินิพพานเป็นความมุ่งหมาย ดูกรภิกษุ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

จักษุ จักษุวิญญาณ จักษุสัมผัส
แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น
เพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

โสต โสตวิญญาณ โสตสัมผัส

แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น

เพราะโสตสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

จมูก ฆานวิญญาณ ฆานสัมผัส

แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น

เพราะฆานสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

ชิวหา ชิวหาวิญญาณ ชิวหาสัมผัส

แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น

เพราะชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

กาย กายวิญญาณ กายสัมผัส

แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น

เพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

ใจ มโนวิญญาณ มโนสัมผัส
แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น
เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย เที่ยงหรือไม่เที่ยง

ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

ดูกรภิกษุ อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เห็นอยู่อย่างนี้

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในจักษุ แม้ในจักษุวิญญาณ แม้ในจักษุสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในหู แม้ในโสตวิญญาณ แม้ในโสตสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะโสตสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่าย แม้ในจมูก แม้ในฆานวิญญาณ แม้ในฆานสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะฆานสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่าย แม้ในลิ้น แม้ในชิวหาวิญญาณ แม้ในชิวหาสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่าย แม้ในกาย แม้ในกายวิญญาณ แม้ในกายสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัย

ย่อมเบื่อหน่าย แม้ในใจ แม้ในมโนวิญญาณ แม้ในมโนสัมผัส
แม้ในสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนา
ที่เกิดเพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย

เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด
เพราะคลายกำหนัด จึงหลุดพ้น
เมื่อหลุดพ้นแล้ว ย่อมมีญาณหยั่งรู้ว่า หลุดพ้นแล้ว
รู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ มิได้มี ฉะนี้”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไวยากรณภาษิตนี้จบลงแล้ว ภิกษุนั้นชื่นชมยินดี ภาษิตของพระผู้มีพระภาค ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสไวยากรณภาษิตนี้อยู่ จิตของภิกษุนั้นหลุดพ้นจาก**อาสวะ**เพราะไม่ถือมั่น ดังนี้แล

♛♛♛♛♛

"ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอ ที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา"

พุทธพจน์

Scan me

ความเป็นอนิจจัง แห่งเวทนา

อัสสชิสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ก็สมัยนั้นแล ท่านพระอัสสชิอาพาธ เป็นไข้หนัก ได้รับทุกขเวทนา พักอยู่ที่อารามของกัสสปเศรษฐี

ท่านพระอัสสชิเรียกภิกษุผู้**อุปัฏฐาก**ทั้งหลายมา แล้วกล่าวว่า

AUDIO 5.3

“อาวุโสทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลาย จงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ จงถวายบังคมพระยุคลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า ตามคำของเราว่า พระพุทธเจ้าข้า อัสสชิภิกษุอาพาธ เป็นไข้หนัก ได้รับทุกขเวทนา และท่านทั้งหลายจงทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์ เสด็จเข้าไปหาอัสสชิภิกษุถึงที่อยู่เถิด”

ภิกษุเหล่านั้นรับคำท่านพระอัสสชิแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์ เสด็จเข้าไปหาอัสสชิ-ภิกษุถึงที่อยู่

พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาโดยดุษณีภาพ

ในเวลาเย็น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่พักผ่อนแล้ว เสด็จเข้าไปหาท่านพระอัสสชิถึงที่อยู่ ท่านพระอัสสชิได้แลเห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกล ครั้นเห็นแล้ว ก็ลุกขึ้นจากเตียง ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระอัสสชิว่า

“อย่าเลย อัสสชิ เธออย่าลุกจากเตียงเลย อาสนะเหล่านี้ที่เขาปูลาดไว้มีอยู่ เราจะนั่งที่อาสนะนั้น”

พระผู้มีพระภาค ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ ครั้นแล้ว ได้ตรัสถามท่านพระอัสสชิว่า

“ดูกรอัสสชิ เธอพอทนได้หรือ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาทุเลาลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ”

ท่านพระอัสสชิกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทนไม่ไหว ไม่สามารถจะยังอัตภาพให้เป็นไปได้ ทุกขเวทนาของข้าพระองค์แรงกล้า มีแต่กำเริบขึ้น ไม่ทุเลาลงเลย”

“ดูกรอัสสชิ เธอไม่มีความรำคาญ ไม่มีความเดือดร้อนอะไรบ้างหรือ”

“พระพุทธเจ้าข้า แท้ที่จริง ข้าพระองค์มีความรำคาญไม่น้อย มีความเดือดร้อนอยู่ไม่น้อยเลย”

“ดูกรอัสสชิ ก็ตัวเธอเองไม่ติเตียนตนเองได้โดยศีลบ้างหรือ”

“ตัวข้าพระองค์เองจะติเตียนข้าพระองค์เองได้โดยศีลก็หาไม่”

“ดูกรอัสสชิ ถ้าหากว่าตัวเธอเองติเตียนตนเองโดยศีลไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอจะมีความรำคาญและความเดือดร้อนอะไร”

“ครั้งก่อน ข้าพระองค์ระงับกายสังขาร (ลมหายใจเข้าออก) ได้อย่างลำบาก จึงไม่ได้สมาธิ เมื่อข้าพระองค์ไม่ได้สมาธิ จึงเกิดความคิดอย่างนี้ว่า เราไม่เสื่อมหรือหนอ”

“ดูกรอัสสชิ *สมณพราหมณ์ที่มีสมาธิเป็นสาระ มีสมาธิเป็นสามัญญะ เมื่อไม่ได้สมาธินั้น ย่อมเกิดความคิดอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายไม่เสื่อมหรือหนอ*

ดูกรอัสสชิ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

รูป
เวทนา
สัญญา
สังขาร
วิญญาณ
เที่ยงหรือไม่เที่ยง”

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา”

“ไม่ควรเห็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

“เพราะเหตุนั้นแล อัสสชิ อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในรูป ทั้งในเวทนา ทั้งใน**สัญญา** ทั้งในสังขาร ทั้งในวิญญาณ

เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด เพราะคลายกำหนัด จิตย่อมหลุดพ้น เมื่อหลุดพ้นแล้ว ย่อมมีญาณหยั่งรู้ว่า หลุดพ้นแล้ว ย่อมรู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี

ถ้าอริยสาวกนั้นได้ เสวยสุขเวทนา ก็ทราบชัดว่า
สุขเวทนา นั้นไม่เที่ยง ไม่น่าพอใจ ไม่น่าเพลิดเพลิน

ถ้าหากว่า เสวยทุกขเวทนา ก็ทราบชัดว่า

ทุกขเวทนา นั้นไม่เที่ยง ไม่น่าพอใจ ไม่น่าเพลิดเพลิน

ถ้าหากว่า เสวยอทุกขมสุขเวทนา ก็ทราบชัดว่า

อทุกขมสุขเวทนา นั้นไม่เที่ยง ไม่น่าพอใจ ไม่น่าเพลิดเพลิน

หากว่าเสวย สุขเวทนา

ก็ปราศจากความยินดียินร้ายเสวยสุขเวทนานั้น

หากว่าเสวย ทุกขเวทนา

ก็ปราศจากความยินดียินร้ายเสวยทุกขเวทนานั้น

หากว่าเสวย อทุกขมสุขเวทนา

ก็ปราศจากความยินดียินร้ายเสวยอทุกขมสุขเวทนานั้น

หากว่าเสวย เวทนามีกายเป็นที่สุด

ก็ทราบชัดว่าเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด

ถ้าเสวย เวทนามีชีวิตเป็นที่สุด

ก็ทราบชัดว่าเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด

ทราบชัดว่า ก่อนจะสิ้นชีวิตเพราะกายแตก

ความเสวยอารมณ์ทั้งมวลในโลกนี้ไม่น่ายินดี จักเป็นของเย็น

ดูกรอัสสชิ

อุปมาเหมือนประทีปน้ำมันจะพึงติดอยู่ได้

เพราะอาศัยน้ำมันและไส้เชื้อ

ไม่มี ก็พึงดับ
เพราะหมดน้ำมันและไส้นั้น ฉันใด

ภิกษุเมื่อเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด
ก็ทราบชัดว่า เสวยเวทนามีกายเป็นที่สุด

เมื่อเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด
ก็ทราบชัดว่า เสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุด

ทราบชัดว่า ก่อนจะสิ้นชีวิตเพราะกายแตก
ความเสวยอารมณ์ทั้งมวลในโลกนี้ไม่น่ายินดี จักเป็นของเย็น”

Scan me

อายตนะไม่เป็นตน

ฉันโนวาทสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระวิหารเวฬุวัน อันเคยเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ สมัยนั้นแล ท่านพระสารีบุตร ท่านพระมหาจุนทะ และท่านพระฉันนะ อยู่บนภูเขาคิชฌกูฏ ท่านพระฉันนะอาพาธ ทนทุกขเวทนา เป็นไข้หนัก

AUDIO 5.4

ครั้งนั้นแล ท่านพระสารีบุตรออกจากที่หลีกเร้นในเวลาเย็น เข้าไปหาท่านพระมหาจุนทะยังที่อยู่ แล้วได้กล่าว

กะท่านพระมหาจุนทะดังนี้ว่า

“ดูกรท่านจุนทะ มาเถิด เราจะเข้าไปหาท่านพระฉันนะยังที่อยู่ ไต่ถามถึงความไข้”

ท่านพระมหาจุนทะรับคำท่านพระสารีบุตรแล้ว ต่อนั้น ท่านพระสารี-บุตรและท่านพระมหาจุนทะได้เข้าไปหาท่านพระฉันนะยังที่อยู่ แล้วทักทายปราศรัยกับท่านพระฉันนะ ครั้นผ่านการทักทายปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอนั่งเรียบร้อยแล้ว ท่านพระสารีบุตรได้กล่าวกะท่านพระฉันนะดังนี้ว่า

“ดูกรท่านฉันนะ ท่านพอทน พอเป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนาทุเลาไม่กำเริบ ปรากฏความทุเลาเป็นที่สุด ไม่ปรากฏความกำเริบหรือ”

ท่านพระฉันนะได้กล่าวดังนี้ว่า

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร กระผมทนไม่ไหว เป็นไปไม่ไหว ทุกขเวทนาของกระผมหนัก กำเริบ ไม่ทุเลา ปรากฏความกำเริบเป็นที่สุด ไม่ปรากฏความทุเลาเลย

ลมเหลือประมาณกระทบขม่อมของกระผม เหมือนบุรุษมีกำลัง เอาของแหลมคมทิ่มขม่อม ฉะนั้น

ลมเหลือประมาณเวียนศีรษะของกระผมอยู่ เหมือนบุรุษมีกำลัง ให้การขันศีรษะด้วยชะเนาะอย่างมั่น ฉะนั้น

ลมเหลือประมาณปั่นป่วนท้องของกระผม เหมือนคนฆ่าโค หรือลูกมือของคนฆ่าโคผู้ฉลาด เอามีดแล่โคอันคมคว้านท้อง ฉะนั้น

ความร้อนในกายของกระผมเหลือประมาณ เหมือนบุรุษมีกำลัง ๒ คน จับบุรุษมีกำลังน้อยที่อวัยวะป้องกันตัวต่างๆ แล้ว นาบ ย่าง ในหลุมถ่านเพลิง ฉะนั้น

ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร กระผมจักหาศาสตรามาฆ่าตัว ไม่อยากจะเป็นอยู่เลย”

“ท่านฉันนะอย่าได้หาศาสตรามาฆ่าตัวเลย จงเป็นอยู่ก่อนเถิด พวกเรายังปรารถนาให้ท่านฉันนะเป็นอยู่ ถ้าท่านฉันนะไม่มีโภชนะเป็นที่สบาย ผมจักแสวงหามาให้ ถ้าท่านฉันนะไม่มีเภสัชเป็นที่สบาย ผมจักแสวงหามาให้ ถ้าท่านฉันนะไม่มีคนบำรุงที่สมควร ผมจักคอยบำรุงท่านเอง”

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร ไม่ใช่กระผมไม่มีโภชนะเป็นที่สบาย ไม่ใช่ไม่มีเภสัชเป็นที่สบาย ไม่ใช่ไม่มีคนบำรุงที่สมควร กระผมได้ปรนนิบัติพระศาสดามาตลอดกาลนานด้วยความพอพระทัย มิใช่ด้วยความไม่พอพระทัย

ความจริงการที่ภิกษุปรนนิบัติพระศาสดาด้วยความพอพระทัย มิใช่ด้วยความไม่พอพระทัย นั่นเป็นการสมควรแก่สาวก

ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร ขอท่านจงทรงจำไว้อย่างนี้ว่า ฉันนภิกษุจักหาศาสตรามาฆ่าตัว อย่างมิให้ถูกตำหนิได้”

“พวกเราจักขอถามปัญหาท่านฉันนะสักเล็กน้อย ถ้าท่านฉันนะเปิดโอกาสพยากรณ์ปัญหาได้”

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร โปรดถามเถิด กระผมฟังแล้วจึงจักรู้”

“ดูกรท่านฉันนะ ท่านพิจารณาเห็น **จักษุ**
จักษุวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยจักษุวิญญาณ
ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ”

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร กระผมพิจารณาเห็นจักษุ จักษุวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยจักษุวิญญาณว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านพิจารณาเห็น **โสต โสตวิญญาณ**
ธรรมที่รู้ได้ด้วยโสตวิญญาณ
ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ”

“กระผมพิจารณาเห็นโสต โสตวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยโสตวิญญาณ ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านพิจารณาเห็น **ฆานะ ฆานวิญญาณ**
ธรรมที่รู้ได้ด้วยฆานวิญญาณ
ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ”

“กระผมพิจารณาเห็นฆานะ ฆานวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยฆาน-วิญญาณว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

"ท่านพิจารณาเห็น **ชิวหา ชิวหาวิญญาณ**

ธรรมที่รู้ได้ด้วยชิวหาวิญญาณ

ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ"

"กระผมพิจารณาเห็นชิวหา ชิวหาวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยชิวหา-วิญญาณว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา"

"ท่านพิจารณาเห็น **กาย กายวิญญาณ**

ธรรมที่รู้ได้ด้วยกายวิญญาณ

ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ"

"กระผมพิจารณาเห็นกาย กายวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยกายวิญญาณ ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา"

"ท่านพิจารณาเห็น **มโน มโนวิญญาณ**

ธรรมที่รู้ได้ด้วยมโนวิญญาณ

ว่า นั่นของเรา นั่นเรา นั่นอัตตาของเราหรือ"

"กระผมพิจารณาเห็นมโน มโนวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยมโนวิญญาณ ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา"

"ดูกรท่านฉันนะ ท่านเห็นจักษุ จักษุวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยจักษุ-วิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา"

“ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร กระผมเห็นความดับ รู้ความดับ
ในจักษุ ในจักษุวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยจักษุวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นจักษุ จักษุวิญญาณ
ธรรมที่รู้ได้ด้วยจักษุวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านเห็นโสต โสตวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยโสตวิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“กระผมเห็นความดับ รู้ความดับ ในโสต
ในโสตวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยโสตวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นโสต โสตวิญญาณ
ธรรมที่รู้ได้ด้วยโสตวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านเห็นฆานะ ฆานวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยฆานวิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“กระผม เห็นความดับ รู้ความดับ ในฆานะ
ในฆานวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยฆานวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นฆานะ ฆานวิญญาณ
ธรรมที่รู้ได้ด้วยฆานวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านเห็นชิวหา ชิวหาวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยชิวหาวิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“กระผม เห็นความดับ รู้ความดับ ในชิวหา
ในชิวหาวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยชิวหาวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นชิวหา ชิวหาวิญญาณ
ธรรมที่รู้ได้ด้วยชิวหาวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านเห็นกาย กายวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยกายวิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“กระผม เห็นความดับ รู้ความดับ ในกาย
ในกายวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยกายวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นกาย กายวิญญาณ
ธรรมที่รู้ได้ด้วยกายวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“ท่านเห็นมโน มโนวิญญาณ ธรรมที่รู้ได้ด้วยมโนวิญญาณ อย่างไร รู้ได้อย่างไร จึงพิจารณาเห็นว่า นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

“กระผม เห็นความดับ รู้ความดับ ในมโน
ในมโนวิญญาณ ในธรรมที่รู้ได้ด้วยมโนวิญญาณ
จึงพิจารณาเห็นมโน มโนวิญญาณ

ธรรมที่รู้ได้ด้วยมโนวิญญาณว่า
นั่นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่อัตตาของเรา”

เมื่อท่านพระฉันนะกล่าวแล้วอย่างนี้ ท่านพระมหาจุนทะได้กล่าวกะท่านพระฉันนะดังนี้ว่า

“ดูกรท่านฉันนะ เพราะฉะนั้นแล ท่านควรใส่ใจคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคไว้ตลอดกาลเนืองนิตย์ ดังนี้ว่า

บุคคลผู้อันตัณหาและทิฐิอาศัยอยู่แล้ว ย่อมมีความหวั่นไหว
สำหรับผู้ไม่มีตัณหาและทิฐิอาศัย ย่อมไม่มีความหวั่นไหว
เมื่อไม่มีความหวั่นไหว ก็มีความสงบ
เมื่อมีความสงบ ก็ไม่มีตัณหาตัวน้อมไปสู่ภพ
เมื่อไม่มีตัณหาตัวน้อมไปสู่ภพ
ก็ไม่มีการมาเกิด ไปเกิด
เมื่อไม่มีการมาเกิดไปเกิด ก็ไม่มีจุติและอุปบัติ
เมื่อไม่มีจุติและอุปบัติ ก็ไม่มีโลกนี้ ไม่มีโลกหน้า
ไม่มีระหว่างกลางทั้งสองโลก
นี่แหละที่สุดแห่งทุกข์”

ครั้นท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหาจุนทะ กล่าวสอนท่านพระฉันนะด้วยโอวาทนี้แล้ว จึงลุกจากอาสนะ หลีกไป

เมื่อท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหาจุนทะหลีกไปแล้วไม่นาน ท่านพระฉันนะได้หาศาสตรามาฆ่าตัวเสียทันที ท่านพระสารีบุตรจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ แล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระฉันนะหาศาสตรามาฆ่าตัวเสียแล้ว ท่านจะมี**คติ**อย่างไร มี**สัมปรายภพ**อย่างไร"

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

"ดูกรสารีบุตร ฉันนภิกษุพยากรณ์ความเป็นผู้ไม่ควรตำหนิต่อหน้าเธอแล้วมิใช่หรือ"

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มีบ้านในแคว้นวัชชีนามว่าปุพพชิระ ที่หมู่บ้านนั้น ท่านพระฉันนะยังมีสกุลมิตร สกุลสหาย และสกุลคนที่คอยตำหนิอยู่"

"ดูกรสารีบุตร ฉันนภิกษุยังมีสกุลมิตร สกุลสหาย และสกุลที่คอยตำหนิอยู่ก็จริง แต่เราหาเรียกบุคคลว่าควรถูกตำหนิด้วยเหตุเพียงเท่านี้ไม่

ดูกรสารีบุตร **บุคคลใดทิ้งกายนี้และยึดมั่นกายอื่น บุคคลนั้นเราเรียกว่า ควรถูกตำหนิ ฉันนภิกษุหามีลักษณะนั้นไม่ ฉันนภิกษุหาศาสตรามาฆ่าตัวอย่างไม่ควรถูกตำหนิ"**

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระภาษิตนี้แล้ว ท่านพระสารีบุตรจึงชื่นชมยินดี พระภาษิตของพระผู้มีพระภาคแล

Scan me

ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน

วักกลิสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ สมัยนั้นแล ท่านพระวักกลิอาพาธ มีทุกข์ เป็นไข้หนัก ได้รับทุกขเวทนา พักอยู่ที่นิเวศน์ของนายช่างหม้อ

ครั้งนั้น ท่านพระวักกลิ เรียกภิกษุผู้**อุปัฏฐาก**ทั้งหลายมาแล้วกล่าวว่า

AUDIO 5.5

“ท่านทั้งหลาย จงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ จงถวายบังคมพระยุคลบาทด้วยเศียรเกล้าตามคำของเรา แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า วักกลิภิกษุอาพาธเป็นไข้หนัก ได้รับทุกขเวทนา ท่านถวายบังคมพระยุคลบาทของพระองค์ด้วยเศียรเกล้า และพวกท่านจงทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ได้ยินว่า ท่านวักกลิภิกษุขอประทานพระวโรกาส ขอทูลเชิญพระผู้มีพระภาค ทรงอาศัยความอนุเคราะห์ เสด็จเข้าไปหาท่านวักกลิถึงที่อยู่เถิด”

ภิกษุเหล่านั้น รับคำท่านวักกลิแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้ทูลเชิญพระผู้มีพระภาค เสด็จเข้าไปหาวักกลิภิกษุถึงที่อยู่

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์ด้วย**ดุษณีภาพ**

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงครองผ้าแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปหาท่านพระวักกลิถึงที่อยู่ ท่านพระวักกลิได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกล ครั้นเห็นแล้ว ก็ลุกขึ้นจากเตียง ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระวักกลิว่า

“อย่าเลย วักกลิ เธออย่าลุกจากเตียงเลย อาสนะเหล่านี้ที่เขาปูลาดไว้มีอยู่ เราจะนั่งที่อาสนะนั้น”

พระผู้มีพระภาคประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ แล้วได้ตรัสถามท่านพระวักกลิว่า

“ดูกรวักกลิ เธอพอทนได้หรือ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ ทุกขเวทนานั้นปรากฏว่าทุเลาลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ”

ท่านพระวักกลิกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทนไม่ไหว ไม่สามารถยังอัตภาพให้เป็นไปได้ ทุกขเวทนาของข้าพระองค์แรงกล้า มีแต่กำเริบขึ้น ไม่ทุเลาลงเลย ทุกขเวทนาปรากฏว่ากำเริบขึ้น ไม่ทุเลาลงเลย”

“ดูกรวักกลิ เธอไม่มีความรำคาญ ไม่มีความเดือดร้อนอะไรบ้างหรือ”

“ข้าพระองค์มีความรำคาญไม่น้อย มีความเดือดร้อนอยู่ไม่น้อยเลย”

“ดูกรวักกลิ ก็ตัวเธอเอง ไม่ติเตียนตนเองได้โดยศีลบ้างหรือ”

“ตัวข้าพระองค์เอง จะติเตียนได้โดยศีลก็หาไม่”

“ดูกรวักกลิ ถ้าหากว่า ตัวเธอเองติเตียนตนเองโดยศีลไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอจะมีความรำคาญและมีความเดือดร้อนอะไร”

“ข้าพระองค์ประสงค์จะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แต่ร่างกายของข้าพระองค์ไม่มีกำลังพอที่จะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคได้”

“อย่าเลย วักกลิ ร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นนี้ จะมีประโยชน์อะไร

ดูกรวักกลิ

ผู้ใดแล เห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าย่อมเห็นเรา
ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าย่อมเห็นธรรม

วักกลิ เป็นความจริง

บุคคลเห็นธรรม ก็ย่อมเห็นเรา
บุคคลเห็นเรา ก็ย่อมเห็นธรรม

วักกลิ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

รูป เที่ยงหรือไม่เที่ยง”

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

เวทนา เที่ยงหรือไม่เที่ยง”

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

สัญญา เที่ยงหรือไม่เที่ยง”

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

สังขาร เที่ยงหรือไม่เที่ยง”

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

***วิญญาณ* เที่ยงหรือไม่เที่ยง”**

“ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า”

“เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า”

“ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา

เพราะเหตุนั้นแล วักกลิ อริยสาวกเห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในรูป ทั้งในเวทนา ทั้งในสัญญา ทั้งในสังขาร ทั้งในวิญญาณ

เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด เพราะคลายกำหนัด จิตย่อมหลุดพ้น เมื่อหลุดพ้นแล้ว ย่อมมีญาณหยั่งรู้ว่า หลุดพ้นแล้ว ย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี”

พระผู้มีพระภาคตรัสสอนท่านพระวักกลิด้วยพระโอวาทนี้แล้ว ทรงลุกจากอาสนะ เสด็จไปยังภูเขาคิชฌกูฏ เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จหลีกไปแล้ว ไม่นาน พระวักกลิได้เรียกภิกษุอุปัฏฐากทั้งหลายมา แล้วกล่าวว่า

“อาวุโส ท่านจงช่วยอุ้มเราขึ้นเตียง แล้วหามไปยังวิหารกาฬสิลา ข้างภูเขาอิสิคิลิ ก็ภิกษุเช่นเรา ไยจะสำคัญว่าตนพึงทำกาละในละแวกบ้านเล่า”

ภิกษุอุปัฏฐากเหล่านั้นรับคำท่านวักกลิแล้ว อุ้มท่านพระวักกลิขึ้นเตียง หามไปยังวิหารกาฬสิลา ข้างภูเขาอิสิคิลิ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏตลอดราตรีและวันที่ยังเหลืออยู่นั้น เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว เทวดา ๒ องค์ มีฉวีวรรณงดงามทำภูเขาคิชฌกูฏให้สว่างทั่วไปทั้งหมดเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว เทวดาองค์หนึ่ง ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"พระพุทธเจ้าข้า วักกลิภิกษุ คิดเพื่อความหลุดพ้น"

เทวดาอีกองค์หนึ่ง ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"พระพุทธเจ้าข้า ก็วักกลิภิกษุนั้นหลุดพ้นดีแล้ว จักหลุดพ้นได้แน่แท้" เทวดาเหล่านั้น ได้กราบทูลอย่างนี้แล้ว ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคทำประทักษิณแล้ว หายไป ณ ที่นั้นเอง

ครั้นพอราตรีนั้นผ่านไป พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมารับสั่งว่า

"ภิกษุทั้งหลาย จงพากันไปหาวักกลิภิกษุถึงที่อยู่ แล้วจงบอกวักกลิ-ภิกษุอย่างนี้ว่า อาวุโสวักกลิ ท่านจงฟังพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคและคำของเทวดา ๒ องค์

ณ ราตรีนี้ เมื่อปฐมยามผ่านไป เทวดา ๒ องค์ ผู้มีฉวีวรรณงดงามเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค เทวดาองค์หนึ่ง ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า วักกลิภิกษุคิดเพื่อความหลุดพ้น เทวดาอีก

องค์หนึ่งได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า วักกลิภิกษุนั้นหลุดพ้นดีแล้ว จักหลุดพ้นได้แน่แท้

อาวุโสวักกลิ แต่ว่าพระผู้มีพระภาคตรัสกะท่านอย่างนี้ว่า อย่ากลัวเลย วักกลิจักมีความตายอันไม่ต่ำช้า จักมีกาลกิริยาอันไม่เลวทราม”

ภิกษุเหล่านั้นรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปหาท่านพระวักกลิถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะท่านวักกลิว่า

“อาวุโสวักกลิ ท่านจงฟังพระดำรัสของพระผู้มีพระภาค และคำของเทวดา ๒ องค์”

ท่านพระวักกลิเรียกภิกษุ**อุปัฏฐาก**ทั้งหลายมาแล้วกล่าวว่า

“อาวุโส ท่านจงช่วยกันอุ้มเราลงจากเตียง เพราะว่าภิกษุเช่นเรานั่งบนอาสนะสูงแล้ว จะพึงสำคัญว่าตนควรฟังคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคอย่างไรเล่า”

ภิกษุเหล่านั้นรับคำของท่านพระวักกลิแล้ว ก็ช่วยกันอุ้มท่านพระวักกลิลงจากเตียง

เมื่อฟังพระดำรัสจบ พระวักกลิกล่าวว่า

“อาวุโส ถ้าเช่นนั้น ท่านจงช่วยถวายบังคมพระยุคลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า ตามคำของผมด้วยว่า พระพุทธเจ้าข้า วักกลิภิกษุ

อาพาธ เป็นไข้หนัก ได้รับทุกขเวทนา เธอถวายบังคมพระยุคลบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า และยังได้สั่งมากราบทูล อย่างนี้ว่า

ข้าพระองค์ไม่เคลือบแคลงว่า

รูป ไม่เที่ยง
เวทนา *ไม่เที่ยง*
สัญญา *ไม่เที่ยง*
สังขาร ไม่เที่ยง
วิญญาณ ไม่เที่ยง

ไม่สงสัยว่า สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์
ไม่สงสัยว่า สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา
ความพอใจก็ดี ความกำหนัดก็ดี ความรักใคร่ก็ดี ในสิ่งนั้น
มิได้มีแก่ข้าพระองค์”

ภิกษุเหล่านั้นรับคำท่านพระวักกลิแล้วหลีกไป เมื่อภิกษุเหล่านั้นหลีกไปไม่นาน ท่านพระวักกลิก็นำเอาศาตรามา

ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคตามคำกล่าวของพระวักกลิ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมารับสั่งว่า

“ไปกันเถิด ภิกษุทั้งหลาย เราจะพากันไปยังวิหารกาฬสิลา ข้างภูเขาอิสิคิลิ ซึ่งเป็นที่ที่วักกลิกุลบุตรนำเอาศาตรามา”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จไปยังวิหารกาฬสิลาพร้อมด้วยภิกษุเป็นจำนวนมาก ได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระวักกลินอนคอบิดอยู่บนเตียงแต่ไกลเทียว ก็สมัยนั้นแล ปรากฏกลุ่มควัน กลุ่มหมอกลอยไป ทางทิศบูรพา ทิศปัจจิม ทิศอุดร ทิศทักษิณ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนุทิศ

ลำดับนั้นเอง พระผู้มีพระภาคก็ตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายมองเห็นกลุ่มควัน กลุ่มหมอก ลอยไปทางทิศบูรพา ทิศปัจจิม ทิศอุดร ทิศทักษิณ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และอนุทิศหรือไม่"

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า "เห็น พระพุทธเจ้าข้า"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย นั่นแหละคือมารใจหยาบช้า ค้นหาวิญญาณของวักกลิกุลบุตร ด้วยคิดว่าวิญญาณของวักกลิกุลบุตร ตั้งอยู่ ณ ที่แห่งไหนหนอ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย วักกลิกุลบุตรมีวิญญาณไม่ได้ตั้งอยู่ ปรินิพพานแล้ว"

Scan me

เปรียบกายนี้เหมือนท่อนไม้

พระปูติคัตตติสสเถระ

กุลบุตรชาวกรุงสาวัตถีผู้หนึ่ง ฟังธรรมกถาในสำนักของพระศาสดา ถวายชีวิตในพระศาสนา ได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ได้ชื่อว่า พระติสสเถระ

เมื่อเวลาล่วงไป โรคเกิดขึ้นในสรีระของท่าน ต่อมทั้งหลายประมาณเท่าเมล็ดผักกาดผุดขึ้น มันโตขึ้นโดยลำดับ ประมาณเท่าเมล็ดถั่วเขียว ประมาณเท่าเมล็ดถั่วดำ ประมาณเท่าเมล็ดกระเบา ประมาณเท่าผลมะขามป้อม ประมาณเท่าผลมะตูม แตกแล้ว สรีระของท่านได้

AUDIO 5.6

เป็นช่องเล็กช่องน้อย ท่านจึงได้ชื่อว่า พระปูติคัตตติสสเถระ หมายถึงพระติสส-เถระผู้มีกายเน่า ต่อมากระดูกของท่านได้แตก ผ้านุ่งและผ้าห่มเปื้อนด้วยหนองและเลือด พวกภิกษุลูกศิษย์ไม่อาจจะปฏิบัติท่านได้ จึงพากันทอดทิ้งท่าน

ก็ธรรมดาว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมไม่ทรงละการตรวจดูโลกสิ้น ๒ วาระ คือ ในกาลใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูโลกตั้งแต่ขอบปากแห่งจักรวาลมาสู่พระคันธกุฎี ในเวลาเย็น ทรงตรวจดูโลกตั้งแต่พระคันธกุฎีออกไปภายนอก

ก็ในสมัยนั้น พระปูติคัตตติสสเถระปรากฏในข่ายพระญาณของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระศาสดาทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหัตของติสสภิกษุ ทรงดำริว่า “ภิกษุนี้ถูกพวกลูกศิษย์ทอดทิ้ง เว้นจากเราแล้วก็ไม่มีที่พึ่งอื่น”

จึงเสด็จออกจากพระคันธกุฎี เสด็จไปสู่โรงไฟ ทรงล้างหม้อ ใส่น้ำ ยกตั้งบนเตา เมื่อทรงรอให้น้ำร้อน เสด็จไปจับปลายเตียงที่พระติสสเถระนอน ในกาลนั้น พวกภิกษุกราบทูลว่า

“ขอพระองค์จงเสด็จหลีกไป พระพุทธเจ้าข้า พวกข้าพระองค์จักยกเอง”

พวกภิกษุช่วยกันยกเตียงนำไปสู่โรงไฟ พระศาสดาทรงให้นำรางมาทรงเทน้ำร้อนใส่ ทรงสั่งภิกษุเหล่านั้นให้เปลื้องเอาผ้าห่มของพระเถระ ขยำด้วยน้ำร้อน แล้วให้ผึ่งแดด ลำดับนั้น พระศาสดาประทับยืนอยู่ใกล้พระเถระ ทรงรดสรีระนั้นให้ชุ่มด้วยน้ำอุ่น ทรงถูสรีระของเธอ ให้เธออาบแล้ว เมื่ออาบเสร็จผ้าห่มแห้งแล้ว พระศาสดาทรงช่วยเธอให้นุ่งผ้าห่มนั้น ทรงให้ขยำผ้ากาสาวะที่เธอนุ่งด้วยน้ำ แล้วให้ผึ่งแดด เมื่อน้ำที่กายของเธอพอแห้ง ผ้านุ่งนั้นก็แห้ง เธอ

นุ่งผ้ากาสาวะผืนหนึ่ง ห่มผ้ากาสาวะผืนหนึ่ง เป็นผู้มีสรีระเบา มีจิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง นอนบนเตียงแล้ว

พระศาสดาประทับยืน ณ ที่เหนือศีรษะของเธอ ตรัสว่า

"ภิกษุ กายของเธอนี้มีวิญญาณไปปราศแล้ว หาอุปการะมิได้ จักนอนบนแผ่นดิน เหมือนท่อนไม้" ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

"ไม่นานหนอ กายนี้จักนอนทับแผ่นดิน
กายนี้มีวิญญาณไปปราศ อันบุคคลทิ้งแล้ว
ราวกับท่อนไม้ไม่มีประโยชน์ ฉะนั้น"

เมื่อจบเทศนา พระปูติคัตตติสสเถระ บรรลุพระอรหัต พร้อมด้วย**ปฏิสัมภิทา**แล้ว แม้ชนอื่นเป็นอันมากก็ได้เป็นพระอริยบุคคลมีพระ**โสดาบัน**เป็นต้น

ฝ่ายพระเถระบรรลุพระอรหัตแล้วก็ปรินิพพาน พระศาสดาโปรดให้ทำสรีรกิจของท่าน ทรงเก็บ(อัฐิ)ธาตุ แล้วโปรดให้ทำเจดีย์ไว้

พวกภิกษุกราบทูลถามพระศาสดาว่า

"พระพุทธเจ้าข้า พระปูติคัตตติสสเถระ บังเกิดในที่ไหน"

"เธอปรินิพพานแล้ว ภิกษุทั้งหลาย"

“พระพุทธเจ้าข้า กายของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัต เห็นปานนั้น เกิดเป็นกายเน่าเพราะเหตุอะไร กระดูกทั้งหลายแตกแล้ว เพราะเหตุอะไร อะไรเป็นเหตุถึงความเป็นอุปนิสัยแห่งพระอรหัตของท่าน”

“ผลนี้ทั้งหมดเกิดแล้วแก่ติสสะ นั่นก็เพราะกรรมที่ตัวทำไว้”

“กรรมอะไรที่ท่านทำไว้ พระพุทธเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น พวกเธอจงฟัง” แล้วทรงนำอดีตนิทานมาตรัส ดังต่อไปนี้

ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ติสสะนี้เป็นพรานนก ฆ่านกเป็นอันมากบำรุงอิสรชน ขายนกที่เหลือจากนกที่ให้แก่อิสรชนเหล่านั้น คิดว่า “นกที่เหลือจากขายอันเราฆ่าเก็บไว้จักเน่าเสีย” จึงหักกระดูกแข้งและกระดูกปีกของนกเหล่านั้น ทำอย่างที่มันไม่อาจบินหนีไปได้ แล้วกองไว้ เขาขายนกเหล่านั้นในวันรุ่งขึ้น ในเวลาที่ได้นกมามากมาย ก็ให้ปิ้งไว้ เพื่อประโยชน์ของตน

วันหนึ่งเมื่อโภชนะมีรสของเขาสุกแล้ว พระ**ขีณาสพ**องค์หนึ่งเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต ได้ยืนอยู่ที่ประตูเรือนของเขา เขาเห็นพระเถระแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสคิดว่า

“สัตว์มีชีวิตมากมายถูกเราฆ่าตาย ก็พระผู้เป็นเจ้ายืนอยู่ที่ประตูเรือนของเราและโภชนะอันมีรสก็มีพร้อมอยู่ภายในเรือน เราจะถวายบิณฑบาตแก่ท่าน”

ดังนี้แล้ว จึงรับบาตรของพระขีณาสพนั้น ใส่โภชนะอันมีรสนั้นให้เต็มบาตรแล้ว ถวายบิณฑบาตอันมีรส แล้วไหว้พระเถระด้วยเบญจางคประดิษฐ์ กล่าวว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าพึงถึงที่สุดแห่งธรรมที่ท่านเห็นเถิด”

พระเถระได้ทำอนุโมทนาว่า

“จงเป็นอย่างนั้น”

“ภิกษุทั้งหลาย ผลทั้งหมดนั่นสำเร็จแล้วแก่ติสสะ ด้วยอำนาจแห่งกรรมที่ติสสะทำแล้วในกาลนั้นนั่นเอง กายของติสสะเน่าเปื่อย และกระดูกทั้งหลายแตก ก็ด้วยผลของการทุบกระดูกนกทั้งหลาย

ติสสะบรรลุพระอรหัตด้วยผลของการถวายบิณฑบาตอันมีรสแก่พระ**ขีณาสพ** ดังนี้แล”

ภาคที่ ๖

พิธีกรรมศพ

© Bahman Farzad

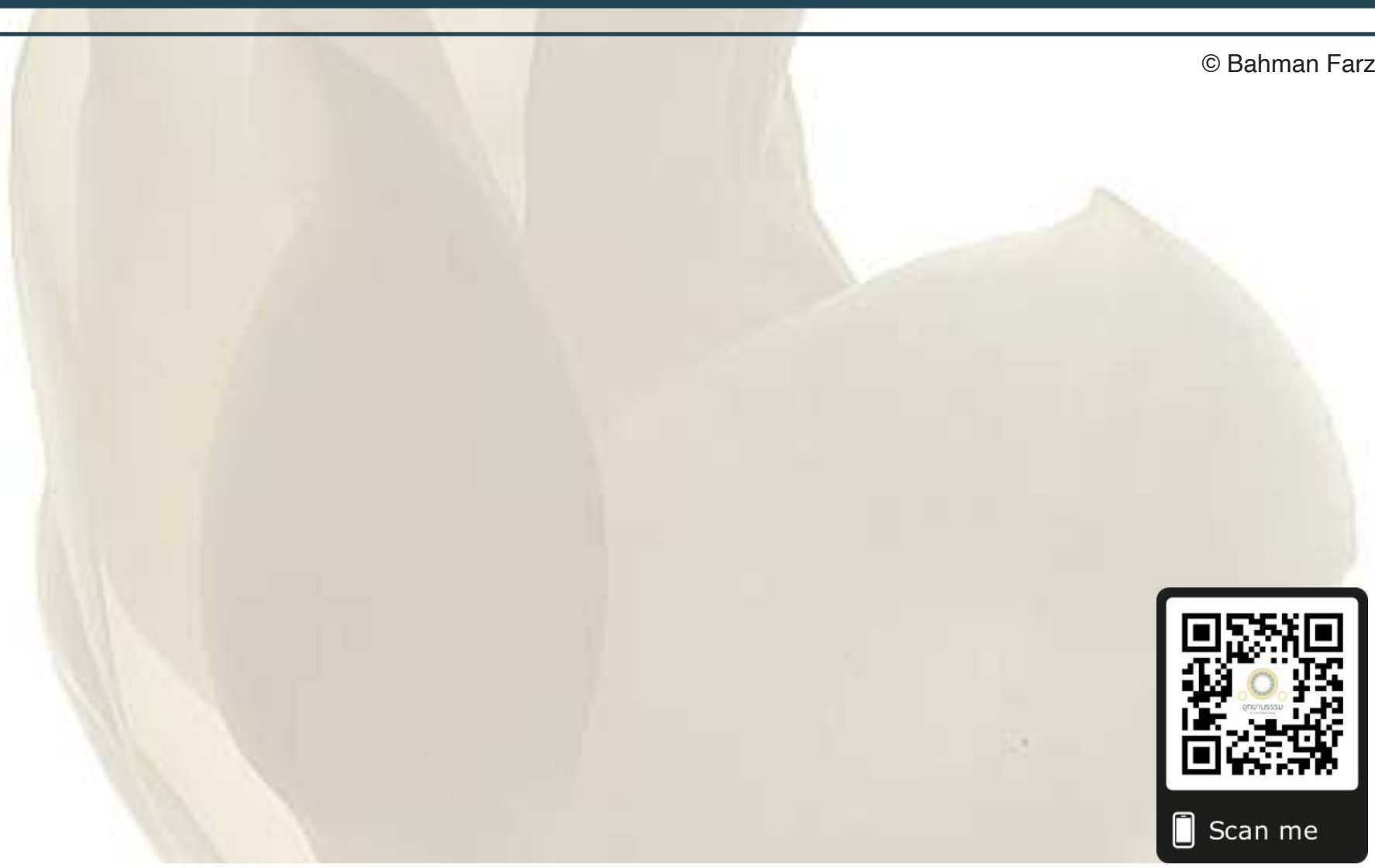

เทวทูต ๕

เทวทูตสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนเรือน ๒ หลัง มีประตูตรงกัน บุรุษผู้มีตาดียืนอยู่ระหว่างกลางเรือน ๒ หลังนั้น พึงเห็นมนุษย์กำลังเข้าเรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังเดินมาบ้าง

AUDIO 6.1

กำลังเดินไปบ้าง ฉันใด

ฉันนั้นเหมือนกันแล เราย่อมมองเห็นหมู่สัตว์กำลังจุติ กำลังอุบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมทราบชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมได้ว่า

*สัตว์ผู้กำลังเป็นอยู่เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยะ เป็น*สัมมาทิฐิ *เชื่อมั่นกรรมด้วยอำนาจสัมมาทิฐิ*

เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึง**สุคติ**โลกสวรรค์ก็มี
เมื่อตายไปแล้ว บังเกิดในหมู่มนุษย์ก็มี

สัตว์ผู้กำลังเป็นอยู่เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยะ เป็นมิจฉาทิฐิ เชื่อมั่นกรรมด้วยอำนาจมิจฉาทิฐิ

เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงเปรตวิสัยก็มี
เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงกำเนิดสัตว์เดียรัจฉานก็มี
เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงอบาย ทุคติ **วินิบาต** นรกก็มี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหล่านายนิรยบาลจะจับสัตว์นั้นที่ส่วนต่างๆ ของแขน ไปแสดงแก่พญายมว่า

“ขอเดชะ คนผู้นี้ไม่เกื้อกูลมารดา ไม่เกื้อกูลบิดา ไม่เกื้อกูลสมณะ ไม่เกื้อกูลพราหมณ์ และไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล ขอจงลงโทษคนผู้นี้เถิด”

พญายมสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ ว่า

“เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๑ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

“ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ เด็กเล็กผู้ยังอ่อน นอนหงายกลิ้งเกลือกอยู่ในปัสสาวะและอุจจาระของตน เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า ถึงตัวเราก็มีความเกิดเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเกิดไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๑ แล้ว จึงสอบสวน ซักไซ้ไล่เลียงถึงเทวทูตที่ ๒ ว่า

“เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๒ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

“ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษมีอายุ ๘๐ ปี ... ๙๐ ปี ... หรือ ๑๐๐ ปี เป็นคนชรา มีซี่โครงคด หลังโก่ง หลังค่อม ถือไม้เท้า เดินงกๆ เงิ่นๆ เก้ๆ กังๆ

หมดความเป็นหนุ่มสาว ฟันหัก ผมหงอก ศีรษะล้าน หนังเหี่ยว ตัวตกกระ เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า ถึงตัวเราก็มีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดี ทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๒ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียง ถึงเทวทูตที่ ๓ ว่า

“เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๓ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

“ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษเจ็บป่วย ประสบทุกข์ เป็นไข้หนัก นอนจมอยู่ในปัสสาวะและอุจจาระของตน ผู้อื่นต้องช่วยพยุงให้ลุกขึ้น ช่วยป้อนอาหาร เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า ถึงตัวเราก็มีความป่วยไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความป่วยไข้ไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๓ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียง ถึงเทวทูตที่ ๔ ว่า

“เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๔ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

“ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ พระราชารับสั่งให้จับโจรผู้ประพฤติผิดมาแล้ว ลงอาญาด้วยประการต่างๆ คือ ให้เฆี่ยนด้วยแส้บ้าง ด้วยหวายบ้าง ให้ตีด้วยไม้พลองบ้าง ตัดมือบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดทั้งมือและเท้าบ้าง ตัดใบหูบ้าง ตัดจมูกบ้าง ตัดทั้งใบหูและจมูกบ้าง วางก้อนเหล็กแดงบนศีรษะบ้าง ถลกหนังศีรษะแล้วขัดให้ขาวเหมือนสังข์บ้าง เอาไฟยัดปากจนเลือดไหลเหมือนปากราหูบ้าง เอาผ้าพันตัวราดน้ำมันแล้วจุดไฟเผาบ้าง พันมือแล้วจุดไฟต่างคบบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงข้อเท้า ให้ลุกเดินเหยียบหนังจนล้มลงบ้าง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงบั้นเอว ทำให้มองดูเหมือนนุ่งผ้าคากรองบ้าง สวมปลอกเหล็กที่ข้อศอกและเข่าแล้วเสียบหลาวทั้ง ๕ ทิศ เอาไฟเผาบ้าง ใช้เบ็ดเกี่ยวหนัง เนื้อ เอ็น ออกมาบ้าง เฉือนเนื้อออกเป็นแว่นๆ เหมือนเหรียญกษาปณ์บ้าง เฉือนหนัง เนื้อ เอ็นออกเหลือไว้แต่กระดูกบ้าง ใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกันบ้าง เสียบให้ติดดินแล้ว

จับเขาหมุนได้รอบบ้าง ทุบกระดูกให้แหลกแล้วถลกหนังออกเหลือไว้แต่กองเนื้อเหมือนตั่งใบไม้บ้าง รดตัวด้วยน้ำมันที่กำลังเดือดพล่านบ้าง ให้สุนัขกัดกินจนเหลือแต่กระดูกบ้าง ให้นอนบนหลาวทั้งเป็นบ้าง ตัดศีรษะออกด้วยดาบบ้าง เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้านั้นเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า ได้ยินว่าสัตว์ผู้ทำบาปกรรมไว้เหล่านั้น จะถูกลงอาญาด้วยประการต่างๆ เห็นปานนี้ในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงชาติหน้า เอาเถิด เราจะทำความดีทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๔ แล้ว จึงสอบสวนซักไซ้ไล่เลียง ถึงเทวทูตที่ ๕ ว่า

“เจ้าไม่เคยเห็นเทวทูตที่ ๕ ปรากฏในหมู่มนุษย์บ้างหรือ”

“ไม่เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“ในหมู่มนุษย์ สตรีหรือบุรุษที่ตาย ๑ วัน ๒ วัน หรือ ๓ วัน พองขึ้นเป็นสีเขียว มีน้ำเหลืองแตกซ่าน เจ้าไม่เคยเห็นบ้างหรือ”

“เคยเห็น พระเจ้าข้า”

“เจ้าเป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้ใหญ่ ไม่ได้คิดอย่างนี้หรือว่า ถึงตัวเราก็มีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เอาเถิด เราจะทำความดี ทางกาย วาจา และใจ”

“ไม่เคยคิด เพราะมัวประมาทอยู่ พระเจ้าข้า”

“เจ้าไม่ได้ทำความดีทางกาย วาจา และใจ เพราะมัวประมาทอยู่ เอาเถิด เราจะลงโทษเจ้าตามฐานะที่ประมาท

ก็บาปกรรมนี้ บิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิต สมณพราหมณ์ เทวดา ไม่ได้ทำให้เจ้าเลย เจ้าทำเองแท้ ๆ เจ้านั่นเองต้องรับผลของบาปกรรมนั้น”

พญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงเขาถึงเทวทูตที่ ๕ นั้น แล้วก็นิ่งเฉย

นายนิรยบาลจึงลงอาญาด้วยเครื่องพันธนาการ ๕ อย่าง คือ

ตอกตะปูเหล็กร้อนแดงที่มือ ๒ ข้าง ที่เท้า ๒ ข้าง และที่กลางอก

เอาขวานถาก

จับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง เอามีดเฉือน

จับเขาเทียมรถแล่นกลับไปกลับมาบนพื้นดินอันร้อนลุกเป็นเปลวโชติช่วง

บังคับเขาขึ้นลงภูเขาถ่านเพลิงลูกใหญ่ที่ไฟลุกโชน

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรยบาลจับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง ทุ่มลงในโลหกุมภีอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟ เขาถูกต้มเดือดจนตัวพองในโลหกุมภีนั้น เขาเมื่อถูกต้มเดือดจนตัวพอง บางครั้งลอยขึ้น บางครั้งจมลง บางครั้งลอยขวาง

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในโลหกุมภีอันร้อนแดงนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรยบาลจึงทุ่มเขาลงในมหานรก ก็มหานรกนั้น มี ๔ มุม ๔ ประตู แบ่งออกเป็นส่วน มีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็ก มหานรกนั้นมีพื้นเป็นเหล็ก ลุกโชนโชติช่วง แผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ เปลวไฟแห่งมหานรกนั้นลุกโพลงขึ้น

จากฝาด้านทิศตะวันออกจรดฝาด้านทิศตะวันตก
จากฝาด้านทิศตะวันตกจรดฝาด้านทิศตะวันออก
จากฝาด้านทิศเหนือจรดฝาด้านทิศใต้
จากฝาด้านทิศใต้จรดฝาด้านทิศเหนือ
จากเบื้องล่างจรดเบื้องบน
จากเบื้องบนจรดเบื้องล่าง

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน *ประตูด้านทิศตะวันออก* ของมหานรกนั้นจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว ถูกไฟไหม้ผิวบ้าง

ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดูกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึง ประตูนั้นจะถูกปิด

เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน *ประตูด้านทิศตะวันตก* ของมหานรกนั้นจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว ถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดูกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึงประตูนั้นจะถูกปิด

เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน *ประตูด้านทิศเหนือ* ของมหานรกนั้นจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว ถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดูกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึง ประตูนั้นจะถูกปิด

เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน *ประตูด้านทิศใต้* ของมหานรกนั้นจะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว ถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดูกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึง ประตูนั้นจะถูกปิด

เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน *ประตูมหานรกด้านทิศตะวันออกจะถูกเปิด* เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดูกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที แต่เขาจะออกทางประตูนั้นได้

รอบๆ มหานรกนั้น มีคูถนรกขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในคูถนรกนั้น สัตว์ปากเข็มทั้งหลายในคูถนรกนั้นย่อมเจาะผิว เจาะผิวแล้ว เจาะเอ็น เจาะเอ็นแล้ว จึงเจาะกระดูก เจาะกระดูกแล้ว จึงกินเยื่อในกระดูก

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหานรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

รอบๆ คูถนรกนั้น มีกุกกุลนรกขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในกุกกุลนรกนั้น

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในกุกกุลนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

รอบๆ กุกกุลนรกนั้น มีป่างิ้วขนาดใหญ่สูง ๑ โยชน์ มีหนามยาว ๑๖ องคุลี ร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟ นายนิรยบาลบังคับเขาขึ้นลงที่ป่างิ้วนั้น

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในป่างิ้วนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

รอบๆ ป่างิ้วนั้นมีป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบขนาดใหญ่อยู่ เขาเข้าไปในป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น ใบไม้ที่เป็นดาบถูกลมพัดแล้วจะตัดมือเขาบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดมือและเท้าบ้าง ตัดหูบ้าง ตัดจมูกบ้าง ตัดหูและจมูกบ้าง

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในป่าไม้ที่มีใบเป็น ดาบนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

รอบๆ ป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น มีแม่น้ำอันมีน้ำเป็นด่างขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในแม่น้ำอันมีน้ำเป็นด่างนั้น ลอยไปตามกระแสบ้าง ทวนกระแสบ้าง ตามกระแสและทวนกระแสบ้าง

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในนรกแม่น้ำอันมีน้ำเป็นด่างนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรยบาลใช้เบ็ดเกี่ยวสัตว์นรกนั้นขึ้นมาวางไว้บนบกแล้วถามเขาอย่างนี้ว่า

“พ่อมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร”

“ข้าพเจ้าหิว เจ้าข้า”

นายนิรยบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วใส่ก้อนโลหะอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก ก้อนโลหะนั้นจึงไหม้ริมฝีปากบ้าง ไหม้ปากบ้าง ไหม้คอบ้าง ไหม้ท้องบ้าง ไส้ใหญ่บ้าง ไส้น้อยของเขาบ้าง ออกมาทางทวารหนัก

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรยบาลถามเขาว่า

“พ่อมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร”

“ข้าพเจ้ากระหาย เจ้าข้า”

นายนิรยบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วกรอกน้ำทองแดงอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก น้ำทองแดงนั้นจึงลวกริมฝีปากบ้าง ลวกปากบ้าง ลวกคอบ้าง ลวกท้องบ้าง ไส้ใหญ่บ้าง ไส้น้อยของเขาบ้าง ออกมาทางทวารหนัก

เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป นายนิรยบาลจึงโยนเขาเข้าไปในมหานรกอีก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว พญายมได้คิดอย่างนี้ว่า

เหล่าสัตว์ที่ทำบาปอกุศลกรรมไว้ในโลก ถูกนายนิรยบาลทรมานด้วยวิธีการต่าง ๆ

โอหนอ ขอเราพึงได้ความเป็นมนุษย์
ขอพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพึงเสด็จอุบัติในโลก
ขอเราพึงเข้าไปเฝ้าพระองค์
ขอพระองค์พึงแสดงธรรมแก่เรา
และขอเราพึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราได้ฟังความนั้นจากสมณะหรือพราหมณ์อื่นแล้ว จึงกล่าวอย่างนี้ก็หาไม่ แต่เรากล่าวสิ่งที่เรารู้เอง เห็นเอง ทราบเองเท่านั้น”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไวยากรณภาษิตดังนี้ ครั้นแล้วพระสุคตผู้ศาสดา ก็ได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกดังนี้ว่า

“นรชนเหล่าใดเป็นมาณพ อันเทวทูตตักเตือนแล้ว
ประมาทอยู่
นรชนเหล่านั้นจะเข้าถึงหมู่สัตว์เลว
เศร้าโศกสิ้นกาลนาน

ส่วนนรชนเหล่าใด เป็นสัตบุรุษผู้สงบระงับในโลกนี้
อันเทวทูตตักเตือนแล้ว
ย่อมไม่ประมาทในธรรมของพระอริยะในกาลไหน ๆ
เห็นภัยในความถือมั่นอันเป็นเหตุแห่งชาติและมรณะ
แล้วไม่ถือมั่น
หลุดพ้นในธรรมเป็นที่สิ้นชาติและมรณะได้
นรชนเหล่านั้นเป็นผู้ถึงความเกษม
มีสุข ดับสนิทในปัจจุบัน
ล่วงเวรและภัยทั้งปวง
และเข้าไปล่วงทุกข์ทั้งปวงได้”

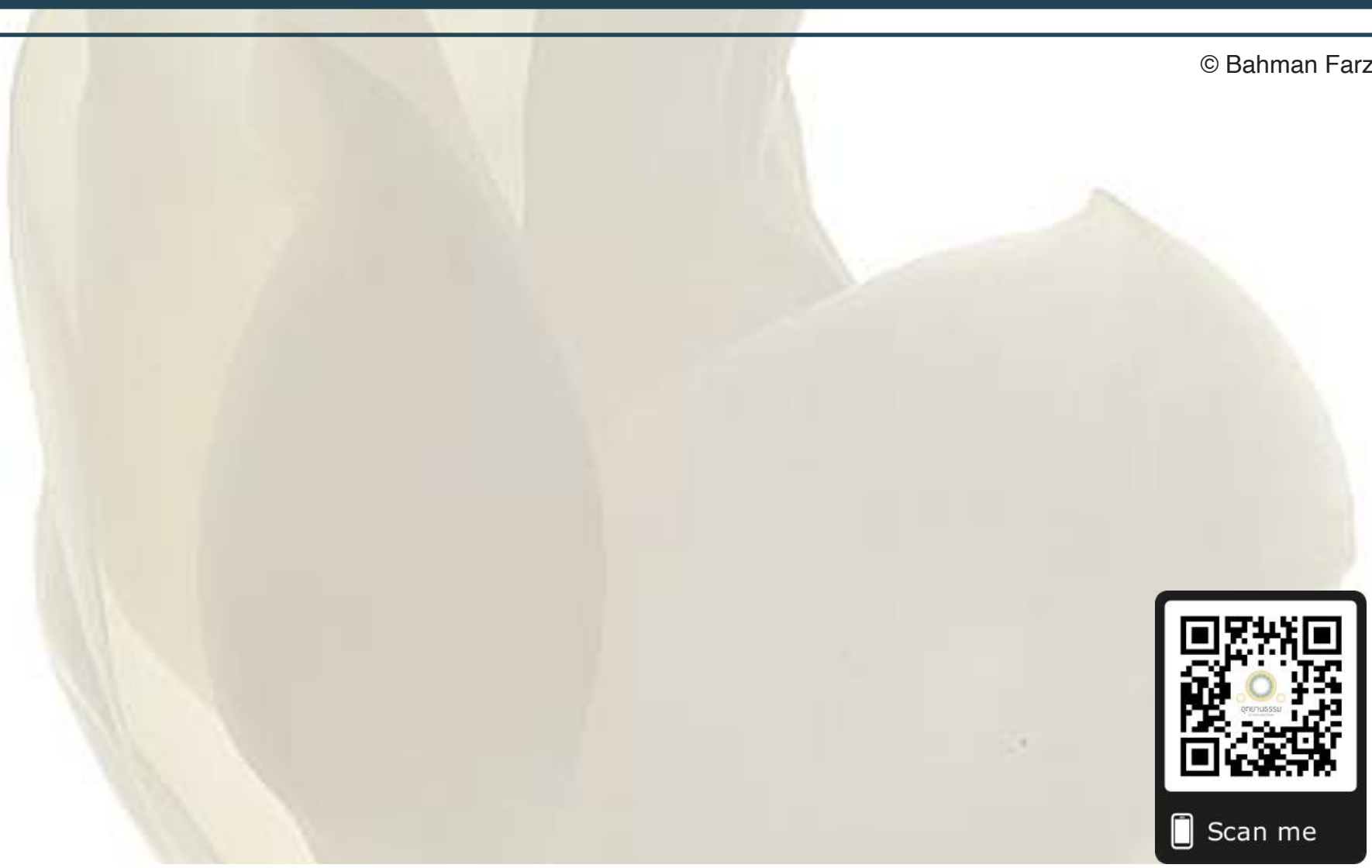

เปรียบความตาย เหมือนงูลอกคราบ

อุรคชาดก

พระศาสดาเสด็จไปยังนิเวศน์ของ**กุฎุมพี**ผู้หนึ่ง ผู้ที่ภรรยาและบิดาตาย และบุตรเพิ่งเสียชีวิตไป แล้วตรัสถามกุฎุมพีนั้น ผู้มาถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ว่า

“อาวุโส ท่านเศร้าโศกหรือ”

กุฎุมพีนั้นกราบทูลว่า

AUDIO 6.2

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เศร้าโศกตั้งแต่บุตรของ

ข้าพระองค์ตายไปแล้ว”

“อาวุโส

ชื่อว่าสิ่งที่มีการแตกทำลายเป็นธรรมดา ย่อมจะแตกทำลายไป
ชื่อว่าสิ่งที่มีการพินาศไปเป็นธรรมดา ย่อมจะพินาศไป

ก็แหละ สิ่งที่มีการแตกและการพินาศไปนั้น
จะมีแก่คนผู้เดียวเท่านั้น ก็หามิได้
จะมีในหมู่บ้านเดียวเท่านั้น ก็หามิได้

ชื่อว่าสภาวธรรม คือ ความไม่ตาย
ย่อมไม่มีในภพทั้งสาม ในจักรวาลอันหาประมาณมิได้

แม้สังขารอย่างหนึ่งซึ่งสามารถดำรงอยู่โดยภาวะนั้นเท่านั้น
ชื่อว่าเที่ยง ยั่งยืน ย่อมไม่มี

สัตว์ทั้งปวงมีความตายเป็นธรรมดา
สังขารทั้งหลายมีการแตกสลายไปเป็นธรรมดา
แม้โบราณกบัณฑิตทั้งหลาย เมื่อบุตรตายแล้ว
คิดว่า สิ่งที่มีการพินาศไปเป็นธรรมดา พินาศไปแล้ว
จึงไม่เศร้าโศกเลย”

กุฎุมพีนั้นได้ทูลอาราธนา พระองค์จึงทรงนำเอาเรื่องในอดีตมาสาธก ดังต่อไปนี้

อุรคชาดก ว่าด้วย เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติอยู่ในนครพาราณสี พระโพธิสัตว์บังเกิดในสกุลพราหมณ์ ณ หมู่บ้านใกล้ประตูเมืองพาราณสี สั่งสมทรัพย์สมบัติไว้เลี้ยงชีพด้วยกสิกรรม

พระโพธิสัตว์นั้นได้มีบุตร ๒ คน คือ ชาย ๑ หญิง ๑ เมื่อบุตรชายเจริญวัยแล้ว ได้แต่งงานกับหญิงที่สกุลเสมอกัน รวมนางทาสี เป็น ๖ คน ด้วยกัน คือ พระโพธิสัตว์ ภรรยา บุตรชาย บุตรสาว ลูกสะใภ้ และทาสี

ชนเหล่านั้นเป็นผู้สมัครสมานยินดี อยู่กันด้วยความรัก พระโพธิสัตว์ได้ให้โอวาทแก่คนทั้ง ๕ อย่างนี้ว่า

“ท่านทั้งหลายจงให้ทานโดยนิยามตามทำนองที่หาได้เท่านั้น
จงรักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม
เจริญมรณัสสติ
จงกำหนดถึงภาวะ คือ ความตายของท่านทั้งหลาย
เพราะความตายของสัตว์เหล่านี้ เป็นของยั่งยืน ชีวิตไม่ยั่งยืน
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมเทียว
ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาททั้งกลางคืน และกลางวันเถิด”

ชนทั้ง ๕ นั้นรับโอวาทว่า “สาธุ” เป็นผู้ไม่ประมาท เจริญมรณสติอยู่

อยู่มาวันหนึ่ง พระโพธิสัตว์ไปนาพร้อมกับบุตรชาย พระโพธิสัตว์ไถนา บุตรลากขยะมาเผา ในที่ไม่ไกลบุตรนั้น มีอสรพิษอยู่ในจอมปลวก ควันไฟได้ไปกระทบตาของอสรพิษนั้น มันโกรธ เลื้อยออกมาคิดว่า ภัยเกิดแก่เราเพราะคนผู้นี้ จึงกัดบุตรชายจมทั้ง ๔ เขี้ยว เขาล้มลงตายทันที

พระโพธิสัตว์เหลียวมาดูเห็นบุตรชายนั้นล้มลง จึงหยุดโคแล้วเข้าไปดู รู้ว่าบุตรชายตายแล้ว จึงยกบุตรขึ้น ให้นอนอยู่ที่โคนไม้ คลุมไว้ด้วยผ้า ไม่ร้องไห้ ไม่ปริเทวนาการร่ำไร ไถนาไปพลาง กำหนดถึงเฉพาะความเป็นอนิจจังว่า

ก็สิ่งที่มีการแตกเป็นธรรมดา แตกไปแล้ว
สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายไปแล้ว
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สำเร็จด้วยความตาย

พระโพธิสัตว์นั้นเห็นบุรุษผู้คุ้นเคยกันคนหนึ่งเดินมาใกล้ๆ จึงถามว่า

“จะไปเรือนหรือพ่อ”

เขากล่าวว่า “จ้ะ”

“ถ้าอย่างนั้น ท่านช่วยแวะไปยังเรือนของพวกเรา บอกกะนางพราหมณีว่า วันนี้ไม่ต้องนำภัตตาหารมาให้คนสองคนเหมือนดังก่อน ให้นำอาหารมาสำหรับคนผู้เดียวเท่านั้น และเมื่อก่อนทาสีผู้เดียวเท่านั้นนำอาหารมา แต่วันนี้ให้คนทั้ง ๔ นุ่งห่มผ้าขาว ถือของหอมและดอกไม้มา”

บุรุษนั้นรับคำ แล้วไปบอกข่าวแก่นางพราหมณี นางพราหมณีถามว่า

“ดูกรพ่อ ข่าวนี้ใครให้ท่านมา”

“พราหมณ์ให้มาจ้ะ แม่เจ้า”

นางพราหมณีนั้นรู้ได้ว่า บุตรชายตายแล้ว แม้ความโศกเศร้าก็ไม่ได้มีแก่นางพราหมณ์นั้น ก็นางเป็นผู้อบรมจิตไว้ดีแล้ว

นางนุ่งห่มผ้าขาวถือของหอมและดอกไม้ ถืออาหาร แล้วได้ไปพร้อมกับคนทั้ง ๔ ไม่มีใครร้องไห้หรือมีความร่ำไร

พระโพธิสัตว์นั่งบริโภคอาหารในร่มเงาที่บุตรชายนอนอยู่นั่นแหละ เมื่อบริโภคอาหารเสร็จ คนทั้งหมดก็ช่วยกันขนฟืนมา ยกบุตรชายนั้นขึ้นสู่เชิงตะกอน บูชาด้วยของหอมและดอกไม้ แล้วเผา น้ำตาแม้หยดเดียวก็ไม่ได้มีแก่ใครๆ ทั้งหมดเป็นผู้เจริญมรณัสสติไว้ดีแล้ว

ด้วยเดชแห่งศีลของชนเหล่านั้น ภพแห่งท้าวสักกะเกิดอาการร้อน ท้าวสักกะนั้นทรงใคร่ครวญว่า ใครหนอประสงค์จะให้เราเคลื่อนจากที่ เมื่อทรงทราบว่าภพร้อนเพราะเดชแห่งคุณของชนเหล่านั้น ทรงมีพระมนัสเลื่อมใส ทรงดำริว่า

“เราไปยังสำนักของชนเหล่านี้ ทำให้เขาบันลือสีหนาท ในเวลาเสร็จสิ้นการบันลือสีหนาท จึงกระทำนิเวศน์ของชนเหล่านั้นให้เต็มด้วยรัตนะทั้ง ๗ ย่อมจะควร”

ท้าวสักกะจึงเสด็จไปในที่นั้นโดยเร็ว แล้วประทับยืนอยู่ที่ข้างป่าช้า ตรัสว่า

“ดูกรพ่อ พวกท่านทำอะไรกัน”

พระโพธิสัตว์กล่าวว่า “นาย พวกเราเผามนุษย์คนหนึ่ง”

“พวกท่านจักไม่เผามนุษย์ แต่เห็นจะฆ่าเนื้อตัวหนึ่งแล้วจึงปิ้งอยู่”

“ข้อนั้นก็หามิได้ พวกเราเผาเฉพาะมนุษย์เท่านั้น”

“ถ้าอย่างนั้น เขาคงจะเป็นมนุษย์ที่มีเวรกับพวกท่าน”

พระโพธิสัตว์จึงกล่าวกะท้าวสักกะนั้นว่า

“นาย เขาเป็นบุตรผู้เกิดแต่อกของพวกเรา ไม่ใช่คนมีเวรกัน”

“ถ้าอย่างนั้น เขาคงจะเป็นบุตรผู้ที่ไม่เป็นที่รักของท่าน”

“นาย เขาเป็นบุตรที่รักยิ่งของข้าพเจ้า”

“เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไรท่านจึงไม่ร้องไห้”

พระโพธิสัตว์จึงบอกถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“บุตรของข้าพเจ้าละทิ้งร่างกายของตนไป ดุจงูละทิ้งคราบเก่า
เมื่อร่างกายแห่งบุตรของข้าพเจ้าใช้อะไรไม่ได้ ทำกาละไปแล้วอย่างนี้
บุตรของข้าพเจ้าถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกถึงความร่ำไรของหมู่ญาติ

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา

คติ*ของตนมีอย่างใด เขาก็ย่อมไปสู่คติของตนอย่างนั้น”*

ท้าวสักกะได้ทรงฟังคำของพระโพธิสัตว์แล้ว ตรัสถามนางพราหมณีว่า

“ดูกรแม่ เขาเป็นอะไรกับท่าน”

นางพราหมณีนั้น ตอบว่า “นาย เขาเป็นบุตรที่ข้าพเจ้าบริหารด้วยครรภ์ถึง ๑๐ เดือน ให้ดื่มถันแล้วบำรุงเลี้ยงให้เจริญเติบโต”

“บิดาไม่ร้องไห้เพราะเป็นบุรุษก็ยกไว้ ส่วนหทัยของมารดาอ่อนโยน เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่ร้องไห้”

นางพราหมณีนั้น จึงบอกถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“บุตรของดิฉันนี้ ดิฉันมิได้เชื้อเชิญให้เขามาจากปรโลก เขาก็มาเอง
แม้เมื่อจะไปจากมนุษย์โลกนี้ ดิฉันก็มิได้อนุญาตให้เขาไป
เขามาอย่างใด เขาก็ไปอย่างนั้น
การปริเทวนาถึงการที่บุตรของดิฉันไปจากมนุษยโลกนั้น
จะเกิดประโยชน์อะไร

บุตรของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกถึงความร่ำไรของพวกญาติ
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา
คติ*ของเขามีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น”*

ครั้นท้าวสักกะได้สดับถ้อยคำของนางพราหมณีแล้ว จึงตรัสถามน้องสาวว่า

“แน่ะแม่ เขาเป็นอะไรกับเธอ”

น้องสาวนั้น ตอบว่า “เขาเป็นพี่ชายของดิฉันจ้ะ นาย”

“แน่ะแม่ ธรรมดาน้องสาวทั้งหลาย ย่อมมีความสิเนหารักใคร่พี่ชาย เพราะเหตุไรเธอจึงไม่ร้องไห้”

น้องสาวนั้น จึงบอกถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“เมื่อพี่ชายตายแล้ว หากว่าดิฉันจะพึงร้องไห้ ดิฉันก็จะผ่ายผอม
เมื่อดิฉันร้องไห้อยู่ จะมีผลอะไร
ความไม่ยินดีก็จะพึงมีแก่ญาติ มิตร และสหายของดิฉันยิ่งขึ้น
พี่ชายของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกถึงความร่ำไห้ของพวกญาติ
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงพี่ชายนั้น
คติ*ของตนมีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น”*

ครั้นท้าวสักกะได้ทรงสดับถ้อยคำของหญิงผู้เป็นน้องสาวแล้ว จึงตรัสถามภรรยาของบุตรที่ตายนั้นว่า

“แน่ะแม่ เขาเป็นอะไรกับเธอ”

ภรรยานั้น ตอบว่า “นาย เขาเป็นสามีดิฉัน”

“ธรรมดาสตรีทั้งหลาย เมื่อสามีตายไป ย่อมเป็นหม้าย ไร้ที่พึ่ง เพราะเหตุไร เธอจึงไม่ร้องไห้”

ภรรยานั้น จึงบอกถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้แก้ท้าวสักกะว่า

“เด็กร้องไห้ขอพระจันทร์อันโคจรอยู่ในอากาศ ฉันใด
การที่บุคคลมาเศร้าโศกถึงผู้ที่ละไปสู่ปรโลกแล้วนี้ ก็มีอุปไมยฉันนั้น
สามีของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกถึงความร่ำไห้ของพวกญาติ
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงสามีนั้น
คติ*ของตนมีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น”*

ท้าวสักกะได้ทรงสดับถ้อยคำของภรรยา แล้วจึงตรัสถามทาสีว่า

“ดูกรแม่ เขาเป็นอะไรกับเจ้า”

ทาสีนั้น ตอบว่า “ข้าแต่นาย เขาเป็นนายของดิฉัน”

“เจ้าจักได้ถูกบุรุษนี้เบียดเบียน โบยตี แล้วใช้สอยเป็นแน่ เพราะฉะนั้น เจ้าจึงไม่ร้องไห้เพราะคิดว่าบุรุษนี้พ้นไปเสียดีแล้ว”

“นายท่านอย่าพูดอย่างนั้น คำที่ท่านพูดนั้นไม่สมควรแก่นายดิฉันนี้ ลูกเจ้านายของดิฉัน เพียบพร้อมด้วยขันติ เมตตา และความเอ็นดู ได้เป็นเสมือนบุตรที่ดิฉันให้เจริญเติบโตในอก”

“เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไร เจ้าจึงไม่ร้องไห้”

ทาสีนั้น จึงบอกถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้แก้ท้าวสักกะว่า

“หม้อน้ำที่แตกแล้ว เชื่อมให้สนิทอีกไม่ได้ ฉันใด
การที่บุคคลเศร้าโศกถึงผู้ที่ละไปสู่ปรโลกแล้วนี้ ก็มีอุปไมยฉันนั้น
นายของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกถึงความร่ำไห้ของพวกญาติ
เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงนายนั้น
คติ*ของตนมีอย่างใด นายของดิฉันก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น”*

ท้าวสักกะทรงสดับธรรมกถาของคนทั้งหมดแล้ว ทรงเลื่อมใสตรัสว่า

“ท่านทั้งหลายเป็นผู้ไม่ประมาทเจริญมรณัสสติแล้ว แต่นี้ไป ท่านทั้งหลายไม่ต้องทำการงานด้วยมือของตน เราเป็นท้าวสักกะเทวราช เราจักทำรัตนะทั้ง ๗ อันหาประมาณมิได้ไว้ในเรือนของพวกท่าน ท่านทั้งหลายจงให้ทานรักษาศีล อยู่จำ**อุโบสถ** จงเป็นผู้ไม่ประมาทเถิด”

เมื่อพระศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว จึงทรงประชุมชาดกว่า

“ทาสีในครั้งนั้น ได้เป็นนางขุชชุตตรา ธิดาได้เป็นนางอุบลวรรณา บุตรได้เป็นพระราหุล มารดาได้เป็นนางเขมา ส่วนพราหมณ์ได้เป็นเราตถาคต”

ในเวลาจบพระธรรมเทศนา **กุฎุมพี**ดำรงอยู่ใน**โสดาปัตติผล**

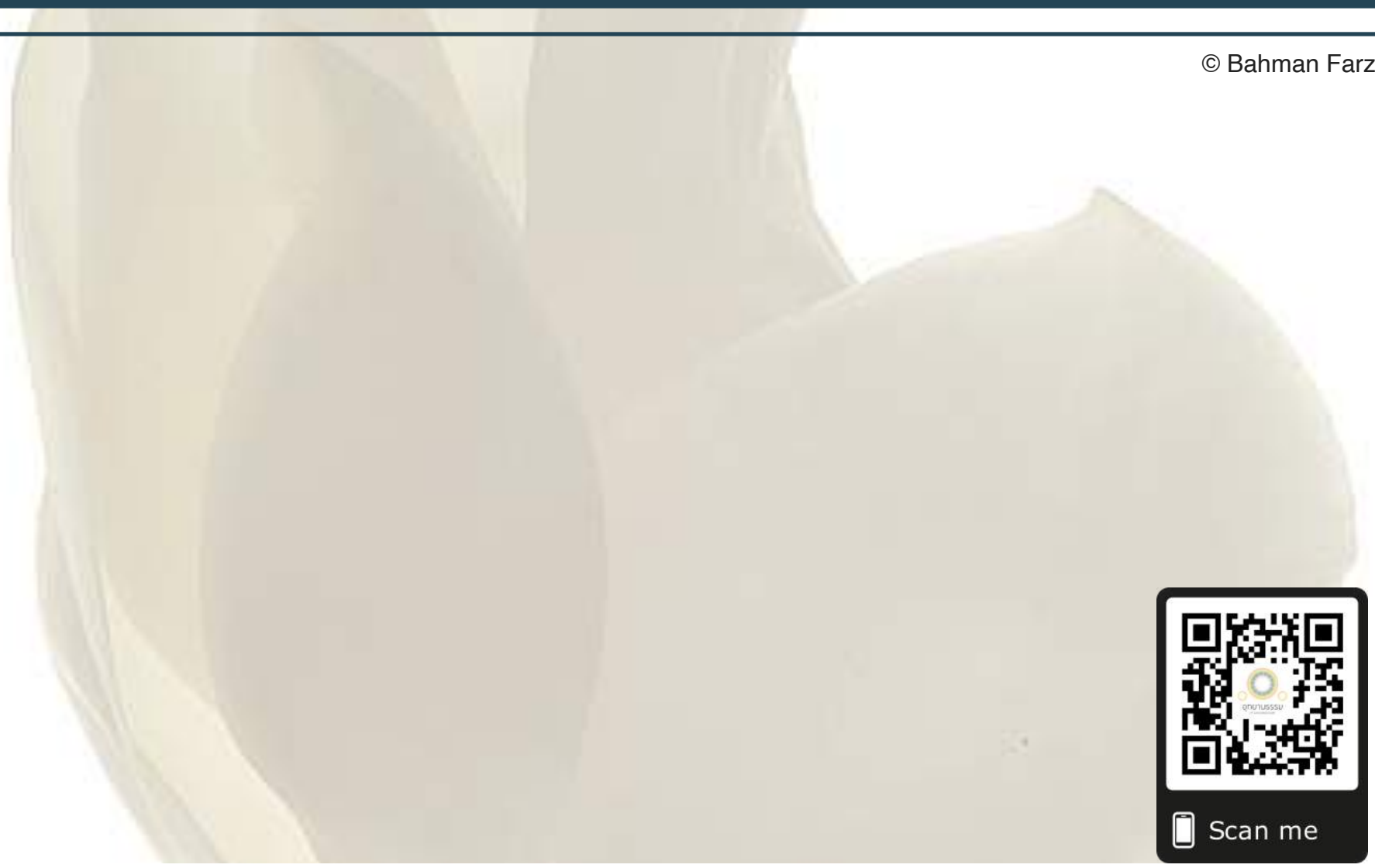

พิธีกรรมพระบรมศพ ของพุทธบิดา

พระเจ้าสุทโธทนะ พระพุทธบิดาได้เสด็จสวรรคตในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน พร้อมทั้งพระประยูรญาติมีพระนางมหาปชาบดีโคตมี เป็นต้น เมื่อพระบรมศาสดาทรงทราบว่าพระเจ้าสุทโธทนะเสด็จสวรรคตแล้ว เกิดธรรมสังเวช จึงตรัสแก่พระสงฆ์ทั้งปวงว่า

AUDIO 6.3

"ท่านทั้งหลายจงมองซึ่งพระพุทธบิดาอันสวรรคตแล้ว อันว่าความตายนี้ไม่เว้น ย่อมทำลายชีพแห่งสัตว์ทั่วสิ้นเป็น

ธรรมดา จะเลือกหน้าก็หามิได้”

ในขณะนั้นพระประยูรญาติและพระบรมวงศ์สานุวงศ์ต่างก็โศกาพิลาปปริเวทนาการ พระพุทธเจ้าทรงตรัสระงับความโศกาด้วยพระธรรมกถา อนิจจกถา แล้วทรงตรัสเรียกพระมหากัสสปะเถระให้เป็นธุระในการจัดเตรียมที่จะถวายพระเพลิงพระบรมศพ คือ จิตกาธานว่า

“ตถาคตกำหนดจะถวายพระเพลิงพระมหาบพิตรพุทธบิดา ขอให้ท่านหาสถานที่อันควรแก่การฌาปนกิจนั้นเถิด”

พระมหากัสสปะรับพุทธฎีกาแล้ว พร้อมกับทั้งภิกษุและกษัตริย์ศากย-ราชวงศ์ พร้อมหมู่มหาชนก็ไปสู่สถานที่อันควรจะกระทำการถวายพระเพลิง แล้วจัดแจงทำเชิงตะกอน

ในขณะนั้นมีเหล่าเทพเทวดาในหมื่นโลกธาตุมีท้าววัชรินทรธิราชเป็นประธาน ได้นำทิพย์กุฎาคารอันประกอบด้วยยอด ๕๐๐ ยอด กับทั้งวัตถุต่างๆ มีทิพย์จันทน์สุคันธชาติ มาร่วมทำจิตกาธานด้วย

เมื่อพระมหาเถระทำจิตกาธานเสร็จแล้ว ก็กลับไปกราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ พระพุทธองค์ทรงประกอบพิธีสรงน้ำพระบรมศพ โดยทรงยก พระเศียรศพพระบิดาด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ แล้วทรงนำน้ำสุคนธ์สรงพระบรมศพ พระสารีบุตรก็สรงน้ำพระบรมศพเช่นเดียวกัน

หลังจากที่สรงน้ำพระบรมศพแล้วพระพุทธองค์ก็ทรงยกพระบรมศพพระบิดาใส่ลงในหีบแก้ว แล้วทรงยกพระหีบศพด้วยพระองค์เองไปสู่จิตกาธาน

ต่อจากนั้น พระอมรินทร์ธิราชก็ทำการประทักษิณพระบรมศพรอบจิตกาธาน เสร็จแล้วจึงนำแก้วมณีมา แล้วปรารถนาจะถวายพระเพลิงพระบรม-ศพ แต่พระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามว่า

“ดูกรท้าวเทวราช อย่าเพิ่งถวายพระเพลิงก่อนตถาคต เราจะทำการฌาปนกิจพุทธบิดาก่อนท่านทั้งปวง”

แล้วทรงถือแก้วมณีโชติจากพระหัตถ์ท้าวสุธัมบดีมาจุดพระเพลิง เหล่าเทพอันมีท้าวสักกะเป็นประธานก็ถวายพระเพลิง พร้อมทั้งขัตติยวงศ์ศากยราชและหมู่สนม มีพระนางมหาปชาบดีโคตมีเป็นประธานถวายพระเพลิง

ในการจัดพิธีกรรมพระบรมศพพระเจ้าสุทโธทนะนี้ บรรดาขัตติย-กษัตริย์บริวารทั้ง ๖ พระนคร คือ กรุงกบิลพัสดุ์ กรุงเทวทหะ กรุงโกลิยนคร กรุงสักกนคร กรุงสุปวาสนคร และกรุงเวรนคร ต่างก็อาวรณ์แสนโศกเศร้าปริเวทนา ต่างมาสโมสรสันนิบาต ต่างประกาศร่วมกันทำ

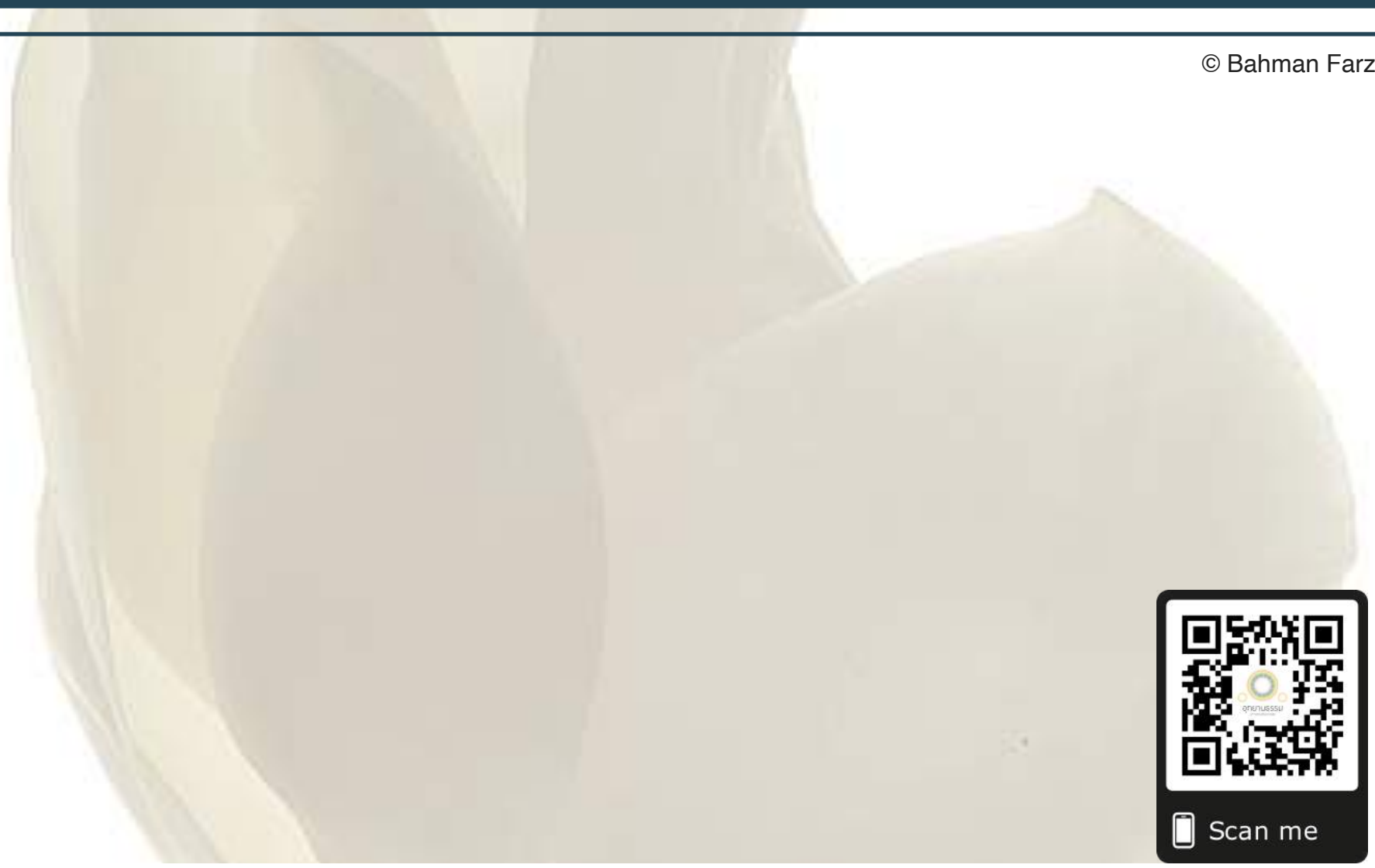

พิธีกรรมพระศพ ของพระมหาปชาบดีเถรี

มหาปชาบดีโคตมีเถริยาปทาน

ครั้นเมื่อพระมหาปชาบดีเถรีเจ้าปรินิพพาน ได้เกิดแผ่นดินไหวใหญ่ สายฟ้าก็ตกลงจากนภากาศ กลองทิพย์ก็บันลือลั่นขึ้นเอง ทวยเทพพากันคร่ำครวญ และฝนดอกไม้ก็ตกจากอากาศลงยังพื้นแผ่นดิน แม้ขุนเขาสุเมรุราชก็กัมปนาทหวั่นไหวเหมือนคนเต้นรำในท่ามกลางที่เต้นรำ สาครก็ปั่นป่วนตีฟองคะนองระลอกฉะฉาน ทวยเทพ นาค อสูร และพรหมต่างก็พากันสลดใจ กล่าวขึ้นในทันใดนั้นเองว่า

AUDIO 6.4

“สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ เหมือนอย่างพระมหาปชาบดีเถรีเจ้านี้ถึงความย่อยยับไปแล้ว และพระเถรีทั้งหลายผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดาซึ่งแวดล้อมพระมหาปชาบดีเถรีเจ้านี้ก็พากันดับไปแล้ว เหมือนเปลวประทีปหมดเชื้อดับไป

โอ้ ความประจวบกันมีความพลัดพรากเป็นที่สุด
โอ้ สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งล้วนแต่ไม่เที่ยง
โอ้ ชีวิตมีความหายสูญเป็นที่สุด”

ความปริเวทนาได้มีแล้ว ด้วยประการฉะนี้

ในลำดับนั้น เทวดาและพรหมต่างก็ทำความประพฤติตามโลกธรรมตามสมควรแก่กาลแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดกว่าฤาษี พระศาสดาได้ตรัสเรียกท่านพระอานนท์ผู้พหูสูตมาสั่งว่า

“อานนท์ เธอจงไปประกาศให้ภิกษุทั้งหลายทราบถึงการนิพพานของพระมารดา”

เวลานั้น ท่านพระอานนท์เป็นผู้หมดความแช่มชื่น มีตานองไปด้วยน้ำตา ได้กล่าวด้วยเสียงอันน่าสงสารว่า

“ขอพระภิกษุทั้งหลายผู้เป็นโอรสของพระสุคตเจ้าซึ่งอยู่ในทิศตะวันออก ทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ จงมาประชุมกัน

พระภิกษุณีผู้ยังพระสรีระสุดท้ายของพระมุนีให้เจริญด้วยน้ำนม พระมารดาของกระผม พระโคตมีภิกษุณีนั้นถึงความสงบ เหมือนดวงดาวเมื่อพระอาทิตย์อุทัย พระนางยังความรู้พร้อมกันว่าเป็นพระพุทธมารดาให้ดำรงอยู่แล้ว ไปสู่นิพพานในที่ใด ถึงคนมี ๕ ตาก็เห็นไม่ได้ ในที่นั้น พระผู้มีพระภาคซึ่งเป็นผู้นำทรงเห็นได้

ขอพระโอรสของพระสุคตเจ้า ผู้มีความเชื่อในพระสุคต หรือเป็นศิษย์ของพระมหามุนี จงทำสักการะแด่พระพุทธมารดาเถิด”

ภิกษุทั้งหลายถึงอยู่ไกลได้ฟังคำประกาศนั้นแล้วก็มาได้เร็ว บางพวกมาด้วยพุทธานุภาพ บางพวกที่ฉลาดในฤทธิ์ก็มาด้วยฤทธิ์ ต่างช่วยกันยกเอาเตียงนอนที่พระโคตมีเถรีเจ้าหลับ ขึ้นไว้ในเรือนยอดอันประเสริฐ น่ายินดี สำเร็จด้วยทองคำล้วนๆ งดงาม ๘๑

ท้าวโลกบาลทั้งสี่เอาบ่าเข้ารองรับเรือนยอด ทวยเทพที่เหลือมีท้าวสักกะ เป็นต้น เข้าช่วยรับเรือนยอด ก็เรือนยอดทั้งหมดมี ๕๐๐ หลัง วิสสุกรรมเทพบุตรนิรมิตเรือนยอดเหล่านั้น มีสีเหมือนพระอาทิตย์ในสารทกาล

ทวยเทพทั้งหลายได้แบกพระภิกษุณีทุกๆ องค์ที่นอนอยู่บนเตียงแล้วนำเอาออกไปตามลำดับ พื้นนภากาศถูกเอาเพดานบังไว้ทั่ว ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ พร้อมทั้งดวงดาวซึ่งสำเร็จด้วยทองได้ถูกติดเป็นตราไว้ที่เพดานนั้น ธงปฏากได้ถูกยกขึ้นไว้เป็นอันมาก จิตกาธานทั้งหลายมีดอกไม้เป็นเครื่อง

ปกคลุม ดอกบัวที่เกิดในอากาศเอาปลายลง ดอกไม้ผุดขึ้นจากแผ่นดิน พระจันทร์และพระอาทิตย์คนมองดูเห็นได้ และดาวทั้งหลายส่องแสงระยิบระยับ

อนึ่ง พระอาทิตย์ถึงจะโคจรไปในเวลาเที่ยงก็เป็นเหมือนพระจันทร์ ไม่ทำใครๆ ให้เร่าร้อน ทวยเทพทั้งหลายพากันบูชาด้วยของหอมและดอกไม้ทิพย์อันน่ายินดี และด้วยการขับร้อง ฟ้อนรำ ดีดสีตีเป่าอันเป็นทิพย์ พวกนาค อสูร และพรหมต่างก็พากันบูชาพระพุทธมารดาผู้นิพพานแล้ว กำลังถูกเขานำเอาออกไปตามสติกำลัง

พระภิกษุณีผู้เป็นโอรสของพระสุคตเจ้าซึ่งนิพพานแล้วทั้งหมด เชิญไปข้างหน้า พระโคตมีเถรีพุทธมารดาผู้อันเทวดาและมนุษย์สักการะ เชิญเอาไปข้างหลัง เทวดา มนุษย์ พร้อมด้วยนาค อสุร และพรหมไปข้างหน้า พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกเสด็จไปข้างหลังเพื่อจะบูชาพระมารดา

ชนทั้งหลายช่วยกันทำจิตกาธานซึ่งสำเร็จด้วยของหอมล้วน และเกลื่อนไปด้วยจุรณแห่งเครื่องหอม แล้วเผาพระภิกษุณีเหล่านั้นบนจิตกาธานนั้น ส่วนที่เหลือนอกจากอัฐิถูกไฟไหม้สิ้น

ก็ในเวลานั้น ท่านพระอานนท์ได้กล่าววาจาอันให้เกิดความสังเวชว่า

“พระโคตมีเถรีเจ้าเข้านิพพานแล้ว พระสรีระของพระนางก็ถูกเผาแล้ว การนิพพานของพระพุทธเจ้า น่าสังเกต อีกไม่นานก็คงจักมี”

ต่อจากนั้น ท่านพระอานนท์ได้น้อมพระธาตุของพระโคตมีเถรีเจ้า ซึ่งอยู่ในบาตรของพระนาง เข้ามาถวายแด่พระโลกนาถ พระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดกว่าฤาษี ได้ทรงประคองพระธาตุเหล่านั้นด้วยฝ่าพระหัตถ์แล้วตรัสว่า

“เพราะสังขารเป็นสภาพไม่เที่ยง
พระโคตมีผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่พระภิกษุณีจึงต้องนิพพาน
เช่นเดียวกับลำตัวของต้นไม้ใหญ่ที่มีแก่นตั้งอยู่
ถึงจะใหญ่โตก็ต้องพินาศ

เมื่อพระพุทธมารดาแม้นิพพานแล้ว เพียงแต่สรีระก็ยังไม่เหลือ ไม่น่าเศร้าโศกปริเวทนาการไปเลย คนอื่นๆ ไม่ควรเศร้าโศกถึงพระนาง ผู้ข้ามสาคร คือ สงสารไปแล้ว ละเว้นเหตุอันทำให้เดือดร้อนเสียได้ เป็นผู้เยือกเย็นดับสนิทดีแล้ว

พระนางเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก และมีปัญญากว้างขวาง ทั้งเป็นผู้รู้ราตรีนานกว่าภิกษุณีทั้งหลาย

จงรู้ไว้อย่างนี้เถิด พระโคตมีเถรีเจ้าเป็นผู้ชำนาญในฤทธิ์ ทิพโสตธาตุ และมีความชำนาญในเจโตปริยญาณ รู้ทั่วถึงปุพเพนิวาสานุสติญาณ ชำระทิพ-จักษุให้หมดจด **อาสวะ***ทั้งสิ้นของพระนางหมดสิ้นไปแล้ว บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก*

พระนางมีญาณอันบริสุทธิ์ ในอรรถะ ธรรมะ นิรุตติ และปฏิภาณ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรจะเศร้าโศกถึงพระนาง

คติของไฟที่ลุกโพลง ถูกแผ่นเหล็กทับแล้วดับไปโดยลำดับ
ใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้ ฉันใด
บุคคลผู้ที่หลุดพ้นจากกิเลสด้วยดีแล้ว
ข้ามพ้นโอฆะคือกามพันธุ์
บรรลุอจลบทแล้ว ก็ฉันนั้น
ย่อมไม่มีคติที่ใคร ๆ จะรู้ได้

เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงมีตนเป็นที่พึ่ง
มีสติปัฏฐานเป็นโคจรเถิด
ท่านทั้งหลายอบรมโพชฌงค์ ๗ ประการแล้ว
จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้”[๑] [๑]

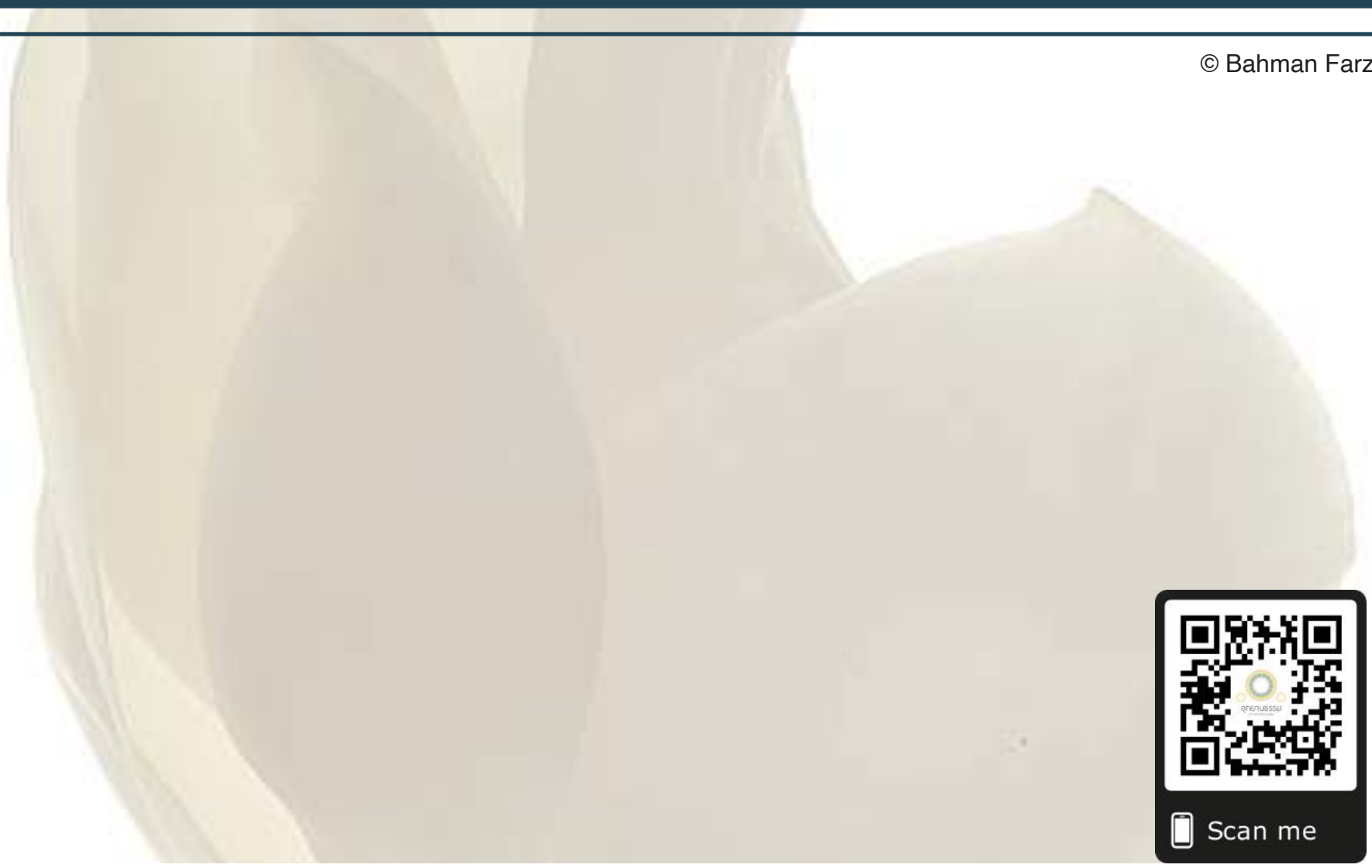

พิธีกรรมศพ พระมหาโมคคัลลานะเถระ

สรภังคชาดก

เมื่อพระโมคคัลลานะเถระถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้ว ปรินิพพาน ณ ดงในกาฬศิลาประเทศ ในทันใดนั้นเอง ชาวเทวโลกทั้ง ๖ ชั้น เกิดโกลาหลเป็นอันเดียวกันว่า ข่าวว่า อาจารย์ของพวกเราปรินิพพานแล้ว ต่างถือของหอม มาลา ธูป เครื่องอบ และจันทน์จุรณอันเป็นทิพย์ ทั้งฟืนนานาชนิดมาประชุมกัน แล้วสร้างจิตกาธานด้วยจันทน์แดงสูง ๙๙ ศอก

AUDIO 6.5

พระศาสดาประทับอยู่ใกล้ศพพระเถระ ตรัสสั่งให้จัดการปลงศพของพระเถระ รอบ ๆ สุสาน ฝนดอกไม้โปรยตกลงมา ในที่ประมาณโยชน์หนึ่งได้มี

มนุษย์อยู่ระหว่างเทวดา เทวดาอยู่ระหว่างมนุษย์
ถัดเทวดาโดยลำดับพวกยักษ์ยืนอยู่
ถัดพวกยักษ์มาก็เป็นพวกคนธรรพ์
ถัดจากพวกคนธรรพ์มาเป็นพวกนาค
ถัดจากพวกนาคมาเป็นพวกครุฑ
ถัดจากพวกครุฑมาเป็นพวกกินนรา
ถัดจากพวกกินนรามาเป็นพวกกินนร
ถัดจากพวกกินนรมาก็เป็นฉัตร
ถัดจากฉัตรออกมาเป็นสุวรรณจามร
ถัดจากสุวรรณจามรออกมาเป็นธงชัย
ถัดธงชัยออกมาเป็นธงแผ่นผ้า

ผู้ที่มาประชุมทุกเหล่าบรรดามี ต่างเล่นสาธุกีฬาอยู่ตลอดเจ็ดวัน

พระศาสดาตรัสสั่งให้เก็บพระอัฐิธาตุของพระเถระมาทำเจดีย์บรรจุไว้ที่ซุ้มประตูพระเวฬุวันวิหาร

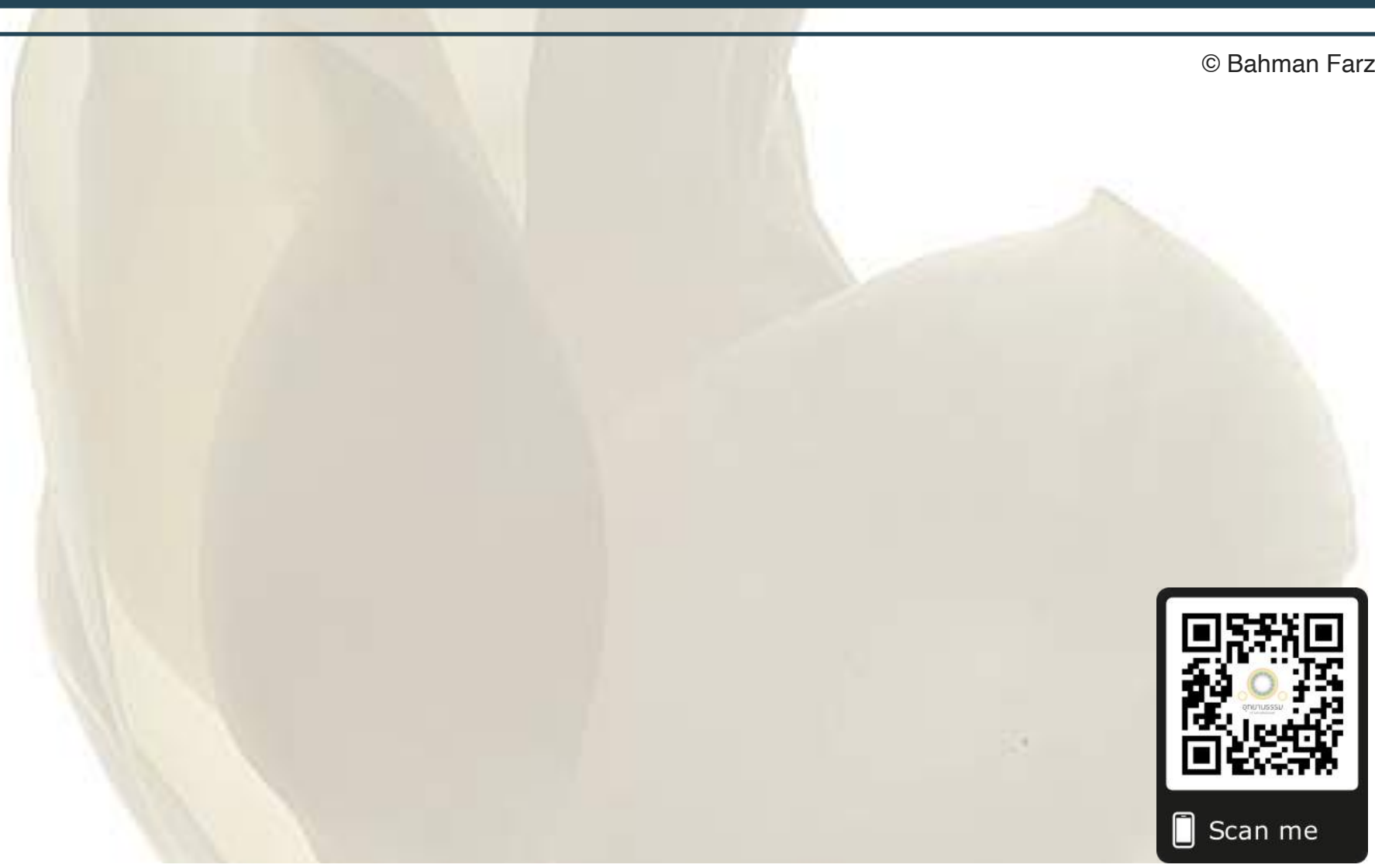

พิธีกรรมศพ พระสารีบุตรเถระ

จุนทสูตร

เมื่อพระสารีบุตรปรินิพพานแล้ว นางสารีพราหมณี ผู้เป็นมารดาให้สร้างเรือนยอด ๕๐๐ เรือนต้อนรับแขก ๕๐๐ ฝ่ายท้าวสักกเทวราช ตรัสสั่งให้พระวิษณุกรรมเนรมิตเรือนยอด ๕๐๐ เรือนต้อนรับแขก ๕๐๐

เรือนที่มหาอุบาสิกาให้สร้างรวมกับที่พระวิษณุกรรมเนรมิตเข้าด้วยกัน รวมเป็น ๒,๐๐๐ หลัง

AUDIO 6.6

ลำดับนั้น คนทั้งหลายให้สร้างมหามณฑปล้วนของสาระ วางเรือนยอดใหญ่ไว้ท่ามกลางมณฑป แล้ววางของที่เหลือโดยสังเขปว่าเป็นบริวาร ปรารภการเล่นอย่างดี ระหว่างพวกเทวดามีเหล่ามนุษย์ ระหว่างเหล่ามนุษย์มีพวกเทวดา

ท้าวสักกเทวราชคิดว่าจักบูชาพระสารีบุตรเถระ จึงเสด็จลงมาพร้อมด้วยนักฟ้อนสองโกฏิห้าแวดล้อม

อุปัฏฐายิกาของพระสารีบุตรเถระคนหนึ่งชื่อ เรวดี คิดว่า จักบูชาพระเถระ จึงให้ทำเสาดอกไม้ทอง ๓ ต้น เรวดีอุบาสิกานั้นอยู่ในท่ามกลางฝูงชนที่เบียดเสียดกัน ได้ล้มลง ถูกมหาชนเหยียบเสียชีวิต ไปบังเกิดในวิมานทองภพชั้นดาวดึงส์ นางได้อัตภาพ ๓ คาวุตโดยประมาณ เหมือนท่อนแก้ว ประดับด้วยเครื่องประดับประมาณเต็มหกสิบเล่มเกวียน มีนางฟ้าพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว นางฟ้าทั้งหลายวางกระจกสำหรับกายทั้งหมดอันเป็นทิพย์ไว้ข้างหน้านาง

นางเห็นสิริสมบัติของตน คิดอยู่ว่า สมบัติอันมากเกิดขึ้นเพราะกรรมอะไรหนอ แล้วระลึกได้ว่า “เราได้ทำการบูชาพระเถระด้วยเสาดอกไม้ทอง ๓ ต้น ในที่ปรินิพพานของพระสารีบุตรเถระ มหาชนเหยียบเรา เราได้ตายในที่นั้นแล้วเกิดในที่นี้ เราจะกล่าวผลบุญที่เราได้แล้วเพราะอาศัยพระเถระแก่พวกมนุษย์”

นางจึงลงมาพร้อมทั้งวิมาน มหาชนเห็นแต่ไกล คิดว่าดวงอาทิตย์โผล่ขึ้นสองดวงหรือหนอ เมื่อวิมานเข้ามาใกล้ ลักษณะเรือนยอดก็ปรากฏ จึงทราบ

ว่ามิใช่ดวงอาทิตย์ แต่เป็นวิมานหลังหนึ่ง วิมานนั้นได้ลอยอยู่เหนือเชิงตะกอนไม้ของพระเถระ เทพธิดาจึงหยุดวิมานไว้ในอากาศ แล้วลงมาสู่แผ่นดิน

มหาชนถามว่า "ผู้เป็นเจ้า ท่านเป็นใคร"

นางเทพธิดาตอบว่า "เราชื่อนางเรวดี บูชาพระเถระด้วยเสาประดับด้วยดอกไม้ทอง ๓ ต้น ถูกพวกมนุษย์เหยียบแล้วตายไป เกิดในดาวดึงส์พิภพ เชิญท่านทั้งหลายดูสิริสมบัติของเราในบัดนี้ แม้พวกท่านก็จงให้ทานทำบุญเถิด"

ครั้นนางกล่าวสรรเสริญการทำกุศลแล้ว ประทักษิณเชิงตะกอนพระเถระ แล้วไปเทวสถานของตน

ฝ่ายมหาชนเล่นอย่างเรียบร้อยอยู่ ๗ วัน แล้วได้ทำเชิงตะกอนด้วยของหอมทั้งปวง เชิงตะกอนประกอบด้วยแก้ว ๙๙ ชนิด คนทั้งหลายยกสรีระของพระเถระขึ้นเชิงตะกอน เผาด้วยกำหญ้าแฝก การฟังธรรมเป็นไปตลอดราตรีทั้งหมดในป่าช้า

พระอนุรุทธเถระเอาน้ำหอมทุกชนิดดับเชิงตะกอนพระเถระ พระจุนท-เถระใส่ธาตุลงในผ้ากรองน้ำ แล้วคิดว่า "บัดนี้ เราไม่อาจจะเก็บพระธาตุไว้ที่นี้ได้ จักกราบทูลพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พระสารีบุตรผู้เป็นธรรมเสนาบดี พี่ชายของเราปรินิพพานแล้ว"

พระเถระได้ถือเอาผ้ากรองน้ำที่ห่อธาตุและบาตรจีวรของพระเถระไปเมืองสาวัตถี เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วถวายผ้ากรองน้ำที่ห่อธาตุ

พระศาสดาทรงเหยียดพระหัตถ์ รับเอาผ้ากรองน้ำห่อธาตุวางไว้บนฝ่าพระหัตถ์ ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นวันก่อนทำปาฏิหาริย์หลายร้อยอย่าง ขออนุญาตปรินิพพาน บัดนี้ ธาตุทั้งหลายเปรียบด้วยสีสังข์เหล่านี้ของเธอปรากฏอยู่

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้บำเพ็ญบารมีมาหนึ่งอสงไขย กับแสนกัป ยังธรรมจักรอันยอดเยี่ยมอันเราให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตาม

เธอเป็นผู้สอนองค์ที่สองที่เราได้เฉพาะ เป็นผู้ให้สาวกสันนิบาตครบ ภิกษุนี้ เว้นเราเสีย หาผู้เสมอด้วยปัญญาในหมื่นจักรวาลไม่ได้ เธอมีปัญญามาก มีปัญญาหนาแน่น มีปัญญากล่าวให้บันเทิงได้ มีปัญญาแล่นไปเร็ว มีปัญญากล้า มีปัญญาในการแทงตลอด

เธอมีความปรารถนาน้อย สันโดษ สงัด ไม่คลุกคลี ปรารภความเพียร เป็นผู้ตักเตือน ติเตียนความชั่ว เธอผู้มหาสมบัติที่ได้แล้วโดยเฉพาะ

บวชแล้วห้าร้อยชาติ มีความอดทนเสมอด้วยแผ่นดินในศาสนาของเรา เช่นกับโคอุสภะที่มีเขาขาด มีจิตอ่อนโยน เช่นบุตรคนจัณฑาล

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงดูธาตุของผู้มีปัญญามาก มีปัญญาหนาแน่น มีปัญญากว้าง มีปัญญาแล่นไปเร็ว มีปัญญากล้าแข็ง มีปัญญาแห่งผู้ควรแทง

ตลอด ผู้มีความปรารถนาน้อย สันโดษ สงัด ไม่คลุกคลี ปรารภความเพียร ผู้ตักเตือนติเตียนความชั่ว

*สารีบุตรใด ละ**กาม**ทั้งหลายอันเป็นที่รื่นรมย์แห่งใจ บวชแล้ว ๕๐๐ ชาติ พวกเธอจงไหว้พระสารีบุตรนั้น ผู้ปราศจากราคะ มีอินทรีย์สำรวมดีแล้ว ปรินิพพานแล้วเถิด*

สารีบุตรใด มีความอดทนเป็นกำลังเสมอด้วยแผ่นดิน ย่อมไม่หวั่นไหว ทั้งไม่เป็นไปในอำนาจจิต ด้วยมีความอนุเคราะห์ เป็นผู้ประกอบด้วยกรุณา ปรินิพพานแล้ว พวกเธอจงไหว้สารีบุตรนั้นเถิด

ลูกคนจัณฑาล เข้าไปพระนครแล้ว มีใจเจียมตัว ถือกระเบื้องเที่ยวไป ฉันใด สารีบุตรนี้ ก็อยู่ฉันนั้น พวกเธอจงไหว้สารีบุตรผู้ปรินิพพานแล้วเถิด

ก็โคอุสภะตัวมีเขาและหูขาดแล้ว ไม่เบียดเบียน เที่ยวไปภายในเมือง ฉันใด สารีบุตรนี้ ก็อยู่ฉันนั้น พวกเธอจงไหว้สารีบุตรผู้ปรินิพพานแล้วเถิด”

♛♛♛♛♛

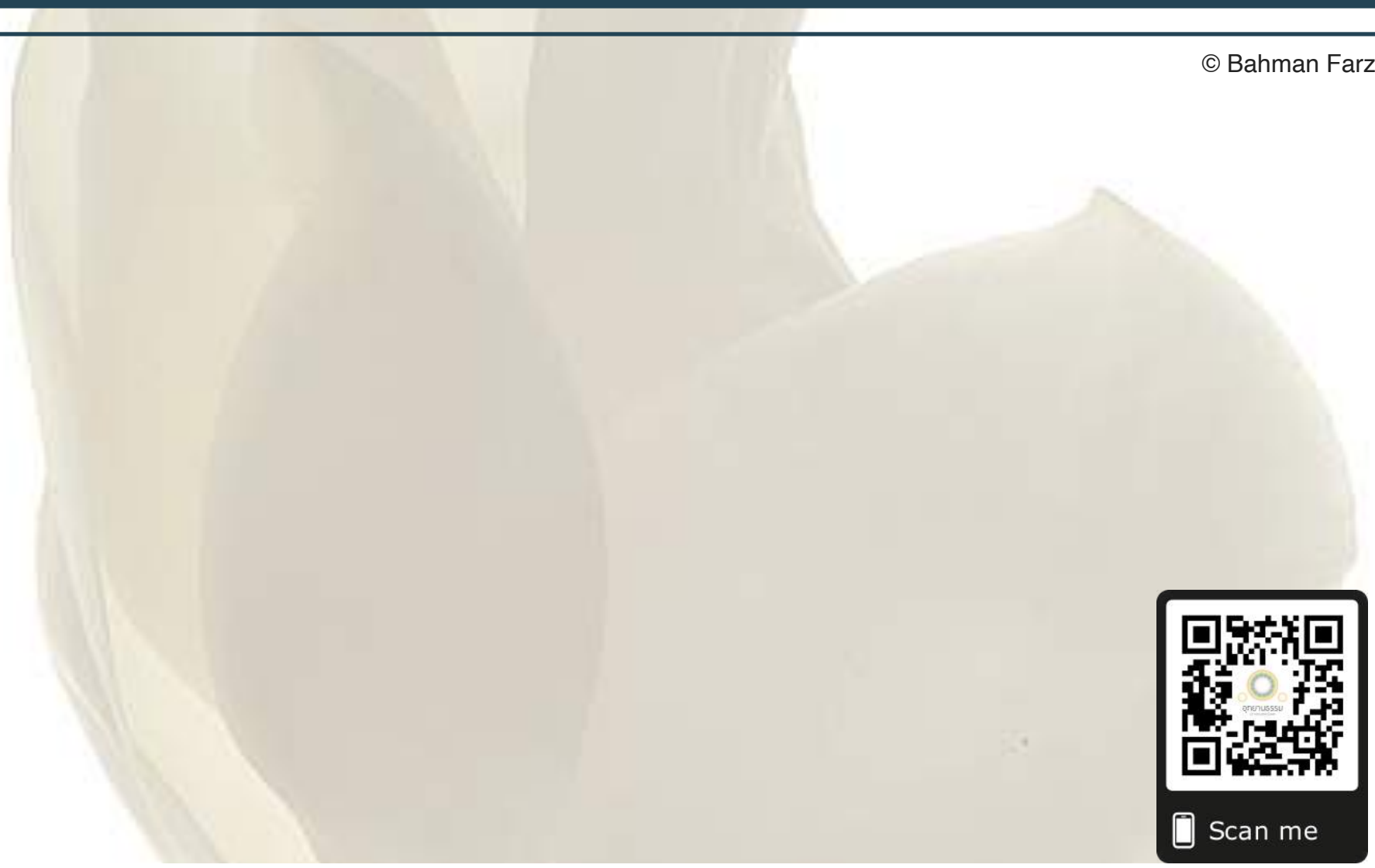

พิธีกรรมพระบรมศพ ของพระพุทธเจ้า

มหาปรินิพพานสูตร

พระอานนท์ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ จะพึงปฏิบัติในพระสรีระของพระตถาคตอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

AUDIO 6.7

“ดูกรอานนท์ พวกเธอจงอย่าขวนขวายเพื่อบูชาสรีระ

ตถาคตเลย จงสืบต่อพยายามในประโยชน์ของตนๆ เถิด

จงเป็นผู้ไม่ประมาทในประโยชน์ของตน ๆ
มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้วอยู่เถิด

กษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิตก็ดี พราหมณ์ผู้เป็นบัณฑิตก็ดี คฤหบดีผู้เป็นบัณฑิตก็ดี ผู้เลื่อมใสยิ่งในตถาคตมีอยู่ เขาทั้งหลายจักกระทำการบูชาสรีระตถาคต”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เขาทั้งหลายจะพึงปฏิบัติในพระสรีระของพระตถาคตอย่างไร”

“ดูกรอานนท์ พึงปฏิบัติในสรีระตถาคตเหมือนที่เขาปฏิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เขาปฏิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิอย่างไร”

“ดูกรอานนท์ เขาห่อพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าใหม่ แล้วซับด้วยสำลี แล้วห่อด้วยผ้าใหม่ ห่อพระสรีระด้วยผ้า ๕๐๐ คู่ แล้ว เชิญพระสรีระลงในรางเหล็กอันเต็มด้วยน้ำมัน ครอบด้วยรางเหล็กอื่น แล้วกระทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วน ถวายพระเพลิงพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิ สร้างสถูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง

เขาปฏิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิ ด้วยประการฉะนี้แล

พวกกษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิตเป็นต้น พึงปฏิบัติในสรีระตถาคตเหมือนที่เขาปฏิบัติพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิ พึงสร้างสถูปของตถาคตไว้ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง

ชนเหล่าใดจักยกขึ้นซึ่งมาลัยของหอมหรือจุณ จักอภิวาท หรือจักยังจิตให้เลื่อมใสในสถูปนั้น การกระทำเช่นนั้น จักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ชนเหล่านั้นสิ้นกาลนาน”

ถูปารหบุคคล ๔

บุคคลผู้ควรนำอัฐิธาตุมาบรรจุสถูปเพื่อการบูชา

ถูปารหบุคคล ๔ จำพวก คือ

พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นถูปารหบุคคลจำพวกหนึ่ง
พระปัจเจกสัมพุทธเจ้า เป็นถูปารหบุคคลจำพวกหนึ่ง
สาวกของพระตถาคต เป็นถูปารหบุคคลจำพวกหนึ่ง
พระเจ้าจักรพรรดิ์ เป็นถูปารหบุคคลจำพวกหนึ่ง

ชนผู้ยังจิตให้เลื่อมใสว่า

นี้เป็นสถูปของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น
นี้เป็นสถูปของพระปัจเจกสัมพุทธเจ้านั้น
นี้เป็นสถูปของสาวกของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น
นี้เป็นสถูปของพระธรรมราชาผู้ทรงธรรมนั้น

พวกเขายังจิตให้เลื่อมใสในสถูปนั้นแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

เพราะอาศัยอำนาจประโยชน์ข้อนี้ พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกสัมพุทธเจ้า สาวกของพระตถาคต พระเจ้าจักรพรรดิ์ จึงเป็นถูปารหบุคคล

ภาคที่ ๗

การอุทิศบุญ

© Bahman Farzad

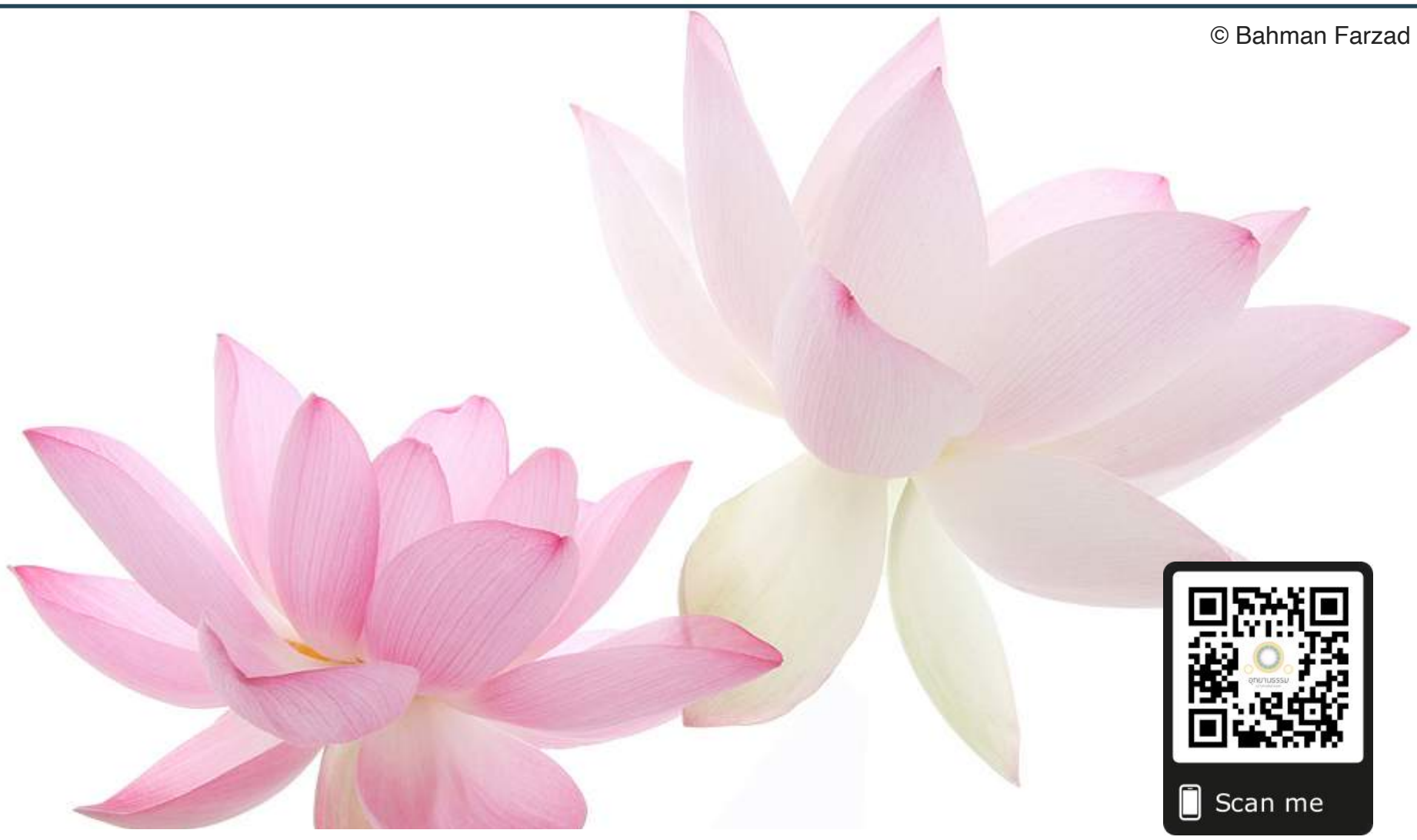

การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้

ภูมกสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปาวาริกอัมพวัน ใกล้เมืองนาฬันทา ครั้งนั้นแล นายบ้านนามว่า อสิพันธกบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

AUDIO 7.1

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกพราหมณ์ชาวปัจฉาภูมิมีคณโฑน้ำติดตัว ประดับพวงมาลัยสาหร่าย อาบน้ำทุกเช้าเย็น

บำเรอไฟ พราหมณ์เหล่านั้นชื่อว่ายังสัตว์ที่ตายแล้วให้เป็นขึ้น ให้รู้ชอบ ชวนให้เข้าสวรรค์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอรหันตสัมมา-สัมพุทธเจ้าสามารถกระทำให้สัตว์โลกทั้งหมดเมื่อตายไป เข้าถึง**สุคติ**โลกสวรรค์ได้หรือ”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ดูกรนายคามณี ถ้าอย่างนั้น เราจักย้อนถามท่านในข้อนี้ ปัญหาควรแก่ท่านด้วยประการใด ท่านพึงพยากรณ์ปัญหาข้อนั้น ด้วยประการนั้น

ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

บุรุษในโลกนี้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มากไปด้วย**อภิชฌา** มีจิตพยาบาท มีความเห็นผิด หมู่มหาชนมาประชุมกันแล้วพึงสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบผู้นั้นว่า ขอบุรุษนี้เมื่อตายไปจงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

บุรุษนั้นเมื่อตายไป พึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เพราะเหตุการสวดวิงวอน เพราะเหตุการสรรเสริญ หรือเพราะเหตุการประนมมือเดินเวียนรอบดังนี้หรือ”

“ไม่ใช่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

“เปรียบเหมือนบุรุษโยนหินก้อนหนาใหญ่ลงในห้วงน้ำลึก หมู่มหาชนพึงมาประชุมกัน แล้วสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบหินนั้นว่า

ขอจงโผล่ขึ้นเถิดท่านก้อนหิน ขอจงลอยขึ้นเถิดท่านก้อนหิน ขอจงขึ้นบกเถิดท่านก้อนหิน

ก้อนหินนั้นพึงโผล่ขึ้น พึงลอยขึ้น หรือพึงขึ้นบก เพราะการสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบของหมู่มหาชนบ้างหรือ”

“ไม่ใช่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

“ดูกรนายคามณี ฉันนั้นเหมือนกัน

*บุรุษคนใดฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มากไปด้วย**อภิชฌา** มีจิตพยาบาท มีความเห็นผิด หมู่มหาชนพึงมาประชุมกัน แล้วสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบบุรุษนั้นว่า ขอบุรุษนี้เมื่อตายไปจงเข้าถึง**สุคติ**โลกสวรรค์ก็จริง*

แต่บุรุษนั้นเมื่อตาย พึงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

ดูกรนายคามณี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

บุรุษในโลกนี้เว้นจากปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิจฉาจาร มุสาวาท ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา สัมผัปปลาปะ ไม่มากไปด้วยอภิชฌา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบ หมู่มหาชนพึงมาประชุมกัน แล้วสวดวิงวอน

สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบบุรุษนั้นว่า ขอบุรุษนี้เมื่อตายไป จงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

บุรุษนั้นเมื่อตายไป พึงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก เพราะการสวดวิงวอน สรรเสริญ หรือเพราะการประนมมือเดินเวียนรอบของหมู่มหาชนบ้างหรือ”

“ไม่ใช่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

“เปรียบเหมือนบุรุษลงยังห้วงน้ำลึกแล้ว พึงทุบหม้อเนยใสหรือหม้อน้ำมัน ก้อนกรวดหรือก้อนหินที่มีอยู่ในหม้อนั้นพึงจมลง เนยใสหรือน้ำมันที่มีอยู่ในหม้อนั้นพึงลอยขึ้น หมู่มหาชนพึงมาประชุมกัน แล้วสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบเนยใสหรือน้ำมันนั้นว่า

ขอจงจมลงเถิดท่านเนยใสและน้ำมัน ขอจงดำลงเถิดท่านเนยใสและน้ำมัน ขอจงลงภายใต้เถิดท่านเนยใสและน้ำมัน

เนยใสและน้ำมันนั้นพึงจมลง พึงดำลง พึงลงภายใต้ เพราะการสวดวิงวอน สรรเสริญ หรือเพราะการประนมมือเดินเวียนรอบของหมู่มหาชน บ้างหรือ”

“ไม่ใช่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า”

“ดูกรนายคามณี ฉันนั้นเหมือนกัน

*บุรุษใดเว้นจากปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิจฉาจาร มุสาวาท ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา สัมผัปปลาปะ ไม่มากไปด้วย**อภิชฌา** มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบ หมู่มหาชนจะพากันมาประชุมแล้วสวดวิงวอน สรรเสริญ ประนมมือเดินเวียนรอบบุรุษนั้นว่า ขอบุรุษนี้เมื่อตายไป จงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรกก็จริง*

*แต่บุรุษนั้นเมื่อตายไป พึงเข้าถึง**สุคติ**โลกสวรรค์”*

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว นายบ้านนามว่าอสิพันธกบุตรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระธรรมเทศนาของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระผู้มีพระภาคทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย ดุจหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางให้แก่คนหลงทาง หรือส่องไฟในที่มืดด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักเห็นรูป ฉะนั้น

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับทั้งพระธรรม และภิกษุสงฆ์ว่าเป็น**สรณะ**

ขอพระผู้มีพระภาคโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป”

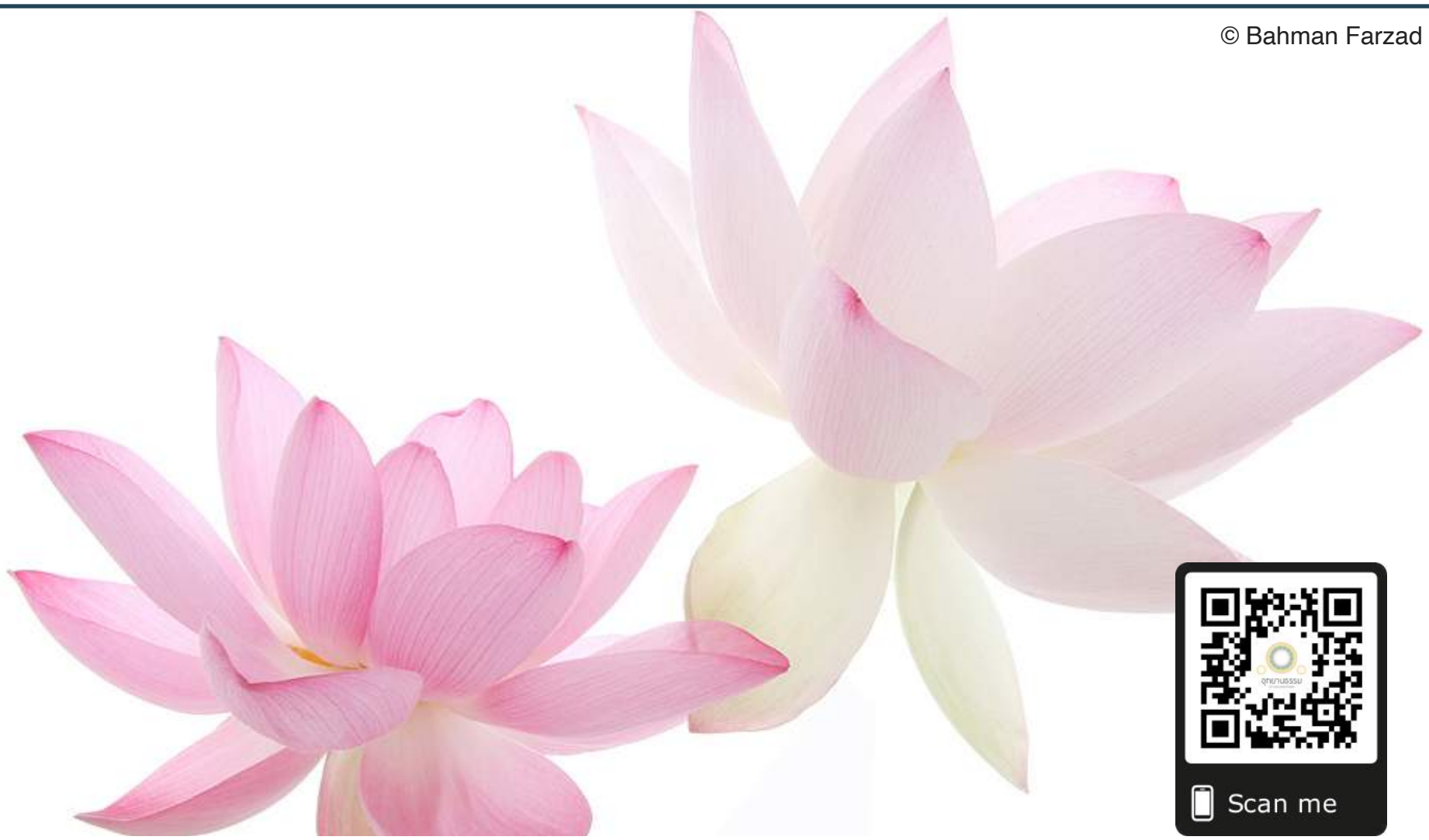

การอุทิศทานให้แก่ผู้ล่วงลับ

ชาณุสโสณีสูตร

ครั้งนั้นแล ชาณุสโสณีพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

"ท่านโคดมผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นพราหมณ์ ย่อมให้ทาน ย่อมทำความเชื่อว่า ทานนี้ต้องสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว จงบริโภคทานนี้

AUDIO 7.2

ท่านโคดมผู้เจริญ ทานนั้นย่อมสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น ย่อมได้บริโภคทานนั้นหรือ”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“ดูกรพราหมณ์ ทานนั้นย่อมสำเร็จในฐานะ ย่อมไม่สำเร็จในอฐานะ

ฐานะ กับ อฐานะ เป็นไฉน

“ดูกรพราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด

บุคคลนั้นเมื่อตายไป เข้าถึงนรก เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในนรกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในนรกนั้นด้วยอาหารของสัตว์นรก

ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทาน เป็นอฐานะ

บุคคลนั้นเมื่อตายไป เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ย่อมตั้งอยู่ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานนั้น ด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน

ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทาน ก็เป็นอฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้ ผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ จากการพูดส่อเสียด จากการพูดคำหยาบ จากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มีความเห็นชอบ

บุคคลนั้นเมื่อตายไป เข้าถึงความเป็นสหายของพวกมนุษย์ เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพในมนุษยโลกนั้น ตั้งอยู่ในมนุษยโลกนั้นด้วยอาหารของมนุษย์

ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้ ก็เป็นอฐานะ

บุคคลนั้นเมื่อตายไป เข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเทวโลกนั้น ตั้งอยู่ในเทวโลกนั้นด้วยอาหารของเทวดา

ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้ ก็เป็นอฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด

บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงเปรตวิสัย เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้นด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย

หรือว่ามิตร อำมาตย์ หรือญาติสาโลหิตของเขาเพิ่มให้ซึ่งปัตติทานมัยจากมนุษยโลกนี้ เขาเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเปรตวิสัยนั้นด้วยปัตติทานมัยนั้น

ฐานะอันเป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งทาน เป็นฐานะ”

“ท่านโคดมผู้เจริญ ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะ ใครเล่าจะบริโภคทานนั้น”

"ดูกรพราหมณ์ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่าอื่นของทายกนั้นที่เข้าถึงฐานะนั้นมีอยู่ ญาติสาโลหิตเหล่านั้นย่อมบริโภคทานนั้น"

"ท่านโคดมผู้เจริญ ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะ และญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่าอื่นของทายกนั้น ก็ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคทานนั้น"

"ฐานะที่จะพึงว่างจากญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วโดยกาลช้านานเช่นนี้ มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะมีได้ แม้ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล"

"ท่านโคดมผู้เจริญ ย่อมตรัสกำหนดแม้ในอฐานะหรือ"

"ดูกรพราหมณ์ เรากล่าวกำหนดแม้ในอฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณพราหมณ์

เมื่อตายไปเข้าถึงความเป็นสหายของช้าง เขาย่อมได้ข้าว น้ำ มาลา และเครื่องอลังการต่าง ๆ ในกำเนิดช้างนั้น

ดูกรพราหมณ์ ข้อที่บุคคลเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด เมื่อตายไปเข้าถึงความเป็นสหายของช้างด้วยกรรมนั้น

และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์ ผู้นั้นย่อมได้ข้าว น้ำ มาลาและเครื่องอลังการต่าง ๆ ในกำเนิดช้างนั้นด้วยกรรมนั้น

ดูกรพราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณพราหมณ์

เมื่อตายไปเข้าถึงความเป็นสหายของม้า... ความเป็นสหายของโค... ความเป็นสหายของสุนัข เขาย่อมได้ข้าว น้ำ มาลาและเครื่องอลังการต่าง ๆ ในกำเนิดม้านั้น ในกำเนิดโคนั้น ในกำเนิดสุนัขนั้น

ดูกรพราหมณ์ ข้อที่บุคคลเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด เมื่อตายไปเข้าถึงความเป็นสหายของม้า... ความเป็นสหายของโค... ความเป็นสหายของสุนัขด้วยกรรมนั้น

และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์ ผู้นั้นย่อมได้ข้าว น้ำ มาลาและเครื่องอลังการต่าง ๆ ในกำเนิดม้านั้น... ในกำเนิดโคนั้น... ในกำเนิดสุนัขนั้นด้วยกรรมนั้น

ดูกรพราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ จากการพูดส่อเสียด จากการพูดคำหยาบ จากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มีความเห็นชอบ ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์

บุคคลนั้นเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของพวกมนุษย์ เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นของมนุษย์ในมนุษยโลกนั้น

ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มีความเห็นชอบ ผู้นั้นเมื่อตายไปเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ด้วยกรรมนั้น

และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์ บุคคลนั้นย่อมได้เบญจ-กามคุณอันเป็นของมนุษย์ในมนุษยโลกนั้นด้วยกรรมนั้น

ดูกรพราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ จากการพูดส่อเสียด จากการพูดคำหยาบ จากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มีความเห็นชอบ บุคคลนั้นย่อมให้ข้าว น้ำ ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พักและเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์

บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น

ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มีความเห็นชอบ ผู้นั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของพวกเทวดาด้วยกรรมนั้น

และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป แก่สมณพราหมณ์ บุคคลนั้นย่อมได้เบญจ-กามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้นด้วยกรรมนั้น

*ดูกรพราหมณ์ แม้**ทายก**ก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล”*

“ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ น่าอัศจรรย์ ไม่เคยมีแล้ว **ข้อที่แม้ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผลนี้ เป็นของควรเพื่อให้ทานโดยแท้ เป็นของควรเพื่อกระทำศรัทธาโดยแท้”**

“ดูกรพราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนี้ แม้ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล”

“ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมโดยอเนกปริยาย ฉันนั้นเหมือนกัน

ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอถึงพระโคดมผู้เจริญ ทั้งพระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

ขอพระโคดมผู้เจริญ โปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึง**สรณะ**ตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป”

การให้ทานแก่ผู้ล่วงลับ

ฐานะ อันเป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งการให้ทาน

บุคคลผู้เข้าถึงเปรตวิสัย ย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย
หรือด้วยปัตติทานมัยที่มีผู้เพิ่มให้จากมนุษยโลก

อฐานะ อันไม่เป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งการให้ทาน

บุคคลผู้เข้าถึงกำเนิดเทวดา ย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเทวโลกด้วยอาหารของเทวดา
บุคคลผู้เข้าถึงกำเนิดมนุษย์ ย่อมเลี้ยงอัตภาพในมนุษยโลกด้วยอาหารของมนุษย์
บุคคลผู้เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ย่อมตั้งอยู่ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานด้วยอาหารของ
สัตว์ผู้เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน
บุคคลผู้เข้าถึงนรก ย่อมเลี้ยงอัตภาพในนรกด้วยอาหารของสัตว์นรก

แม้ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล

บุคคลผู้มีศีล มีสัมมาทิฏฐิ ย่อมเข้าถึงภูมิมนุษย์ หรือภูมิเทวดา ด้วยกรรมนั้น
เมื่อเป็นผู้ให้ทาน ย่อมได้เบญจกามคุณในภูมิมนุษย์หรือภูมิเทวดานั้น ด้วยกรรมนั้น

บุคคลเป็นผู้ทุศีล มีมิจฉาทิฏฐิ ย่อมเข้าถึงกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ด้วยกรรมนั้น
เมื่อเป็นผู้ให้ทาน ย่อมได้เบญจกามคุณในภูมิเดรัจฉานนั้น ด้วยกรรมนั้น

"ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ไม่เข้าถึงฐานะนั้น
ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่าอื่นของทายกย่อมบริโภคทานนั้น
ฐานะที่จะพึงว่างจากญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วโดยกาลช้านานเช่นนี้
มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะมีได้ แม้ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล"

พุทธพจน์

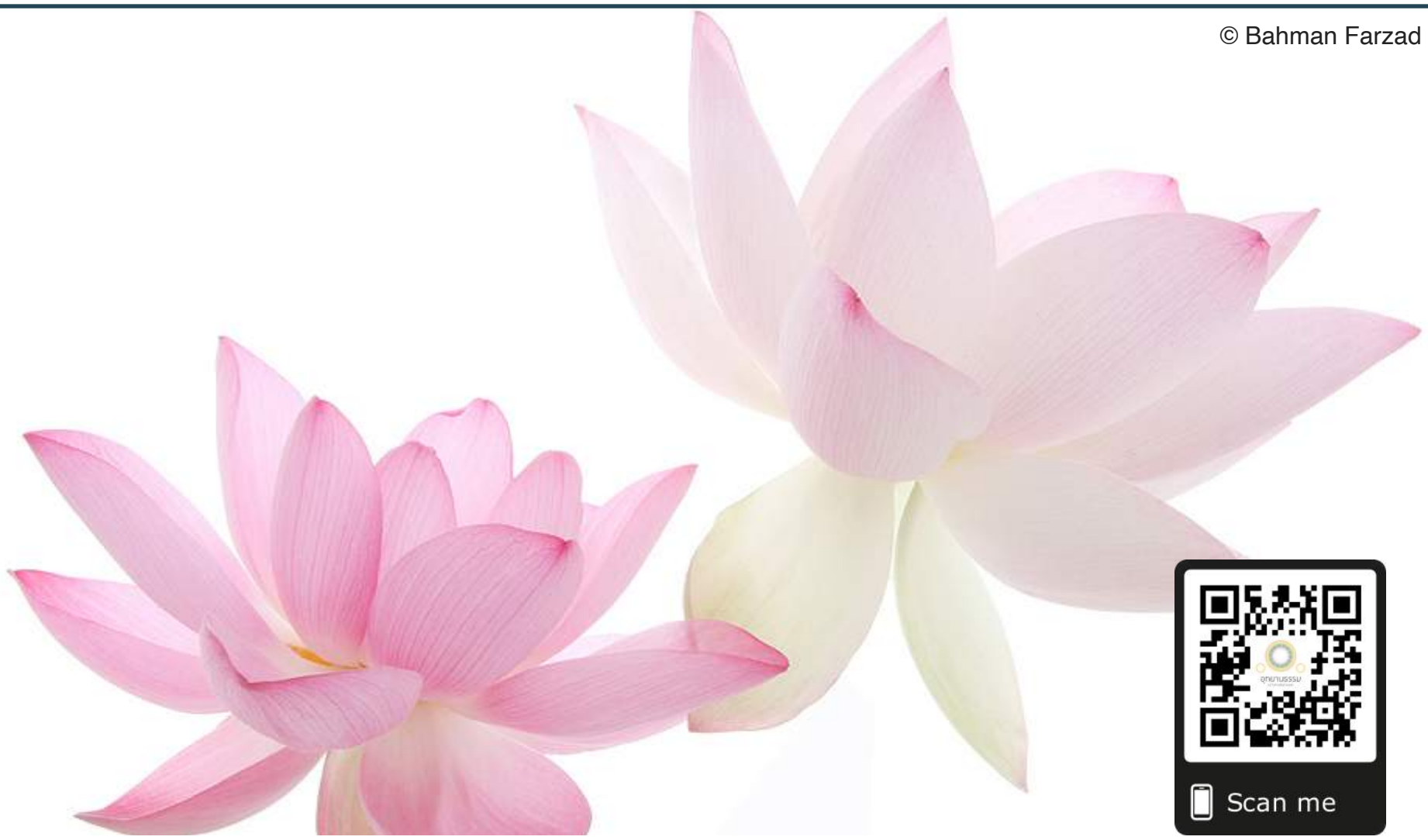

การอุทิศบุญแก่เปรต

ติโรกุฑฑกัณฑ์

ครั้งนั้น พระเจ้าพิมพิสารถวายสวนเวฬุวันแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงรับมหาทานนั้น ฝ่ายพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแล้ว มิได้ทรงอุทิศทานนั้นแก่ใครๆ วันต่อมา พระเจ้าพิมพิสารเข้ามาเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า เมื่อราตรีที่ผ่านมา ทรงได้ยินเสียงประหลาดน่าสะพรึงกลัว เพราะเหตุไรหนอ จึงทรงได้ยินเสียงเช่นนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

AUDIO 7.3

"พระญาติในอดีตของมหาบพิตรที่บังเกิดเป็นเปรต มีอยู่

วานนี้ พระองค์ถวายทานแล้วไม่ได้อุทิศส่วนกุศลแก่เปรตพวกนั้น จึงส่งเสียงร้องเห็นปานนั้น”

วันรุ่งขึ้น พระเจ้าพิมพิสารได้อาราธนาพระผู้มีพระภาคพร้อมภิกษุสงฆ์รับการถวายทานอีก เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงถวายภัตตาหารและถวายผ้าทรงอุทิศให้แก่ญาติทั้งหลายว่า **“ขอทานนี้จงมีแก่พวกญาติของเรา”** ในทันใดนั้นเอง ก็บังเกิดภัตตาหารทิพย์และสมบัติทิพย์แก่ญาติเหล่านั้น และขณะที่หลั่งน้ำทักษิโณทก สระโบกขรณีก็บังเกิดแก่เปรตเหล่านั้นให้ได้ อาบกิน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอธิษฐานให้พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงเห็นญาติทั้งหลายที่มีความอิ่มเอิบเป็นสุขจากบุญที่ทรงอุทิศให้ แล้วทรงแสดงติโรกุฑฑสูตร ดังนี้

ติโรกุฑฑกัณฑ์

“ถ้าว่าปราชญ์พึงหาความสุขอันไพบูลย์เพราะสละความสุขพอประมาณไซร้ **เมื่อปราชญ์เห็นความสุขอันไพบูลย์ พึงสละความสุขพอประมาณเสีย**

เปรตทั้งหลายมาสู่เรือนของตน ยืนอยู่ภายนอกฝาเรือน ทาง ๔ แพร่ง ทาง ๓ แพร่ง และใกล้บานประตู

เมื่อข้าว น้ำ ของเคี้ยว และของบริโภคเป็นอันมากอันญาติทั้งหลายตั้งไว้แล้ว ญาติไรๆ ของเปรตเหล่านั้นระลึกไม่ได้ เพราะกรรมของสัตว์เหล่านั้นเป็นปัจจัย

ชนเหล่าใดเป็นผู้อนุเคราะห์ ชนเหล่านั้นย่อมให้น้ำและโภชนะอันสะอาด ประณีต อันเป็นของควรโดยกาล ด้วยอุทิศเจตนาอย่างนี้ว่า

ขอทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย ขอญาติทั้งหลาย จงเป็นผู้ถึงความสุขเถิด

และญาติผู้ละโลกนี้ไปแล้วเหล่านั้น มาประชุมพร้อมกันในที่นั้น เมื่อมีข้าวและน้ำเป็นอันมาก ย่อมอนุโมทนาโดยเคารพว่า

เราทั้งหลายได้สมบัติเช่นนี้เพราะเหตุแห่งญาติเหล่าใด ขอญาติเหล่านั้นของพวกเรา จงเป็นอยู่นานเถิด

บูชาอันทายกทั้งหลายทำแล้วแก่เราทั้งหลาย และทายกทั้งหลายก็หาไร้ผลไม่

ในเปรตวิสัยนั้น ไม่มีกสิกรรม ไม่มีโครักขกรรม ไม่มีพาณิชยกรรม ไม่มีการซื้อการขายด้วยเงิน ผู้เสียชีวิตไปแล้ว ผู้ทำกาลกิริยาละไปแล้ว ย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในเปรตวิสัยด้วยทานทั้งหลายที่ญาติให้แล้วแต่มนุษยโลกนี้

น้ำฝนตกลงในที่ดอนย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉันใด
ทานที่ญาติทั้งหลายให้แล้วแต่มนุษยในโลกนี้
ย่อมสำเร็จแก่เปรตทั้งหลาย ฉันนั้นเหมือนกัน

ห้วงน้ำที่เต็ม ย่อมยังสมุทรสาครให้เต็มเปี่ยม ฉันใด
ทานที่ญาติทั้งหลายให้แล้วแต่มนุษยโลกนี้
ย่อมสำเร็จแก่เปรตทั้งหลาย ฉันนั้นเหมือนกัน

บุคคลมาระลึกถึงอุปการะอันท่านได้ทำแล้วในกาลก่อนว่า ผู้นี้ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ผู้นี้ได้ทำกิจนี้ของเรา ผู้นี้เป็นญาติ เป็นมิตร เป็นเพื่อนของเรา ดังนี้ ก็ควรให้ทักษิณาทานเพื่อผู้ที่ละโลกนี้ไปแล้ว

การร้องไห้ก็ดี ความเศร้าโศกก็ดี
ความร่ำไรรำพันอย่างอื่นก็ดี
บุคคลไม่ควรทำเลย
เพราะว่าการร้องไห้เป็นต้นนั้น
ไม่เป็นประโยชน์แก่ญาติทั้งหลายผู้ละไปแล้ว
ญาติทั้งหลายย่อมตั้งอยู่อย่างนั้น

ก็ทักษิณาทานนี้แล อันท่านให้แล้ว ประดิษฐานไว้ดีแล้วในสงฆ์ ย่อมสำเร็จโดยพลันเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่เปรตนั้นตลอดกาลนาน

ญาติธรรมนี้นั้น ท่านได้แสดงให้ปรากฏแล้ว บูชาอันยิ่งท่านก็ได้ทำแล้วแก่ญาติทั้งหลายผู้ละไปแล้ว และท่านทั้งหลายได้เพิ่มกำลังให้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว บุญไม่ใช่น้อย ท่านทั้งหลายได้ขวนขวายแล้ว”

เมื่อจบเทศนา การบรรลุธรรมได้มีแก่ชนเป็นจำนวนมากซึ่งสลดใจเพราะการพรรณาโทษแห่งการเข้าถึงความเป็นเปรต

ภาคที่ ๘

ธรรมคลายโศก

© Bahman Farzad

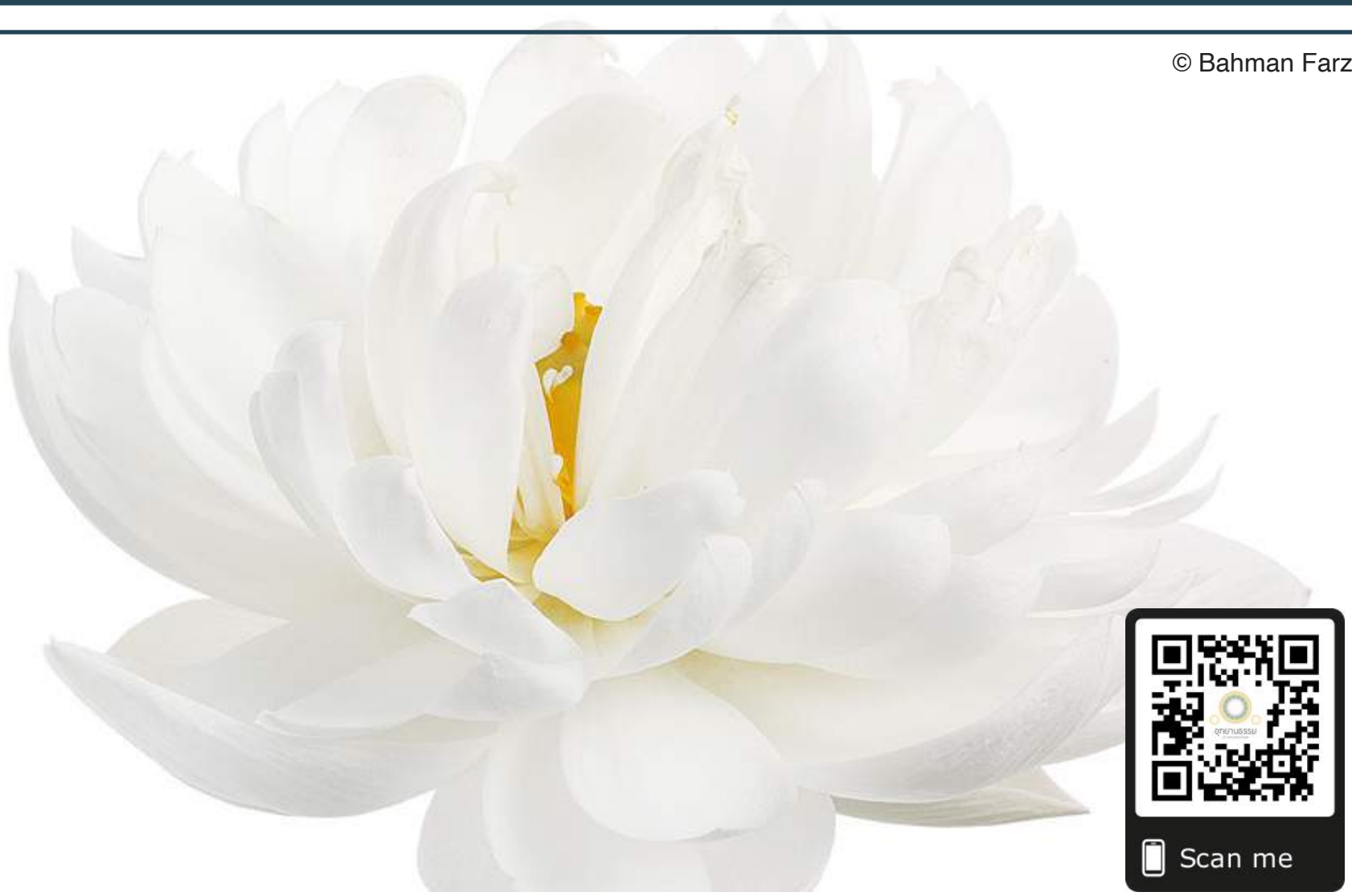

พิจารณาธรรมคลายโศก

นารทสูตร

สมัยหนึ่ง ท่านพระนารทะอยู่ที่กุกกุฏาราม ใกล้พระนครปาตลีบุตร ก็สมัยนั้น พระนางภัททาราชเทวีผู้เป็นที่รัก ที่พอพระทัยแห่งพระราชาพระนามว่ามุณฑะ ได้ทิวงคต พระราชาก็ไม่สรงสนาน ไม่ทรงแต่งพระองค์ ไม่เสวย ไม่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ทรงซบเซาอยู่ที่พระศพพระนางตลอดคืนตลอดวัน

AUDIO 8.1

ครั้งนั้น พระราชาได้ตรัสสั่งมหาอำมาตย์ชื่อว่าโสการักขะผู้เป็นที่รักว่า

“ท่านโสการักขะผู้เป็นที่รัก ท่านจงยกพระศพพระนางภัททาราชเทวี ลงในรางเหล็กที่เต็มด้วยน้ำมัน แล้วปิดด้วยรางเหล็กอันอื่นอีก เพื่อให้เราได้เห็นพระศพพระนางนานได้เท่าไรยิ่งดี”

โสการักขะมหาอำมาตย์รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว ก็ได้จัดการยกพระศพพระนางลงในรางเหล็กที่เต็มด้วยน้ำมัน แล้วปิดด้วยรางเหล็กอันอื่น ครั้งนั้น โสการักขะมหาอำมาตย์คิดว่า “เมื่อพระนางภัททาราชเทวีผู้เป็นที่รักที่พอพระทัยแห่งพระเจ้ามุณฑะได้ทิวงคตไปแล้ว พระราชาพึงเสด็จเข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์รูปใดหนอ ได้ทรงสดับธรรมแล้ว จะพึงทรงละลูกศร คือความโศกได้”

ลำดับนั้น โสการักขะมหาอำมาตย์จึงคิดว่า “ท่านพระนารทะรูปนี้ อยู่ที่กุกกุฏาราม ใกล้พระนครปาตลีบุตร ก็กิตติศัพท์อันงามของท่านพระนารทะขจรไปอย่างนี้ว่า เป็นบัณฑิต ฉลาด มีปัญญา เป็นพหูสูต มีถ้อยคำวิจิตร มีปฏิภาณดีงาม เป็นวุฑฒบุคคล และเป็นพระอรหันต์ จึงควรที่พระเจ้ามุณฑะจะเสด็จเข้าไปหา เพื่อบางทีได้ทรงสดับธรรมของท่านแล้ว พึงทรงละลูกศร คือความโศกได้”

โสการักขะมหาอำมาตย์จึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้ามุณฑะ แล้วกราบทูลว่า

“ขอเดชะ ท่านพระนารทะรูปนี้ อยู่ที่กุกกุฏาราม ใกล้พระนครปาตลีบุตร ก็กิตติศัพท์อันงามของท่านพระนารทะขจรไปแล้วอย่างนี้ว่า เป็นบัณฑิต ฉลาด มีปัญญา เป็นพหูสูต มีถ้อยคำอันวิจิตร มีปฏิภาณดีงาม เป็นวุฑฒบุคคล

และเป็นพระอรหันต์ ก็ถ้าพระองค์จะพึงเสด็จเข้าไปหาท่านแล้วไซร้ บางทีได้ทรงสดับธรรมของท่านแล้ว พึงทรงละลูกศร คือ ความโศกได้”

พระเจ้ามุณฑะจึงตรัสสั่งว่า

“ถ้าเช่นนั้น ท่านจงไปบอกท่านพระนารทะให้ทราบ เพราะกษัตริย์เช่นเราเข้าใจว่า สมณะหรือพราหมณ์ที่อยู่ในราชอาณาจักร ยังไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อน จะพึงเข้าไปหาได้อย่างไร”

โสการักขะมหาอำมาตย์รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว ได้เข้าไปหาท่านพระนารทะ อภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกล่าวว่า

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระนางภัททาราชเทวีผู้เป็นที่รัก ที่พอพระทัยแห่งพระเจ้ามุณฑะนี้ได้ทิวงคตแล้ว เมื่อพระนางภัททาราชเทวีได้ทิวงคตไป พระราชาก็ไม่สรงสนาน ไม่ทรงแต่งพระองค์ ไม่เสวย ไม่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ทรงซบเซาอยู่ที่พระศพแห่งพระนางภัททาราชเทวี ตลอดคืน ตลอดวัน ขอท่านพระนารทะ จงแสดงธรรมแก่พระราชา โดยให้พระราชาพึงทรงละลูกศรคือ ความโศกได้ เพราะได้ทรงสดับธรรมของท่านพระนารทะ”

ท่านพระนารทะได้กล่าวว่า

“ดูกรมหาอำมาตย์ ขอให้พระราชาทรงทราบเวลาที่ควร ณ บัดนี้”

ลำดับนั้น โสการักขะมหาอำมาตย์ลุกจากที่นั่ง อภิวาทท่านพระนารทะ ทำประทักษิณเสร็จแล้ว ได้เข้าไปเฝ้าพระเจ้ามุณฑะ แล้วกราบทูลว่า

“ขอเดชะ ท่านพระนารทะได้เปิดโอกาสให้เสด็จไปแล้ว บัดนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเวลาที่ควรเถิดพระเจ้าข้า”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านจงให้พนักงานเทียมพาหนะที่ดีๆ ไว้”

โสการักขะมหาอำมาตย์ รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว ได้ให้พนักงานเทียมพระราชพาหนะที่ดีๆ ไว้เสร็จแล้ว จึงกราบทูลว่า

“ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้าได้ให้พนักงานเทียมพระราชพาหนะที่ดีๆ ไว้เสร็จแล้ว ขอพระองค์จงทรงทราบเวลาที่ควรเถิด พระเจ้าข้า”

ลำดับนั้น พระเจ้ามุณฑะเสด็จขึ้นทรงพระราชพาหนะไปสู่กุกกุฏาราม เพื่อพบปะกับท่านพระนารทะด้วยพระราชานุภาพอย่างใหญ่ยิ่ง เสด็จไปเท่าที่พระราชพาหนะจะไปได้ เสด็จลงจากพระราชพาหนะแล้ว เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปสู่อาราม เข้าไปหาท่านพระนารทะ ทรงอภิวาทแล้ว ประทับ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระนารทะได้กล่าวกะพระเจ้ามุณฑะว่า

“ขอถวายพระพร ฐานะ ๕ ประการนี้ อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลกไม่พึงได้

ฐานะ ๕ ประการอันใครๆ ไม่พึงได้ คือ

ขอสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา อย่าแก่ ๑
ขอสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา อย่าเจ็บไข้ ๑

ขอสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา อย่าตาย ๑
ขอสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา อย่าสิ้นไป ๑
ขอสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดา อย่าฉิบหายไป ๑

สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ย่อมแก่ไป เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาแก่ไปแล้ว เขาไม่พิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ไม่ใช่สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นแก่ไป โดยที่แท้สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมแก่ไปทั้งสิ้น

ส่วนเราเอง ก็เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาแก่ไปแล้ว พึงเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย แม้อาหารเราก็ไม่อยากรับประทาน แม้กายก็พึงเศร้าหมอง ซูบผอม แม้การงานก็พึงหยุดชะงัก แม้พวกอมิตรก็พึงดีใจ แม้พวกมิตรก็พึงเสียใจ

เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา แก่ไปแล้ว
เขาเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย
นี้เรียกว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ถูกลูกศร คือ
ความโศกที่มีพิษเสียบแทงเข้าแล้ว ย่อมทำตนให้เดือดร้อน

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ย่อมเจ็บไข้ไป** เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาเจ็บไข้ไปแล้วเขาไม่พิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ไม่ใช่สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้น เจ็บไข้ไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมเจ็บไข้ไปทั้งสิ้น

ส่วนเราเอง ก็เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้ไปแล้ว พึงเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย แม้อาหารก็ไม่อยากรับประทาน แม้กายก็พึงเศร้าหมอง ซูบผอม แม้การงานก็พึงหยุดชะงัก แม้พวกอมิตรก็พึงดีใจ แม้พวกมิตรก็พึงเสียใจ

เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้ไปแล้ว
เขาเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย
นี้เรียกว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ
ถูกลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษเสียบแทงเข้าแล้ว
ย่อมทำตนให้เดือดร้อน

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ย่อมตายไป** เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาตายไปแล้ว เขาไม่พิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ไม่ใช่สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของเรา ผู้เดียวเท่านั้นตายไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมตายไปทั้งสิ้น

ส่วนเราเอง ก็เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาตายไปแล้ว พึงเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย แม้อาหารเราก็ไม่อยากรับประทาน แม้กายก็พึงเศร้าหมอง ซูบผอม แม้การงานก็พึงหยุดชะงัก แม้พวกอมิตรก็พึงดีใจ แม้พวกมิตรก็พึงเสียใจ ดังนี้

เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายไปแล้ว
เขาเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย
นี้เรียกว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ
ถูกลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษเสียบแทงเข้าแล้ว
ย่อมทำตนให้เดือดร้อน

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ย่อมสิ้นไป** เมื่อสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาสิ้นไปแล้ว เขาไม่พิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ไม่ใช่สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นสิ้นไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมสิ้นไปทั้งสิ้น

ส่วนเราเอง ก็เมื่อสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาสิ้นไปแล้ว พึงเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย แม้อาหารเราก็ไม่อยากรับประทาน แม้กายก็พึงเศร้าหมอง ซูบผอม แม้การงานก็พึงหยุดชะงัก แม้พวกอมิตรก็พึงดีใจ แม้พวกมิตรก็พึงเสียใจ ดังนี้

เมื่อสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา สิ้นไปแล้ว
เขาเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย
นี้เรียกว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ
ถูกลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษเสียบแทงเข้าแล้ว
ย่อมทำตนให้เดือดร้อน

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาของปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ย่อมฉิบหายไป** เมื่อสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาฉิบหายไปแล้ว เขาไม่พิจารณาเห็นดังนี้ว่า

ไม่ใช่สิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นฉิบหายไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมฉิบหายไปทั้งสิ้น

ส่วนเราเอง ก็เมื่อสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาฉิบหายไปแล้ว พึงเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย แม้อาหารเราก็ไม่อยากรับประทาน แม้กายก็พึงเศร้าหมอง ซูบผอม แม้การงานก็พึงหยุดชะงัก แม้พวกอมิตรก็พึงดีใจ แม้พวกมิตรก็พึงเสียใจ ดังนี้

เมื่อสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดา ฉิบหายไปแล้ว
เขาเศร้าโศก ลำบาก ร่ำไร ทุบอก คร่ำครวญ หลงงมงาย
นี้เรียกว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ
ถูกลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษเสียบแทงเข้าแล้ว

ย่อมทำตนให้เดือดร้อน

ส่วนว่า **สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของอริยสาวกผู้ได้สดับ ย่อมแก่ไป** เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาแก่ไปแล้ว

อริยสาวกนั้นย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้น แก่ไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาของสัตว์ ทั้งปวง ที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมแก่ไปทั้งสิ้น

เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา แก่ไปแล้ว
อริยสาวกนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบาก ไม่ร่ำไร
ไม่ทุบอก ไม่คร่ำครวญ ไม่หลงงมงาย
นี้เรียกว่า อริยสาวกผู้ได้สดับ
ถอนลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษ
อันเป็นเครื่องเสียบแทงปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ทำตนให้เดือดร้อน
อริยสาวกผู้ไม่มีความโศก ปราศจากลูกศร
ย่อมดับทุกข์ร้อนได้ด้วยตนเอง

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของอริยสาวกผู้ได้สดับ ย่อมเจ็บไข้ไป** เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้ไปแล้ว

อริยสาวกนั้นย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นเจ็บไข้ไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมเจ็บไข้ไปทั้งสิ้น

เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้ไปแล้ว
อริยสาวกนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบาก ไม่ร่ำไร
ไม่ทุบอก ไม่คร่ำครวญ ไม่หลงงมงาย
นี้เรียกว่า อริยสาวกผู้ได้สดับ
ถอนลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษ
อันเป็นเครื่องเสียบแทงปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ทำตนให้เดือดร้อน
อริยสาวกผู้ไม่มีความโศก ปราศจากลูกศร
ย่อมดับทุกข์ร้อนได้ด้วยตนเอง

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของอริยสาวกผู้ได้สดับ ย่อมตายไป** เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาตายไปแล้ว

อริยสาวกนั้นย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นตายไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมตายไปทั้งสิ้น

เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายไปแล้ว
อริยสาวกนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบาก ไม่ร่ำไร
ไม่ทุบอก ไม่คร่ำครวญ ไม่หลงงมงาย
นี้เรียกว่า อริยสาวกผู้ได้สดับ
ถอนลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษ
อันเป็นเครื่องเสียบแทงปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ทำตนให้เดือดร้อน
อริยสาวกผู้ไม่มีความโศก ปราศจากลูกศร

ย่อมดับทุกข์ร้อนได้ด้วยตนเอง

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของอริยสาวกผู้ได้สดับ ย่อมสิ้นไป** เมื่อสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาสิ้นไปแล้ว

อริยสาวกนั้นย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นสิ้นไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมสิ้นไปทั้งสิ้น

เมื่อสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา สิ้นไปแล้ว
อริยสาวกนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบาก ไม่ร่ำไร
ไม่ทุบอก ไม่คร่ำครวญ ไม่หลงงมงาย
นี้เรียกว่า อริยสาวกผู้ได้สดับ
ถอนลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษ
อันเป็นเครื่องเสียบแทงปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ทำตนให้เดือดร้อน
อริยสาวกผู้ไม่มีความโศก ปราศจากลูกศร
ย่อมดับทุกข์ร้อนได้ด้วยตนเอง

อีกประการหนึ่ง **สิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาของอริยสาวกผู้ได้สดับ ย่อมฉิบหายไป** เมื่อสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาฉิบหายไปแล้ว

อริยสาวกนั้นย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นฉิบหายไป โดยที่แท้ สิ่งที่มีความฉิบหายเป็น

ธรรมดาของสัตว์ทั้งปวง ที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ย่อมฉิบหายไปทั้งสิ้น

เมื่อสิ่งที่มีความฉิบหายไปเป็นธรรมดา ฉิบหายไปแล้ว
อริยสาวกนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบาก ไม่ร่ำไร
ไม่ทุบอก ไม่คร่ำครวญ ไม่หลงงมงาย
นี้เรียกว่า อริยสาวกผู้ได้สดับ
ถอนลูกศร คือ ความโศกที่มีพิษ
อันเป็นเครื่องเสียบแทงปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ทำตนให้เดือดร้อน
อริยสาวกผู้ไม่มีความโศก ปราศจากลูกศร
ย่อมดับทุกข์ร้อนได้ด้วยตนเอง

ฐานะ ๕ ประการนี้แล อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆในโลกนี้ไม่พึงได้”

ท่านพระนารทะ ครั้นกล่าวไวยากรณภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้กล่าวคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

“ประโยชน์แม้เล็กน้อยในโลกนี้ อันใครๆ ย่อมไม่ได้เพราะการเศร้าโศก
เพราะการคร่ำครวญ

พวกอมิตรทราบว่าเขาเศร้าโศก เป็นทุกข์ ย่อมดีใจ

ก็คราวใดบัณฑิตพิจารณารู้เนื้อความ ไม่หวั่นไหวในอันตรายทั้งหลาย
พวกอมิตรเห็นหน้าอันไม่ผิดปกติของบัณฑิตนั้นยิ้มแย้มตามเคย ย่อมเป็นทุกข์

บัณฑิตพึงได้ประโยชน์ในที่ใด ๆ ด้วยประการใด ๆ เพราะการสรรเสริญ เพราะความรู้ เพราะกล่าวคำสุภาษิต เพราะการบำเพ็ญทาน หรือเพราะประเพณีของตน ก็พึงบากบั่นในที่นั้น ๆ ด้วยประการนั้น ๆ

ถ้าทราบว่าความต้องการอย่างนี้ อันเราหรือผู้อื่นไม่พึงได้ไซร้ ก็ไม่ควรเศร้าโศก ควรตั้งใจทำงานโดยเด็ดขาดว่า บัดนี้ เราทำอะไรอยู่”

เมื่อท่านพระนารทะกล่าวจบแล้วอย่างนี้ พระเจ้ามุณฑะได้ตรัสถามว่า

“ท่านผู้เจริญ ธรรมปริยายนี้ชื่ออะไร”

“ธรรมปริยายนี้ชื่อว่า โสกสัลลหรณะ”

“ท่านผู้เจริญ โสกสัลลหรณธรรมปริยายดีนัก เพราะได้ฟังธรรมปริยายนี้ ข้าพเจ้าจึงละลูกศร คือ ความโศกได้”

ครั้งนั้น พระเจ้ามุณฑะได้ตรัสสั่งโสการักขะมหาอำมาตย์ว่า

“ท่านจงถวายพระเพลิงพระศพพระนางภัททาราชเทวี แล้วทำเป็นสถูปไว้ ตั้งแต่วันนี้ไปเราจักอาบน้ำแต่งตัว บริโภคอาหารและประกอบการงาน”

"ไม่ใช่สิ่งที่มีความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความสิ้นไป ความฉิบหายไป
เป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้นแก่ไป เจ็บไป ตายไป สิ้นไป ฉิบหายไป
โดยที่แท้ สิ่งที่มีความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความสิ้นไป ความฉิบหายไป
เป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งปวงที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ
ย่อมแก่ไป เจ็บไป ตายไป สิ้นไป ฉิบหายไป ทั้งสิ้น"

ท่านพระนารทเถระ

ฐานะ ๕ ประการ

ฐานะ ๕ ประการ อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลกไม่พึงได้ คือ

ขอสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา อย่าแก่ ๑
ขอสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา อย่าเจ็บไข้ ๑
ขอสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา อย่าตาย ๑
ขอสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา อย่าสิ้นไป ๑
ขอสิ่งที่มีความฉิบหายเป็นธรรมดา อย่าฉิบหายไป ๑

ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ปิยชาติกสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ก็โดยสมัยนั้นแล บุตรน้อยคนเดียวซึ่งเป็นที่รักที่ชอบใจของคฤหบดีผู้หนึ่งได้สิ้นชีวิตลง เพราะการสิ้นชีวิตของบุตรน้อยคนเดียวนั้น การงานย่อมไม่แจ่มแจ้ง อาหารย่อมไม่ปรากฏ

คฤหบดีนั้น ได้ไปยังป่าช้าแล้วๆ เล่าๆ คร่ำครวญถึงบุตร AUDIO 8.2
ว่า “บุตรน้อยคนเดียวอยู่ไหน บุตรน้อยคนเดียวอยู่ไหน”

คฤหบดีนั้น ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะคฤหบดีว่า

"ดูกรคฤหบดี อินทรีย์ไม่เป็นของท่านผู้ตั้งอยู่ในจิตของตน ท่านมีอินทรีย์เป็นอย่างอื่นไป"

คฤหบดีกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทำไมข้าพระองค์จะไม่มีอินทรีย์เป็นอย่างอื่นเล่า บุตรน้อยคนเดียวของข้าพระองค์ ซึ่งเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจได้เสียชีวิตแล้ว เพราะการเสียชีวิตของบุตรน้อยคนเดียวนั้น การงานย่อมไม่แจ่มแจ้ง อาหารย่อมไม่ปรากฏ

ข้าพระองค์ไปยังป่าช้าแล้วๆ เล่าๆ คร่ำครวญถึงบุตรนั้นว่า บุตรน้อยคนเดียวอยู่ไหน บุตรน้อยคนเดียวอยู่ไหน"

"ดูกรคฤหบดี ข้อนี้เป็นอย่างนั้น **เพราะว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก**"

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้อที่ว่าโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รักนั้น จักเป็นอย่างนั้นได้อย่างไร ความจริง ความยินดี และความโสมนัส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก"

คฤหบดีนั้นไม่ยินดี ไม่คัดค้านพระภาษิตของพระผู้มีพระภาค ลุกจากที่นั่งแล้วหลีกไป

ก็สมัยนั้นแล นักเลงสะกาเป็นอันมากเล่นสะกากันอยู่ในที่ไม่ไกล คฤหบดีนั้นเข้าไปหานักเลงสะกาเหล่านั้น เล่าการปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคทั้งหมดให้ชนเหล่านั้นฟัง แล้วกล่าวว่า “ข้าพเจ้ามิได้ยินดี มิได้คัดค้านพระภาษิตของพระสมณโคดม ลุกจากที่นั่งแล้วหลีกไป”

นักเลงสะกาเหล่านั้นได้กล่าวว่า

“ดูกรคฤหบดี ข้อนี้เป็นอย่างนั้น เพราะว่าความยินดีและความโสมนัสย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก”

ครั้งนั้นแล คฤหบดีนั้นคิดว่า “ความเห็นของเราเหมือนกันกับของนักเลงสะกาทั้งหลาย” แล้วหลีกไป

เรื่องที่พูดกันนี้ได้แพร่เข้าไปถึงในพระราชวังโดยลำดับ พระเจ้าปเสน-ทิโกศลได้ตรัสเรียกพระนางมัลลิกาเทวีมา แล้วตรัสว่า

“ดูกรมัลลิกา คำว่าโสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รักนี้ พระสมณโคดมของเธอตรัสหรือ”

พระนางมัลลิกาเทวีกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระมหาราช ถ้าคำนั้นพระผู้มีพระภาคตรัสจริง คำนั้นก็เป็นอย่างนั้น เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เธออนุโมทนาตามพระดำรัสที่พระสมณโคดมตรัสว่า ถ้าคำนั้นพระผู้มีพระภาคตรัสจริง คำนั้นก็เป็นอย่างนั้น เท่านั้น เปรียบเหมือนศิษย์

อนุโมทนาตามคำที่อาจารย์กล่าวว่า ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ท่านอาจารย์ ฉะนั้น

มัลลิกา เธอจงหลบหน้าไปเสีย เธอจงพินาศ”

พระนางมัลลิกาเทวีตรัสเรียกพราหมณ์ชื่อนาฬิชังฆะมา แล้วตรัสว่า

“มานี่แน่ะ ท่านพราหมณ์ ขอท่านจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระองค์ด้วยเศียรเกล้า แล้วทูลถามถึงความมีพระอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบาง ทรงกระปรี้กระเปร่า มีพระกำลัง ทรงพระสำราญตามคำของฉัน

และท่านจงทูลถามอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระวาจาว่า โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก ดังนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสจริงหรือ

พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์แก่ท่านอย่างไร ท่านพึงเรียนพระดำรัสนั้นให้ดี แล้วมาบอกแก่ฉัน อันพระตถาคตทั้งหลายย่อมตรัสไม่ผิดพลาด”

นาฬิชังฆพราหมณ์รับพระเสาวณีย์พระนางมัลลิกาแล้ว ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลตามคำของพระนางมัลลิกาเทวี แล้วทูลถามอย่างนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระวาจานี้ว่า โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก ดังนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสจริงหรือ”

“ดูกรพราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนั้น เพราะว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก

เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนครสาวัตถีนี้แล *มารดาของบุคคลผู้หนึ่งได้เสียชีวิต เพราะการเสียชีวิตของมารดานั้น บุคคลนั้นเป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน* เข้าไปตามถนนทุกถนน ตามตรอกทุกตรอก แล้วได้ถามอย่างนี้ว่า “ท่านทั้งหลายได้พบมารดาของข้าพเจ้าบ้างไหม ท่านทั้งหลายได้พบมารดาของข้าพเจ้าบ้างไหม”

ข้อว่า โสกะ **ปริเทวะ** *ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รักอย่างไร ท่านพึงทราบโดยปริยายแม้นี้*

เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนครสาวัตถีนี้แล *บิดา… พี่ชาย... น้องชาย... พี่หญิง... น้องหญิง... บุตร... ธิดา... ของบุคคลผู้หนึ่งได้เสียชีวิต เพราะการเสียชีวิตของ บิดา… พี่ชาย... น้องชาย... พี่หญิง... น้องหญิง... บุตร... ธิดา... นั้น บุคคลนั้นเป็นบ้า มีจิตฟุ้งซ่าน* เข้าไปตามถนนทุกถนน ตามตรอกทุกตรอก แล้วได้ถามอย่างนี้ว่า “ท่านทั้งหลายได้พบ บิดา… พี่ชาย... น้องชาย... พี่หญิง... น้องหญิง... บุตร... ธิดา... ของข้าพเจ้าบ้างไหม ท่านทั้งหลายได้พบ บิดา… พี่ชาย... น้องชาย... พี่หญิง... น้องหญิง... บุตร... ธิดา... ของข้าพเจ้าบ้างไหม”

ดูกรพราหมณ์ *ข้อว่า โสกะ* **ปริเทวะ** *ทุกข์ โทมนัส และ***อุปายาส** *ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รักอย่างไร ท่านพึงทราบโดยปริยายแม้นี้*

เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนครสาวัตถีนี้แล หญิงคนหนึ่งได้ไปยังสกุลของญาติ พวกญาติของหญิงนั้น ใคร่จะพรากสามีของหญิงนั้น แล้วยกหญิงนั้นให้แก่ชายอื่น แต่หญิงนั้นไม่ปรารถนาชายคนนั้น

หญิงนั้นได้บอกกะสามีว่า “ข้าแต่ลูกเจ้า พวกญาติของดิฉันใคร่จะพรากท่านเสีย แล้วยกดิฉันให้แก่ชายอื่น แต่ดิฉันไม่ปรารถนาชายคนนั้น”

ครั้งนั้นแล *บุรุษผู้เป็นสามีได้ตัดหญิงผู้เป็นภรรยานั้นออกเป็นสองท่อน แล้วจึงผ่าตน ด้วยความรักว่า เราทั้งสองจักตายไปด้วยกัน*

ดูกรพราหมณ์ *ข้อว่า โสกะ* **ปริเทวะ** *ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก อย่างไร ท่านพึงโปรดทราบโดยปริยายแม้นี้*”

ลำดับนั้น นาฬิชังฆพราหมณ์ชื่นชม อนุโมทนาพระภาษิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่ง เข้าไปเฝ้าพระนางมัลลิกาเทวียังที่ประทับ ครั้นแล้วได้กราบทูลถึงการที่ได้เจรจาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคทั้งหมดแก่พระนางมัลลิกาเทวี

ลำดับนั้น พระนางมัลลิกาเทวีได้เข้าไปเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงที่ประทับ แล้วได้ทูลถามพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า

“ข้าแต่มหาราชา พระกุมารีพระนามว่า วชิรี เป็นที่รักของทูลกระหม่อมหรือเพคะ”

พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสว่า “อย่างนั้นมัลลิกา วชิรีกุมารี เป็นที่รัก ของฉัน”

“ข้าแต่พระมหาราชา เพราะพระวชิรีกุมารีแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** จะพึงเกิดขึ้นแก่ทูลกระหม่อมหรือไม่ เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เพราะวชิรีกุมารีแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป แม้ชีวิตของฉันก็พึงเป็นอย่างอื่นไป ทำไมโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จักไม่เกิดแก่ฉันเล่า”

“ข้าแต่พระมหาราชา ข้อนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงมุ่งหมายเอา ตรัสไว้ว่า โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก เพคะ

ข้าแต่พระมหาราชา พระนางวาสภขัตติยาเป็นที่รักของทูลกระหม่อมหรือเพคะ”

“อย่างนั้น มัลลิกา พระนางวาสภขัตติยาเป็นที่รักของฉัน”

“ข้าแต่พระมหาราชา เพราะพระนางวาสภขัตติยาแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** พึงเกิดขึ้นแก่ทูลกระหม่อมหรือไม่ เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เพราะวาสภขัตติยาแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป แม้ชีวิตของฉันก็พึงเป็นอย่างอื่นไป ทำไมโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จักไม่เกิดแก่ฉันเล่า”

“ข้าแต่พระมหาราชา ข้อนี้แล ที่พระผู้มีพระภาค ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงมุ่งหมายเอา ตรัสไว้ว่า โสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก เพคะ

ข้าแต่พระมหาราชา ท่านวิฑูฑภเสนาบดีเป็นที่รักของทูลกระหม่อมหรือเพคะ”

“อย่างนั้น มัลลิกา วิฑูฑภเสนาบดีเป็นที่รักของฉัน”

“ข้าแต่พระมหาราชา ทูลกระหม่อมจะทรงเข้าพระทัยความข้อนั้นเป็นไฉน เพราะท่านวิฑูฑภเสนาบดีแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จะพึงเกิดแก่ทูลกระหม่อมหรือไม่ เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เพราะวิฑูฑภเสนาบดีแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป แม้ชีวิตของฉันก็พึงเป็นอย่างอื่นไป ทำไมโสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** จักไม่เกิดแต่ฉันเล่า”

“ข้าแต่พระมหาราชา ข้อนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงมุ่งหมายเอา ตรัสไว้ว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก เพคะ

ข้าแต่พระมหาราชา หม่อมฉันเป็นที่รักของทูลกระหม่อมหรือเพคะ”

“อย่างนั้น มัลลิกา เธอเป็นที่รักของฉัน”

“ข้าแต่พระมหาราชา เพราะหม่อมฉันแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จะพึงเกิดแก่ทูลกระหม่อมหรือไม่เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เพราะเธอแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป แม้ชีวิตของฉันก็พึงเป็นอย่างอื่นไป ทำไมโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จักไม่เกิดแก่ฉันเล่า”

“ข้าแต่พระมหาราชา ข้อนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงมุ่งหมายเอา ตรัสไว้ว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก เพคะ

ข้าแต่พระมหาราชา แคว้นกาสีและแคว้นโกศล เป็นที่รักของทูลกระหม่อมหรือ เพคะ”

“อย่างนั้น มัลลิกา แคว้นกาสีและแคว้นโกศลเป็นที่รักของฉัน เพราะอานุภาพแห่งแคว้นกาสีและแคว้นโกศล เราจึงได้ใช้สอยแก่นจันทน์อันเกิดแต่แคว้นกาสี ได้ทัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้”

“ข้าแต่พระมหาราชา เพราะแคว้นกาสีและแคว้นโกศลแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไป โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และ**อุปายาส** จะพึงเกิดแก่ทูลกระหม่อมหรือไม่ เพคะ”

“ดูกรมัลลิกา เพราะแคว้นกาสีและแคว้นโกศลแปรปรวนเป็นอย่างอื่น แม้ชีวิตของฉันก็พึงเป็นอย่างอื่นไป ทำไมโสกะ **ปริเทวะ** ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จักไม่เกิดแก่ฉันเล่า”

“ข้าแต่พระมหาราชา ข้อนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงมุ่งหมายเอา ตรัสไว้ว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก เพคะ”

“น่าอัศจรรย์ไม่เคยมีมา เท่าที่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น คงจะทรงเห็นชัด แทงตลอดด้วยพระปัญญา มานี้เถิด มัลลิกา ช่วยล้างมือให้ทีเถิด”

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จลุกขึ้นจากอาสน์ ทรงพระภูษาเฉวียงพระอังสาข้างหนึ่ง ทรงประนมอัญชลีไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ แล้วทรงเปล่งพระอุทานว่า

“ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น”

"โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส
ย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นมาแต่ของที่รัก"

พุทธพจน์

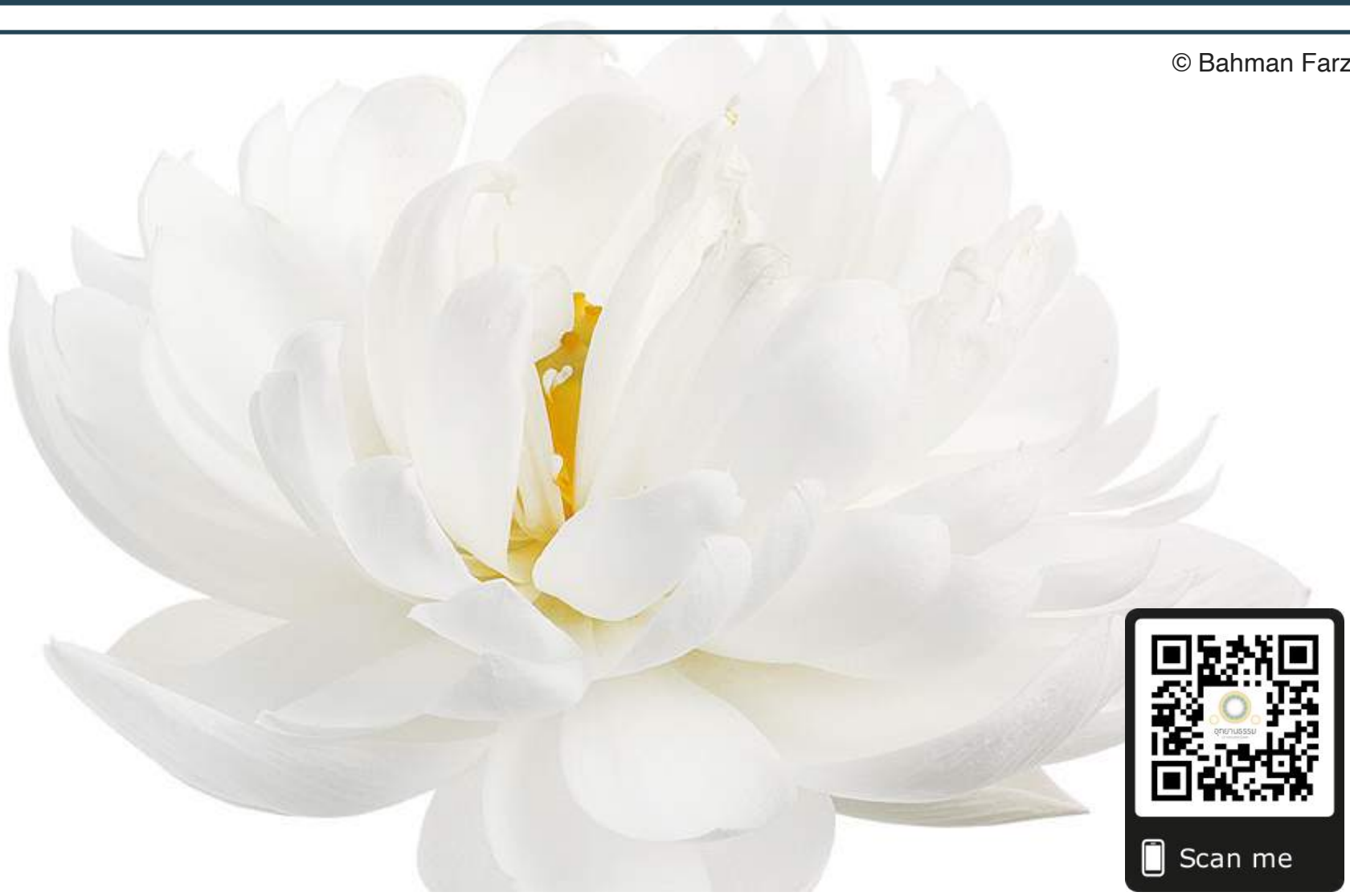

รักมีเท่าไร ทุกข์ก็มีเท่านั้น

วิสาขาสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ บุพพารามปราสาทของนางวิสาขามิคารมารดา ใกล้พระนครสาวัตถี ก็สมัยนั้นแล หลานของนางวิสาขา-มิคารมารดาผู้เป็นที่รักที่พอใจเสียชีวิตลง นางวิสาขามิคารมารดาเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับในเวลาเที่ยง ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

AUDIO 8.3

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะนางวิสาขามิคารมารดาว่า

“เชิญเถิดนางวิสาขา ท่านมาแต่ไหนหนอ มีผ้าเปียก มีผมเปียก เข้ามา ณ ที่นี้ในเวลาเที่ยง”

นางวิสาขากราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หลานของหม่อมฉันเป็นที่รัก ที่พอใจ เสียชีวิตแล้ว หม่อมฉันจึงมีผ้าเปียก มีผมเปียก เข้ามา ณ ที่นี้ในเวลาเที่ยง เจ้าค่ะ”

“ดูกรนางวิสาขา ท่านพึงปรารถนาบุตรและหลานเท่ามนุษย์ในพระนครสาวัตถีหรือ”

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ หม่อมฉันพึงปรารถนาบุตรและหลานเท่ามนุษย์ในพระนครสาวัตถี เจ้าค่ะ”

“ดูกรนางวิสาขา มนุษย์ในพระนครสาวัตถีเสียชีวิตอยู่ทุกวันๆ มากเพียงไร”

”ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ๑๐ คนบ้าง ๙ คน บ้าง ๘ คนบ้าง ๗ คนบ้าง ๖ คนบ้าง ๕ คนบ้าง ๔ คนบ้าง ๓ คนบ้าง ๒ คนบ้าง ๑ คนบ้าง เสียชีวิตอยู่ทุกวันๆ”

“ดูกรนางวิสาขา

ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๑๐๐	ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๑๐๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๙๐	ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๙๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๘๐	ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๘๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๗๐	ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๗๐

ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๖๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๖๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๕๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๕๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๔๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๔๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๓๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๓๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๒๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๒๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๑๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๑๐
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๙ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๙
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๘ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๘
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๗ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๗
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๖ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๖
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๕ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๕
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๔ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๔
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๓ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๓
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๒ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๒
ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๑ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๑

ผู้ใดไม่มีสิ่งที่รัก ผู้นั้นก็ไม่มีทุกข์
เรากล่าวว่า ผู้นั้นไม่มีความโศก
ปราศจากกิเลส
ดุจธุลี ไม่มีอุปายาส”

พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนี้แล้ว ได้ทรงเปล่งอุทานนี้ในเวลานั้นว่า

“ความโศกก็ดี ความร่ำไรก็ดี ความทุกข์ก็ดี
มากมายหลายอย่างนี้มีอยู่ในโลก
เพราะอาศัยสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รัก
เมื่อไม่มีสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รัก
ความโศก ความร่ำไร และความทุกข์เหล่านี้ย่อมไม่มี

เพราะเหตุนั้น
ผู้ใดไม่มีสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รักในโลกไหน ๆ
ผู้นั้นเป็นผู้มีความสุข ปราศจากความโศก

เพราะเหตุนั้น
ผู้ปรารถนาความไม่โศก อันปราศจากกิเลสดุจธุลี
ไม่พึงทำสัตว์หรือสังขารให้เป็นที่รัก ในโลกไหน ๆ”

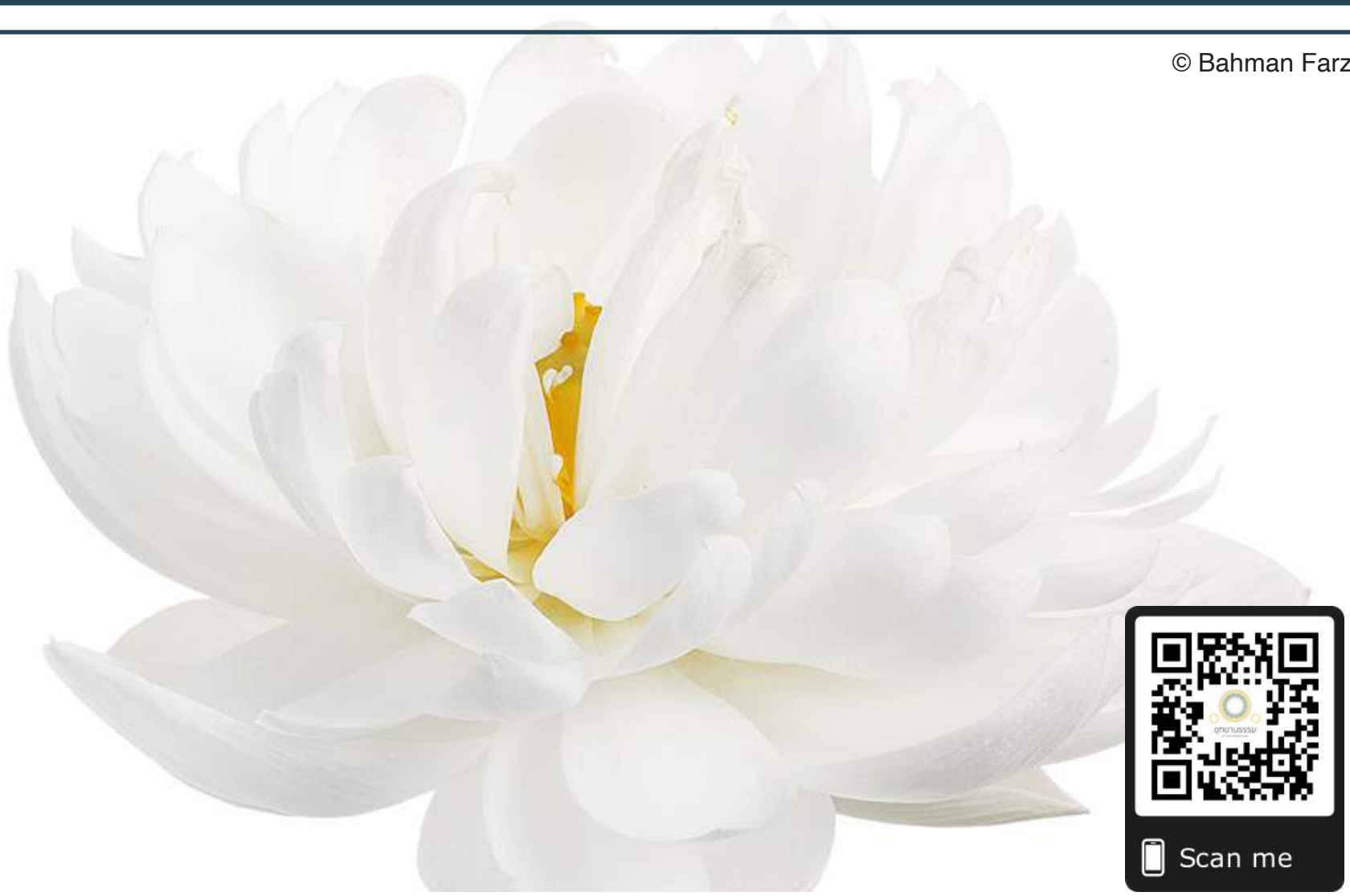

ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด

อัยยิกาสูตร

ครั้งนั้นแล เป็นเวลากลางวัน พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท้าวเธอว่า

"เชิญเถิดมหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอแต่วัน"

AUDIO 8.4

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า

“พระพุทธเจ้าข้า พระอัยยิกาของหม่อมฉัน ผู้ทรงชรา เป็นผู้เฒ่า เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัย มีพระชนม์พรรษา ๑๒๐ พรรษา ได้เสด็จทิวงคตเสียแล้ว ท่านเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของหม่อมฉันมาก พระพุทธเจ้าข้า

หากหม่อมฉันจะพึงได้สมหวังว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเรา อย่าได้เสด็จทิวงคตเลย แม้ด้วยใช้ช้างแก้ว ม้าแก้ว แลกไซร้ หม่อมฉันพึงให้แม้ซึ่งช้างแก้ว ม้าแก้ว เพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า

หากหม่อมฉันพึงได้สมหวังว่า ขอพระอัยยิกาเจ้าของเราอย่าได้เสด็จทิวงคตเลย แม้ด้วยใช้บ้าน ส่วย ชนบท แลกไซร้ หม่อมฉันพึงให้แม้ซึ่งบ้าน ส่วย ชนบท เพื่อให้ได้สมหวัง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีมรณะเป็นธรรมดา มีมรณะเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เลย ดังนี้นั้น เป็นคำตรัสที่ชอบ เป็นของอัศจรรย์ ไม่เคยมีมาแล้ว”

“ข้อนั้นเป็นอย่างนั้น มหาบพิตร

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา
มีความตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย

ภาชนะดิน ชนิดใดชนิดหนึ่ง ทั้งที่ดิบ ทั้งที่สุก
ภาชนะดินเหล่านั้นทั้งหมด มีความแตกเป็นธรรมดา
มีความแตกเป็นที่สุด
ไม่ล่วงพ้นความแตกไปได้เลย แม้ฉันใด

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง มีความตายเป็นธรรมดา
มีความตายเป็นที่สุด
ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย ฉันนั้นเหมือนกัน”

พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

“สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงต้องตาย
เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด
สัตว์ทั้งหลายจักไปตามกรรม
เข้าถึงผลแห่งบุญและบาป
คือ ผู้มีกรรมเป็นบาป จักไปสู่นรก
ส่วนผู้มีกรรมเป็นบุญ จักไปสู่สุคติ

เพราะฉะนั้น
พึงทำกรรมงามอันจะนำไปสู่สัมปรายภพ สั่งสมไว้
บุญทั้งหลาย ย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก”

ภาคที่ ๙

เห็นทุกข์ เห็นธรรม

© Bahman Farzad

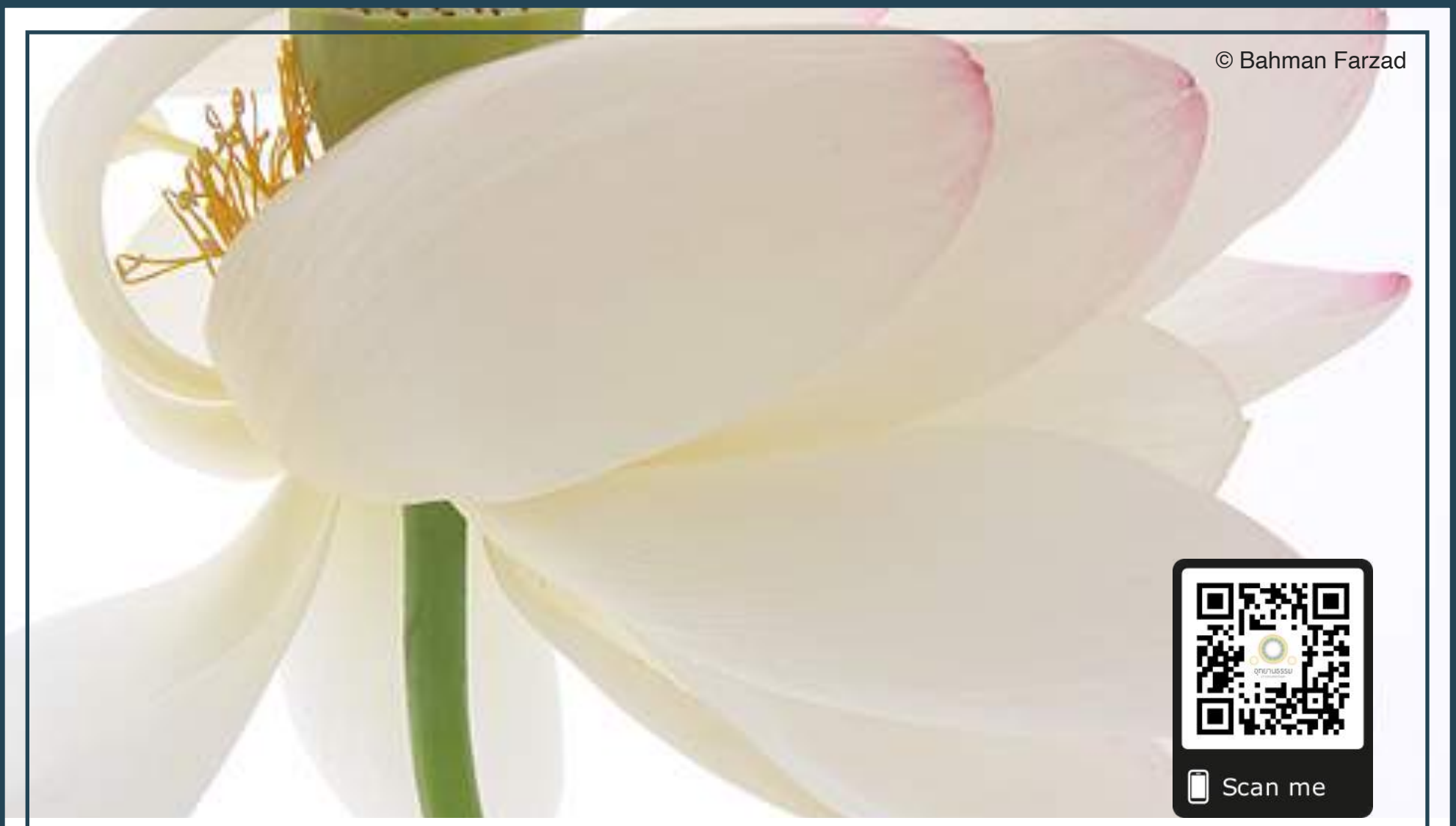

ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก

อนิตถิคันธกุมาร

อนิตถิคันธกุมารเป็นมนุษย์ที่ตายจากพรหมโลก เกิดในตระกูลมีทรัพย์มากในกรุงสาวัตถี ตั้งแต่เกิดมาไม่ปรารถนาจะเข้าไปใกล้หญิง เมื่อถูกผู้หญิงจับก็จะร้องไห้ มารดาต้องใช้ผ้าห่อร่างกุมารก่อนแล้วอุ้มให้ดื่มนม เมื่อกุมารนั้นเจริญวัยแล้ว มารดาบิดาขอร้องให้เขาแต่งงานครั้งแล้วครั้งเล่า เขาก็ไม่ปรารถนาหญิง เมื่อถูกอ้อนวอนบ่อยเข้า จึงให้ช่างทอง ๕๐๐ คนมาหา แล้วมอบทองคำจำนวนหนึ่ง แล้วให้ปั้นทองนั้นเป็นรูปสตรี

AUDIO 9.1

ช่างทำเสร็จแล้ว เป็นรูปสตรีงดงามมาก นำมาแสดงแก่เขา เขาเรียกให้มารดาบิดาดูรูปทองนั้น แล้วกล่าวว่า

"ถ้าพ่อแม่สามารถหาผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาเหมือนอย่างรูปปั้นนี้ได้ ฉันจะแต่งงาน"

มารดาบิดาได้เชิญพราหมณ์ผู้มีชื่อเสียงมา แล้วแจ้งว่า

"ลูกของพวกเรามีบุญมาก น่าจะมีหญิงสาวที่ทำบุญร่วมกับลูกของเราเป็นแน่ ขอพวกท่านจงนำรูปทองคำนี้ไป และตามหาหญิงที่รูปร่างหน้าตาเหมือนอย่างรูปทองคำมา"

พราหมณ์เหล่านั้นรับคำ และนำรูปทองคำตระเวนไปตามเมืองต่าง ๆ ก็ไม่พบหญิงที่มีลักษณะเหมือนรูปทองคำ จนถึงสาคลนคร แคว้นชื่อมัททะ นำรูปทองคำพักไว้ที่ทางไปสู่ท่าน้ำ

ในนครนั้น มีสาวน้อยรูปงามคนหนึ่ง มีอายุราว ๑๖ ปี มารดา บิดาเลี้ยงดูให้อยู่แต่บนปราสาท ๗ ชั้น วันนั้น แม่นมจัดให้นายสาวอาบน้ำแล้ว ตนเองก็ต้องการอาบน้ำบ้าง จึงเดินไปสู่ท่าน้ำ ทำให้ได้เห็นรูปทองนั้น นางเห็นแล้ว ตำหนิว่า

"โอ แม่หัวดื้อ เราเพิ่งให้เจ้าอาบน้ำแล้วออกมาเมื่อกี้นี้เอง ไหนแอบออกมาท่าน้ำก่อนเรา"

พวกพราหมณ์เห็นเหตุการณ์ จึงถามว่า

“แม่ เจ้าคิดว่าเป็นลูกของเจ้าหรือ”

“รูปนี้ไม่มีค่าเท่าธิดาของเรา”

“ถ้าอย่างนั้น เราอยากเห็นธิดาของเจ้า”

นางนมจึงพาพวกพราหมณ์ไปสู่เรือนนาย ถึงแล้ว สนทนาปราศรัยแจ้งเหตุที่มาแก่มารดาบิดาของหญิงนั้น และได้เรียกลูกสาวลงมาพบพวกพราหมณ์ พวกพราหมณ์พูดกันว่า “ใช่แล้ว” แล้วมอบรูปทองคำให้แก่มารดาบิดานั้น แล้วกลับไปบอกแก่มารดาบิดาของอนิตถิคันธกุมาร มารดาบิดานั้นมีใจยินดี แล้วกล่าวว่า

“ท่านทั้งหลาย จงไปนำหญิงนั้นมาโดยเร็ว” แล้วส่งพวกพราหมณ์พร้อมกับทรัพย์สิ่งของเพื่อไปรับนางมา

ฝ่ายอนิตถิคันธกุมารได้รู้ข่าวการพบหญิงสาวที่สวยกว่ารูปทองคำอีก เขาเกิดความรัก เร่งรีบให้นำนางมาโดยเร็ว แต่ธิดาของสกุลนี้เป็นคนบอบบาง ถูกเลี้ยงมาอย่างทะนุถนอม ถูกนำมาด้วยยาน นางเหนื่อยอ่อนจนเกิดเป็นลม ตายในระหว่างทาง

อนิตถิคันธกุมารรอคอยอยู่ด้วยความกระวนกระวาย ถามอยู่ตลอดว่า "มาแล้วหรือ"

คนในเรือนรู้ความที่นางตายแล้ว แต่ไม่มีใครกล้าบอกแก่เขา เนื่องจากเห็นความรักความสิเน่หาของเขาที่มีต่อนางมาก ล่วงไป ๒-๓ วัน จึงได้บอก

เขาฟังแล้วเกิดความโศกเศร้าเสียใจใหญ่หลวง พร่ำรำพันว่า

“เราไม่อาจอยู่ร่วมกับนางแล้ว”

วันหนึ่งพระศาสดาทรงเห็นอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมของเขา จึงเสด็จไปบิณฑบาตที่เรือนนั้น มารดาบิดาทูลเชิญพระศาสดาเสด็จเข้าไปภายในเรือน ถวายภัตตาหารด้วยความเคารพ เมื่อเสวยเสร็จแล้ว ตรัสถามว่า

“ลูกชายของท่านไปไหน”

มารดานั้นกราบทูลว่า “เขานอนอดอาหารอยู่ในห้อง พระพุทธเจ้าข้า”

“จงเรียกเธอมา”

อนิตถิคันธกุมารออกมาถวายบังคมพระศาสดาแล้ว นั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่ง พระศาสดาตรัสถามว่า

“กุมาร ความโศกมีกำลังเกิดขึ้นแล้วแก่เธอหรือ”

อนิตถิคันธกุมารกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความโศกมีกำลังมากเกิดขึ้นแก่ข้าพระองค์ เพราะหญิงที่จะวิวาห์ด้วย ตายในระหว่างทางที่นำมา ข้าพระองค์จึงไม่หิว”

“เธอรู้ไหมว่าความโศกเกิดแก่เธอ เกิดเพราะอาศัยอะไร”

“ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า”

“ความโศกมีกำลังเกิดขึ้นแก่เธอ เพราะอาศัย**กาม** ความโศกก็ดี ภัยก็ดี ย่อมเกิดขึ้นเพราะอาศัยกาม”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

“ความโศก ย่อมเกิดแต่กาม
ภัย ย่อมเกิดแต่กาม
ความโศก ย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้พ้นวิเศษแล้วจากกาม
ภัย จักมีแต่ไหน”

ในกาลจบเทศนา อนิตถิคันธกุมารบรรลุ**โสดาปัตติผล** ดังนี้แล

ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย

ธิดานายช่างหูก

สมัยหนึ่ง พระศาสดาได้เสด็จถึงเมืองอาฬวีแล้ว ชาวเมืองอาฬวีได้ทูลนิมนต์ถวายทาน ในเวลาเสร็จภัตกิจ พระศาสดาทรงอนุโมทนาตรัสว่า

"ท่านทั้งหลายจงเจริญมรณสติอย่างนี้ว่า

ชีวิตของเราไม่ยั่งยืน

ความตายของเราแน่นอน

AUDIO 9.2

เราพึงตายแน่แท้ ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด
ชีวิตของเราไม่เที่ยง ความตายเที่ยง

ก็มรณะอันชนทั้งหลายใดไม่เจริญแล้ว
ในกาลที่สุด ชนทั้งหลายนั้นย่อมถึงความสะดุ้ง
ร้องอย่างขลาดกลัว แล้วเสียชีวิต
เหมือนบุรุษเห็นอสรพิษแล้วกลัว ฉะนั้น

ส่วนมรณะอันชนทั้งหลายใดเจริญแล้ว
ชนทั้งหลายนั้นย่อมไม่สะดุ้งในกาลที่สุด
ดุจบุรุษเห็นอสรพิษแต่ไกลเทียว
แล้วก็เอาท่อนไม้เขี่ยทิ้งไป ยืนอยู่ ฉะนั้น

เพราะฉะนั้น มรณสติอันท่านทั้งหลายพึงเจริญ”

พวกชนฟังพระธรรมเทศนานั้นแล้ว ได้เป็นผู้ขวนขวายในกิจของตนอย่างเดียว ส่วนธิดาของนายช่างหูกอายุ ๑๖ ปีคนหนึ่ง คิดว่า “โอ ธรรมดาถ้อยคำของพระพุทธเจ้าทั้งหลายอัศจรรย์ เราจึงควรเจริญมรณสติ” แล้วก็เจริญมรณสติอย่างเดียว ตลอดทั้งกลางวัน กลางคืน นางกุมาริกานั้นเจริญมรณสติสิ้น ๓ ปีทีเดียว

ฝ่ายพระศาสดาเสด็จออกจากเมืองอาฬวีแล้ว ก็ได้เสด็จไปพระเชตวัน ต่อมาวันหนึ่ง พระศาสดาทรงตรวจดูโลกในเวลาใกล้รุ่ง ทรงเห็นนางกุมาริกานั้นเข้าไปในภายในข่าย คือ พระญาณของพระองค์ ทรงใคร่ครวญว่า

“เหตุอะไรหนอจักมี นางกุมาริกานี้เจริญมรณสติสิ้น ๓ ปี ตั้งแต่วันที่ฟังธรรมเทศนาของเรา บัดนี้ เราไปในที่นั้น แล้วถามปัญหา ๔ ข้อกับนางกุมาริกานี้ เมื่อนางแก้ปัญหาอยู่ จักให้สาธุการในฐานะ ๔ แล้วภาษิตคาถา ในเวลาจบคาถา นางกุมาริกานั้นจักตั้งอยู่ใน**โสดาปัตติผล** เพราะอาศัยนางกุมาริกานั้นเทศนาจักมีประโยชน์แม้แก่มหาชน”

ดังนี้แล้ว พระองค์พร้อมด้วยภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูปเป็นบริวารเสด็จออกจากพระเชตวันไปสู่อัคคาฬวิหารโดยลำดับ ชาวเมืองอาฬวีทราบว่าพระศาสดาเสด็จมาแล้ว จึงไปวิหาร แล้วทูลนิมนต์

นางกุมาริกาทราบการเสด็จมาของพระศาสดา มีใจยินดีว่า
“พระมหาโคดมพุทธเจ้า ผู้พระบิดา ผู้เป็นใหญ่ เป็นพระอาจารย์ ผู้มีพระพักตร์ดังพระจันทร์เพ็ญของเรา เสด็จมาแล้ว

พระศาสดาผู้มีวรรณะดังทองคำที่เราเคยเห็นเมื่อ ๓ ปีก่อน บัดนี้ เราจักได้เห็นพระสรีระซึ่งมีวรรณะดังทองคำ และจักได้ฟังธรรมอันเป็นโอวาท ซึ่งไพเราะจับใจของพระศาสดา”

ฝ่ายบิดาของนาง ก่อนจะไปสู่โรงหูก ได้สั่งไว้ว่า

“ผ้าสาฎกที่พ่อกำลังทอ ยังเหลืออีกคืบหนึ่งจึงจะเสร็จ พ่อจะทำให้เสร็จในวันนี้ เจ้าจงกรอด้ายหลอด แล้วนำมาให้แก่พ่อโดยเร็ว”

นางกุมาริกานั้นคิดว่า

“เราใคร่จะฟังธรรมของพระศาสดา แต่บิดาสั่งเราให้กรอด้ายหลอด เราจะฟังธรรมของพระศาสดา หรือจะกรอด้ายหลอดแล้วนำไปให้แก่บิดา”

นางกุมาริกาได้มีความปริวิตกว่า “หากเราไม่นำด้ายหลอดไปให้ บิดาจักโบยเรา จักตีเรา ถ้าเช่นนั้น เรากรอด้ายหลอดให้แก่บิดาแล้วจักไปฟังธรรม”

แล้วจึงนั่งกรอด้ายหลอดอยู่บนตั่ง

พวกชาวเมืองอาฬวีถวายภัตตาหารแด่พระศาสดาแล้ว ได้รับบาตรยืนอยู่เพื่อต้องการอนุโมทนา พระศาสดาประทับนั่ง ทรงดำริว่า “เราอาศัยกุลธิดาเดินทางมาแล้ว ๓๐ โยชน์ กุลธิดานั้นยังไม่มา เมื่อกุลธิดานั้นมาแล้วเราจักทำอนุโมทนา”

ก็ใครๆ ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก ย่อมไม่สามารถจะทูลอะไรๆ กับ พระศาสดา ผู้ทรงนิ่งอย่างนั้นได้

ฝ่ายนางกุมาริกานั้นเมื่อกรอด้ายหลอดแล้ว ใส่ในกระเช้า เดินไปสู่โรงหูก ได้เดินผ่านท้ายบริษัทที่กำลังเฝ้าพระศาสดา นางได้เหลือบไปดูพระศาสดา แม้พระศาสดาก็ทรงชะเง้อทอดพระเนตรนางกุมาริกานั้น

นางกุมาริกาได้เห็นพระศาสดาทรงทอดพระเนตรตน คิดว่า

“พระศาสดาประทับนั่งอยู่ท่ามกลางบริษัทเห็นปานนั้น ทอดพระเนตรเราอยู่ ย่อมทรงหวังการมาของเราสู่สำนักของพระองค์ทีเดียว”

นางวางกระเช้าด้ายหลอด แล้วเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรข้างหนึ่ง

พระศาสดาตรัสกับนางว่า

“กุมาริกา เธอมาจากไหน”

นางกราบทูลว่า “ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า”

“เธอจักไปที่ไหน”

“ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า”

“เธอไม่ทราบหรือ”

“ทราบ พระพุทธเจ้าข้า”

“เธอทราบหรือ”

“ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสถามปัญหา ๔ ข้อกับนางกุมาริกานั้น ด้วยประการฉะนี้

มหาชนโพนทะนาว่า

“ผู้เจริญทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงดูธิดาของช่างหูกนี้ พูดคำอันตนปรารถนาแล้วกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ‘เธอมาจากไหน’ ธิดาของช่างหูกนี้ควรพูดว่า ‘จากเรือนของช่างหูก’ เมื่อตรัสว่า ‘เธอจะไปไหน’ ก็ควรกล่าวว่า ‘ไปโรงของช่างหูก’ มิใช่หรือ”

พระศาสดาทรงกระทำมหาชนให้เงียบเสียงแล้ว ตรัสถามว่า

“กุมาริกา เมื่อเรากล่าวว่า ‘มาจากไหน’ เพราะเหตุไรเธอจึงตอบว่า ‘ไม่ทราบ’ ”

“พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ย่อมทรงทราบความที่หม่อมฉันมาจากเรือนช่างหูก แต่เมื่อพระองค์ตรัสถามว่า ‘เธอมาจากไหน’ ย่อมตรัสถามว่า ‘เธอมาจากที่ไหน จึงเกิดแล้วในที่นี้’ แต่หม่อมฉันไม่ทราบว่าเรามาแล้วจากไหน จึงเกิดในที่นี้”

ลำดับนั้น พระศาสดาประทานสาธุการเป็นครั้งแรกแก่นางกุมาริกานั้น

“ดีละ ดีละ กุมาริกา ปัญหาอันเราถามแล้ว เธอแก้ได้แล้ว เธออันเราถามแล้วว่า ‘เธอจะไป ณ ที่ไหน’ เพราะเหตุไร จึงกล่าวว่า ‘ไม่ทราบ’ ”

“พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ทรงทราบหม่อมฉันผู้ถือกระเช้าด้ายหลอดเดินไปยังโรงของช่างหูก พระองค์ย่อมตรัสถามว่า ‘ก็เธอไปจากโลกนี้แล้ว จักเกิดในที่ใด’ ก็หม่อมฉันตายจากโลกนี้แล้ว ย่อมไม่ทราบว่า จักไปเกิดในที่ใด"

ลำดับนั้น พระศาสดาประทานสาธุการแก่นางเป็นครั้งที่ ๒ ว่า

“ดีละ ดีละ กุมาริกา ปัญหาอันเราถามแล้ว เธอแก้ได้แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น เราถามเธอว่า ‘ไม่ทราบหรือ’ เพราะเหตุไรจึงกล่าวว่า ‘ทราบ’ ”

“พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉันย่อมทราบภาวะคือ ความตายของหม่อมฉันเท่านั้น เหตุนั้น จึงกราบทูลอย่างนั้น”

ลำดับนั้น พระศาสดาประทานสาธุการแก่นางเป็นครั้งที่ ๓ ว่า

“ดีละ ดีละ กุมาริกา ปัญหาอันเราถาม เธอแก้ได้แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น เราถามเธอว่า ‘เธอย่อมทราบหรือ’ เพราะเหตุไร จึงกล่าวว่า ‘ไม่ทราบ’ ”

“พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉันย่อมทราบแต่ภาวะคือ ความตายของหม่อมฉันเท่านั้น แต่ย่อมไม่ทราบว่าจักตายในเวลากลางคืน กลางวัน หรือเวลาเช้าเป็นต้น เพราะเหตุนั้น จึงพูดอย่างนั้น”

ลำดับนั้น พระศาสดาประทานสาธุการครั้งที่ ๔ แก่นางว่า

“ดีละ ดีละ กุมาริกา ปัญหาอันเราถามแล้ว เธอแก้ได้แล้ว”

แล้วตรัสเตือนบริษัทว่า

“พวกท่านย่อมไม่ทราบถ้อยคำชื่อมีประมาณเท่านี้ ที่นางกุมาริกานี้กล่าวแล้ว ย่อมโพนทะนาอย่างเดียวเท่านั้น

เพราะจักษุ คือ ปัญญาของชนเหล่าใดไม่มี
ชนเหล่านั้นเป็นดุจคนบอดทีเดียว
จักษุคือปัญญาของชนเหล่าใดมีอยู่
ชนเหล่านั้นนั่นแล เป็นผู้มีจักษุ”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

“สัตว์โลกนี้เป็นเหมือนคนตาบอด
ในโลกนี้ น้อยคนนักจะเห็นแจ้ง
น้อยคนนักจะไปในสวรรค์
เหมือนนกหลุดแล้วจากข่าย (มีน้อย) ฉะนั้น”

บรรดาฝูงนกกระจาบที่นายพรานนกผู้ฉลาดตลบด้วยข่ายจับเอาอยู่ นกกระจาบบางตัวเท่านั้นย่อมหลุดจากข่ายได้ ที่เหลือย่อมเข้าไปสู่ภายในข่ายทั้งนั้น ฉันใด

บรรดาสัตว์ที่ข่าย คือ มาร รวบไว้แล้ว สัตว์เป็นอันมากย่อมไปสู่อบาย น้อยคน คือ บางคนเท่านั้น ไปในสวรรค์ คือ ย่อมถึงสุคติ หรือนิพพาน ฉันนั้น

ในเวลาจบเทศนา นางกุมาริกาดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล เทศนาได้มีประโยชน์แม้แก่มหาชน

นางกุมาริกานั้น ได้ถือกระเช้าด้ายหลอดไปสู่โรงของช่างหูก บิดาเห็นนางแล้ว โกรธที่นางมาช้านัก เขาได้ขว้างกระสวยอย่างแรง กระสวยพุ่งไปทิ่มท้องของนาง นางได้สิ้นชีวิต ณ ที่นั้นนั่นเอง ไปบังเกิดในดุสิตภพ

บิดาของนางเมื่อแลดูนาง ได้เห็นนางมีสรีระทั้งสิ้นเปื้อนด้วยโลหิตล้มลงตายแล้ว ความโศกใหญ่บังเกิดขึ้นแก่บิดานั้น เขาร้องไห้อยู่ด้วยคิดว่า “ผู้อื่นจักไม่สามารถทำให้ความโศกของเราดับได้” เขาจึงไปสู่สำนักของพระศาสดา กราบทูลเนื้อความนั้น แล้วกราบทูลว่า

“พระพุทธเจ้าข้า ขอพระองค์จงทำความโศกของข้าพระองค์ให้ดับเถิด”

พระศาสดาทรงปลอบเขา แล้วตรัสว่า

“ท่านอย่าโศกเลย เพราะว่าน้ำตาของท่านอันไหลออกแล้ว ในกาลที่ธิดาของท่านตาย ด้วยอาการอย่างนั้น ในสงสารมีที่สุด ที่ใครๆ ไม่รู้แล้ว เป็นของยิ่งกว่าน้ำแห่งมหาสมุทรทั้ง ๔”

ดังนี้แล้ว จึงตรัสอัสสุสูตร

อัสสุสูตร ว่าด้วย น้ำตา

“ดูกรช่างหูก

สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้
*เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มี**อวิชชา**เป็นที่กางกั้น*
*มี**ตัณหา**เป็นเครื่องประกอบไว้*
ท่องเที่ยวไปมาอยู่
ที่สุดเบื้องต้นย่อมไม่ปรากฏ

เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

น้ำตาที่หลั่งไหลของเธอผู้ท่องเที่ยวไปมา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ โดยกาลนานนี้ กับน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ สิ่งไหนจะมากกว่ากัน”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ย่อมทราบธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วว่า น้ำตาที่หลั่งไหลออกของข้าพระองค์ ผู้ท่องเที่ยวไปมา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะการประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะการพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นี้แหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย”

“ถูกละ ๆ เธอทราบธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนี้ถูกแล้ว

เธอได้ประสบมรณกรรมของมารดา บิดา ตลอดกาลนาน น้ำตาที่หลั่งไหลออกของเธอ ผู้ประสบมรณกรรมของมารดา บิดา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นั่นแหละ มากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย

เธอได้ประสบมรณกรรมของพี่ชาย-น้องชาย พี่สาว-น้องสาว บุตร-ธิดา ตลอดกาลนาน น้ำตาที่หลั่งไหลออกของเธอ ผู้ประสบมรณกรรมของพี่ชาย-น้องชาย พี่สาว-น้องสาว บุตร-ธิดา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นั่นแหละ มากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย

เธอได้ประสบความเสื่อมแห่งญาติ
ความเสื่อมแห่งโภคะ
ความเสื่อมเพราะโรค ตลอดกาลนาน
น้ำตาที่หลั่งไหลออกของเธอ
ผู้ประสบความเสื่อมแห่งญาติ

ความเสื่อมแห่งโภคะ ความเสื่อมเพราะโรค

คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ

เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นั่นแหละมากกว่า

ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย

ข้อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะว่าสงสารนี้กำหนดที่สุด เบื้องต้น เบื้องปลายไม่ได้

เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีอวิชชาเป็นที่กางกั้น

มีตัณหาเป็นเครื่องประกอบไว้

ท่องเที่ยวไปมาอยู่

ที่สุด เบื้องต้นย่อมไม่ปรากฏ

ก็เหตุเพียงเท่านี้

พอทีเดียว เพื่อจะเบื่อหน่ายในสังขารทั้งปวง

พอ เพื่อจะคลายกำหนัด

พอ เพื่อจะหลุดพ้น”

เมื่อจบพระธรรมเทศนา เขามีความโศกเบาบาง ทูลขอบรรพชากะพระศาสดา เมื่ออุปสมบทแล้ว ต่อกาลไม่นานก็บรรลุอรหัตผล

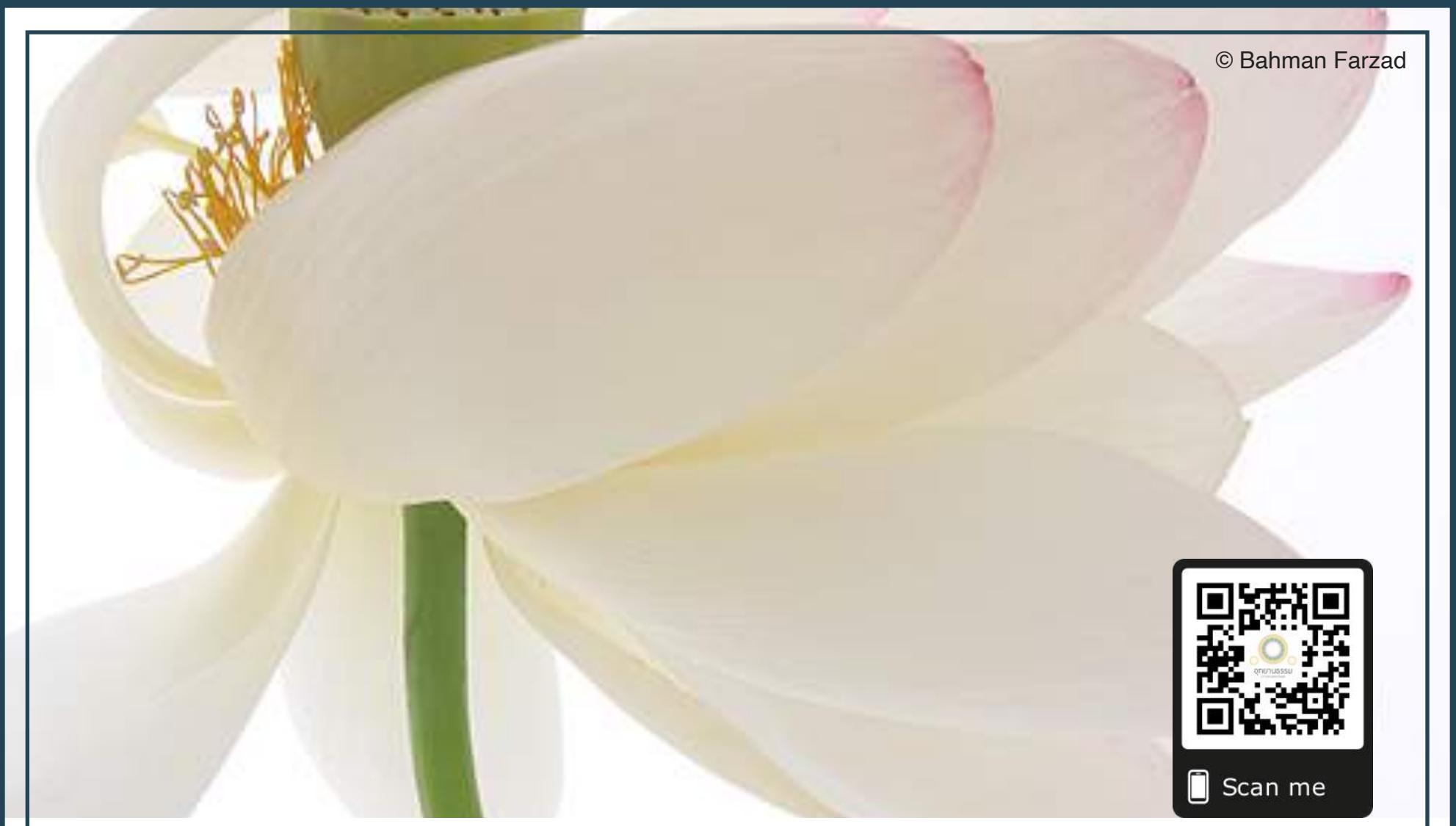

ผู้เห็นความเกิดดับ เหมือนเปลวประทีป

พระกีสาโคตมีเถรี

พระกีสาโคตมีเถรีบังเกิดในสกุลคนเข็ญใจในกรุงสาวัตถี เวลาเจริญวัยก็ไปสู่การครองเรือน พวกคนในสกุลดูหมิ่นนางว่า เป็นธิดาของสกุลคนเข็ญใจ

สมัยต่อมานางตั้งครรภ์ นางได้คลอดบุตรคนหนึ่ง ชนทั้งหลายก็ได้ทำความยกย่องนาง ครั้นเมื่อบุตรของนางตั้งอยู่ในวัยพอจะวิ่งเล่นไปมาได้ ก็มาตายเสีย ความเศร้าโศกก็ได้เกิดขึ้นแก่นาง นางห้ามพวกชนที่จะนำบุตรนั้นไปเผา เพราะนางไม่เคยเห็นความตาย

AUDIO 9.3

จึงอุ้มบุตรใส่สะเอวเที่ยวเดินไปตามบ้านเรือนในพระนครแล้วพูดว่า

"ขอพวกท่านจงให้ยาแก่บุตรของเราด้วยเถิด"

ครั้นเมื่อนางเที่ยวถามไปว่า

"ท่านทั้งหลาย รู้จักยาเพื่อรักษาบุตรของฉันบ้างไหมหนอ"

เมื่อนั้น คนทั้งหลายก็พูดกับนางว่า

"แม่ เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ เจ้าเที่ยวถามถึงยาเพื่อรักษาบุตรที่ตายแล้ว"

พวกคนทั้งหลายต่างก็กระทำการเย้ยหยันว่า

"ยาสำหรับคนตายแล้ว ท่านเคยเห็นที่ไหนบ้าง"

แต่นางมิได้เข้าใจความหมายแห่งคำพูดของพวกเขาเลย ทีนั้น บุรุษผู้เป็นบัณฑิตคนหนึ่งเห็นนางแล้วคิดว่า

"หญิงนี้คงจะคลอดบุตรคนแรก ยังไม่เคยเห็นความตาย เราควรเป็นที่พึ่งของหญิงนี้" จึงกล่าวว่า

"แม่ ฉันไม่รู้จักยา แต่ฉันรู้จักคนผู้รู้ยา"

"ใครรู้ พ่อ"

"พระศาสดาทรงทราบ จงไปทูลถามพระองค์เถิด"

“ฉันจักไป จักทูลถาม” แล้วเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้วยืนอยู่ ณ ที่สุดข้างหนึ่ง ทูลถามว่า

“ทราบว่าพระองค์ทรงทราบยาเพื่อบุตรของหม่อมฉันหรือ พระพุทธเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสว่า “เรารู้”

“ได้อะไร จึงควร”

“ได้เมล็ดพันธุ์ผักกาดสักหยิบมือหนึ่ง”

“จักได้ พระพุทธเจ้าข้า แต่ได้ในเรือนใคร จึงควร”

“ในเรือนของผู้ที่บุตรหรือธิดาไรๆ ของเขาไม่เคยตาย ได้ในเรือนของผู้นั้น จึงควร”

“ดีละ พระพุทธเจ้าข้า”

นางถวายบังคมพระศาสดา อุ้มบุตรผู้ตายเข้าสะเอว แล้วเข้าไปภายในบ้าน ยืนที่ประตูเรือนหลังแรกกล่าวว่า

“เมล็ดพันธุ์ผักกาดในเรือนนี้ มีบ้างไหม ทราบว่า นั่นเป็นยาเพื่อบุตรของฉัน”

ผู้อยู่ในเรือนตอบว่า “มี”

“ถ้าอย่างนั้นจงให้เถิด”

เมื่อคนเหล่านั้นนำเมล็ดพันธุ์ผักกาดมาให้ นางจึงถามว่า

“ในเรือนนี้เคยมีบุตรหรือธิดาตายบ้างหรือไม่เล่า แม่”

“พูดอะไรอย่างนั้น แม่ คนเป็นมีไม่มาก คนตายนั้นแหละมาก”

“ถ้าอย่างนั้น จงรับเมล็ดพันธุ์ผักกาดของท่านคืนไปเถิด นั่นไม่เป็นยาเพื่อบุตรของฉัน”

แล้วได้ให้เมล็ดพันธุ์ผักกาดคืนไป แล้วก็เที่ยวถามโดยทำนองนี้ ตั้งแต่เรือนหลังต้นไปเรื่อย จนถึงเย็น นางหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากเรือนที่ไม่เคยมีบุตรธิดาที่ตายลงไม่ได้แม้แต่หลังหนึ่ง จึงได้คิดว่า

“โอ กรรมหนัก เราได้ทำความสำคัญว่าบุตรของเราเท่านั้นที่ตาย ก็ในบ้านทั้งสิ้น คนที่ตายเท่านั้นมากกว่าคนเป็น”

ดังนี้ จึงได้ความสังเวชใจ แล้วออกไปภายนอกนครนั้น ไปยังป่าช้าผีดิบ เอามือจับบุตรแล้วพูดว่า

“แน่ะลูกน้อย แม่คิดว่าความตายนี้เกิดขึ้นแก่เจ้าเท่านั้น แต่ว่าความตายนี้ไม่มีแก่เจ้าคนเดียว นี่เป็นธรรมดามีแก่มหาชนทั่วไป” ดังนี้แล้ว จึงทิ้งบุตรในป่าช้าผีดิบ แล้วกล่าวคาถานี้ว่า

“ธรรมนี้นี่แหละ คือ ความไม่เที่ยง
มิใช่ธรรมของชาวบ้าน
มิใช่ธรรมของนิคม

ทั้งมิใช่ธรรมสกุลเดียวด้วย
แต่เป็นธรรมของโลกทั้งหมด พร้อมทั้งเทวโลก”

เมื่อนางคิดอยู่อย่างนี้ หัวใจที่อ่อนด้วยความรักบุตร ได้เข้มแข็งแล้ว นางทิ้งบุตรไว้ในป่า ไปยังสำนักพระศาสดา ถวายบังคม แล้วได้ยืน ณ ที่สุดข้างหนึ่ง ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะนางว่า

“เธอได้เมล็ดพันธุ์ผักกาดประมาณหยิบมือหนึ่งแล้วหรือ”

“ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า เพราะในทุกบ้าน คนตายนั้นแหละมากกว่าคนเป็น”

“เธอเข้าใจว่า บุตรของเราเท่านั้นตาย ความตายนั่นเป็นธรรมยั่งยืนสำหรับสัตว์ทั้งหลาย ด้วยว่า มัจจุราชฉุดคร่าสัตว์ทั้งหมด ผู้มีอัธยาศัยยังไม่เต็มเปี่ยม ลงในสมุทร คือ อบาย ดุจห้วงน้ำใหญ่ ฉะนั้น”

เมื่อจะทรงแสดงธรรมจึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“มฤตยูย่อมพาชนผู้มัวเมาในบุตรและสัตว์เลี้ยง
ผู้มีใจซ่านไปในอารมณ์ต่าง ๆ ไป
ดุจห้วงน้ำใหญ่พัดชาวบ้านผู้หลับใหลไป ฉะนั้น”

ในกาลจบคาถา นางกีสาโคตมีดำรงอยู่ใน**โสดาปัตติผล** แม้ชนเหล่าอื่นเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลายมีโสดาปัตติผล เป็นต้น

ฝ่ายนางกีสาโคตมีนั้นทูลขอบรรพชากับพระศาสดาแล้ว ทำประทักษิณพระศาสดา ๓ ครั้ง ถวายบังคม แล้วไปยังสำนักภิกษุณี นางได้อุปสมบทปรากฏชื่อว่า “กีสาโคตมีเถรี”

วันหนึ่ง นางถึงวาระในโรงอุโบสถ นั่งตามประทีป เห็นเปลวประทีปลุกโพลงขึ้นและหรี่ลง ได้ถือเป็นอารมณ์ว่า

“สัตว์เหล่านี้ก็อย่างนั้นเหมือนกัน
เกิดขึ้นและดับไป ดังเปลวประทีป
ผู้ถึงพระนิพพาน ไม่ปรากฏอย่างนั้น”

พระศาสดาประทับนั่งในพระคันธกุฎี ทรงแผ่พระรัศมีไป ดังนั่งตรงหน้านาง ตรัสว่า

“อย่างนั้นแหละโคตมี สัตว์เหล่านั้นย่อมเกิดและดับเหมือนเปลวประทีป ถึงพระนิพพานแล้ว ย่อมไม่ปรากฏอย่างนั้น

ความเป็นอยู่แม้เพียงขณะเดียว ของผู้เห็นพระนิพพานประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี ของผู้ไม่เห็นพระนิพพานอย่างนั้น”

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบ**อนุสนธิ**แสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“ก็ผู้ใดไม่เห็นอมตบท พึงมีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี
ชีวิตของผู้เห็นอมตบทเพียงวันเดียว ยังประเสริฐกว่า”

จบพระคาถา นางก็บรรลุอรหัต เป็นผู้เคร่งครัดยิ่งในการใช้สอยบริขาร ห่มจีวรประกอบด้วยความปอน ๓ อย่าง คือ ปอนด้วยผ้า ปอนด้วยด้าย และปอนด้วยเครื่องย้อม เที่ยวไป

ต่อมาพระศาสดาประทับนั่งในพระเชตวัน เมื่อทรงสถาปนาเหล่าภิกษุณีไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามลำดับ จึงทรงสถาปนาพระเถรีนี้ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นเลิศกว่าพวกภิกษุณีสาวิกา ผู้ทรงจีวรเศร้าหมอง

ผู้เห็นความเกิดขึ้น และความเสื่อมไป

พระปฏาจาราเถรี

ธิดาของเศรษฐีผู้มีสมบัติ ๔๐ โกฏิ ในกรุงสาวัตถี มีรูปร่างสวยงาม ในเวลานางมีอายุ ๑๖ ปี มารดาบิดาเพื่อจะรักษาไม่ให้เกิดข้อครหานินทา จึงให้นางอยู่บนชั้นบนของปราสาท ๗ ชั้น ถึงแม้เป็นเช่นนั้น นางก็ยังลักลอบได้เสียกับคนรับใช้คนหนึ่งของตน

AUDIO 9.4

กาลต่อมา มารดาบิดาของนางตกลงจะยกนางให้แก่ชายหนุ่มคนหนึ่งในสกุลที่มีชาติเสมอกัน ได้กำหนดวันวิวาห์

เมื่อวันวิวาห์ใกล้เข้ามา นางจึงพูดกะคนรับใช้ผู้นั้นว่า

"มารดาบิดาจักยกฉันให้แก่สกุลโน้น เมื่อฉันไปสู่สกุลผัวแล้ว แม้ท่านจะถือบรรณาการมาเพื่อฉัน ก็เข้าไปในที่นั้นไม่ได้ ถ้าท่านรักฉัน ก็จงพาฉันหนีไปโดยทางใดทางหนึ่งในบัดนี้นี่แล"

คนรับใช้นั้นรับคำว่า

"ดีละ นางผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น พรุ่งนี้ฉันจักยืนอยู่ที่ประตูเมืองแต่เวลาเช้าตรู่ เธอพึงออกไปด้วยอุบายอย่างหนึ่งแล้วมาในที่นั้น"

ในวันรุ่งขึ้น เขาก็ได้ยืนอยู่ในที่นัดหมายกันไว้ ฝ่ายธิดาเศรษฐีนั้น นุ่งผ้าปอนๆ สยายผม เอารำทาสรีระ ถือหม้อน้ำ ออกจากเรือนเหมือนเดินไปกับพวกทาสี ได้ไปยังที่นั้นแต่เช้าตรู่ ชายคนรับใช้นั้นพานางไปไกลแล้ว อาศัยอยู่บ้านแห่งหนึ่ง ชายคนรับใช้ผู้เป็นสามีไถนา หาฟืน และปลูกผัก ฝ่ายธิดาเศรษฐีผู้เป็นภรรยาตักน้ำ หุงหาอาหารด้วยมือตนเอง ครั้งนั้น นางได้ตั้งครรภ์ขึ้นแล้ว ต่อมาเมื่อครรภ์แก่ นางจึงอ้อนวอนสามีว่า

"ผู้อุปการะของเราไม่มีในที่นี้ ธรรมดามารดาบิดาเป็นผู้มีใจอ่อนโยนในบุตรทั้งหลาย ท่านจงนำฉันไปยังสำนักของท่านเถิด ฉันจักคลอดบุตรในที่นั้น"

สามีนั้นคัดค้านว่า

"เจ้าพูดอะไร มารดาบิดาของเจ้าเห็นฉันแล้ว พึงลงทัณฑ์ด้วยประการต่างๆ ฉันไม่อาจไปในที่นั้นได้"

นางแม้อ้อนวอนแล้วๆ เล่าๆ เมื่อไม่ได้ความยินยอม นางรอเวลาที่สามีนั้นไปป่า จึงเรียกคนผู้คุ้นเคยมาสั่งว่า

“ถ้าเขามาไม่เห็นฉัน ถามว่า ฉันไปไหน พวกท่านพึงบอกความที่ฉันไปสู่เรือนแห่งตระกูลของตน” แล้วก็ปิดประตูเรือนหลีกไป

ฝ่ายสามีนั้นมาแล้ว ไม่เห็นภรรยานั้นจึงถามคนคุ้นเคย ฟังเรื่องนั้นแล้วก็ติดตามไป ด้วยคิดว่าจักให้นางกลับ เมื่อพบนางแล้ว แม้เขาจะอ้อนวอนประการต่างๆ ก็มิอาจทำให้นางกลับได้

ทีนั้น ลมกัมมัชวาตของนางปั่นปวนแล้ว นางเข้าไปในระหว่างพุ่มไม้พุ่มหนึ่ง พูดว่า

“นาย ลมกัมมัชวาตของฉันปั่นปวนแล้ว”

นางนอนเกลือกกลิ้งอยู่บนพื้นดิน คลอดเด็กโดยยาก แล้วคิดว่า “เราพึงไปสู่เรือนแห่งตระกูลเพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นสำเร็จแล้ว” แล้วจึงกลับมาสู่เรือนกับสามี อยู่กันอีกเทียว

สมัยต่อมา นางตั้งครรภ์ขึ้นอีก นางเป็นผู้มีครรภ์แก่แล้วจึงอ้อนวอนสามีโดยนัยก่อนนั่นแล เมื่อไม่ได้ความยินยอม จึงอุ้มบุตรด้วยสะเอวหลีกไปอย่างนั้นนั่นแล แม้ถูกสามีติดตามไปพบแล้ว ก็ไม่ปรารถนาจะกลับ

เมื่อชนเหล่านั้นเดินอยู่ มหาเมฆอันไม่ใช่ฤดูกาลเกิดขึ้น ฝนได้ตกลงมาอย่างหนัก สายฟ้าแผดเผาอยู่โดยรอบ ดังจะทำลายลงด้วยเสียงแผดแห่งเมฆ

ในขณะนั้น ลมกัมมัชวาตของนางปั่นปวนแล้ว นางเรียกสามีมากล่าวว่า

“นาย ลมกัมมัชวาตของฉันปั่นปวนแล้ว ฉันไม่อาจทนได้ ท่านจงหาสถานที่หลบฝนเถิด”

สามีนั้นมีมีดอยู่ในมือ ตรวจดูข้างโน้นข้างนี้ เห็นพุ่มไม้ซึ่งเกิดอยู่บนจอมปลวกแห่งหนึ่ง เริ่มจะตัด ลำดับนั้น อสรพิษมีพิษร้ายกาจเลื้อยออกจากจอมปลวกกัดเขา ร่างของเขามีสีเขียวดังถูกเปลวไฟอันตั้งขึ้นในภายในไหม้อยู่ ล้มลงในที่นั้นนั่นเอง

ฝ่ายภรรยาก็ได้เสวยทุกข์อย่างมหันต์ เฝ้าคอยสามีอยู่โดยไม่ทราบว่าเขาได้ตายไปแล้ว ก็มิได้เห็นเขาเลย ในที่สุดก็คลอดบุตรคนที่ ๒ อีก ทารกทั้ง ๒ ทนกำลังแห่งฝนและลมไม่ได้ ก็ร้องไห้ลั่น นางเอาทารกทั้ง ๒ คนนั้นไว้ที่ระหว่างอุทร ยืนคร่อมเด็กทั้งสองด้วยเข่าและมือทั้ง ๒ เพื่อบังฝนให้จนตลอดราตรี ร่างกายทั้งสิ้นได้ซีดเป็นดังสีใบไม้เหลือง เหมือนไม่มีโลหิต

ครั้นเมื่ออรุณขึ้นนางก็อุ้มบุตรคนที่เพิ่งคลอดซึ่งมีสีดังชิ้นเนื้อสดด้วยเอว จูงบุตรคนโตด้วยนิ้วมือ พลางกล่าวว่า

“มาเถิด พ่อ บิดาเจ้าไปโดยทางนี้” แล้วก็เดินไปตามทางที่สามีไป ครั้นเมื่อเห็นสามีนั้นล้มตายบนจอมปลวก ร่างมีสีเขียวกระด้าง ก็ร้องไห้รำพันว่า

“เป็นเพราะเราทีเดียว สามีของเราจึงต้องตายที่หนทางเปลี่ยว”

แล้วก็เดินไป นางเห็นแม่น้ำอจิรวดีเต็มเปี่ยมด้วยน้ำสูงประมาณหน้าอก

เพราะฝนตกตลอดคืนยังรุ่ง นางไม่อาจลงน้ำพร้อมด้วยทารกทั้ง ๒ คนได้ จึงให้บุตรคนโตรออยู่ที่ฝั่งนี้ แล้วอุ้มบุตรคนเล็กข้ามแม่น้ำไปที่ฝั่งโน้น ปูลาดกิ่งไม้ไว้ให้บุตรนอน แล้วคิดว่าจะข้ามรับบุตรคนโต แต่ใจของนางก็ไม่อาจจะละความเป็นห่วงบุตรอ่อนได้ กลับแลดูแล้วๆ เล่าๆ เดินไป

ครั้นในเวลาที่นางถึงกลางแม่น้ำ เหยี่ยวตัวหนึ่งก็เห็นลูกคนเล็กซึ่งมีผิวแดงดังชิ้นเนื้อนอนอยู่ จึงโฉบลงมาจากอากาศด้วยสำคัญว่าเป็นชิ้นเนื้อ

นางเห็นมันโฉบลงเพื่อต้องการบุตร จึงยกมือทั้งสองขึ้น ร้องไล่ด้วยเสียงอันดัง ๓ ครั้งว่า “สู สู” เหยี่ยวไม่ได้ยินเสียงนั้นเลยเพราะไกลกัน จึงเฉี่ยวเด็กบินขึ้นสู่เวหาสไปแล้ว

ส่วนบุตรคนโตผู้ยืนอยู่ที่ฝั่งนี้ เห็นมารดายกมือทั้งสองขึ้น ร้องเสียงดังท่ามกลางแม่น้ำ จึงกระโดดลงแม่น้ำโดยเร็วด้วยสำคัญว่ามารดาเรียก จึงถูกกระแสน้ำพัดหายไป

เหยี่ยวเฉี่ยวเด็กอ่อนของนางไป บุตรคนโตก็ถูกน้ำพัดไป ด้วยประการฉะนี้ นางเดินร้องไห้รำพันว่า

“บุตรของเราคนหนึ่งถูกเหยี่ยวเฉี่ยวไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีก็ตายเสียในที่เปลี่ยว”

เมื่อพบบุรุษผู้หนึ่งเดินมาจากกรุงสาวัตถี จึงถามว่า

“พ่อ ท่านอยู่ที่ไหน”

บุรุษนั้นตอบว่า “ฉันอยู่ในกรุงสาวัตถี แม่”

“ตระกูลชื่อโน้นเห็นปานนี้ ใกล้ถนนโน้นในกรุงสาวัตถีมีอยู่ ทราบไหม”

“ฉันทราบ แม่ แต่อย่าถามถึงตระกูลนั้นเลย ถ้าท่านรู้จักตระกูลอื่นจงถามเถิด”

“ฉันไม่มีธุระที่เกี่ยวกับตระกูลอื่น ฉันถามถึงตระกูลนั้นเท่านั้นแหละพ่อ”

“แม่ ฉันบอกก็ไม่ควร”

“บอกฉันเถิด พ่อ”

“วันนี้ แม่เห็นฝนตกคืนยังรุ่งไหม”

“ฉันเห็น พ่อ ฝนนั้นตกคืนยังรุ่งเพื่อฉันเท่านั้นไม่ตกเพื่อคนอื่น แต่ฉันจักบอกเหตุที่ฝนตกเพื่ออะไรแก่ท่านภายหลัง”

“แม่ เมื่อคืนนี้ พายุได้พัดเอาเรือนล้มทับคนที่อยู่ข้างในตายหมด วันนี้คนทั้งสามก็ถูกเผาบนเชิงตะกอนเดียวกัน แม่เอ๋ย ควันนั่น ยังปรากฏอยู่”

นางได้ฟังดังนั้น ถึงความเป็นคนวิกลจริตยืนตะลึงอยู่ ร้องไห้รำพันบ่นเพ้อเซซวนไปว่า

“บุตร ๒ คน ตายเสียแล้ว สามีของเราก็ตายเสียที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดา และพี่ชายก็ถูกเผาบนเชิงตะกอนเดียวกัน”

นางเที่ยวกระเซอะกระเซิงไป ไม่รู้สึกถึงผ้าที่นุ่งซึ่งได้หลุดลง คนทั้งหลายเห็นนางแล้ว เข้าใจว่าหญิงบ้า จึงเอาหยากเยื่อ กอบฝุน โปรยลงบนศีรษะ ขว้างด้วยก้อนดิน

พระศาสดาประทับนั่งแสดงธรรมอยู่ท่ามกลางบริษัท ๔ ในพระเชตวันมหาวิหาร ได้ทอดพระเนตรเห็นนางผู้บำเพ็ญบารมีมาแสนกัลป์ สมบูรณ์ด้วยอภินิหารเดินมาอยู่ ทรงดำริว่า “เว้นเราเสีย ผู้อื่นชื่อว่าสามารถจะเป็นที่พึ่งของหญิงผู้นี้ได้ ไม่มี” จึงได้ทรงบันดาลให้นางเดินบ่ายหน้ามาสู่วิหาร พวกพุทธ-บริษัทเห็นนางแล้วจึงกล่าวว่า

“ท่านทั้งหลาย อย่าให้หญิงบ้านี้ มาที่นี้เลย”

พระศาสดาตรัสว่า “พวกท่านจงหลีกไป อย่าห้ามเธอ”

ในเวลานางมาใกล้ จึงตรัสว่า “จงกลับได้สติเถิด น้องหญิง”

นางกลับได้สติด้วยพุทธานุภาพในขณะนั้นเอง นางได้ทราบความที่ผ้านุ่งหลุดได้แล้ว เกิดหิริโอตัปปะขึ้น จึงนั่งกระโหย่ง บุรุษผู้หนึ่งจึงโยนผ้าห่มไปให้นาง นางนุ่งผ้านั้นแล้ว เข้าเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมด้วยเบญจางค-ประดิษฐ์แทบพระบาททั้งสองซึ่งมีวรรณะดังทองคำแล้วทูลว่า

“ขอพระองค์จงทรงเป็นที่พึ่งแก่หม่อมฉันเถิด พระพุทธเจ้าข้า เพราะว่าเหยี่ยวเฉี่ยวบุตรคนหนึ่งของหม่อมฉันไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีตายที่ทางเปลี่ยว มารดา บิดา และพี่ชายถูกเรือนทับตาย เขาเผาเชิงตะกอนเดียวกัน”

พระศาสดาทรงสดับคำของนาง จึงตรัสว่า

“อย่าคิดเลย ปฏาจารา เธอมาอยู่สำนักของผู้สามารถจะเป็นที่พึ่งพำนักอาศัยของเธอได้แล้ว เหมือนอย่างว่า บัดนี้ บุตรคนหนึ่งของเธอถูกเหยี่ยวเฉี่ยวไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีตายแล้วที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดา และพี่ชายถูกเรือนทับฉันใด น้ำตาที่ไหลออกของเธอผู้ร้องไห้อยู่ในสงสารนี้ ในเวลาที่ปิยชนมีบุตรเป็นต้น ตาย ยังมากกว่าน้ำแห่งมหาสมุทรทั้ง ๔ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน”

ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า :

“น้ำในสมุทรทั้ง ๔ มีประมาณน้อย
น้ำตาของคนผู้อันทุกข์ถูกต้องแล้ว เศร้าโศก ไม่ใช่น้อย
มากกว่าน้ำในมหาสมุทรนั้น
เหตุไรเธอจึงประมาทอยู่เล่า”

เมื่อพระศาสดาตรัส *อนมตัคคปริยายสูตร* อยู่อย่างนั้น ความโศกในสรีระของนาง ได้ถึงความเบาบางแล้ว ลำดับนั้น พระศาสดาทรงทราบที่นางผู้มีความโศกเบาบางแล้ว ทรงเตือนอีก แล้วตรัสว่า

“ปฏาจารา

ขึ้นชื่อว่าปิยชนมีบุตรเป็นต้น
ไม่อาจเพื่อเป็นที่ต้านทาน เป็นที่พึ่ง
หรือเป็นที่ป้องกันของผู้ไปสู่ปรโลกได้

เพราะฉะนั้น

บุตรเป็นต้นเหล่านั้นถึงมีอยู่ ก็ชื่อว่าย่อมไม่มีทีเดียว

ส่วนบัณฑิตชำระศีลแล้ว

ควรชำระทางที่ยังสัตว์ให้ถึงนิพพานของตนเท่านั้น”

เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า :

“บุตรทั้งหลายไม่มีเพื่อต้านทาน

บิดาก็ไม่มี ถึงพวกพ้องก็ไม่มี

เมื่อบุคคลถูกความตายครอบงำแล้ว

ความต้านทานในญาติทั้งหลาย ย่อมไม่มี

บัณฑิตทราบอำนาจประโยชน์นั้นแล้ว

สำรวมในศีล พึงชำระทางไปนิพพานโดยเร็วทีเดียว”

ในกาลจบเทศนา นางปฏาจาราเผากิเลสมีประมาณเท่าฝุ่นในแผ่นดินใหญ่แล้ว ตั้งอยู่ใน**โสดาปัตติผล** แม้ชนเหล่าอื่นเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล

ฝ่ายนางปฏาจารานั้นเป็น**โสดาบัน**แล้ว ทูลขอบรรพชากะพระศาสดา พระศาสดาทรงส่งนางไปยังสำนักของพวกภิกษุณีให้บรรพชาแล้ว นางได้อุปสมบท ปรากฏชื่อว่า “ปฏาจารา” เพราะนางกลับความประพฤติได้

วันหนึ่ง นางกำลังเอาหม้อตักน้ำล้างเท้า เทน้ำลง น้ำนั้นไหลไปหน่อยหนึ่ง แล้วก็ขาด

ครั้งที่ ๒ น้ำที่เทลง ได้ไหลไปไกลกว่านั้น

ครั้งที่ ๓ น้ำที่เทลง ได้ไหลไปไกลกว่าแม้นั้น ด้วยประการฉะนี้

นางถือเอาน้ำนั้นนั่นแลเป็นอารมณ์ กำหนดวัยทั้ง ๓ แล้วคิดว่า

"สัตว์เหล่านี้ ตายเสียในปฐมวัยก็มี
เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งแรก
ตายเสียในมัชฌิมวัยก็มี
เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ ๒ ไหลไปไกลกว่านั้น
ตายเสียในปัจฉิมวัยก็มี
เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ ๓ ไหลไปไกลแม้กว่านั้น"

พระศาสดาประทับในพระคันธกุฎี ทรงแผ่พระรัศมีไป ดังประทับยืน ตรัสอยู่เฉพาะหน้าของนาง ตรัสว่า

"ปฏาจารา ข้อนั้นอย่างนั้น ด้วยความเป็นอยู่วันเดียวก็ดี ขณะเดียวก็ดี ของผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมแห่งปัญจขันธ์เหล่านั้น ประเสริฐกว่า ความเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี ของผู้ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมแห่งปัญจขันธ์"

ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบ**อนุสนธิ**แสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

**"ก็ผู้ใดไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมอยู่ พึงเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี
ความเป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นความเกิดและความเสื่อม
ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น"**

ในกาลจบเทศนา นางปฏาจาราบรรลุพระอรหัตพร้อมด้วย**ปฏิสัมภิทา**ทั้งหลาย เรียนพุทธวจนะ เป็นผู้ช่ำชองชำนาญในวินัยปิฎก

ภายหลัง พระศาสดาประทับนั่ง ณ พระเชตวันวิหาร เมื่อทรงสถาปนาเหล่าภิกษุณีไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามลำดับ จึงทรงสถาปนาพระปฏาจาราเถรีไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศกว่าพวกภิกษุณีสาวิกาผู้ทรงวินัยแล

ภาคที่ ๑๐

ท้ายเล่ม

© Bahman Farzad

คำขอบคุณและอนุโมทนา

ขอนอบน้อมเหนือเศียรเกล้า แด่พระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทธอังคีรสศากยมุนีเจ้า ผู้ทรงพระกรุณาธิคุณอเนกอนันต์ ที่ทรงเผยพระสัทธรรมอันยอดเยี่ยม ที่ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง มาโปรดปวงสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า แด่พระอัครสาวกผู้ทรงรวบรวมและเผยแผ่แสงพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระศาสดามาอย่างครบถ้วน และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณ และขออนุโมทนาบุญกับทุกท่านที่ให้การสนับสนุนทุกรูปแบบในกิจมหากุศล ร่วมเผยแผ่พระธรรมของพระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทโธ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้

ขออนุโมทนาบุญกับผู้อ่านและผู้ฟังทุกท่านที่ได้มนสิการพระธรรมอันยอดยิ่งนี้เข้าสู่ดวงใจ

ขอขอบคุณ และขออนุโมทนาบุญกับทุกท่านมา ณ ที่นี้

Scan me

อ้างอิง

Audio	อ้างอิง
Audio 1.1	ผัคคุณสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๓๒๗
Audio 1.2	สุขุมาลสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๔๗๘
Audio 1.3	ภยสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๕๐๒
Audio 2.1	คิลายนสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๖๒๘
Audio 2.2	ทุสีลยสูตรที่ ๒ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๕๖๘-๑๕๗๓
Audio 2.3	ทุสีลยสูตรที่ ๑ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๕๔๘-๑๕๖๗
Audio 2.4	ฑีฆาวุสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๔๑๖-๑๔๒๔
Audio 3.1	เคลัญญสูตรที่ ๑ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๘ ข้อที่ ๓๗๔-๓๘๑
Audio 3.2	คิลานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๒๘๓-๑๒๘๔
Audio 3.3	สิริวัฑฒสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๗๘๗-๗๙๒
Audio 3.4	คิลานสูตรที่ ๑ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๔๑๕-๔๑๙ โพชฌงค์ ๗ นัยที่ ๒ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๓๕ ข้อที่ ๕๔๔-๕๕๑
Audio 3.5	คิลานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๑๒๑
Audio 3.6	อาพาธสูตร พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่มที่ ๒๔ ข้อที่ ๖๐
Audio 3.7	มหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๙๓
Audio 3.8	มหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๙๔
Audio 4.1	อภยสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๑๘๔
Audio 4.2	มหานามสูตรที่ ๑ และ ๒ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๕๐๗-๑๕๑๒
Audio 4.3	นกุลสูตร พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๒๘๗
Audio 4.4	พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้าที่๒๗๔-๒๗๗
Audio 4.5	เรื่องมัฏฐกุณฑลี พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้าที่ ๓๙ – ๕๖
Audio 4.6	เรื่องธัมมิกอุบาสก พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้าที่ ๑๗๕ – ๑๘๐
Audio 4.7	คิลานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๘ ข้อที่ ๕๘๓-๕๘๕
Audio 4.8	คิลายนสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๙ ข้อที่ ๑๖๒๘
Audio 4.9	ธนัญชานิสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๓ ข้อที่ ๖๙๖-๗๐๓

อ้างอิง (ต่อ)

Audio	อ้างอิง
Audio 5.1	อนาถปิณฑิโกวาทสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๔ ข้อที่ ๗๒๐-๗๔๐
Audio 5.2	คิลานสูตรที่ ๒ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๘ ข้อที่ ๙๐-๙๑
Audio 5.3	อัสสชิสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๗ ข้อที่ ๒๒๒-๒๒๔
Audio 5.4	ฉันโนวาทสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่ม ๑๔ ข้อที่ ๗๔๑-๗๕๓
Audio 5.5	วักกลิสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๗ ข้อที่ ๒๑๕-๒๒๑
Audio 5.6	เรื่องพระปูติคัตตติสสเถระ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๐ หน้าที่ ๔๓๕ – ๔๔๐
Audio 6.1	เทวทูตสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๔ ข้อที่ ๕๐๔-๕๒๕
Audio 6.2	อุรคชาดก พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๕๘ หน้าที่ ๗๓๒ – ๗๔๒
Audio 6.3	สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส, พระปฐมสมโพธิกถา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อำนวยสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๓๑๑-๓๑๒
Audio 6.4	มหาปชาบดีโคตมีเถริยาปทาน พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๓๓ หน้าที่ ๒๐๗-๒๑๐
Audio 6.5	สรภังคชาดก พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๖๑ หน้าที่ ๕๙๑ – ๕๙๒
Audio 6.6	จุนทสูตร พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๓๐ หน้าที่ ๔๓๕ - ๔๔๐
Audio 6.7	มหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๓๓-๑๓๔
Audio 7.1	ภูมกสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๘ ข้อที่ ๕๙๘-๖๐๒
Audio 7.2	ชาณุสโสณีสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๔ ข้อที่ ๑๖๖
Audio 7.3	ติโรกุฑฑกัณฑ์ พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๘
Audio 8.1	นารทสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๕๐
Audio 8.2	ปิยชาติกสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๓ ข้อที่ ๕๓๕-๕๔๘
Audio 8.3	วิสาขาสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๒๔ ข้อที่ ๑๗๖
Audio 8.4	อัยยิกาสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๕ ข้อที่ ๓๙๙-๔๐๑

อ้างอิง (ต่อ)

Audio	อ้างอิง
Audio 9.1	เรื่องอนิตถิคันธกุมาร พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้าที่ ๔๐๔ – ๔๐๘
Audio 9.2	เรื่องธิดานายช่างหูก พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ ๔๒ หน้าที่ ๒๔๕ – ๒๕
	อัสสุสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ ๑๖ ข้อที่ ๒๔๕-๒๔๖
Audio 9.3	พระกีสาโคตมีเถรี สารานุกรม พระไตรปิฎก ฉบับธรรมทาน
Audio 9.4	พระปฏาจาราเถรี สารานุกรม พระไตรปิฎก ฉบับธรรมทาน

ซีดีพระไตรปิฎกเสียง ชุด สุคติ สุคโต

จัดทำโดย โครงการแสงธรรมแห่งพระไตรปิฎก มูลนิธิอุทยานธรรม
เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๘ (วันแม่แห่งชาติ' ๕๘)

รับฟังและดาวน์โหลดได้ที่

WWW.UTTAYARNDHAM.ORG

WWW.SOUNDCLOUD.COM/UTTAYARNDHAM

WWW.YOUTUBE.COM/C/UTTARNDHAMORGPAGE

คณะผู้จัดทำ ซีดีพระไตรปิฎกเสียง
ชุด สุคติ สุคโต

ที่ปรึกษา ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์

อำนวยการ ณัฐกร ทับทอง

บทพากย์ ณัฏฐา เจียรวงศ์
ณัฐกร ทับทอง
ณัตยาภรณ์ เจียรวงศ์
พิชญะพิมพ์ วิทวัสกุล
วิวรรณา สุวรรณประเสริฐ
มสารัศม์ ธนรัตน์ปัณณโชติ
ศิริภรณ์ เลิศอุไรวงศ์

บันทึกเสียง ณัฐกร ทับทอง
อภิลัคน์ เจียมจันทร์

ตัดแต่งเสียง ณพงศ์ ลีวุฒินันท์
ณัฐกร ทับทอง
อภิลัคน์ เจียมจันทร์
นิธิยา วิทวัสกุล

มิกซ์เสียง ณัฐกร ทับทอง

ควบคุมคุณภาพ กฤติน กาญจนาภา
ณัฐพล ชุมพลอโนมคุณ
บัญญัติ ประธานชัยมงคล
พินีกาญจน์ ลาภานันท์
วิวรรณา สุวรรณประเสริฐ
สุดาทิพย์ เจียรวงศ์
ศรีสันต์ ตะล่อมสิน

ออกแบบปก มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์

ภาพประกอบ ©Bahman Farzad

ประชาสัมพันธ์ & ผลิต & การเงิน กรรณิกา ตะล่อมสิน
สุดาทิพย์ เจียรวงศ์
สุอารี สุธีโสภณ
ศรีสันต์ ตะล่อมสิน

เผยแผ่ ปัทมา เอื้ออรรถการ
วารุณี วรารักษพงศ์

เผยแผ่สื่อ-อิเล็กโทรนิกส์ กฤติน กาญจนาภา
มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์
นิตินาถ ชาติศิริวัฒนา
วิสุทธิ์ ปรมาภรณ์พิลาส
โสภา ลีวุฒินันท์

ประสานงาน ขวัญชนก บัวทอง
ขัตติยะ รัตนมณี
วารุณี วรารักษพงศ์
สิทธา วรรณสวาท

ทีมพากย์ ซีดีพระไตรปิฎกเสียง
ชุด สุคติ สุคโต

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
กนกคัดนางค์ พงศ์สถาพร	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	ภรรยา
	รักมีเท่าไรทุกข์ก็มีเท่านั้น	นางวิสาขา
กมล จบศรี	ความตายของผู้มีศีล	คนใช้
	น้อมใจสู่พรหมโลก	บุรุษ
ขนิษฐา ทับแก่น	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	หญิงบ้า ๑
ขัตติยะ รัตนมณี	ความตายของผู้ทำบุญมาก	เทวดา
	ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน	เทวดา ๑
จักรกฤต โยมพะยอม	ความตายของผู้มีปัญญา	มิตรและญาติ
	การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้	นายคามณี
ชนิตร์นันทน์ ปุณณะนิธิ	ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป	นางปฏาจารา
ชูวงศ์ พงษ์หิรัญเจริญ	พระอานนท์เยี่ยมไข้	บุรุษ
	การเจริญสติปัฏฐานเมื่อป่วย	บุรุษ
	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	บุรุษ
ฐิติอนนต์ ครุฑแก้ว	วิหารธรรมที่เวทนาไม่ครอบงำ	ภิกษุ
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	นาฬิชังฆพราหมณ์
ณัฏฐ์วิเศษ พึ่งละออ	เปรียบกายนี้เหมือนท่อนไม้	พระติสสะเถระ
ณัฐพัชร์ เจียรวงศ์	ความตายของผู้มีปัญญา	จิตตคฤหบดี
	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	พระโพธิสัตว์
ตรงใจ ทรรพวสุ	พิจารณาธรรมคลายโศก	พระเจ้ามุณฑะ
ตรีมินทร์ เกษมวิรัติพงศ์	ความตายของผู้มีปัญญา	เทวดา
	พิธีกรรมพระศพพระมหาปชาบดีเถรี	เทวดา
เทวฤทธิ์ สวารชร	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	บัณฑิต
ทวีพร เต็งประทีป	พระพุทธองค์ทรงเยี่ยมไข้	โชติยคฤหบดี
	การตายอันไม่เลวทราม	พระเจ้ามหานามศากยะ
	ความตายของผู้ทำบุญมาก	ธัมมิกอุบาสก
	ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา	พระอัสสชิเถระ
ทวีรัตน์ จิรดิลก	ความตายของผู้มีศรัทธา	นางพราหมณ์
	พิธีกรรมศพพระสารีบุตรเถระ	เรวดีเทพธิดา

ทีมพากย์ ซีดีพระไตรปิฎกเสียง
ชุด สุคติ สุคโต (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
ธนกฤต เพชรโลหะกุล	พระอานนท์เยี่ยมไข้	พระอานนท์เถระ
	พระสารีบุตรเยี่ยมไข้	พระอานนท์เถระ
	การเจริญสติปัฏฐานเมื่อป่วย	พระอานนท์เถระ
	หายป่วยด้วยสัญญา ๑๐	พระอานนท์เถระ
	อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น	พระอานนท์เถระ
	พิธีกรรมพระศพพระมหาปชาบดีเถรี	พระอานนท์เถระ
	พิธีกรรมพระบรมศพของพระพุทธเจ้า	พระอานนท์เถระ
ธานินทร์ แสนทวีสุข	พระพุทธองค์ทรงเยี่ยมไข้	ฑีฆาวุอุบาสก
	ความตายของผู้มีศีล	ลูกจ้าง / เทวราช
	ความตายของผู้ทำบุญมาก	บุตร
	อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น	บุรุษ
	ธรรมเพื่ออนุปาทาปรินิพพาน	ภิกษุป่วย
	อายตนะไม่เป็นตน	พระฉันนะเถระ
	เทวทูต ๕	พระยายม
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	นักเลงสะกา
	ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก	อนิตถิคันธกุมาร
	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	สหาย
บรรจง ฉุดพิมาย	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	คฤหบดี
บัญญัติ ประธานชัยมงคล	วิหารธรรมที่เวทนาไม่ครอบงำ	พระอนุรุทธเถระ
	เปรียบกายนี้เหมือนท่อนไม้	พระขีณาสพ
ปพนพัชร์ ชัยศิริวิกรม	ความตายของผู้มีศรัทธา	มัฏฐกุณฑลี/เทพบุตร
	พิธีกรรมศพพระสารีบุตรเถระ	พระจุนทเถระ
	พิจารณาธรรมคลายโศก	พระนารทเถระ
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	ชายบ้า ๒
	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	คนในตลาด
	ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป	คนรับใช้
ปรียดิษฐ์ มีชิน	อายตนะไม่เป็นตน	พระจุนทเถระ

ทีมพากย์ ซีดีพระไตรปิฎกเสียง
ชุด สุคติ สุคโต (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
พราดร ณ นคร	ความตายของผู้มีศรัทธา	มหาชน ๑
	เทวทูต ๕	คน
	พิธีกรรมศพพระสารีบุตรเถระ	มหาชน
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	ชายบ้า ๑
	ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย	บิดา
	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	ชาวบ้าน
	ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป	คน
	ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป	บุรุษ
พัฒนา บุญเป็ง	พระสารีบุตรเยี่ยมไข้	พระสารีบุตรเถระ
	น้อมใจสู่พรหมโลก	พระสารีบุตรเถระ
	อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น	พระสารีบุตรเถระ
	อายตนะไม่เป็นตน	พระสารีบุตรเถระ
พินีกาญจน์ ลาภานันท์	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	หญิง
	ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย	ธิดาของนายช่างหูก
เพียรศักดิ์ แซ่เบ๊	ความตายของผู้มีศรัทธา	หมอ
ภคกฤช สุวรรณมา	พระสารีบุตรเยี่ยมไข้	บุรุษ
ภคพล พิงพิทยากุล	พระพุทธองค์ทรงเยี่ยมไข้	ภิกษุ
	ความตายของผู้มีศรัทธา	มหาชน ๒
	ความตายของผู้ทำบุญมาก	ภิกษุ
	ธรรมเพื่ออนุปาทาปรินิพพาน	ภิกษุ
	ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา	ภิกษุ
	ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน	ภิกษุ
	พิจารณาธรรมคลายโศก	โสการักขะ
	ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก	พรหมณ์
	ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย	มหาชน
มิ่งขวัญ เจียประเสริฐ	ตายอย่างไม่มีความห่วงใย	นกุลมารดาคฤหปตานี
	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	นางพราหมณี
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	พระนางมัลลิกาเทวี
สรวิศ ศีลบุตร	ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน	เทวดา ๒

ทีมพากย์ ซีดีพระไตรปิฎกเสียง
ชุด สุคติ สุคโต (ต่อ)

ผู้พากย์	ชื่อตอน	ตัวละคร
สรวิศ ศีลบุตร (ต่อ)	เปรียบกายนี้เหมือนท่อนไม้	ภิกษุ
สายใจ ตันตระบัณฑิตย์	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	น้องสาว
	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	หญิงชาวบ้าน
สิทธา วรรณสวาท	การเจริญสติปัฏฐานเมื่อป่วย	สิริวัฑฒนคฤหบดี
	เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย	ชานุโสณีพราหมณ์
	ความตายของผู้มีศรัทธา	พราหมณ์
	น้อมใจสู่พรหมโลก	ธนัญชานิพราหมณ์
	เทวทูต ๕	นายนิรยบาล
	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	กุฎุมพี
	การอุทิศทานให้แก่ผู้ล่วงลับ	ชาณุสโสณีพราหมณ์
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	พระเจ้าปเสนทิโกศล
	ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด	พระเจ้าปเสนทิโกศล
	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	เศรษฐี
สุกฤตา จิระศักดิ์	ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก	มารดา
สุนทร มีศรี	ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน	พระวักกลิเถระ
	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	ท้าวสักกะ
สุนิสา ปัญจมะวัต	ทุกตอน	เล่าเรื่อง
อนันต์ เจียรวงศ์	หายป่วยด้วยโพชฌงค์	พระมหากัสสปเถระ
	ความตายของผู้มีศีล	ดาบสหัวหน้า
อภิลัคน์ เจียมจันทร์	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	นางทาสี
	ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก	หญิงบ้า ๒
	ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก	แม่นม
อภิวิชญ์ กฤตย์เทวาพิทักษ์	เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ	ชาวบ้าน
อัญชลี ชัยชนะวิจิตร	ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป	นางกีสาโคตรมี
อัฐพล ตระกูลรุ่ง	พระอานนท์เยี่ยมไข้	อนาถบิณฑิกคฤหบดี
	พระสารีบุตรเยี่ยมไข้	อนาถบิณฑิกคฤหบดี
	ความตายของผู้มีศีล	อนาถบิณฑิกคฤหบดี
	อิ่มเอิบเพราะไม่ยึดมั่น	อนาถบิณฑิกคฤหบดี
อิทธิพล มามีเกตุ	ทุกตอน	พระพุทธเจ้า

สถานที่บันทึกเสียง

1. ห้องปฏิบัติการวิจัยทางสวนศาสตร์และเสียงพูด
   ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ห้องบันทึกเสียง บริษัท ปัญญธารา จำกัด ถนนแจ้งวัฒนะ
3. ห้องบันทึกเสียง บริษัท MAM Heart จำกัด อาคาร ซี.พี. ทาวเวอร์ สีลม

กาม

กาม ความใคร่ ความอยาก ความปรารถนา สิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่

กามมี ๒ คือ

๑. กิเลสกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่

๒. วัตถุกาม วัตถุอันน่าใคร่ ได้แก่กามคุณ ๕

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

กามคุณ ๕

Index

Find Term

ภาคที 1 - เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

ภาคที 3 - วิปัสสนาธรรมสำหรับผู้ป่วย

ภาคที 3 - วิปัสสนาธรรมสำหรับผู้ป่วย

ภาคที 4 - เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย

ภาคที 4 - เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย

ภาคที 4 - เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย

ภาคที 4 - ความตายของผู้มีศรัทธา

ภาคที 4 - น้อมจิตสู่นิพพาน

ภาคที 6 - พิธีกรรมศพพระสารีบุตรเถระ

ภาคที 9 - ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก

กามคุณ ๕

ส่วนที่น่าปรารถนาน่าใคร่ มี ๕ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ที่น่าใคร่ น่าพอใจ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

กาม

กุฎุมพี

คนมีทรัพย์ คนมั่งคั่ง

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ขาทนียะ

ของควรเคี้ยว ของขบของเคี้ยว ได้แก่ ผลไม้ต่างๆ และเหง้าต่างๆ เช่น เผือกมัน เป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ขีณาสพ

ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้หมดกิเลส พระอรหันต์

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

คติ

การไป ทางไป ความเป็นไป ทางดำเนิน วิธี แนวทาง แบบอย่าง

ที่ไปเกิดของสัตว์, ภพที่สัตว์ไปเกิด, แบบการดำเนินชีวิต มี ๕ คือ

๑. นิรยะ นรก

๒. ติรัจฉานโยนิ กำเนิดดิรัจฉาน

๓. เปตติวิสัย แดนเปรต

๔. มนุษย์ สัตว์มีใจสูงรู้คิดเหตุผล

๕. เทพ ชาวสวรรค์ตั้งแต่ชั้นจาตุมหาราชิกา ถึงอกนิฏฐพรหม (ท่านว่าในที่นี้ จัดอสูรเข้าในเปตตวิสัยด้วย)

สามคติแรกเป็น ทุคติ (ที่ไปเกิดอันชั่ว หรือแบบดำเนินชีวิตที่ไม่ดี)

สองคติหลังเป็น สุคติ (ที่ไปเกิดอันดี หรือแบบดำเนินชีวิตที่ดี)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

ทุคติ, สุคติ

Index

Find Term

ภาคที่ 2 - พระพุทธองค์ทรงเยียมไข้
ภาคที่ 4 - เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย
ภาคที่ 4 - เหตุให้กลัวและไม่กลัวความตาย
ภาคที่ 4 - การตายอันไม่เลวทราม
ภาคที่ 5 - อายตนะไม่เป็นตน
ภาคที่ 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ
ภาคที่ 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ
ภาคที่ 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ
ภาคที่ 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ
ภาคที่ 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ
ภาคที่ 6 - พิธีกรรมพระศพพระมหาปชาบดีเถรี
ภาคที่ 6 - พิธีกรรมพระศพพระมหาปชาบดีเถรี

จรณะ

เครื่องดำเนิน ปฏิปทา คือ ข้อปฏิบัติอันเป็นทางบรรลุวิชา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที่ 2 - ธรรมเพื่อความเบาใจของผู้ป่วย

ภาคที่ 2 - พระอานนท์เยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระพุทธองค์ทรงเยียมไข้

ภาคที่ 4 - การตายอันไม่เลวทราม

ภาคที่ 4 - ความตายของผู้มีปัญญา

จาคะ

การสละ การให้ปัน การเสียสละ การสละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ การสละกิเลส

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

เจโตวิมุตติ

ความหลุดพ้นแห่งจิต การหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจการฝึกจิตหรือด้วยกำลังสมาธิ เช่น สมาบัติ ๘ เป็นเจโตวิมุตติอันละเอียดประณีต (สันตเจโตวิมุตติ)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

ปัญญาวิมุตติ, วิมุตติ

ดุษณีภาพ

ความเป็นผู้นิ่ง

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index Find Term

ตัณหา

ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความเสน่หา มี ๓ คือ

๑. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักใคร่

๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่

๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากพ้นดับสูญไปเสีย

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที 2 - ธรรมเพื่อความเบาใจของผู้ป่วย

ภาคที 2 - พระอานนท์เยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระพุทธองค์ทรงเยียมไข้

ภาคที 4 - การตายอันไม่เลวทราม

ภาคที 5 - อายตนะไม่เป็นตน

ภาคที 9 - ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย

ภาคที 9 - ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย

ทายก

ผู้ให้

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ทำกาละ

ตาย

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ภาคที่ 4 - ตายอย่างไม่มีความห่วงใย

ทุคติ

คติชั่ว ภูมิชั่ว ทางดำเนินที่มีความเดือดร้อน สถานที่ไปเกิดอันชั่ว ที่เกิดที่ไม่ดีมากไปด้วยความทุกข์ ได้แก่ นรก ดิรัจฉาน เปรต (บางทีรวม อสุรกาย ด้วย)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

คติ, สุคติ

Index

Find Term

ภาคที่ 1 - เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที่ 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

นิมิต

เครื่องหมายสำหรับให้จิตกำหนดในการเจริญกรรมฐาน,

ภาพที่เห็นในใจของผู้เจริญกรรมฐาน

ภาพที่เป็นอารมณ์กรรมฐาน มี ๓ คือ

๑. บริกรรมนิมิต นิมิตแห่งบริกรรม หรือนิมิตตระเตรียม ได้แก่สิ่งที่เพ่ง หรือกำหนดนึกเป็นอารมณ์กรรมฐาน

๒. อุคคหนิมิต นิมิตที่ใจเรียน หรือนิมิตติดตาติดใจ ได้แก่ สิ่งที่เพ่งหรือนึกนั้นเอง ที่แม่นในใจ จนหลับตามองเห็น

๓. ปฏิภาคนิมิต นิมิตเสมือน หรือนิมิตเทียบเคียง ได้แก่ อุคคหนิมิตนั้น เจนใจจนกลายเป็นภาพที่เกิดจากสัญญา เป็นของบริสุทธิ์ จะนึกขยาย หรือย่อส่วนก็ได้ตามปรารถนา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

เนกขัมมะ

การออกจากกาม การออกบวช ความปลอดโปร่งจากสิ่งล่อเร้าเย้ายวน

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปฏิปทา

ทางดำเนิน ความประพฤติ ข้อปฏิบัติ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปฏิสันถาร

ต้อนรับโดยธรรม คือ การต้อนรับที่ทำพอดีสมควรแก่ฐานะของแขก มีการลุกรับเป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปฏิสัมภิทา

ความแตกฉาน ความรู้แตกฉาน ปัญญาแตกฉาน มี ๔ คือ

๑. อัตถปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในอรรถ

๒. ธัมมปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในธรรม

๓. นิรุตติปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในนิรุกติ คือ ภาษา

๔. ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปริเทวะ

ความร่ำไรรำพัน ความคร่ำครวญ ความรำพันด้วยเสียใจ ความบ่นเพ้อ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ปัจฉาสมณะ

พระตามหลัง พระผู้ติดตาม เช่น พระพุทธเจ้ามักทรงมีพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ เป็นศัพท์คู่กับ ปุเรสมณะ พระนำหน้า

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

ปัญญาวิมุตติ

ความหลุดพ้นด้วยปัญญา ความหลุดพ้นที่บรรลุด้วยการกำจัดอวิชชาได้ ทำให้สำเร็จอรหัตตผล และทำให้เจโตวิมุตติ เป็นเจโตวิมุตติที่ไม่กำเริบ คือ ไม่กลับกลายได้อีกต่อไป

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

เจโตวิมุตติ, วิมุตติ

วิชชา

ความรู้แจ้ง ความรู้วิเศษ

วิชชา ๓ คือ

๑. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ได้ระลึกชาติได้

๒. จุตูปปาตญาณ ความรู้จุติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย

๓. อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำอาสวะให้สิ้น;

วิชชา ๘ คือ

๑. วิปัสสนาญาณ ญาณในวิปัสสนา

๒. มโนมยิทธิ ฤทธิ์ทางใจ

๓. อิทธิวิธี แสดงฤทธิ์ได้ต่างๆ

๔. ทิพพโสต หูทิพย์

๕. เจโตปริยญาณ รู้จักกำหนดใจผู้อื่นได้

๖. ปุพเพนิวาสานุสติ

๗. ทิพยจักขุ ตาทิพย์ (=จุตูปปาตญาณ)

๘. อาสวักขยญาณ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

วินิบาต

โลกหรือวิสัยเป็นที่ตกไปแห่งสัตว์อย่างไร้อำนาจ แดนเป็นที่ตกลงไปพินาศย่อยยับ

อรรถกถาแห่งอิติวุตตกะอธิบาย นัยหนึ่งว่า เป็นไวพจน์ของคำว่านรกนั่นเอง อีกนัยหนึ่งว่า หมายถึงกำเนิดอสุรกาย

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index Find Term

ภาคที 1 - เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 6 - เทวทูต ๕

ภาคที 7 - การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้

วิมุตติ

ความหลุดพ้น ความพ้นจากกิเลส

Related Glossary Terms

เจโตวิมุตติ, ปัญญาวิมุตติ

เวทนา

ความเสวยอารมณ์ ความรู้สึก ความรู้สึกสุขทุกข์ มี ๓ อย่าง คือ

๑. สุขเวทนา ความรู้สึกสุขสบาย

๒. ทุกขเวทนา ความรู้สึกไม่สบาย

๓. อทุกขมสุขเวทนา ความรู้สึกไม่สุข ไม่ทุกข์

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที 2 - พระอานนท์เยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 2 - พระสารีบุตรเยียมไข้

ภาคที 5 - ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา

ภาคที 5 - ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน

สรณะ

ที่พึ่ง ที่ระลึก

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

สักกายะ

หรือ สักกายะทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน ความเห็นเป็นเหตุถือตัวตน เช่น เห็นรูปเป็นตน เห็นเวทนาเป็นตน เป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สังโยชน์

กิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์ ธรรมที่มัดสัตว์ไว้กับทุกข์ มี ๑๐ อย่าง คือ

โอรัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ได้แก่

๑. สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน

๒. วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย

๓. สีลัพพตปรามาส ความถือมั่นศีลพรต

๔. กามราคะ ความติดใจในกามคุณ

๕. ปฏิฆะ ความกระทบกระทั่งในใจ

อุทธัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องสูง ๕ ได้แก่

๖. รูปราคะ ความติดใจในรูปธรรมอันประณีต

๗. อรูปราคะ ความติดใจในอรูปธรรม

๘. มานะ ความถือว่าตนเป็นนั่นเป็นนี่

๙. อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน

๑๐. อวิชชา ความไม่รู้จริง

พระโสดาบัน ละสังโยชน์ ๓ ข้อต้นได้

พระสกิทาคามี ทำสังโยชน์ข้อ ๔ และ ๕ ให้เบาบางลงด้วย

พระอนาคามี ละสังโยชน์ ๕ ข้อต้นได้หมด

พระอรหันต์ ละสังโยชน์ทั้ง ๑๐ ข้อ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

สัญญา

สัญญา การกำหนดหมาย ความจำได้หมายรู้ คือ

หมายรู้ไว้ ซึ่ง รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและอารมณ์ที่เกิดกับใจว่า เขียว ขาว ดำ แดง ดัง เบา เสียงคน เสียงแมว เสียงระฆัง กลิ่น ทุเรียน รสมะปราง เป็นต้น

และจำได้ คือ รู้จักอารมณ์นั้นว่าเป็นอย่างนั้นๆ ในเมื่อไปพบเข้าอีก (ข้อ ๓ ในขันธ์ ๕) มี ๖ อย่าง ตามอารมณ์ที่หมายรู้นั้น เช่น รูปสัญญา หมายรู้รูป สัททสัญญา หมายรู้เสียง เป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที 3 - วิปัสสนาธรรมสำหรับผู้ป่วย

ภาคที 5 - อึมเอิบเพราะไม่ยึดมั๊น

ภาคที 5 - ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา

ภาคที 5 - ความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา

ภาคที 5 - ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน

ภาคที 5 - ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน

ภาคที 5 - ขันธ์ ๕ ไม่เป็นตน

สัมปรายภพ

ภพหน้า

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมากัมมันโต

หรือ สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ หรือการงานชอบ ได้แก่ การกระทำที่เว้นจากความประพฤติชั่วทางกาย ๓ อย่าง คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาญาณะ

รู้ชอบ ได้แก่ผลญาณ คือ ญาณอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากมรรคญาณ เช่น โสดาปัตติผล เป็นต้น และปัจจเวกขณญาณ

(ข้อ ๙ ในสัมมัตตะ ๑๐)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาทิฏฐิ

ปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นอริยสัจจ์ ๔ เห็นชอบตามคลองธรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว ฯลฯ

เห็นถูกต้องตามที่เป็นจริงว่า ขันธ์ ๕ ไม่เที่ยง เป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาวาจา

เจรจาชอบ คือเว้นจากวจีทุจริต ๔ ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาวายาโม

หรือ สัมมาวายามะ เพียรชอบ คือเพียรในที่ ๔ สถาน ได้แก่
๑. เพียรระวังบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น
๒. เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว
๓. เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่มียังไม่เกิด ให้เกิด ให้มีขึ้น
๔. เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม และบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาวิมุตติ

หลุดพ้นชอบ ได้แก่ อรหัตตผลวิมุตติ

(ข้อ ๑๐ ในสัมมัตตะ ๑๐)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาสติ

ระลึกชอบ คือระลึกในสติปัฏฐาน ๔ ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย ที่ทำให้มองเห็นเพี้ยนไปตามอำนาจกิเลส

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาสมาธิ

ตั้งจิตมั่นชอบ จิตมั่นชอบ คือสมาธิที่เจริญตามแนวของ ฌาน ๔

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาสังกัปโป

หรือ สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ คือ
๑. เนกขัมมสังกัปปะ ดำริจะออกจากกามหรือปลอดจากโลภะ
๒. อัพยาปาทสังกัปปะ ดำริในอันไม่พยาบาท
๓. อวิหิงสาสังกัปปะ ดำริในอันไม่เบียดเบียน

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สัมมาอาชีโว

หรือ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือเว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด เช่น โกงเขา หลอกลวง สอพลอ บีบบังคับขู่เข็ญ ค้าคน ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

สุคติ

คติดี ทางดำเนินที่ดี สถานที่ที่ดีที่สัตว์โลกซึ่งทำกรรมดีตามแล้วไปเกิด ได้แก่ มนุษย์และเทพ

ตรงข้ามกับ ทุคติ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

คติ, ทุคติ

Index

Find Term

โสดาบัน

ผู้ถึงกระแสที่จะนำไปสู่นิพพาน พระอริยบุคคลผู้ได้บรรลุโสดาปัตติผล มี ๓ ประเภทคือ

๑. เอกพีชี เกิดอีกครั้งเดียว

๒. โกลังโกละ เกิดอีก ๒-๓ ครั้ง

๓. สัตตักขัตตุปรมะ เกิดอีก ๗ ครั้ง เป็นอย่างมาก

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

โสดาปัตติผล

โสดาปัตติผล

ผลคือการถึงกระแสสู่นิพพาน ผลที่ได้รับจากการละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ด้วยโสดาปัตติมรรค ทำให้ได้เป็นพระโสดาบัน

Related Glossary Terms

โสดาบัน

Index

Find Term

ภาคที 2 - พระอานนท์เยียมไข้

ภาคที 4 - ความตายของผู้มีศรัทธา

ภาคที 6 - เปรียบความตายเหมือนงูลอกคราบ

ภาคที 9 - ผู้บรรลุธรรมเพราะความรัก

ภาคที 9 - ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย

ภาคที 9 - ผู้เจริญมรณสติไม่กลัวตาย

ภาคที 9 - ผู้เห็นความเกิดดับเหมือนเปลวประทีป

ภาคที 9 - ผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป

อนุสนธิ

การติดต่อ การสืบเนื่องความ หรือเรื่องที่ติดต่อหรือสืบเนื่องกันมา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อนุสัย

อนุสัย กิเลสที่แฝงตัวนอนเนื่องอยู่ในสันดาน มี ๗ คือ

๑. กามราคะ ความกำหนัดในกาม

๒. ปฏิฆะ ความหงุดหงิด

๓. ทิฏฐิ ความเห็นผิด

๔. วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย

๕. มานะ ความถือตัว

๖. ภวราคะ ความกำหนัดในภพ

๗. อวิชชา ความไม่รู้จริง

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อภิชฌา

โลภอยากได้ของเขา ความคิด เพ่งเล็งจ้องจะเอาของของคนอื่น (ข้อ ๘ ในอกุศลกรรมบถ ๑๐)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที 3 - สติสัมปชัญญะพิชิตโรค

ภาคที 3 - วิหารธรรมทีเวทนาไม่ครอบงำ

ภาคที 3 - การเจริญสติปัฏฐานเมือปวย

ภาคที 3 - การเจริญสติปัฏฐานเมือปวย

ภาคที 7 - การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้

ภาคที 7 - การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้

ภาคที 7 - การสวดอ้อนวอนไปสวรรค์ไม่ได้

อริยมรรค

ทางอันประเสริฐ ทางดำเนินของพระอริยะ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อวิชชา

ความไม่รู้จริง ความหลงอันเป็นเหตุไม่รู้จริง มี ๔ คือ ความไม่รู้อริยสัจ ๔ (ไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้เหตุเกิดแห่งทุกข์ ไม่รู้ความดับทุกข์ ไม่รู้ทางให้ถึงความดับทุกข์)

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อังคาส

ถวายพระ เลี้ยงพระ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อาสวะ

กิเลสที่หมักหมมหรือดองอยู่ในสันดาน ไหลซึมซ่านไปย้อมจิตเมื่อประสบอารมณ์ต่างๆ

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อิทธิบาท

อิทธิบาท คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ คือ

๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

๒. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น

๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น

๔. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อุโบสถ

อุโบสถศีล ศีลที่รักษาเป็นอุโบสถ หรือ ศีลที่รักษาในวันอุโบสถ ได้แก่ ศีล ๘ ที่อุบาสกอุบาสิกาสมาทานรักษาเป็นการจำศีลในวันพระ คือขึ้นและแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ (แรม ๑๔ ค่ำในเดือนขาด)

ศีล ๘ สำหรับฝึกตนให้ยิ่งขึ้นไปโดยรักษาในบางโอกาส หรือมีศรัทธาจะรักษาประจำก็ได้ เช่น แม่ชีมักรักษาประจำ หัวข้อเหมือนศีล ๕ แต่เปลี่ยนข้อ ๓ และเติมข้อ ๖-๗-๘ คือ

๓. เว้นจากประพฤติผิดพรหมจรรย์ คือเว้นจากร่วมประเวณี

๖. เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือเที่ยงแล้วไป

๗. เว้นจากฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ การทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง

๘. เว้นจากที่นอนอันสูงใหญ่ หรูหราฟุ่มเฟือย

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index Find Term

อุปธิ

สิ่งนุงนัง สภาวะกลั้วกิเลส สิ่งที่ยังระคนด้วยกิเลส

1. ร่างกาย
2. สภาวะอันเป็นที่ตั้งที่ทรงไว้แห่งทุกข์ ได้แก่ กาม กิเลส เบญจขันธ์ และอภิสังขาร

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที 1 - อานิสงส์ในการฟังธรรมและใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรม
ภาคที 1 - อานิสงส์ในการฟังธรรมและใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรม
ภาคที 1 - เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

อุปปาติกะ

ผู้เกิดผุดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ อาศัยอดีตกรรม ได้แก่ เทวดา พรหม สัตว์นรก เปรต อสุรกาย โอปปาติกะ ก็เรียก

ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อุปัฏฐาก

ผู้บำรุง ผู้รับใช้ ผู้ดูแลความเป็นอยู่ ผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร

อุปฐาก ก็เขียน

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อุปาทาน

ความยึดมั่น ความถือมั่นด้วยอำนาจกิเลส มี ๔ คือ

๑. กามุปาทาน ความถือมั่นในกาม

๒. ทิฏฐุปาทาน ความถือมั่นในทิฏฐิ

๓. สีลัพพตุปาทาน ความถือมั่นในศีลและพรต

๔. อัตตวาทุปาทาน ความถือมั่นวาทะว่าตน

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

อุปายาส

ความคับแค้นใจ ความสิ้นหวัง

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - ทุกข์ย่อมเกิดแต่ของที่รัก

ภาคที่ 8 - รักมีเท่าไร ทุกข์ก็มีเท่านั้น